

Kanton Sarajevo
Zavod za planiranje razvoja Kantona Sarajevo

Izvještaj o razvoju Kantona Sarajevo u 2017. godini

Direktor:
Hamdija Efendić, dipl.ing.građ.

Sarajevo, septembar 2018. godine

ZAVOD ZA PLANIRANJE RAZVOJA KANTONA SARAJEVO
www.zpr.ks.gov.ba

DIREKTOR

Hamdija Efendić, dipl.ing.grad.

KOORDINACIJA I OBRADA

Sektor za planiranje društveno-ekonomskog razvoja

RADNI TIM

Mr.sc. Maida Fetahagić

Emina Kašmo, dipl.ecc.

Ermina Čatić, dipl.ecc.

Ilda Tanjo, MA ekologije

Ajla Husić, dipl.ecc.

Nihada Smajić, ecc.

Edin Trgo, ee.

Članovi KOR-a

Maida Fetahagić, Zavod za planiranje razvoja KS

Emina Kašmo, Zavod za planiranje razvoja KS

Ermina Čatić, Zavod za planiranje razvoja KS

Ilda Tanjo, Zavod za planiranje razvoja KS

Nihada Smajić, Zavod za planiranje razvoja KS

Izeta Avdić, Ministarstvo pravde i uprave

Belma Trajkov, Ministarstvo za rad, socijalnu politiku raseljena lica i izbjeglice

Azemina Njuhović, Ministarstvo za obrazovanje, nauku i mlade

Muamer Kukan, Ministarstvo saobraćaja

Derva Husejnović, Ministarstvo za boračka pitanja

Alma Kadić, Ministarstvo zdravstva

Nedžad Borišić, Ministarstvo kulture i sporta

Amela Rokša, Ministarstvo prostornog uređenja, građenja i zaštite okoliša

Nurija Memić, Ministarstvo privrede

Nermina Šehović, Ministarstvo komunalne privrede i infrastrukture

Elvedina Ademović, Ministarstvo finansija

Amira Silajdžić/Sanja Petrović, Ministarstvo unutrašnjih poslova

Timur Gadžo, Zavod za informatiku i statistiku KS

Muamer Mahmutović, Privredna komora KS

Harun Rizvanbegović, SERDA

Sadržaj

Uvodne napomene.....	5
Izvršni sažetak	6
I Makroekonomski pokazatelji.....	14
1. Kanton Sarajevo u Federaciji BiH	14
2. Nivo razvijenosti KS u FBiH i općina u KS	16
3. Demografske karakteristike	17
3.1 Stanovništvo i gustina naseljenosti	17
3.2 Starosna struktura stanovništva.....	19
3.3 Vitalne karakteristike stanovništva	21
4. Ekonomski razvoj	22
4.1 Makroekonomske karakteristike.....	22
4.1.1 Bruto društveni proizvod	22
4.1.2 Tržište rada	24
4.1.2.1 Radna snaga.....	24
4.1.2.2 Zaposlenost	25
4.1.2.3 Nezaposlenost	28
4.1.2.4 Plaće	30
4.1.3 Vanjskotrgovinska razmjena.....	31
4.1.4 Investicije	33
4.2 Registrovani poslovni subjekti.....	34
4.3 Rezultati poslovanja poslovnih subjekata (preduzeća).....	35
4.3.1 Analiza izvrsnosti granske privrede Kantona Sarajevo	41
4.3.2 Analiza po djelatnostima	43
4.3.2.1 Industrija.....	43
4.3.2.2 Prerađivačka industrija (C)	44
4.3.2.3 Proizvodnja i snabdijevanje električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija (D)..	45
4.3.2.4 Građevinarstvo (F)	45
4.3.2.5 Trgovina (G)	45
4.3.2.6 Prijevoz i skladištenje (H)	46
4.3.2.7 Turizam i ugostiteljstvo (I)	46
4.3.2.8 IKT sektor – Informacije i komunikacije (J).....	47
4.3.2.9 Finansijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja (K)	48
4.4 Komunalna privreda	48
4.4.1 Poslovanje kantonalnih javnih komunalnih preduzeća i javnih komunalnih preduzeća	48
5. Društveni razvoj	50
5.1 Obrazovanje	50
5.2 Socijalna zaštita	54
5.2.1 Boračka zaštita.....	58
5.2.2 Socijalno uključivanje.....	59
5.3 Zdravstvo	61
5.4 Kultura	64
5.5 Sport	66
5.6 Civilna zaštita.....	67
5.7 Sigurnost građana.....	68

6. Javna infrastruktura	69
6.1 Saobraćajna infrastruktura	69
6.2 Vodosnabdijevanje	71
6.3 Energetska infrastruktura	73
7. Zaštita okoliša	76
7.1 Zaštita zraka	77
7.2 Vode	78
7.3 Otpad	81
7.4 Prirodno naslijeđe	83
7.5 Energijska efikasnost	84
8. Analiza budžeta i javne administracije	85
8.1 Analiza javnih prihoda i rashoda	85
8.2 Program javnih investicija	87
II Implementacija Strategije	88
Uvod	88
9. Struktura strategije	88
10. Kratki sažetak Akcionog plana Strategije razvoja Kantona za 2017-2019. godinu	91
11. Ukupan pregled provedbe strategije za 2017. godinu	94
12. Pregled provedbe po ciljevima i prioritetima za 2017. godinu	97
13. Pregled finansijskih ulaganja za 2017. godinu	106
ANEKS	109
Pregled tabela	140
Pregled grafova	141
Web stranice korištene u izradi Izvještaja	142

Klasifikacija djelatnosti (KD 2010)

- A Poljoprivreda, šumarstvo i ribolov
- B Vađenje ruda i kamena
- C Prerađivačka industrija
- D Proizvodnja i snabdijevanje električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija
- E Snabdijevanje vodom; uklanjanje otpadnih voda, upravljanje otpadom te djelatnost sanacije okoliša
- F Građevinarstvo
- G Trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikala
- H Prevoz i skladištenje
- I Djelatnost pružanja smještaja te priprema i usluživanje hrane (hotelijerstvo i ugostiteljstvo)
- J Informacije i komunikacije
- K Finansijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja
- L Poslovanje nekretninama
- M Stručne, naučne i tehničke djelatnosti
- N Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti
- O Javna uprava i odbrana; obavezno socijalno osiguranje
- P Obrazovanje
- Q Djelatnosti zdravstvene i socijalne zaštite
- R Umjetnost, zabava i rekreacija
- S Ostale uslužne djelatnosti
- T Djelatnost domaćinstava kao poslodavaca; djelatnost domaćinstava koja proizvode različita dobra i obavljaju različite usluge za vlastite potrebe
- U Djelatnost vanteritorijalnih organizacija i tijela

Uvodne napomene

Izveštaj o razvoju Kantona Sarajevo pripremljena je prema Programu rada Zavoda za planiranje razvoja KS za 2017. godinu i u skladu je sa metodologijom koju nalaže Zakon o razvojnom planiranju i upravljanju razvojem u FBiH.

Osnovni cilj je da prezentira cjelovit pregled situacije i napretka KS u 2017. godini. Izveštaj treba da posluži Vladi KS kao putokaz u procesima u narednom periodu.

Izveštaj je sveobuhvatan, analizira ekonomski, društveni, infrastrukturni i okolišni aspekt razvoja, u periodu od 2014. do 2017. godine. To je svojevrsna situaciona analiza koja se naslanja na Strategiju razvoja KS i time obezbjeđuje kontinuitet u analizi i izvještavanju sveukupnog razvoja. Urađen je prema preporučenoj metodologiji „ Godišnji izvještaj o razvoju s izvještajem o provedbi strategije, prijedlog minimalnog sadržaja izvještaja“, ILDP, 2017.,

Izveštaj se sastoji od dva dijela. Prvi prikazuje nivo razvijenosti Kantona Sarajevo u FBiH, analizira makroekonomske karakteristike, poslovne subjekte i komunalnu privredu, osnovne karakteristike obrazovanja, socijalne zaštite, zdravstva, kulture, sporta, civilne zaštite i sigurnosti građana, kao i javnu infrastrukturu i zaštitu okoliša.

Drugi dio predstavlja implementaciju projekata i aktivnosti iz Strategije u 2017 godini, trend mjerljivih indikatora postavljenih na nivou strateških ciljeva i prioriteta za 2014, 2015., 2016. i 2017. godinu i implementaciju po strateškim i prioritetnim ciljevima.

Na kraju u Aneksu je dat tabelarni pregled planiranih i realizovanih aktivnosti po strateškim prioritetnim ciljevima, mjerama, projektima, kao i nosiocima implementacije, strukturi i izvoru finansiranja i vrijednosti planiranih i realizovanih sredstava u 2017. godini.

Postupku izrade Izveštaja predhodile su faze prikupljanja podataka o provedenim aktivnostima, njihovoj finansijskoj strukturi, izvoru sredstava, odnosno implementaciji Strategije razvoja Kantona Sarajevo do 2020. za 2017. godinu.

Izveštaj se zasniva na relevantnim statističkim podacima publikovanim od strane Federalnog zavoda za statistiku, Zavoda za informatiku i statistiku KS, JU Služba za zapošljavanje Kantona Sarajevo, kao i Izveštajima o radu ministarstava Kantona Sarajevo, Zavoda za javno zdravstvo KS, Zavoda zdravstvenog osiguranja KS, Zavoda za javno zdravstvo Federacije BiH, Federalnog zavoda za programiranje i Finansijsko-informatičke agencije.

Proces izrade podržao je Projekat integriranog planiranja razvoja (ILDP), zajednička inicijativa Vlade Švicarske i Razvojnog programa Ujedinjenih naroda (UNDP) u Bosni i Hercegovini.

Poseban doprinos pripremi Izveštaja o razvoju dali su članovi Kantonalnog odbora razvoj za implementaciju Strategije razvoja KS do 2020.

Izvršni sažetak

I Makroekonomski pokazatelji

Ekonomski razvoj

- Kanton Sarajevo na području Federacije BiH se pokazuje kao značajno područje koncentracije ekonomskih potencijala (stanovništvo, zaposlenost, nezaposlenost), kao i efekata razvijenosti (stepen zaposlenosti, obim vanjsko-trgovinske razmjene). To je najveći obrazovni, zdravstveni i turistički centar u Federaciji BiH. Prema indeksu razvijenosti od 1,36 Kanton Sarajevo je iznad prosjeka razvijenosti Federacije BiH za 36,2% i rangiran je na prvo mjesto u Federaciji BiH. Prema BDP/pc u iznosu od 15.974 KM Kanton Sarajevo je 1,7 puta razvijeniji od prosjeka Federacije BiH.
- Sredinom 2017. godine na području Kantona Sarajevo živi 418.542 stanovnika, od kojih je 288.056 radno sposobno. U strukturi radne snage učešće zaposlenih u 2017. godini je 66,4%, ili 0,5% više nego prethodne godine, dok je učešće nezaposlenih bilo 33,6% ili 4,1 % manje nego u 2016. godini.
- Stepem zaposlenosti ukupnog stanovništva u Kantonu Sarajevo u 2017. godini je 31,3% i ostao je nepromjenjen u odnosu na prethodnu godinu. Stopa nezaposlenosti aktivnog stanovništva u Kantonu Sarajevo, u 2017. godini je iznosila 33,6%, i u odnosu na 2016. godinu smanjena je za 3%. Prosječna neto-plaća isplaćena u Kantonu Sarajevo krajem 2017. godine iznosila je 1.049 KM i veća je 5,1% u odnosu na prethodnu godinu.
- U 2017. godini djelatnosti sa lokacijskim kvocijentom iznad 2, koji pokazuje veći stepen specijalizacije i razvoja sektora (zaposlenosti) su: informacije i komunikacije (J), finansijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja (K), poslovanje nekretninama (L) administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti (N).
- U toku 2017. godine ukupan izvoz roba i usluga sa područja Kantona Sarajevo ostvaren je u vrijednosti preko 1,5 milijardi, što je za 46,1% više u odnosu na 2016. godinu. U istom periodu ostvaren je uvoz u vrijednosti od oko 4,4 milijarde KM, što je za 20,0% više u odnosu na 2016. godinu.
- Ostvarene investicije u nova stalna sredstva u 2016. godini na području Kantona Sarajevo iznose 850,7 miliona KM, što je povećano za 3,8% u odnosu na 2015. godinu.
- Na području Kantona Sarajevo djeluje 28.636 registrovanih poslovnih subjekata (pravna i fizička lica) što je manje za 16,1% u odnosu na 2016. godinu kad je broj registrovanih poslovnih subjekata bio 34.132.
- Bilansne obrasce o poslovanju u 2017. godini u Kantonu Sarajevo predalo je 7.440 poslovnih subjekata koji knjigovodstvo vode u skladu sa kontnim okvirom za privredna društva (preduzeća), što je za 5,6% više nego u 2016. godini.
- U 2017. godini najveći broj poslovnih subjekata registriran je u tercijarnom sektoru uslužnih djelatnosti (4.116), i u odnosu na prošlu godinu bilježi povećanje za 4,7%. Dok najmanji broj poslovnih subjekata bilježi primarni sektor (djelatnosti A i B) i u odnosu na prethodnu godinu broj poslovnih subjekata se povećao za 5,2%.
Poslovni subjekti ostvarili su su prihod u fiskalnoj 2017. godini u iznosu od preko 18,2 milijardi KM i u odnosu na prethodnu godinu bilježi povećanje za 11,7%.
- Dobit je ostvarena u iznosu od preko 1 milijarde KM i povećana je za 9,7% u odnosu na prethodnu godinu. Gubitak bilježi smanjenje u odnosu na 2016. godinu za 29,6%.

- Analiza izvrsnosti granske privrede Kantona Sarajevo putem BEX indeksa pokazuje da u posmatranom periodu ne postoje djelatnosti koje su poslovale izvrsno. Tu spadaju djelatnosti koje posluju sa vrhunskim rezultatima. Djelatnost koja posluje vrlo dobro je djelatnost O (Javna uprava i odbrana; obavezno socijalno osiguranje) i to u periodu od 2015. do 2017. godine.
- Djelatnost J (Informacije i komunikacije) posluje dobro u cijelom posmatranom periodu (2014.-2017.). Djelatnost O (Javna uprava i odbrana; obavezno socijalno osiguranje) posluje dobro u 2014. godini., u 2015. djelatnost R (Umjetnost, zabava i rekreacija) i djelatnost K (Finansijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja) u 2017. godini počinje da posluje dobro. Poboljšanje se može očekivati samo ako se pristupi unaprijeđenjima.
- U 2014., 2015., 2016. i 2017. godini djelatnosti većina djelatnosti A, B, C, D, E, F, G, H, I, L, M, N, P, Q, S ostaju na istom rangu poslovne izvrsnosti (granično područje između dobrog i lošeg), poslovna izvrsnost je pozitivna, ali nije zadovoljavajuća. Djelatnost O u 2014. godini prelazi na veći rang poslovanja, djelatnost R u 2015. godini prelazi na veći rang i djelatnost K u 2017. godini prelazi na veći rang tj. počinju da posluju dobro. U posmatranim godinama 2014., 2015., 2016. i 2017. u KS nisu postojale djelatnosti kojima je ugrožena egzistencija.
- U protekloj 2017. godini industrija Kantona Sarajevo ostvarila je veći obim proizvodnje u odnosu na godinu ranije za 8,1%. U okviru glavnih industrijskih grupacija u Kantonu Sarajevo u 2017. godini, u odnosu na 2016. godinu, rast proizvodnje zabilježen je u svim grupacijama; intermedijarnim proizvodima (1,7%), energetske industriji (4,0%), proizvodnji kapitalnih proizvoda (14,6%), u proizvodnji trajnih proizvoda za široku potrošnju (3,3%).
- Prema podacima FIA-e, u 2017. godini u sektoru građevinarstva registrovano je 485 preduzeća, što je za 21 preduzeće, odnosno 4,5% više u odnosu na 2016. godinu.
- Prema datim podacima poslovni subjekti iz oblasti trgovine imaju najveće učešće od 32% u ukupnom broju poslovnih subjekata na području Kantona Sarajevo.
- U 2017. godini Kanton Sarajevo je posjetilo 482.494, odnosno 18,4% turista više u odnosu na 2016. godinu, pri čemu je rast stranih turista iznosio 20,7%, a domaćih turista 4,5%. U Kantonu Sarajevo u 2017. godini iskorištenost kapaciteta iznosila je 22,4% i veća je od iskorištenosti u 2016 godini. kada je iznosila 21,1%.
- Komunalna preduzeća u KS u 2017. godini ostvarila su ukupan prihod od 310.612.466 KM koji je veći za 3,9% u odnosu na 2016. godinu. U istom periodu, ostvareni ukupni rashodi iznose 345.248.475 KM i veći su za 1,6% u odnosu na 2016. godinu. Gubitak na kraju 2017. godine iznosi 41.393.988 KM i manji je u odnosu na 2016. godinu za 6,3 %. Gubitak prema Bilansu uspjeha ostvarila su KJKP-a: Vodovod i kanalizacija i GRAS.

Društveni razvoj

- U 2017. godini bilo je 52 predškolske ustanove, predškolskim obrazovanjem je obuhvaćeno 4.221 dijete Kantona Sarajevo.
- Na početku 2017/2018. školske godine, na području Kantona Sarajevo djeluje 89 škola redovnog devetogodišnjeg osnovnog obrazovanja sa 1.635 odjeljenja, koje pohađa 37.077 učenika i u kojima nastavu obavlja 2.627 nastavnika.
- Na početku 2017/2018. školske godine, u Kantonu Sarajevo radi 39 škola srednjeg obrazovanja, 34 za redovno, 4 za specijalno srednje obrazovanje i 1 vjerska škola.
- Škole pohađa 15.926 učenika, 15.294 redovno, 131 specijalno srednje obrazovanje i 499 učenik vjerske škole. Nastavu obavlja 1.545 nastavnika, 1.467u školama redovnog srednjeg obrazovanja, 49 u školama specijalnog srednjeg obrazovanja i 29 nastavnika u vjerskim školama.

- U Sarajevu u 2017/2018. školskoj godini djeluje 37 visokoškolskih ustanova. U 2017/2018. upisano 28.755 studenata, od toga je na Univerzitetu u Sarajevu 24.829 studenata ili 86,3% (od kojih je 19.527 redovnih ili 78,6%), dok je na privatnim visokoškolskim ustanovama upisano 3.172 studenta ili 11,0% (od kojih je 3.062 redovnih ili 96,5%).
- U toku 2017. godine registrirano je ukupno 35.763 korisnika prava za koje se izdvajaju finansijska sredstva po osnovu zakona, što predstavlja 9% stanovnika Kantona Sarajevo. U odnosu na 2016. godinu, smanjen je broj korisnika oblika materijalne pomoći zaštite po osnovu zakona za 4,9%.
- Ukupno izdvojena sredstva po osnovu zakona u toku godine su iznosila 59.010.552 KM, a prosječna naknada po korisniku 137,5KM.
- Prema evidenciji Javne Ustanove Kantonalni centar za socijalni rad, u KS je u 2017. godini bilo 25.373 korisnika socijalne zaštite po kategorijama evidentiranim u nadležnim općinskim službama socijalne zaštite, što je manje za 11,7% u odnosu na 2016. godinu. Za njih je izdvojeno 1.391.303 KM u 2017.godini.
- U 2017. godini evidentirano je prosječno mjesečno 4.787 korisnika u kategoriji civilnih žrtava rata koji su ostvarili prava na materijalne pomoći. U odnosu na 2016. godinu broj ovih korisnika je smanjen za 2,9%.
- Evidentirano je 20.457 korisnika u kategoriji zaštite porodica sa djecom koji ostvaruju prava na materijalnu pomoć, te je na ime tih prava isplaćeno 2.334.957 KM, što po korisniku iznosi 114,1 KM.
- Na temelju primjene Federalnih propisa i propisa Kantona Sarajevo ukupno je bilo 18.935 korisnika boračko invalidske zaštite, lične i porodične invalidnine. U odnosu na 2016. godinu, broj korisnika je smanjen za 4,2%.
- Prema biološkom tipu stanovništvo Kantona Sarajevo se transformiše u stacionarni stanovništva, jer se povećava učešće mladih, a smanjuje učešće starije dobi u ukupnom stanovništvu. Dojenačka smrtnost je jedan od najboljih pokazatelja zdravstvenog stanja stanovništva, posebno djece, a istovremeno je i odraz organizacije zdravstvene zaštite.
- Vrijednost stope dojenačke smrtnosti je 6,94‰ u 2017. godini i nalazi se u kategoriji vrlo niskog dojenačkog mortaliteta. U 2017. godini stopa nataliteta je bila 11,6 promila i veća je za 1,8% u odnosu na prethodnu godinu, dok je stopa mortaliteta iznosila 10,4 promila i povećala se za 1%, to rezultira prirodnim priraštajem 1,2 koji je veći u odnosu na prethodnu godinu
- Ukupan broj oboljenja u Kantonu Sarajevo u 2017. godini je iznosio 499.720 što ukazuje na smanjenost broja oboljelih za 58.213 u odnosu na 2016.godinu.
- Porodičnu medicinu u 2017. godini je pružalo ukupno 198 radnih timova na 79 punktova, te na jedan radni tim u prosjeku dolazi 1.786 stanovnika starosti 15 i više godina, što je neznatno povećano u odnosu na situaciju u 2016. godini (198 timova porodične medicine, na jedan tim u prosjeku dolazilo 1.725 stanovnika starijih od 15 godina).
- Ukupani posteljni kapaciteti zdravstvenih ustanova koje su pružale bolničku zdravstvenu zaštitu stanovništvu Kantona Sarajevo i stanovništvu Federacije BiH koje je gravitiralo Univerzitetском kliničkom centru Sarajevo u 2017. godini iznosio je 2.106 postelja ili 5,03 postelja na 1.000 stanovnika Kantona Sarajevo, a što je za 5,2% manji broj postelja u odnosu na prethodnu godinu (2.215 postelje).
- U javnom sektoru zdravstvene zaštite u 2017. godini u KS je radilo 7.403 osoba, u odnosu na prethodnu godinu bilježi smanjenje za 1,45%. Ukupno je bilo 1.350 ljekara i 257 stomatologa.
- U primarnoj i specijalističko-konsultativnoj zdravstvenoj zaštiti broj ljekara i stomatologa u odnosu na prethodnu godinu se smanjio i to broj ljekara za 3,3%, a broj stomatologa za 1,8%. Povećan broj pacijenata koji se dodjeljuju jednom doktoru porodične medicine i jednom

stomatologu. Broj doktora medicine na 100.000 stanovnika je u poređenju sa drugim regijama i zemljama, približan nivou Evropske unije, KS prednjači u zemljama regiona po broju doktora medicine na 100.000 stanovnika. Prema evidenciji Zavoda zdravstvenog osiguranja KS na dan 31.12.2017. godine na obavezno zdravstveno osiguranje bilo je prijavljeno 428.470 osiguranih lica, što je za 0,6% manje u odnosu na stanje iskazano na isti dan prethodne godine.

- Kapaciteti kulture nisu ravnomjerno raspoređeni na području Kantona Sarajevo. Najveća koncentracija objekata kulture se nalazi na području užeg centra Grada, tako da stanovništvo općina ima različite mogućnosti pristupima kulturnih sadržaja.
- Na nivou Kantona Sarajevo registrovane su 559 organizacije u sportu i to u 57 različitih sportova, u udruženjima sporta i rekreacije za invalide i u institucionalnim organizacijama sporta. Ukupni broj učesnika u sportu je cca 30.200. U 2017. godini budžet za sport je bio je 5.245.800,00 KM što iznosi 0,65% od ukupnog budžeta KS.
- Kantonalna Uprava za civilnu zaštitu se kao osnovni nosilac stručnih poslova u oblasti zaštite i spašavanja u Kantonu uspješno realizovala poslove i zadatke. U toku 2017. godine Profesionalna vatrogasna brigada (PVB) Sarajevo su imali ukupno 1.786 intervencija. U 2017. godini nisu zabilježene intervencije na obezbjeđenju zračnih operacija polijetanja i slijetanja aviona na Međunarodni aerodrom Sarajevo.
- Kriminalitet na području Kantona Sarajevo u 2017. godini u odnosu na isti period prethodne godine, posmatrano kroz statističke pokazatelje, karakteriše smanjenje broja, registrovanih krivičnih djela za 8,8%, prijavljenih lica za 1,4% maloljetnih izvršilaca za 21,6%, povratnika u činjenju krivičnih djela za 2,1% dok je povećan broj lica lišenih slobode za 7%. U odnosu na 2016. godinu, povećana je ukupna rasvijetljenost krivičnih djela za 1,2%.

Javna infrastruktura

- Željeznice FBiH su u 2017. godini u odnosu na godinu prije ostvarile bolje rezultate u sektoru prijevoza putnika, dok su u sektoru prijevoza robe ostvareni nešto lošiji rezultati u odnosu na 2016. godinu.
- U toku 2017. godine, u Kantonu Sarajevo prevezeno je ukupno 165 hiljada tona robe, što je u odnosu na količinu prevezene robe iz 2016. godine više za 31%. Istovremeno, u Federaciji BiH prevezeno je 5,8 miliona tona robe, što je za 0,4% više u odnosu na godinu ranije.
- U avio saobraćaju Federacije BiH, u toku 2017. godine, došlo je do povećanja međunarodnog prometa aviona za 18,4% u odnosu na 2016. godinu. Ukupno je prevezeno 1.533.114 putnika, što je za 27,9% više u odnosu na godinu ranije. Međutim, kod međunarodnog prevoza tereta zabilježen je pad obima prevezenog tereta
- Prema zvaničnim statističkim pokazateljima u odnosu na broj stanovnika, u KS je priključeno oko 98% stanovnika na vodovodne sisteme. Snabdijevanje pitkom vodom na području općina Stari Grad, Centar, Novo Sarajevo, Novi Grad, Ilidža, Vogošća i općine Trnovo (olimpijskih planina Bjelašnice i Igmana) obezbjeđuje se, najvećim dijelom (87%) eksploatacijom podzemnih voda iz aluvijalnih naslaga u Sarajevskom polju. Vrijednosti sadašnje specifične potrošnje vode domaćinstava iznose oko 120 l/st.dan, a privrede oko 64 l/st.dan. Prema dostupnim podacima, ukupni gubici vode u sistemu u 2016. godini iznosili 62,7% od proizvedene vode, a iz KJKP Vodovod ističu da su gubici u 2017. godini smanjeni.
- U KS u 2017. godini je isporučena energija u iznosu od 4.620,2 GWh od čega je: električna energija u iznosu od 1.413,8 GWh ili 30,6%, prirodni gas 1.256,3 GWh ili 27,2%, čvrsta goriva 325,8 GWh ili 7,05% i naftni derivati 1.624,4 GWh ili 35,2%.

Zaštita okoliša

- U oblasti zaštite okoliša u 2017. godini vršena je primjena i priprema kantonalnih propisa, vezanih za pojedine komponente okoliša. Doneseni su slijedeći propisi iz nadležnosti Skupštine i Vlade Kantona Sarajevo: Odluka o donošenju Kantonalnog plana zaštite okoliša Kantona Sarajevo, Zakon o proglašenju Zaštićenog pejzaža "Bentbaša", Odluka o vršenju strategijske procjene uticaja na okoliš za Prostorni plan područja posebnog obilježja Regionalni centar za upravljanje otpadom (RCUO)-Smiljevići, Odluka o donošenju Plana upravljanja Zaštićenim pejzažem "Trebević".
- U smislu provedbe Zakona o zaštiti zraka i Odluke o zaštiti i poboljšanju kvaliteta zraka u KS, te Plana interventnih mjera u slučajevima prekomjerne zagađenosti zraka, u 2017. godini ažuriran je Registar postrojenja za sagorijevanje (kotlovnica), izrađeni su interni operativni planovi obveznika primjene interventnih mjera, dok je posebna pažnja usmjerena na osposobljavanje Zavoda za planiranje razvoja Kantona za integraciju aspekta kvaliteta zraka u prostorno planiranje.
- Zbog određenih nesuglasica i određenih zakonskih prepreka između dva Entiteta, u tokom 2017 godine Vlada Kantona Sarajevo imenovala je Komisiju u cilju donošenja Odluke o privremenoj zaštiti Izvorišta za piće „Sarajevskog polja“. Na području Općine Trnovo donesene su Odluka o zonama sanitarne zaštite i zaštitnim mjerama za izvorišta sa kojih se vrši snabdijevanje naselja u Općini i to za Izvorišta: Crni potok, Jezero, Krsinja, Duganja, Mala vrela i Zabojska. Intenziviran je rad na otklanjanju kvarova i rekonstrukciji vodovodne mreže, te optimizaciji sistema.
- U 2017. godini pokrenute su brojne aktivnosti na realizaciji mjera iz Plana upravljanja otpadom Kantona Sarajevo a koje se odnose na uspostavljanje sistema odvojenog prikupljanja otpada, Regionalnog centra za upravljanje otpadom (RCUO), te unapređenje sistema upravljanja posebnim kategorijama otpada.
- Donošenjem Zakona o proglašenju ZP "Bentbaša" površina zaštićenih područja se povećala za 160,9 ha i sad iznosi ukupno 3.091,17 ha, ili 2,40% ukupne površine Kantona. U okviru redovnih poslova u zaštićenim područjima tokom 2017. godine aktivnosti su usmjerene na izgradnju turističke infrastrukture i ponude u zaštićenim prirodnim područjima, u skladu sa planovima upravljanja, prostornim planovima područja posebnih obilježja, te projektnim rješenjima za infrastrukturne radove.
- Aktivnosti na povećanju energetske efikasnosti u objektima budžetskih korisnika Kantona Sarajevo provode se kontinuirano, a paralelno su realizovane skoro sve planirane aktivnosti u okviru druge komponente Projekta "Zeleni ekonomski razvoj", koja se odnosila na "Institucionalizaciju energetskog upravljanja i akcioni plan energetske efikasnosti u Kantonu Sarajevo". Također, pripremljen je "Model poboljšanja energetske efikasnosti u zgradarstvu na području KS u funkciji povećanja broja korisnika (omasovljenje)", odnosno Model EE.

Javne finasije

- U periodu 01.01. do 31.12.2017. godine ostvareni su prihodi i primici u iznosu 744.975.186 KM, a izvršeni rashodi i izdaci u iznosu 740.270.842 KM. U 2014., 2015., 2016. i 2017. godini najveći udio ostvarenih prihoda se ostvarivao preko poreznih prihoda, od 80,8% do 85,6. U 2017. godini, ostvareni prihodi od poreza su veći za 7,5% u odnosu na ostvarenje 2016. godine. Kad je riječ o budžetskim rashodima, evidentan je rast sa 684.830.964 KM u 2016. na 740.270.842 KM u 2017. godini.

- Ukupan broj projekata (tekućih i kandidovanih) u 2017. godini je 131 i veći 98,5% je u odnosu na ukupan broj projekata u 2016. godinu. Ukupna planirana vrijednost projekata (tekućih i kandidovanih) iznosi preko 1 milijarde KM za posmatrane godine, odnosno u 2017. godini je veća za 54,9% u odnosu na 2016. godinu.

II Implementacija Strategije

Izveštaj o implementaciji Strategije razvoja KD do 2020 godine prati efekte njene implementacije predstavljanjem postignutih rezultata (aktivnosti), odnosno uočenih problema u realizaciji, te pruža uvid u realizaciju pet definisanih razvojnih strateških ciljeva. Izveštaj o implementaciji Strategije pruža uvid u realizaciju pet definisanih razvojnih strateških ciljeva, uz praćenje efekata implementacije Strategije na stepen razvoja kantona.

Opća ocjena je da je kod strateškog cilja 1 u postizanju šest prioriternih ciljeva u 2017. godini zabilježeno je poboljšanje većine pokazatelja u odnosu na 2014. godinu. Poseban značaj i razvoj u odnosu na prethodne godine je rast BDP/pc, pozicioniranje Sarajeva na rang lakoće poslovanje, povećanje konkurentnosti turističke destinacije KS gdje svi indikatori bilježe značajno povećanje, kao i osnaživanje ITK sektora.

Kod strateškog cilja 2 u postizanju tri prioriternih ciljeva u 2017. godini zabilježeno je poboljšanje većine pokazatelja u odnosu na 2014. godinu. Raste zaposlenost, sredstva aktivnih mjera za zapošljavanje daju efekte, stopa zaposlenih žena i mladih se povećala. Poduzetnička infrastruktura je nešto slabija, a i dalje je stopa nezaposlenosti iznimno visoka.

Opća ocjena kod strateškog cilja 3 je da je došlo do izvjesnog napretka u stvaranju uslova za uključiv društveno ekonomski rast ali i dalje je svaki drugi stanovnik po nekom osnovu socijalno isključen. Reforma sistema zdravstvene zaštite pokazuju pozitivne tendencije u pravcu smanjenja obuhvata stanovnika po jednom ljekaru, a negativne po stomatologu. Opremljenost kompjuterima osnovnih škola je unaprijeđena, ali pokazuje se nešto slabija opremljenost kompjuterima i pristup internetu.

Strateški cilj 4 u posmatranom periodu od 2014. do 2017. godine prema indikatorima bilježi i pozitivne pomake, ali i pomake koji ne idu u ciljanom pravcu. Zaštita okoliša, prostora, prirodnih i infrastrukturnih resursa u poslijeratnom periodu nije bila prioriterno pitanje za tranzicijsku zemlju kakva je Bosna i Hercegovina, dok u posljednjih par godina svijest o zaštiti i poboljšanju okoliša iz godine u godinu se mijenja na bolje. Unaprijeđenje i razvoj infrastrukture je sigurno i dalje cilj koji traži veća ulaganja od ostavrenih u ovom periodu.

Strateški cilj 5 u posmatranom periodu od 2014. do 2017. godine prema indikatorima bilježi i pozitivne pomake, ali i pomake koji ne idu u ciljanom pravcu. Pitanje održivosti javnih finansija, značajno povećanje kapitalnih ulaganja iz budžeta KS, rast poreznih prihoda, jačanje razvojnih kapaciteta administracije, rast izvoza su ciljevi koji se kraću prema zadatim. No, pitanje zahvatanje sredstava iz EU fondova, korištenje instrumenta zemljišne politike, brendiranje KS, saradnja nevladinog i vladinog sektora su sigurno ciljevi koji zahtjevaju veći angažman svih aktera u KS.

- Okvirna potrebna sredstva za realizaciju Strategije razvoja KS do 2020. procijenjena su na 1.397.257.700 KM, a u 2017. vrijednost realizovanih projekat/aktivnosti iznosi 127.740.683 KM, odnosno 9,1% od ukupno potrebnih sredstava za realizaciju Strategije.

Od ukupno 157,7 miliona KM planiranih sredstava za 2017. godinu (Akcioni plan 2017-2019.), realizovano je 127,7 miliona KM, odnosno 81,0%.

Od ukupno realizovanih sredstava u iznosu od 127.740.683 KM, najviše se odnosi na projekte Strateškog cilja 3 (36,1%), zatim Strateškog cilja 4 (34,9%), Strateškog cilja 1 (16,2%), te na projekte Strateškog cilja 2 (12,4%) i Strateškog cilja 5 (0,4%).

Sredstvima u 2017. godini, u odnosu na planirano, realizovalo se:

- 82,4% sredstava planiranih za Strateški cilj 1,
- 206,0% sredstava planiranih za Strateški cilj 2,
- 182,5% sredstava planiranih za Strateški cilj 3,
- 45,7% sredstava planiranih za Strateški cilj 4,
- 32,5% sredstava planiranih za Strateški cilj 5.

Posmatrajući prema strukturi finansiranja u 2017. od ukupno realizovanih sredstava 127.740.683 KM, iz Budžeta KS je 60.871.269 KM, odnosno 47,7%, iz sredstava Općina u iznosu od 1.555.029 KM ili 1,2%, te 65.314.385 KM iz Drugih izvora finansiranja (budžeti viših nivoa vlasti, fondovi, grantovi, donacije....) što je 51,1% od ukupno realizovanih sredstava.

I Makroekonomski pokazatelji

1. Kanton Sarajevo u Federaciji BiH

Ekonomsku i društvenu poziciju Kantona Sarajevo velikim dijelom određuje činjenica da je Sarajevo glavni grad Bosne i Hercegovine i Federacije Bosne i Hercegovine. Glavni gradovi predstavljaju administrativno-političke centre, finansijske centre, obrazovno-naučno-istraživačke centre i centre kulturnog života države. Sarajevo je za BiH centar po svim prethodno nabrojanim osnovama. Budući da su u Sarajevu locirane ambasade, konzulati, poslovna predstavništva inostranih kompanija i uredi međunarodnih organizacija (Svjetska banka, MMF, različite organizacije Ujedinjenih nacija) efektivna tražnja na području Kantona Sarajevo je znatno veća u poređenju sa ostalim kantonima i regijama u BiH.

Tabelarni pregled ilustruje osnovne potencijale Kantona i Federacije BiH, te daje komparaciju Kantona u odnosu na FBiH.

Tabela 1. Osnovni pokazatelji Kantona Sarajevo i FBiH 2017.

Osnovni pokazatelji	Kanton Sarajevo	Federacija BiH	Odnos KS i FBiH
Površina	1.277,30	26.109,70	4,9
Gustina naseljenosti st/km ²	327,7	84,3	3,9
Ukupno stanovništvo (sredinom godine)	418.542	2.201.193	19,0
Stanovništvo ispod 15 godina	63.260	356.948	17,7
Radni kontigent (15-65 godina)	288.056	1.550.130	18,6
Stanovništvo iznad 65 godina	57.766	285.946	20,2
Stopa nataliteta (na 1.000 stanovnika)	11,4	8,7	1,4
Stopa mortaliteta (na 1.000 stanovnika)	10,2	9,5	1,1
Stopa prirodnog priraštaja (na 1.000 stanovnika)	1,1	-0,8	-1,4
Broj zaposlenih (XII)	131.172	505.201	26,0
Broj nezaposlenih (XII)	66.325	350.217	18,9
Radna snaga	197.497	855.418	23,1
Stepen zaposlenosti stanovništva (%)	31,3	22,9	1,4
Stepen zaposlenosti radnog kontigenta (%)	45,5	32,5	1,4
Stopa nezaposlenosti (u odnosu na radnu snagu, %)	33,6	59,0	56,9
Prosječna neto plaća u KM (XII)	1.102	860	1,3
Društveni bruto proizvod (u 000 KM, 2017.)	6.692.676	20.569.641	32,5
Društveni bruto proizvod per capita - BDP/pc u KM (2017.)	15.974	9.346	1,7
Poreski prihodi po stanovniku u KM	292	163	1,8
Registrirani poslovni subjekti	28.636	105.961	27,0
Ostvarene investicije (u 000 KM, 2016.)	850.716	2.516.651	33,8
Indeks fizičkog obima proizvodnje (2017/2016.)	108,1	111,6	96,9
Indeks prerađivačke industrije (2017/2016.)	109,2	104,6	1,0
Broj turista	482.494	948.763	50,9
Broj noćenja	967.372	1.860.346	52,0
Izvoz (000 KM)	1.518.519	7.254.541	20,9
Uvoz (000 KM)	4.402.546	12.435.049	35,4
Obim vanjsko-trgovinske razmjene (000 KM)	5.921.065	19.689.590	30,1
Stepen pokrivenosti uvoza izvozom (%)	34,5	58,3	59,2
Broj učenika osnovnih škola (školska 2017/1018.)	37.077	185.032	20,0
Broj učenika srednjih škola (školska 2017/1018.)	15.930	81.470	19,5
Broj studenata (školska 2017/1018.)	28.755	64.902	44,3
Broj ljekara	1.350	4.810	28,1
Broj stomatologa	257	604	42,5
Broj penzionera	86.839	346.538	24,9

Izvor: Analitičko dokumentaciona osnova Zavod za planiranje razvoja KS. Podaci se odnose na 2017. godinu, ako nije drugačije naznačeno.

Kanton Sarajevo, površinom od 1.277,3 km² jedan je od prostorno manjih kantona na području Federacije BiH, zauzima svega 4,9% teritorije Federacije BiH. Sredinom 2017. godine na području Kantona živi 418.542 stanovnika, što je oko 19% populacije Federacije BiH.

Sarajevski kanton, sa prosječnom gustom naseljenosti od 326,9 st/km², oko 3,9 puta je iznad prosječne gustine naseljenosti Federacije BiH i njen je najgušće naseljen kanton.

Svi parametri vitalne statistike KS veći su u odnosu na parametre FBiH: stopa nataliteta za 2,7 promila, stopa mortaliteta za 0,7 promil, a stopa prirodnog priraštaja u Kantonu Sarajevo i dalje pozitivna 1,1 promil, dok je u FBiH negativna i iznosi -0,8 promila.

Krajem 2017. godine u Kantonu je bilo 131.172 zaposlena lica, što je najveća koncentracija (26,0%) radnih mjesta u FBiH. Stepem zaposlenosti ukupnog stanovništva Kantona je 31,3% što je za oko 36,6% veće od ostvarenog stepena u FBiH.

U istom periodu, na području Kantona bilo je 66.325 nezaposlenih, što je oko 18,9% nezaposlenih u Federaciji Bosne i Hercegovine. Stopa registrovane nezaposlenosti u Kantonu iznosi 33,6% i manja je od registrovane u FBiH za oko 25 procentnih poena.

Na području Kantona Sarajevo u 2017. godini ostvarena je vrijednost BDP u iznosu od 6,6 milijardi KM, što je 32,5% društvenog bruto proizvoda ostvarenog u FBiH. Prosječno ostvareni društveni bruto proizvod po stanovniku je 15.974 KM, i prema ovom pokazatelju razvijenosti, Kanton je 1,7 puta razvijeniji od prosjeka FBiH.

Na području Kantona Sarajevo ostvareno je 33,8% ukupnih investicija u FBiH.

Ukupno registrirani poslovni subjekti na području Kantona, njih 28.636, predstavljaju 27,0% poslovnih subjekata Federacije.

U 2017. godini u Sarajevskom kantonu je boravilo 482.494 turista, što predstavlja 50,3,9% ukupnog broja turista koji su posjetili FBiH.

U toku 2017. godine u Kantonu je ostvaren uvoz u vrijednosti od oko 4,4 milijarde KM ili 35,4% ukupnog uvoza FBiH. U istom periodu ukupan izvoz roba i usluga sa područja Kantona ostvaren je u vrijednosti od preko 1,5 milijarde KM, ili 20,9% ukupno ostvarenog izvoza FBiH. Stepem pokrivenosti uvoza izvozom u Kantonu je 34,5%, i značajno je manji od ostvarenog u FBiH.

Na početku 2016/2017. školske godine, područje Kantona broji 37.077 učenika osnovnog obrazovanja, što je 20,0% od ukupnog broja učenika osnovnog obrazovanja FBiH. Škole srednjeg obrazovanja pohađa 15.930 učenika, što je učešće od 19,5% u ukupnom broju srednjoškolskih učenika u FBiH. Na području Kantona Sarajevo upisano je 28.755 studenata, a to je preko 44,3% od ukupnog broja studenata na području FBiH.

U 2017. godini Kanton Sarajevo ima 1.350 ljekara što je 28,1% od ukupnog broja ljekara u FBiH, 257 stomatologa ili 42,5% od ukupnog broja stomatologa u FBiH.

2. Nivo razvijenosti KS u FBiH i općina u KS

Prema svim raspoloživim pokazateljima, Kanton Sarajevo u okviru Federacije Bosne i Hercegovine, a i države BiH, predstavlja značajno područje koncentracije osnovnih ekonomskih potencijala (stanovništvo, zaposlenost, nezaposlenost), kao i efekata razvijenosti (stepen zaposlenosti, obim vanjsko-trgovinske razmjene). Najveći bruto domaći proizvod po stanovniku u Federaciji BiH se ostvaruje u Kantonu Sarajevo. To je najveći obrazovni, zdravstveni i turistički centar u Federaciji BiH.

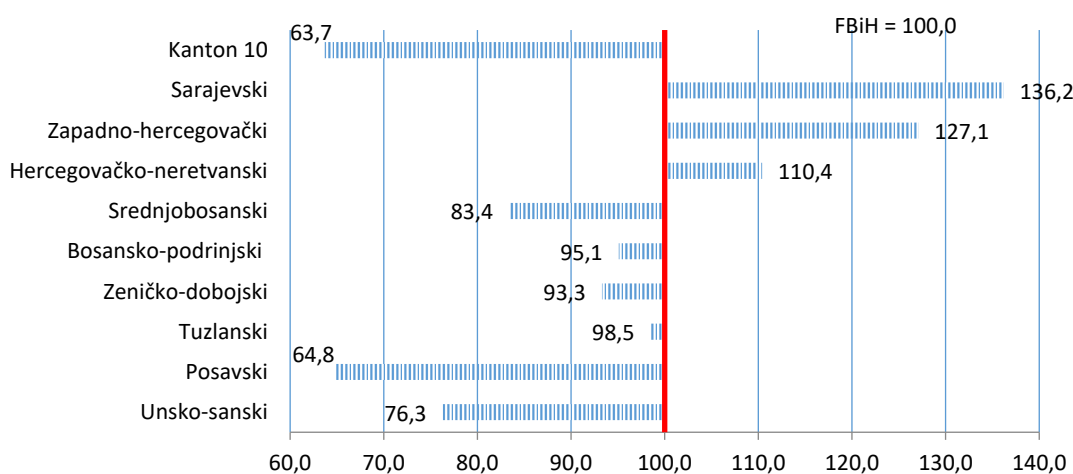
Sumarni prikaz relativnih nivoa razvijenosti kantona u odnosu na prosječnu razvijenost Federacije BiH daće se preko stepena razvijenosti. U tabeli su dati stepeni razvijenosti za kantone i Federaciju BiH, na osnovu koji su kantoni i rangirani u odnosu na Federaciju BiH.

Tabela 2. Rang razvijenosti kantona u odnosu na FBiH 2017.

Kantoni	Stepen zaposlenosti u %	Stepen nezaposlenosti u %	Broj učen./osn+sred/ na 1000 stan.	Poreski prihodi per capita	Indeks odsutnog stanovništva	F BiH=100					Indeks razvijenosti	Rang
						Stepen zaposlenosti	Stepen nezaposlenosti	Broj učenika na 1000 stan.	Poreski prihodi per capita	Indeks odsutnog stanovništva		
Unsko-sanski	17,4	55,5	116	63	-21,5	57,7	72,0	95,9	62,7	93,3	76,3	8
Posavski	19,7	45,1	81	60	-33,2	65,3	95,9	66,9	59,9	35,7	64,8	9
Tuzlanski	27,3	50,4	122	71	-10,8	90,6	83,8	100,9	70,9	146,3	98,5	4
Zeničko-dobojski	29,3	46,0	132	90	-24,9	97,0	93,8	109,1	90,0	76,8	93,3	6
Bosansko-podrinjski	42,5	32,9	122	126	-43,6	140,8	124,0	100,7	126,0	-15,9	95,1	5
Srednjobosanski	25,2	45,2	124	63	-25,8	83,6	95,8	102,1	63,4	72,2	83,4	7
Hercegovačko-neretvanski	32,2	40,0	116	133	-18,4	106,6	107,8	95,7	132,7	109,1	110,4	3
Zapadno-hercegovački	28,4	38,2	122	103	5,3	94,0	112,0	101,0	102,5	226,2	127,1	2
Sarajevski	45,4	33,9	126	179	-15,2	150,7	121,0	104,4	179,2	124,9	136,2	1
Kanton 10	16,6	47,2	81	54	-29,9	55,0	91,0	66,6	53,8	52,2	63,7	10
Federacija BiH	30,2	43,3	121	100	-20,2	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	

Izvori: Federalni zavod za programiranje razvoja, Socioekonomski pokazatelji po općinama u FBiH u 2017. godini

Indeks razvijenosti kantona u FBiH u 2017.

Graf 1.

I prema indeksu razvijenosti, koji sublimira nivoe razvijenosti mjereno stepenom zaposlenosti stanovništva, stopom nezaposlenosti, brojem učenika na hiljadu stanovnika, poreskim prihodima/pc, te indeksom odsutnog stanovništva, Kanton Sarajevo je rangiran na prvom mjestu, sa vrijednošću indeksa koji je za 36,2% iznad prosječne razvijenosti FBiH.

Tabela 3: Kretanje indeksa razvijenosti KS

Godina	2014	2015	2016	2017
Indeks razvijenosti KS	138,6	138,4	136	136,2

Iako Kanton Sarajevo ima najviše iznose indeksa razvijenosti u FBiH, iste su kontinuirano padale u periodu 2014.-2016. godina, dok je u 2017. godini Kanton Sarajevo zabilježio blagi rast vrijednosti indeksa za 0,2.¹

Analiza općina prema indeksu razvijenosti pozicionira pet općina KS među prvih deset rangiranih u FBiH, sa općinom Centar na prvom mjesto, sa vrijednošću indeksa koji je skoro 2,2 puta veći od prosječnog indeksa razvijenosti FBiH.

Tabela 4. Indeks razvijenosti općina KS u FBiH u 2017. godini

Pokazatelji	Stari Grad	Centar	Novo Sarajevo	Novi Grad	Ilidža	Vogošća	Hadžići	Ilijaš	Trnovo	KS	
Stepen zaposlenosti u %	39,9	117,4	52,3	30,9	35,3	25,5	24,8	27,4	43,4	45,5	
Stepen nezaposlenosti u %	38,0	15,1	26,3	42,1	39,0	49,9	55,7	55,5	59,5	33,9	
Broj učen./osn+sred/ na 1000 stan.	137	197	130	98	116	122	125	127	48	126	
Poreski prihodi per capita	193	318	249	150	127	119	93	83	561	179	
Indeks odsutnog stanovništva	-27,1	-31,8	-29,0	-11,4	14,1	12,9	0,9	-18,5	-58,7	-15,2	
FBiH = 100	Stepen zaposlenosti	132,1	388,8	173,4	102,5	116,8	84,6	82,2	90,7	143,7	157
	Stepen nezaposlenosti	112,3	165,3	139,4	102,8	110,1	84,8	71,5	71,9	62,7	121,9
	Broj učenika na 1000 stan.	112,9	162,8	107,1	80,7	96,1	100,7	103,2	105,0	39,5	104,4
	Poreski prihodi per capita	192,5	318	248,7	149,5	126,9	119,3	92,7	82,5	561,2	179,2
	Indeks odsutnog stanovništva	65,8	42,7	56,5	143,8	269,6	264,1	204,4	108,6	-90,4	124,9
Indeks razvijenosti	123,1	215,5	145,0	115,9	143,9	130,7	110,8	91,8	143,3	136,2	
Rang u FBiH	15	1	5	17	6	11	18	39	7		

3. Demografske karakteristike²

3.1 Stanovništvo i gustina naseljenosti

Na području Kantona Sarajevo u 2017. godini živi 418.542 stanovnika, što čini 19,0% stanovnika FBiH (2.201,193), što u odnosu na 2016. godinu bilježi povećanje za 0,3%

Na području Grada Sarajeva u 2017. godini živi 275.043 stanovnika. Najveća koncentracija stanovnika je na području općine Novi Grad sa 28,7% učešća u ukupnom stanovništvu Kantona. Najmanje stanovnika živi u općini Trnovo, 1.318 ili 0,3% od ukupnog stanovništva Kantona Sarajevo.

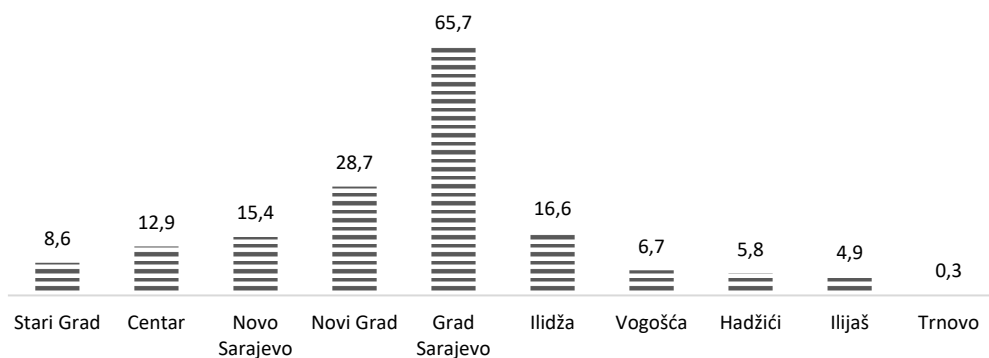
¹ Valja imati u vidu da se za utvrđivanje indeksa razvijenosti od 2016. godine primjenjuje se druga metodologija, umjesto BDP/pc koristi se poreski prihod/pc.

² Detaljnije informacije o stanovništvu vidjeti na web stranici Zavoda za planiranje razvoja KS, „Demografska analiza KS po općinama u periodu 2013-2017.“

Tabela 5. Broj stanovnika

Područje	Broj stanovnika								Indeks 2017/2016
	2014	%	2015	%	2016	%	2017	%	
Stari Grad	36.758	8,9	36.578	8,8	36.395	8,7	36.090	8,6	99,2
Centar	54.948	13,2	54.655	13,1	54.369	13	54.091	12,9	99,5
Novo Sarajevo	64.690	15,6	64.760	15,6	64.639	15,5	64.548	15,4	99,9
Novi Grad	118.868	28,7	119.307	28,6	119.694	28,7	120.314	28,7	100,5
Grad Sarajevo	275.264	66,4	275.300	66,1	275.097	65,9	275.043	65,7	100
Iliđža	67.607	16,3	68.567	16,5	69.164	16,6	69.533	16,6	100,5
Vogošća	26.685	6,4	27.106	6,5	27.452	6,6	27.836	6,7	101,4
Hadžići	24.018	5,8	24.149	5,8	24.264	5,8	24.414	5,8	100,6
Ilijaš	19.780	4,8	20.048	4,8	20.283	4,9	20.398	4,9	100,6
Trnovo	1.367	0,3	1.263	0,3	1.238	0,3	1.318	0,3	106,5
Kanton Sarajevo	414.721	100	416.433	100	417.498	100	418.542	100	100,3

Stanovništvo Kantona Sarajevo po općinama 2017. (%)

Graf 2.

Na području Kantona Sarajevo, općina sa najvećom površinom je Trnovo (338,4 km²), a sa najmanjom Novo Sarajevo (9,9 km²).

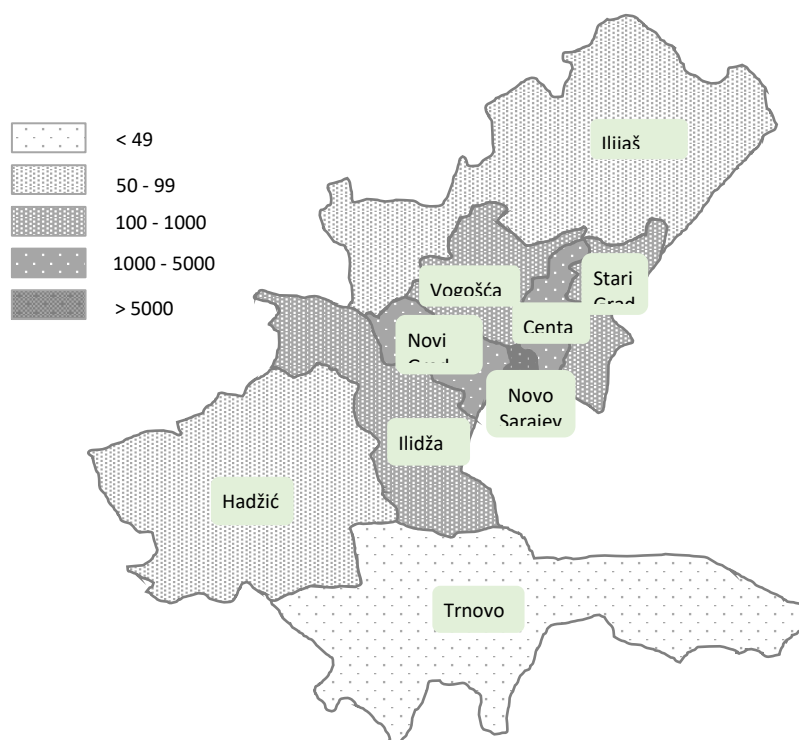
Tabela 6. Površina i gustina naseljenosti po općinama

Područje	Površina km ²	Gustina naseljenosti							
		(stan/km ²)				Općina/Kanton			
		2014	2015	2016	2017	2014	2015	2016	2017
Stari Grad	51,4	715,1	711,6	708,1	702,1	2,2	2,2	2,2	2,1
Centar	33	1.665,10	1.656,20	1.647,5	1.639,1	5,1	5,1	5,0	5,0
Novo Sarajevo	9,9	6.534,30	6.541,40	6.529,2	6.520,0	20,1	20,1	20,0	19,9
Novi Grad	47,2	2.518,40	2.527,70	2.535,9	2.549,0	7,8	7,8	7,8	7,8
Grad Sarajevo	141,5	1.945,30	1.945,60	1.944,1	1.943,8	6,0	6,0	5,9	5,9
Iliđža	143,4	471,5	478,2	482,3	484,9	1,5	1,5	1,5	1,5
Vogošća	72	370,6	376,5	381,3	386,6	1,1	1,2	1,2	1,2
Hadžići	273	88,0	88,5	88,9	89,4	0,3	0,3	0,3	0,3
Ilijaš	309	64,0	64,9	65,6	66,0	0,2	0,2	0,2	0,2
Trnovo	338,4	4,0	3,7	3,7	3,9	0,0	0,0	0,0	0,0
Kanton Sarajevo	1.277,30	324,7	326	326,9	327,7	1,0	1,0	1,0	1,0

Najgušće naseljena općina u Sarajevskom kantonu je Novo Sarajevo sa gustom naseljenosti 6.520,0 st/km², što je 19,9 puta više od prosječne gustine naseljenosti Kantona (327,7 st/km²). Gustina naseljenosti najmanja je u općini Trnovo i iznosi 3,9 st/km².

Veću gustinu naseljenosti u odnosu na prosječnu gustinu naseljenosti Kantona Sarajevo imaju općine Novi Grad, Centar, Stari Grad, Ilidža i Vogošća.

Gustina naseljenosti (st/km²) po općinama Kantona Sarajevo, 2017.

Slika 1.

3.2 Starosna struktura stanovništva

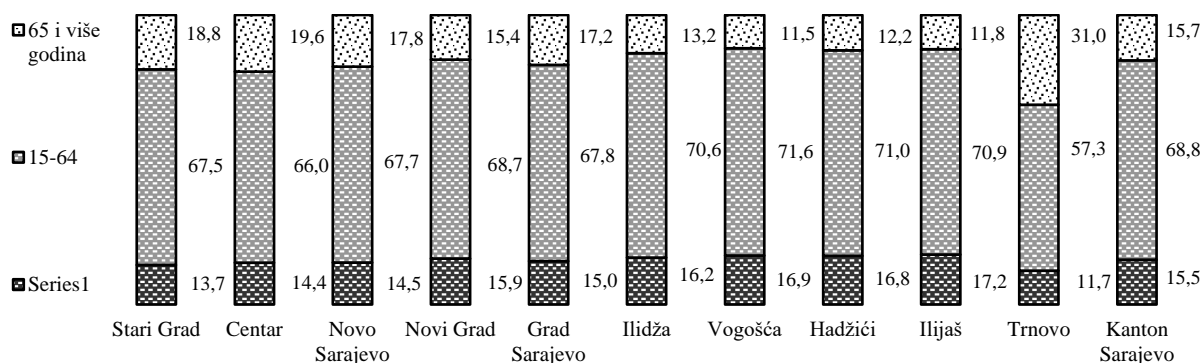
U 2017. godini, na području Kantona Sarajevo, živi 15,5% stanovništvo starosti do 14 godina, 15,7% stanovništvo iznad 65 godina, a radni kontigent stanovništva, grupacija od 15 do 64 godine starosti čini 68,8% ukupnog stanovništva.

U 2017. godini najveće učešće mladog stanovništva do 14 godina, je u općini Ilijaš 17,2%, a najmanje u općini Trnovo 11,7%. Učešće starije grupacije stanovnika iznad 65 godina je najveće u općini Trnovo 31,0%, a najmanje u općini Vogošća, oko 11,5%.

Tabela 7. Starosna struktura stanovništva u Kantonu Sarajevo

Starosne grupe	Broj stanovnika								Indeks 2017/2016
	2014	%	2015	%	2016	%	2017	%	
Ukupno	414.721	100	416.433	100	417.498	100	418.542	100	100,3
0-14	66.633	16,1	71.330	17,1	75.903	18,2	64.882	15,5	85,5
15-64	292.797	70,6	293.323	70,4	293.170	70,2	288.056	68,8	98,3
64 +	55.291	13,3	51.780	12,4	48.425	11,6	65.604	15,7	135,5

Starosna struktura stanovništva 2017. (%)

Graf 3.

U 2017. godini najmlađa grupa stanovnika do 14 godina starosti na području Kantona Sarajevo smanjena je za 14,5% u odnosu na 2016. godinu. U skoro svim Općinama zabilježen je porast ove populacije, osim u općinama Stari Grad, Novi grad i Ilidža.

Broj radno sposobnog stanovništva, starosne dobi između 15 i 64 godine, u istom periodu na nivou Kantona Sarajevo se smanjio za 1,7%. Radno sposobno stanovništvo se povećalo u općini Hadžići za 0,3%, Ilidža za 0,5%, Ilijaš 0,5%, Novi Grad 0,5%, Vogošća za 1,1% te u općini Trnovo za 10,9%, a u ostalim općinama došlo je do smanjenja radno sposobnog stanovništva.

Na području Kantona Sarajevo, u istom periodu, broj stanovnika iznad 65 godina starosti je povećan za 35,5% u odnosu na 2016. godinu. Do smanjenja ove populacije je došlo u općinama Stari Gard 0,1%, Centar 1,7%, Novo Sarajevo 1,2% i Trnovo 1,4% a povećanje ove populacije zabilježeno je u ostalim općinama.

Različita dinamika mladog i starog stanovništva prouzrokuje promjene učešća tih dobnih grupa u ukupnom stanovništvu u Kantonu Sarajevo. Između 2016. i 2017. godine, smanjeno je učešće mladih sa 18,2% na 15,5%, a povećano je učešće starijih preko 65 godina sa 11,6% na 15,7%.

Važan instrument za planiranje ukupne potrošnje i općenito za planiranje razvoja su specifični oblici dobne strukture, koeficijenti dobne ovisnosti. Na temelju kontingenata stanovništva, moguće je izračunati osnovne koeficijente dobne ovisnosti u posmatranom periodu, koji u stvari pokazuju biološku strukturu stanovništva.

Biološka struktura Kantona Sarajevo analiziraće se pomoću koeficijenata starosnih struktura.

Tabela 8. Koeficijenti starosnih struktura u Kantonu Sarajevo

Koeficijenti dobne ovisnosti	2014	2015	2016	2017
Ukupne dobne ovisnosti	41,6	42,0	44,0	45,3
Dobne ovisnosti mladih	22,8	24,3	22,2	22,5
Dobne ovisnosti starog kontigenta	18,9	17,7	21,9	22,8
Zamjene generacije	1,2	1,4	1,0	1,0
Indeks starenja	83,0	72,6	98,7	101,1

Koeficijent ukupne dobne ovisnosti, koji pokazuje stepen opterećenosti stanovništva u radnoj dobi kontingentom mladih i staračkim kontingentom, pokazuje blagu tendenciju povećanja od 2014. do 2017. godine kada iznosi 45,3.

Koeficijent dobne ovisnosti mladih je 22,5 u 2017. godini što ukazuje na potrebu ulaganja u ljudski kapital – predškolske ustanove, škole, zdravstvo, nova radna mjesta itd. Visok koeficijent ukazuje na visok ekonomski teret koji snosi radno-sposobno stanovništvo.

Koeficijent dobne ovisnosti starih, koji pokazuje opterećenost stanovništva u radnoj dobi kontingentom starog stanovništva, pokazuje tendenciju smanjivanja.

Koeficijent zamjene generacija (odnos stanovništva mlade i starije dobi) smanjen je sa 1,2 u 2014. godini, na 1,0 u 2017. godini. To znači da na svakog stanovnika koji napušta radnu dob i prelazi u dob starih, u radnu dob iz mladih ulazi 1,0 stanovnik. Ovaj koeficijent indicira na pritisak na zapošljavanje.

Indeks starenja stanovništva je značajno povećan sa 83,0 u 2014. godini na 101,1 u 2017. godini i ukazuje povećanje udjela starog stanovništva. U slučaju jednakih učešća mladih i starijeg stanovništva ovaj indeks iznosi 100. Smatra se da indeks starenja čija je vrijednost veća od 0,40 (ili 40%) ukazuje na populaciju koja je zašla u proces starenja. Obzirom da je indeks starenja stanovništva Kantona Sarajevo veći od ove granične vrijednosti, možemo kazati da se radi o relativno staroj populaciji.

3.3 Vitalne karakteristike stanovništva

U Kantonu Sarajevo u 2017. godini rođeno je 4.777 stanovnika, a stopa nataliteta je iznosila 11,6 promila, što bilježi povećanje u odnosu na prethodnu godinu.

Tabela 9. Stope vitalne statistike

Područje	Stopa (‰)											
	nataliteta				mortaliteta				prirodnog priraštaja			
	2014	2015	2016	2017	2014	2015	2016	2017	2014	2015	2016	2017
Stari Grad	9,4	10,5	11,3	11,8	11,9	13,1	12,5	12,7	-2,6	-2,6	-1,2	-0,8
Centar	12,1	11,3	11,8	11,8	13,5	13,8	13,4	12,8	-2,9	-2,5	-1,6	-1,0
Novo Sarajevo	11,3	10,8	11,6	11,4	11,8	11,8	11,7	11,3	-0,4	-1,0	-0,1	0,1
Novi Grad	10,6	10,7	10,7	10,2	9,0	9,6	8,9	9,4	1,7	1,2	1,7	0,8
Grad Sarajevo	10,6	10,8	11,2	11,0	10,9	11,4	11,0	11,0	-0,3	-0,6	0,2	0,0
Iliđža	11,6	11,5	11,0	11,9	7,9	9,4	8,4	8,4	3,7	2,1	2,6	3,5
Vogošća	11,5	11,4	14,1	14,4	8,7	8,6	9,8	9,1	2,8	2,8	4,4	5,3
Hadžići	11,8	10,8	11,9	12,6	8,9	9,0	9,2	10,1	2,9	1,8	2,7	2,6
Ilijaš	13,5	15,1	14,6	13,0	10,0	10,8	9,9	9,5	3,5	4,3	4,7	3,4
Trnovo	8,0	6,7	6,0	10,0	23,3	27,3	30,0	23,3	15,3	20,6	24,0	13,3
Kanton Sarajevo	11,0	11,2	11,5	11,6	10,2	10,8	10,4	10,4	0,8	0,4	1,2	1,2

Tabela 10. Vitalni indeks

Područje	Vitalni indeks			
	2014	2015	2016	2017
Stari Grad	0,78	0,80	0,90	0,94
Centar	0,79	0,82	0,88	0,92
Novo Sarajevo	0,96	0,92	0,99	1,01
Novi Grad	1,18	1,12	1,19	1,08
Grad Sarajevo	0,97	0,95	1,02	1,00
Ilidža	1,48	1,23	1,31	1,41
Vogošća	1,32	1,33	1,45	1,58
Hadžići	1,33	1,19	1,29	1,25
Ilijaš	1,35	1,40	1,48	1,36
Trnovo	0,34	0,24	0,20	0,43
Kanton Sarajevo	1,08	1,03	1,11	1,11

Najveća stopa nataliteta u 2017. godini je u općini Vogošća 14,4 promila, a najmanja u općini Trnovo 10,0 promila. U posmatranom periodu, smanjenje stope nataliteta zabilježeno je u općinama Novo Sarajevo, Novi Grad i Ilijaš dok ostale općine bilježe rast.

U Kantonu Sarajevo 2017. godine ukupno je umrlo 4.285 lice tako da je stopa mortaliteta 10,4 promila i u odnosu na prethodnu godinu ostala je ne promijenjena.

Najveća stopa mortaliteta ostvarena je u općinama Trnovo 23,3, Centar 12,8 i Stari Grad 12,7 promila, a najmanja u općini Ilidža, 8,4 promila. Povećanje stope mortaliteta u odnosu na prethodnu godinu bilježe općine Hadžići i Stari Grad.

Stopa prirodnog priraštaja na području Kantona Sarajevo u 2017. godini je 1,2 promila, kao i u prethodnoj godini.

Pozitivne stope prirodnog priraštaja u 2017. godini ostvarene su u skoro svim općinama, naj veću stopu prirodnog priraštaja bilježi općina Trnovo 13,3promila a negativne stope prirodnog priraštaja ostvarene su u Starom Gradu 0,8 i Cenru 1,0 promila.

Vitalni indeks, odnos broja rođenih i umrlih, na području Kantona Sarajevo u posmatranom periodu veći je od 1,0.

4. Ekonomski razvoj

4.1 Makroekonomske karakteristike

4.1.1 Bruto društveni proizvod

Ukupno ostvareno vrijednost bruto domaćeg proizvoda (BDP) na području KS u 2017. godini iznosi 6.693 miliona KM³, što je povećanje za 4,5% u odnosu na ostvareni u predhodnoj godini. Ostvareni BDP u KS generira oko 33% vrijednosti BDP Federacije.

³ Procjena Zavoda za planiranje razvoja KS

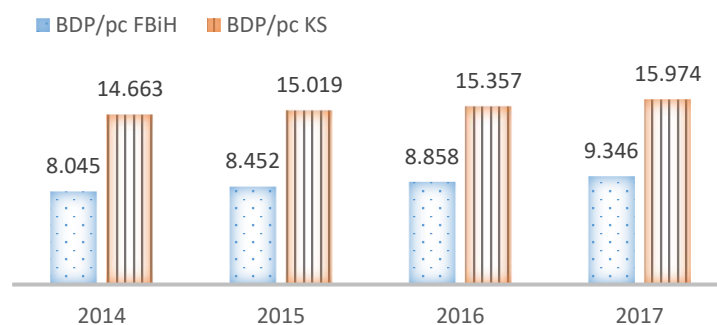
Bruto domaći proizvod per capita iznosi 15.974 KM, a veći je za 4% u odnosu na ostvareni u 2016. godini. Istovremeno, BDP/pc u Federaciji BiH veći je za 5,5% od ostvarenog u BDP/pc u 2016. godini kada je iznosio 8.858 KM.

Tabela 11. Bruto domaći proizvod za Kanton Sarajevo, ukupno i per capita

	2014	2015	2016	2017	Indeks 2017/2016
GDP u mil. KM ¹⁾					
FBiH	17.827	18.688	19.540	20.570	105,3
Kanton Sarajevo	6.085	6.248	6.404	6.693	104,5
STANOVNIŠTVO-hilj. (procj. sred. god.)					
FBiH	2.216	2.211	2.206	2.201	99,8
Kanton Sarajevo	415	416	417	419	100,5
GDP PO STANOVNIKU U KM					
FBiH	8.045	8.452	8.858	9.346	105,5
Kanton Sarajevo	14.663	15.019	15.357	15.974	104,0

Izvori: Procjena, Zavoda za planiranje razvoja KS

BDP/pc KS i FBiH (u KM)

Graf 4.

U strukturi formiranja BDP KS 15,2% ukupne vrijednosti generiše djelatnost trgovina na veliko i malo, informacije i komunikacije 10,4% i 8% generiše djelatnost proizvodnja i snabdijevanje/opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija.

Tabela 12. BDP i bruto dodana vrijednost po proizvodnom principu za KS prema KD BiH 2010.

Područje djelatnosti	Bruto dodana vrijednost u tekućim cijenama (u 000 KM)				Indeks 2017/2016	Učešće u %
	2014	2015	2016	2017		
A	66.933	62.483	61.483	65.588	106,7	0,98
B	9.127	10.622	6.404	5.354	83,6	0,08
C	442.972	456.124	468.808	488.565	104,2	7,3
D	489.824	504.843	518.762	541.437	104,4	8,09
E	75.451	78.103	81.977	84.997	103,7	1,27
F	191.670	198.070	202.381	212.158	104,8	3,17
G	927.977	952.236	972.199	1.017.287	104,6	15,2
H	323.710	331.158	340.718	355.381	104,3	5,31
I	94.314	97.473	99.910	105.744	105,8	1,58
J	641.944	654.194	666.706	696.038	104,4	10,4
K	517.206	536.726	551.425	577.578	104,7	8,63
L	55.980	58.109	60.202	65.588	108,9	0,98
M	255.561	266.176	271.550	285.108	105,0	4,26
N	71.800	69.356	71.730	76.966	107,3	1,15
O	428.977	449.241	461.122	481.873	104,5	7,2
P	276.857	287.420	293.325	307.863	105,0	4,6
Q	281.117	289.920	295.887	309.871	104,7	4,63
R	20.020	21.869	23.056	24.763	107,4	0,37
S	37.177	36.865	38.427	41.495	108,0	0,62
Ukupno sve djelatnosti	5.208.617	5.360.987	5.486.073	5.743.655	104,7	85,8
UFPIM (-)	177.675	182.309	187.651	196.765	104,9	2,9
Bruto dodana vrijednost, bazne/ cijene	5.030.941	5.178.678	5.298.422	5.546.890	104,7	82,9
Porezi na proizvode i usluge i uvoz minus subvencije na proizvode (+)	1.053.883	1.069.587	1.106.053	1.145.786	103,6	17,1
Bruto domaći proizvod (BDP) u tržišnim cijenama	6.084.776	6.248.268	6.404.475	6.692.676	104,5	100,0

Izvor: Procjena Zavoda za planiranje razvoja KS

Najveći rast BDP-a u 2017. godini u KS u odnosu na godinu ranije ostvaren je u djelatnosti poslovanje nekretninama (8,9%). I ostale privredne i vanprivredne djelatnosti ostvarile su rast BDP-a u 2017. godini, samo je oblast vađenje ruda i kamena ostvarila za 16,4% manju vrijednost BDP-a u odnosu na 2016. godinu.

4.1.2 Tržište rada

4.1.2.1 Radna snaga

Krajem 2017. godine registrovano je 288.056 radno sposobnog stanovništva, odnosno osoba starosti od 15 do 64 godine. Međutim, od toga je 197.497 ekonomski aktivno stanovništvo, što predstavlja radnu snagu koju čine zaposlene osobe i nezaposlene koje aktivno traže zaposlenje. Tako je stopa ekonomski aktivnog stanovništva 68,6.

Tabela 13. Radna snaga u Kantonu Sarajevo

Elementi	2014		2015		2016		2017		Indeks 2017/2016
	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%	
Radna snaga	197.336	100	199.322	100	199.698	100	197.497	100	98,9
Zaposlenost	125.921	63,8	126.777	63,6	130.535	65,4	131.172	66,4	100,5
Nezaposlenost	71.415	36,2	72.545	36,4	69.163	34,6	66.325	33,6	95,9

Izvor: Zavod za planiranje razvoja KS na osnovu biltena JU služba za zapošljavanje KS

U strukturi radne snage učešće zaposlenih u 2017. godini je 66,4%, ili 0,5% više nego prethodne godine, dok je učešće nezaposlenih bilo 33,6% ili 4,1 % manje nego u 2016. godini.

Tabela 14. Radna snaga po općinama Kantona Sarajevo

Područje	Radna snaga								Indeks 2017/2016
	2014	%	2015	%	2016	%	2017	%	
Stari Grad	16.295	8,3	16.061	8,1	16.240	8,1	15.575	7,9	95,9
Centar	48.695	24,7	47.450	23,8	49.304	24,7	49.398	25,0	100,2
Novo Sarajevo	32.103	16,3	32.102	16,1	31.280	15,7	30.879	15,6	98,7
Novi Grad	43.184	21,9	45.366	22,8	44.372	22,2	43.792	22,2	98,7
Grad Sarajevo	140.277	71,1	140.979	70,7	141.196	70,7	139.644	70,7	98,9
Ilidža	28.880	14,6	29.007	14,6	28.673	14,4	28.350	14,4	98,9
Vogošća	9.673	4,9	10.011	5	10.066	5,0	10.211	5,2	101,4
Hadžići	9.738	4,9	9.740	4,9	9.857	4,9	9.617	4,9	97,6
Ilijaš	7.952	4	8.771	4,4	9.045	4,5	8.925	4,5	98,7
Trnovo	816	0,4	814	0,4	861	0,4	750	0,4	87,1
Kanton Sarajevo	197.336	100	199.322	100	199.698	100	197.497	100	98,9

Izvor: Zavod za planiranje razvoja KS na osnovu biltena JU služba za zapošljavanje KS

Radna snaga po općinama ukazuje na značajne razlike u koncentraciji radne snage unutar Kantona Sarajevo. Tako je najveća koncentracija radne snage u općinama Centar i Novi Grad. U 2017. godini radna snaga se smanjila u većini općina, dok u općinama Centar i Vogošća bilježi povećanje u odnosu na prethodnu godinu.

4.1.2.2 Zaposlenost

Na kraju 2017. godine na području Kantona bilo je 131.172 zaposlenih lica, što je rast za 0,5% u odnosu na prethodnu godinu.

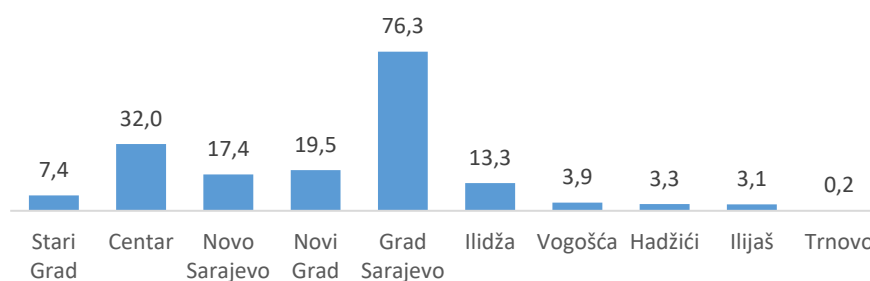
Tabela 15. Broj zaposlenih

Područje	Zaposlenost								Indeks 2017/2016
	2014	%	2015	%	XII 2016	%	XII 2017	%	
Stari Grad	9.856	7,8	9.579	7,6	10.116	7,7	9.679	7,4	95,7
Centar	40.940	32,5	39.451	31,1	41.783	32,0	41.940	32,0	100,4
Novo Sarajevo	23.493	18,7	23.377	18,4	22.930	17,6	22.835	17,4	99,6
Novi Grad	23.257	18,5	25.156	19,8	25.066	19,2	25.589	19,5	102,1
Grad Sarajevo	97.546	77,5	97.563	77	99.895	76,5	100.043	76,3	100,1
Ilidža	17.226	13,7	17.080	13,5	17.260	13,2	17.398	13,3	100,8
Vogošća	4.268	3,4	4.456	3,5	4.838	3,7	5.145	3,9	106,3
Hadžići	4.016	3,2	3.995	3,2	4.261	3,3	4.268	3,3	100,2
Ilijaš	2.551	2	3.363	2,7	3.914	3,0	4.053	3,1	103,6
Trnovo	314	0,2	320	0,3	367	0,3	265	0,2	72,2
Kanton Sarajevo	125.921	100	126.777	100	130.535	100	131.172	100	100

Tabela 16. Stepen zaposlenosti ukupnog stanovništva

Područje	Stepen zaposlenosti				Indeks 2017/2016
	2014	2015	2016	2017	
Stari Grad	26,8	26,2	27,8	26,8	96,5
Centar	74,5	72,2	76,9	77,5	100,9
Novo Sarajevo	36,3	36,1	35,5	35,4	99,7
Novi Grad	19,6	21,1	20,9	21,3	101,6
Grad Sarajevo	35,4	35,4	36,3	36,4	100,2
Ilidža	25,5	24,9	25,0	25,0	100,3
Vogošća	16	16,4	17,6	18,5	104,9
Hadžići	16,7	16,5	17,6	17,5	99,5
Ilijaš	12,9	16,8	19,3	19,9	103,0
Trnovo	23	25,3	29,6	20,1	67,8
Kanton Sarajevo	30,4	30,4	31,3	31,3	100,2

Zaposlenost u Kantonu Sarajevo po općinama 2017. (%)

Graf 5.

Prostorna distribucija zaposlenih po općinama u 2017. godini, pokazuje je da je najveći broj zaposlenih evidentiran u općinama Centar (41.940), Novi Grad (25.589) i Novo Sarajevo (22.835), dok je najmanji broj zaposlenih imala općina Trnovo (265). Najveći rast broja zaposlenih u odnosu na 2016. godinu je zabilježen u općini Vogošća (6,3%), dok je najveći pad broja zaposlenih zabilježen u općini Trnovo (27,8%).

Stepen zaposlenosti ukupnog stanovništva u Kantonu Sarajevo u 2017. godini je 31,3% i ostao je nepromjenjen u odnosu na prethodnu godinu.

Najveći stepen zaposlenosti ostvaren je u općini Centar u kojoj je stepen zaposlenosti na kraju 2017. godine iznosio 77,5%, dok je najniži stepen zaposlenosti registriran u općini Hadžići 17,5%.

Najveće povećanje stepena zaposlenosti u 2017. u odnosu na prethodnu godinu imala je općina Vogošća 4,9%, a najveće smanjenje je ostvareno u općini Trnovo 32,2%.

Struktura zaposlenosti prema djelatnostima

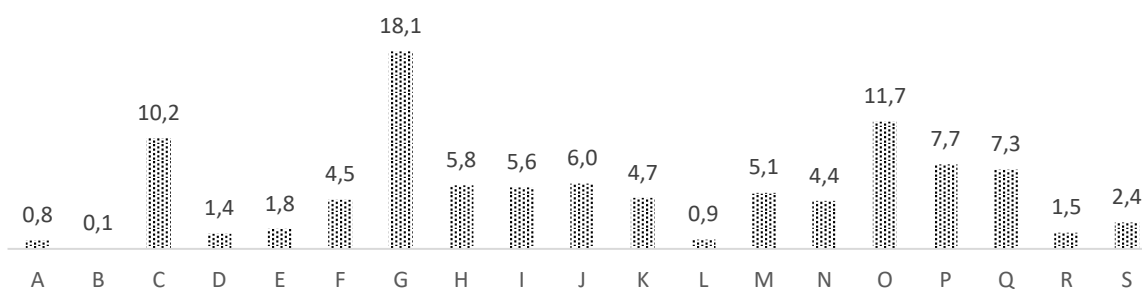
Analiza zaposlenosti po djelatnostima/područjima Klasifikacije djelatnosti (KD 2010), u 2017. godini, pokazuje da je najveći broj zaposlenih u oblasti trgovine (18,1%) i oblasti javne uprave i socijalnog osiguranja (11,7%).

U odnosu na prethodnu godinu, najviše je porastao broj zaposlenih u oblasti finansijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja (12,6%) i hotelijerstvo i ugostiteljstvo (6,4%), a najviše je smanjen broj zaposlenih u djelatnosti poslovanje nekretninama (26%).

Tabela 17. Broj zaposlenih po djelatnostima (KD 2010)

KD 2010	Broj zaposlenih								Indeks 2017/2016
	2014	%	2015	%	XII 2016	%	XII 2017	%	
Ukupno	125.921	100	126.777	100	130.535	100	131.172	100	100,5
A	919	0,7	872	0,7	1.003	0,8	1.012	0,8	100,9
B	198	0,2	114	0,1	76	0,1	68	0,1	89,5
C	12.950	10,3	12.736	10	12.853	9,8	13.337	10,2	103,8
D	2.008	1,6	1.932	1,5	1.925	1,5	1.830	1,4	95,1
E	2.395	1,9	2.342	1,8	2.431	1,9	2.413	1,8	99,3
F	6.344	5	6.047	4,8	5.610	4,3	5.915	4,5	105,4
G	24.085	19,1	23.436	18,5	24.011	18,4	23.776	18,1	99,0
H	7.751	6,2	7.553	6	7.741	5,9	7.643	5,8	98,7
I	6.027	4,8	6.107	4,8	6.950	5,3	7.394	5,6	106,4
J	7.489	5,9	7.506	5,9	7.767	6,0	7.862	6,0	101,2
K	5.571	4,4	5.415	4,3	5.451	4,2	6.139	4,7	112,6
L	988	0,8	1.199	0,9	1.515	1,2	1.121	0,9	74,0
M	6.813	5,4	7.077	5,6	7.175	5,5	6.752	5,1	94,1
N	2.922	2,3	5.257	4,1	5.879	4,5	5.774	4,4	98,2
O	15.629	12,4	15.690	12,4	15.637	12,0	15.308	11,7	97,9
P	10.093	8	9.939	7,8	10.090	7,7	10.165	7,7	100,7
Q	9.231	7,3	9.284	7,3	9.386	7,2	9.535	7,3	101,6
R	1.763	1,4	1.680	1,3	1.971	1,5	1.950	1,5	98,9
S	2.745	2,2	2.591	2	3.064	2,3	3.178	2,4	103,7

Zaposlenost u Kantonu Sarajevo po djelatnostima KD 2010, 2017. (%)

Graf 6.

Lokacijski kvocijent djelatnosti

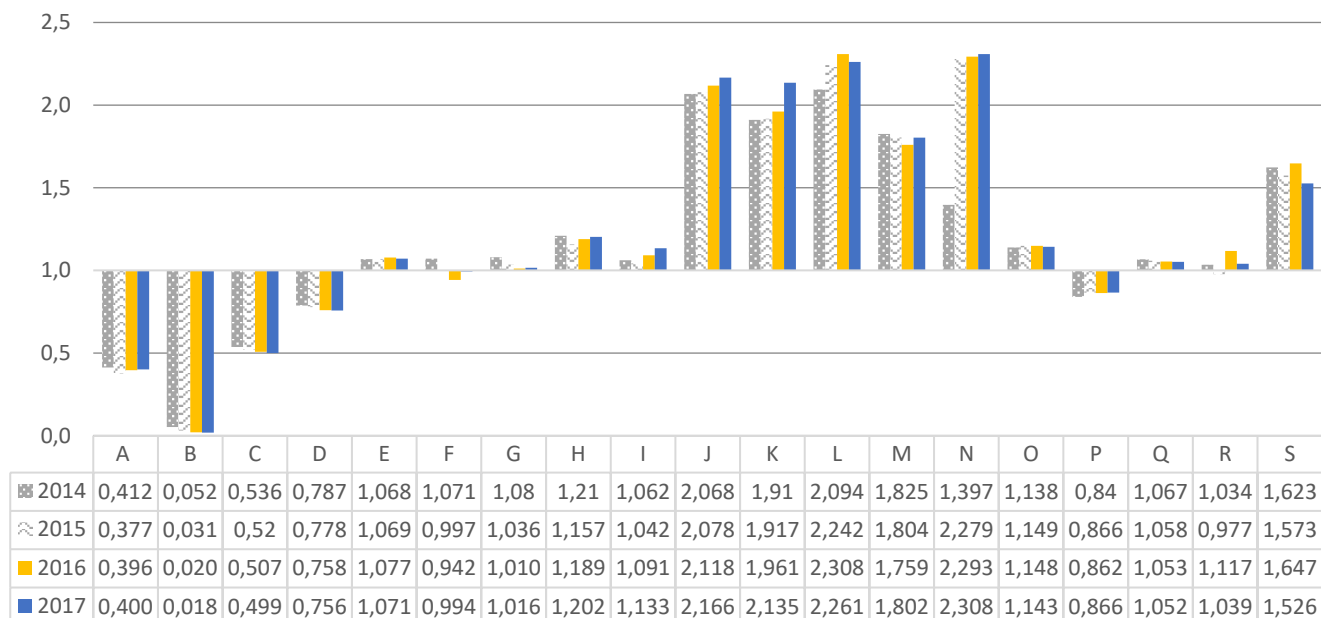
Lokacijski kvocijenti (LQ) predstavljaju odnos udjela pojedinih djelatnosti u kreiranju radnih mjesta u KS u odnosu na FBiH. Djelatnosti koje imaju lokacijski kvocijent iznad 1 čine bazične djelatnosti KS, a one ispod čine nebazične djelatnosti. Djelatnosti koje imaju lokacijski kvocijent iznad 2 su pokazuju veći nivo specijalizacije, viši stepen razvoja (zaposlenosti) sektora.

Na grafu u prikazu lokacijskog kvocijenta vidljivo je da su u 2017. godini djelatnosti sa LQ iznad 2: informacije i komunikacije (J), finansijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja (K), poslovanje nekretninama (L) administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti (N).

Bazične djelatnosti KS sa lokacijskim kvocijentom iznad 1 sljedeće djelatnosti: snabdijevanje vodom, uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom i djelatnost sanacije okoliša (E), trgovina na veliko i malo (G), prevoz i skladištenje (H), djelatnost pružanja smještaja (hotelerstvo i ugostiteljstvo) (I), administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti (N), javna

uprava i odbrana; obavezno socijalno osifuranje (O), finansijske djelatnosti i osiguranja (K), stručne, naučne, tehničke djelatnosti (M), djelatnosti zdravstvene i socijalne zaštite (Q,) umjetnost, zabava i rekreacija (R) i ostale uslužne djelatnosti (S).

Lokacijski kvocijent djelatnosti u KS prema zaposlenosti, kraj 2014., 2015., 2016. i 2017. godine

Graf 7.

Djelatnosti poljoprivreda i šumarstvo (A), vađenja ruda i kamena (B), prerađivačka industrija (C), proizvodnja i snabdijevanje električnom energijom, plinom, parom i klimatizacijom (D), građevinarstvo (F) i obrazovanje (P) koja pada sa vrijednošću LQ ispod 1 u 2016. i 2017. godini. Ovi nalazi ukazuju na značajno odstupanje poljoprivrede i prerađivačke industrije kao osnovnog generatora izvoznih proizvoda.

4.1.2.3 Nezaposlenost

Krajem 2017. godine u Kantonu Sarajevo ukupno je registrirano 66.325 nezaposlenih lica što je za 4,1% manje nego prethodne godine.

Tabela 18. Broj nezaposlenih

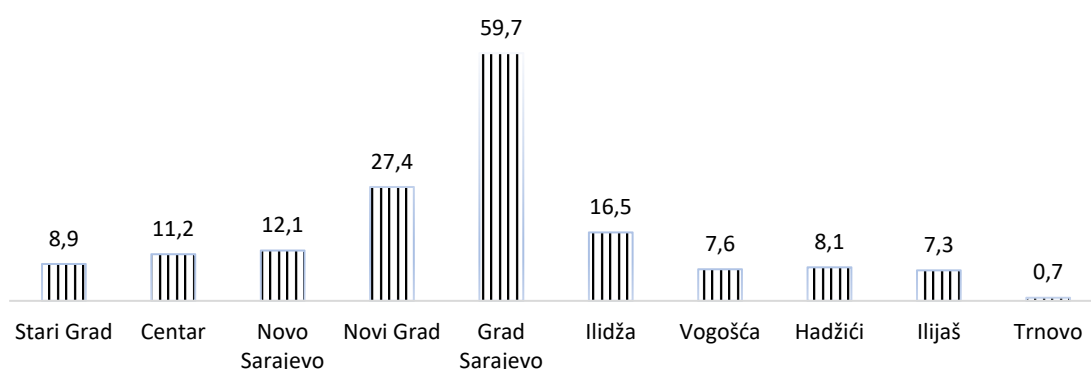
Područje	Nezaposlenost								Indeks 2017/2016
	2014	%	2015	%	2016	%	2017	%	
Stari Grad	6.439	9	6.482	8,9	6.124	8,9	5.896	8,9	96,3
Centar	7.755	10,9	7.999	11	7.521	10,9	7.458	11,2	99,2
Novo Sarajevo	8.610	12,1	8.725	12	8.350	12,1	8.044	12,1	96,3
Novi Grad	19.927	27,9	20.210	27,9	19.306	27,9	18.203	27,4	94,3
Grad Sarajevo	42.731	59,8	43.416	59,8	41.301	59,7	39.601	59,7	95,9
Ilidža	11.654	16,3	11.927	16,4	11.413	16,5	10.952	16,5	96,0
Vogošća	5.405	7,6	5.555	7,7	5.228	7,6	5.066	7,6	96,9
Hadžići	5.722	8	5.745	7,9	5.596	8,1	5.349	8,1	95,6
Ilijaš	5.401	7,6	5.408	7,5	5.131	7,4	4.872	7,3	95,0
Trnovo	502	0,7	494	0,7	494	0,7	485	0,7	98,2
Kanton Sarajevo	71.415	100	72.545	100	69.163	100	66.325	100	95,9

Tabela 19. Stopa nezaposlenosti

Područje	Stopa nezaposlenosti				Indeks 2017/2016
	2014	2015	2016	2017	
Stari Grad	39,5	39,7	37,7	37,9	100,4
Centar	15,9	16,3	15,3	15,1	99,0
Novo Sarajevo	26,8	27,1	26,7	26,1	97,6
Novi Grad	46,1	46,5	43,5	41,6	95,5
Grad Sarajevo	30,5	30,8	29,3	28,4	96,9
Iliđža	40,4	40,9	39,8	38,6	97,1
Vogošća	55,9	56,6	51,9	49,6	95,5
Hadžići	58,8	58,9	56,8	55,6	98,0
Ilijaš	67,9	67,9	56,7	54,6	96,2
Trnovo	61,5	61,1	57,4	64,7	112,7
Kanton Sarajevo	36,2	36,6	34,6	33,6	97,0

Najveći broj evidentiranih nezaposlenih osoba je na području općine Novi Grad (18.203), dok je najmanji broj nezaposlenih na općini Trnovo (485). U 2017. godini, u svim općinama je zabilježeno smanjenje nezaposlenosti, a najveće smanjenje bilježi općina Ilijaš (5%).

Nezaposlenost u Kantonu Sarajevo po općinama 2017. (%)

Graf 8.

Stopa nezaposlenosti aktivnog stanovništva u Kantonu Sarajevo, u 2017. godini je iznosila 33,6%, i u odnosu na 2016. godinu smanjena je za 3%.

Analiza stope nezaposlenosti po općinama Kantona Sarajevo u 2017. godini u odnosu na aktivno stanovništvo pokazala je da je najmanju stopu nezaposlenosti imala općina Centar, od 15,1%, dok je najveća stopa nezaposlenosti registrirana u općini Trnovo, od 64,7%.

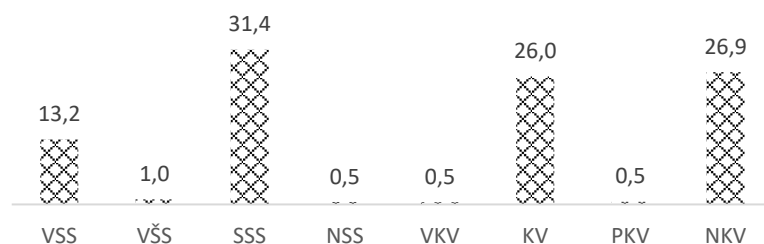
U 2017. godini u odnosu na 2016. godinu stopa nezaposlenosti je u skoro svim općinama zabilježila smanjenje, osim u općinama Centar i Trnovo.

Analiza kvalifikacione strukture nezaposlenih osoba u 2017. godini pokazala je da je najveći broj nezaposlenih lica sa srednjom stručnom spremom (20.833 ili 31,4%), zatim nekvalifikovanih radnika (17.830 ili 26,9%), te kvalifikovanih radnika (17.246 ili 26,0%). Najmanje nezaposlenih osoba je sa nižom stručnom spremom, visoko-kvalifikovanih i polukvalifikovanih radnika.

Tabela 20. Nezaposlene osobe prema stručnoj spremi u Kantonu Sarajevo

Kvalifikaciona struktura	Broj nezaposlenih								Indeks 2017/2016
	2014	%	2015	%	XII 2016	%	XII 2017	%	
VSS	8.224	11,5	9.306	12,8	8.652	12,5	8.764	13,2	101,3
VŠS	852	1,2	825	1,1	751	1,1	667	1,0	88,8
SSS	21.565	30,2	22.582	31,1	21.801	31,5	20.833	31,4	95,6
NSS	354	0,5	349	0,5	341	0,5	321	0,5	94,1
VKV	391	0,5	367	0,5	316	0,5	316	0,5	100,0
KV	19.582	27,4	19.297	26,6	18.161	26,3	17.246	26,0	95,0
PKV	381	0,5	366	0,5	348	0,5	348	0,5	100,0
NKV	20.066	28,1	19.453	26,8	18.793	27,2	17.830	26,9	94,9
Ukupno	71.415	100	72.545	100	69.163	100	66.325	100	95,9

Nezaposlenost prema kvalifikacionoj strukturi u Kantonu Sarajevo 2017. (%)

Graf 9.

U odnosu na dužinu čekanja na zaposlenje u Kantona Sarajevo u 2017. godini, broj nezaposlenih osoba koje su čekale na zaposlenje do 6 mjeseci je 9.049, što je za 1,7% više nego prethodne godine i predstavljaju 13,3% ukupno nezaposlenih, također broj nezaposlenih osoba koje čekaju na zaposlenje preko 9 godina bilježe povećanje u 2017. godini za 1,3%, dok ostale kategorije nezaposlenih osoba koje čekaju na zaposlenje bilježe smanjenje u odnosu na prethodnu godinu.

Tabela 21. Nezaposlenost prema dužini čekanja na posao 31.03.

Interval		godine				Indeks 2017/2016
		2014	2015	2016	2017	
mjeseci	do 6	7.969	8.850	8.899	9.049	101,7
	od 7 do 9	3.834	4.331	3.864	3.657	94,6
	od 10 do 12	2.493	2.697	2.585	2.150	83,2
	od 13 do 18	4.616	4.448	4.728	4.296	90,9
	od 19 do 24	4.115	3.975	4.214	3.599	85,4
godine	od 2 do 3	6.774	5.799	5.746	5.695	99,1
	od 4 do 5	9.408	8.823	8.209	7.475	91,1
	od 6 do 7	7.083	7.082	6.206	5.724	92,2
	od 8 do 9	5.096	4.933	5.290	5.153	97,4
	preko 9	20.391	20.686	21.085	21.355	101,3
Ukupno KS		71.779	71.624	70.826	68.153	96,2

4.1.2.4 Plaće

Prosječna neto-plaća isplaćena u Kantonu Sarajevo krajem 2017. godine iznosila je 1.049 KM i veća je 5,1% u odnosu na prethodnu godinu.

Najveća prosječna plaća u 2017. godini registrirana je u općini Novo Sarajevo i iznosila je 1.224 KM, što je za oko 11,1% više od prosječne plaće na nivou Kantona. S druge strane, najmanja

prosječna plaća je registrirana u općini Ilijaš i iznosila je 670 KM, što je za 39,2% manje od prosječne plaće na nivou Kantona.

Tabela 22. Plaće

Područje	Plaće				Indeks 2017/2016
	2014	2015	XII 2016	XII 2017	
Stari Grad	1.023	1.053	1.045	1.035	99,0
Centar	1.249	1.245	1.049	1.287	122,7
Novo Sarajevo	1.127	1.114	1.169	1.224	104,7
Novi Grad	910	853	887	970	109,4
Iliđža	791	817	865	902	104,3
Vogošća	770	769	795	837	105,3
Hadžići	867	859	855	869	101,6
Ilijaš	681	637	667	670	100,4
Trnovo	877	818	776	952	122,7
Kanton Sarajevo	1.050	1.032	1.049	1.102	105,1

Posmatrano prema Klasifikaciji djelatnosti (KD 2010) u 2017. godini, najveće neto-plaće isplaćene su u sljedećim djelatnostima: finansijskoj djelatnosti i djelatnosti osiguranja (1.755 KM), proizvodnji i snabdijevanju električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija (1.571 KM), te informacije i komunikacije (1.289 KM) i javnoj upravi i odbrani (1.426KM). S druge strane, najniže prosječne neto-plaće zabilježene su kod djelatnosti hotelijerstva i ugostiteljstva (556 KM) i administrativnih i pomoćnih uslužnih djelatnosti (571 KM).

4.1.3 Vanjskotrgovinska razmjena

U toku 2017. godine ukupan izvoz roba i usluga sa područja Kantona Sarajevo ostvaren je u vrijednosti preko 1,5 milijardi, što je za 46,1% više u odnosu na 2016. godinu.

U istom periodu ostvaren je uvoz u vrijednosti od oko 4,4 milijarde KM, što je za 20,0% više u odnosu na 2016. godinu.

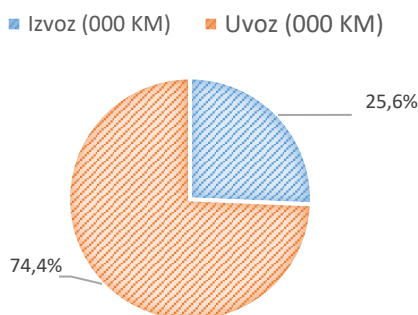
Obim vanjskotrgovinske razmjene u 2017. godini je ostvaren u iznosu od preko 5,9 milijardi KM i veći je za 25,7% nego prethodne godine.

Tabela 23. Vanjskotrgovinska razmjena, u 000 KM

Elementi vanjskotrgovinske razmjene	godine								Indeks 2017/2016
	2014	%	2015	%	2016	%	2017	%	
Vanjskotrgovinska razmjena	4.609.509	100	4.577.522	100	4.709.237	100	5.921.065	100	125,7
Izvoz	917.503	19,9	1.004.799	22	1.039.432	22,1	1.518.519	25,6	146,1
Uvoz	3.692.006	80,1	3.572.723	78	3.669.805	77,9	4.402.546	74,4	120,0
Saldo	-2.774.503		-2.567.924		-2.630.373		-2.884.027		109,6
Pokrivenost uvoza izvozom (%)	24,9		28,1		28,3		34,5		121,8

Pokrivenost uvoza izvozom je 34,5% i veća je za 21,8% u odnosu na 2016. godinu.

Obim vanjsko-trgovinske razmjene Kantona Sarajevo, 2017.

Graf 10.

Tabela 24. Izvoz po područjima KD - proizvodni princip

Područja KD	Izvoz								
	2014		2015		2016		2017		Indeks 2017/2016
	000 KM	%	000 KM	%	000 KM	%	000 KM	%	
Ukupno	917.503	100	1.004.799	100	1.039.432	100,0	1.518.519	100	146,1
Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	9.403	1	12.699	1,3	16.766	1,6	15.241	1,0	90,9
Vađenje ruda i kamena	1.137	0,1	1.385	0,1	822	0,1	746	0,0	90,8
Prerađivačka industrija	615.910	67,1	702.634	69,9	755.553	72,7	1.204.168	79,3	159,4
Proiz. snabdijevanje električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija	181.410	19,8	213.199	21,2	204.316	19,7	201.092	13,2	98,4
Ostalo	109.643	12	74.881	7,5	61.976	6,0	97.272	6,4	157,0
Nerazvrstano po kategorijama	0	0	1	0	0	0	0	0	0,0

Podaci o uvozu i izvozu u 2017. godini po područjima KD ukazuju da se oko 79,3% izvoza, a 90,4% uvoza odnosi na prerađivačku industriju, u kojoj je izvoz u 2017. godini povećan za 59,4%, dok je uvoz također bilježi povećanje za 16,2% u odnosu na 2016. godinu.

Tabela 25. Uvoz po područjima KD - proizvodni princip

Područja KD	Uvoz								
	2014		2015		2016		2017		Indeks 2017/2016
	000 KM	%	000 KM	%	000 KM	%	000 KM	%	
Ukupno	3.692.006	100	3.572.723	100	3.669.805	100	4.402.546	100	120,0
Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	89.603	2,4	104.421	2,9	89.021	2,4	91.020	2,1	102,2
Vađenje ruda i kamena	125.642	3,4	119.425	3,3	69.411	1,9	74.543	1,7	107,4
Prerađivačka industrija	3.419.423	92,6	3.290.052	92,1	3.423.975	93,3	3.980.234	90,4	116,2
Proiz. snabdijevanje električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija	29.142	0,8	33.305	0,9	62.186	1,7	235.179	5,3	378,2
Ostalo	28.195	0,8	25.517	0,7	25.212	0,7	21.475	0,5	85,2
Nerazvrstano po kategorijama	1	0	3	0	0	0,0	96	0,0	0,0

Proizvodnja i snabdijevanje električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija ima pozitivan vanjskotrgovinski bilans i učestvovala je sa 13,2% u ukupnom izvozu, a sa 5,3% u ukupnom uvozu Kantona Sarajevo. Izvoz je smanjen za 1,6%, dok je uvoz povećan za 3,7 puta u odnosu na prethodnu godinu.

Vodeći partneri u vanjskotrgovinskoj razmjeni Kantona Sarajevo su Njemačka, Hrvatska, Srbija, Turska itd. U ukupnom izvozu Kantona u 2017. godini izvoz u Njemačku je učestvovao sa 19,5%, u Hrvatsku sa 9,0%, izvoz u Srbiju sa 9,0% te u Tursku 7,3% itd.

Najveći porast izvoza od 45,9% u odnosu na prethodnu godinu je ostvaren u Njemačku.

U 2017. godini najveći uvoz je ostvaren iz Hrvatske 19,6%, zatim iz Njemačke 10,4%, te iz Srbije 10,3%. Najveći porast uvoza je ostvaren iz Malte 5,6 puta više u odnosu na 2016.godinu i Portugala za 2,3 puta.

4.1.4 Investicije

Ostvarene investicije po tehničkoj strukturi

Podaci o ostvarenim investicijama iskazuju se kao ukupno ostvarene investicije i ostvarene investicije u nova stalna sredstva.

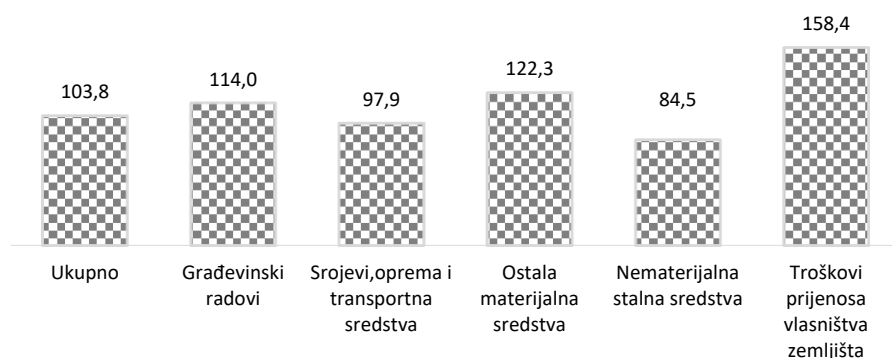
Ostvarene investicije u nova stalna sredstva u 2016.⁴ godini na području Kantona Sarajevo iznose 850,7 miliona KM, što je povećano za 3,8% u odnosu na 2015. godinu.

Tehnička struktura ostvarenih investicija ukazuje da je do povećanja došlo u većini kategorija osim u kategorijama, strojevi, oprema i transportna sredstva gdje je zabilježeno smanjenje od 2,1% i kategoriji nematerijalna stalna sredstva gdje je zabilježeno smanjenje od 15,5%.

Tabela 26. Ostvarene investicije u nova stalna sredstva po tehničkoj strukturi Kantona Sarajevo u 000 KM

Godina	Ukupno	Materijalna stalna sredstva			Nematerijalna stalna sredstva	Troškovi prijenosa vlasništva zemljišta
		Građevinski radovi	Srojevi, oprema i transportna sredstva	Ostala materijalna sredstva		
2014	1.111.941	685.502	382.526	3.064	39.796	1.053
2015	819.914	334.142	427.395	3.223	54.046	1.107
2016	850.716	380.979	418.360	3.942	45.681	1.754
Index 16/15	103,8	114,0	97,9	122,3	84,5	158,4

Indeksi ostvarenih investicija u Kantonu Sarajevo 2016/2015. po tehničkoj strukturi

Graf 11.

U 2016. godini ostvarene investicije u građevinske radove učestvuju sa 40,8% u ukupno ostvarenim investicijama na području Kantona Sarajevo. Učešće ostvarenih investicija u opremu je 49,2% u ukupnim investicijama.

⁴ U Izvještaju se daju podaci za investicije za 2016. godinu, jer Federalni zavod za statistiku objavljuje podatke za 2017. godinu, krajem 2018. godine.

Tabela 27. Struktura ostvarenih investicija po tehničkoj strukturi (%)

Ostvarene investicije	2014	2015	2016
Ukupno	100	100	100
Građevinski radovi	61,6	40,8	44,8
Srojevi, oprema i transportna sredstva	34,4	52,1	49,2
Ostala materijalna sredstva	0,3	0,4	0,5
Nematerijalna stalna sredstva	3,6	6,6	5,4
Troškovi prijenosa vlasništva zemljišta	0,1	0,1	0,2

Ostvarene investicije prema Klasifikaciji djelatnosti BiH 2010.

Sa stanovišta namjene ulaganja, na području Kantona Sarajevo, u 2016. godini 59,9% ukupno ostvarenih investicija uloženo je u slijedeća područja djelatnosti: trgovina na veliko i malo (17,0%), građevinarstvo (12,2%), prerađivačka industrija (11,0%), informacije i komunikacije (9,6%) i javna uprava i odbrana (9,4%).

Tabela 28. Struktura ostvarenih investicija Kantona Sarajevo 2015 i 2016. godini po djelatnostima

Područje djelatnosti	u 000 KM			u %			Indeks 2016/2015
	2014	2015	2016	2014	2015	2016	
Pravna lica/osobe (Ukupno)	1.107.346	814.528	844.918	99,6	99,3	99,3	103,7
A	2.148	2.664	3.000	0,2	0,3	0,4	112,6
B	114	344	354	0,0	0	0,0	102,9
C	64.163	54.737	93.828	5,8	6,7	11,0	171,4
D	33.780	25.360	32.086	3,0	3,1	3,8	126,5
E	9.914	32.033	20.641	0,9	3,9	2,4	64,4
F	329.431	48.666	103.496	29,6	5,9	12,2	212,7
G	114.476	114.379	144.230	10,3	14	17,0	126,1
H	24.682	24.726	33.675	2,2	3	4,0	136,2
I	56.765	59.402	30.934	5,1	7,2	3,6	52,1
J	143.950	102.146	81.930	12,9	12,5	9,6	80,2
K	59.235	58.083	50.836	5,3	7,1	6,0	87,5
L	94.434	52.770	44.981	8,5	6,4	5,3	85,2
M	21.413	20.621	18.242	1,9	2,5	2,1	88,5
N	11.295	22.813	22.117	1,0	2,8	2,6	96,9
O	83.806	75.636	80.025	7,5	9,2	9,4	105,8
P	10.973	7.466	13.228	1,0	0,9	1,6	177,2
Q	33.716	97.112	37.742	3,0	11,8	4,4	38,9
R	6.611	8.349	27.399	0,6	1	3,2	328,2
S	6.439	7.220	6.173	0,6	0,9	0,7	85,5
O				0,0	0	0,0	
Poljoprivredna gazdinstva (Ukupno)	4.595	5.386	5.799	0,4	0,7	0,7	107,7
Ukupno	1.111.941	819.914	850.716	100	100	100	103,8

4.2 Registrovani poslovni subjekti

Na području Kantona Sarajevo djeluje 28.636 registrovanih poslovnih subjekata (pravna i fizička lica) što je manje za 16,1% u odnosu na 2016. godinu kad je broj registrovanih poslovnih subjekata bio 34.132. Na području Federacije BiH broj poslovnih subjekata u 2017. godini također bilježi smanjenje sa 134.019 u 2016. godini na 105.961 poslovnih subjekata u 2017. godini.

Tabela 29. Registrovani poslovni subjekti

Područje	Poslovni subjekti				Poslovni subjekti (%)				Indeks 2017/ 2016	Broj poslovnih subjekata na 1.000 stanovnika			
	2014	2015	2016	2017	2014	2015	2016	2017		2014	2015	2016	2017
KS	32.272	32.878	34.132	28.636	25	25	25,5	27,0	83,9	77,8	79	81,8	68,4
F BiH	129.315	131.291	134.019	105.961	100	100	100	100	79,1	58,4	59,4	60,7	48,1

4.3 Rezultati poslovanja poslovnih subjekata (preduzeća)

Bilansne obrasce o poslovanju u 2017. godini u Kantonu Sarajevo predalo je 7.440 poslovnih subjekata koji knjigovodstvo vode u skladu sa kontnim okvirom za privredna društva (preduzeća), što je za 5,6% više nego u 2016. godini.⁵

U 2017. godini najviše poslovnih subjekata ima u oblasti trgovina na veliko i na malo (2.383 ili 32%), zatim u oblasti stručne, naučne i djelatnosti osiguranja (1.198 ili 16,1%).

Najveće povećanje u odnosu na prethodnu godinu bilježe djelatnosti N (administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti), I (hotelijerstvo i ugostiteljstvo) i Q (djelatnosti zdravstvene i socijalne zaštite).

Tabela 30. Broj poslovnih subjekata i broj zaposlenih po djelatnostima u KS za 2014., 2015., 2016. i 2017. godinu

KD 2010	Broj registrovanih subjekata					Broj zaposlenih				
	2014	2015	2016	2017	Index 2017/2016	2014	2015	2016	2017	Index 2017/2016
A	46	53	63	68	107,9	657	676	788	715	90,7
B	12	14	14	13	92,9	108	107	92	77	83,7
C	600	629	640	654	102,2	12.385	11.930	13.115	13.581	103,6
D	42	48	47	47	100	5.775	5.663	5.476	5.336	97,4
E	33	34	33	32	97	2.639	2.578	2.572	2.599	101
F	426	464	464	485	104,5	7.224	6.938	6.521	6.313	96,8
G	2171	2366	2.354	2.383	101,2	24.959	27.551	28.318	28.285	99,9
H	255	274	282	284	100,7	11.005	11.026	10.879	10.882	100
I	229	267	292	319	109,2	2.833	2.974	3.403	3.763	110,6
J	405	433	445	468	105,2	9.112	9.287	9.690	10.082	104
K	64	71	68	65	95,6	508	542	519	429	82,7
L	243	374	489	597	122,1	1.034	1.269	1.607	1.536	95,6
M	991	1073	1.122	1.198	106,8	5.602	6.034	6.295	6.668	105,9
N	290	338	388	470	121,1	4.823	5.141	5.366	6.017	112,1
O	2	2	2	2	100	63	58	61	61	100
P	83	92	103	107	103,9	1.147	1.198	1.261	1.329	105,4
Q	73	76	77	84	109,1	8.212	8.354	7.974	7.914	99,2
R	52	56	58	60	103,4	799	829	819	850	103,8
S	87	99	103	104	101	520	526	579	619	106,9
T	0	0	0	0		0	0	0	0	0
U	0	0	0	0		0	0	0	0	0
UKUPNO	6.104	6.763	7.044	7.440	105,6	99.405	102.681	105.335	107.056	101,6

Izvor: FIA.ba; Obrada Zavod za planiranje razvoja Kantona Sarajevo

⁵ Podaci FIA.ba

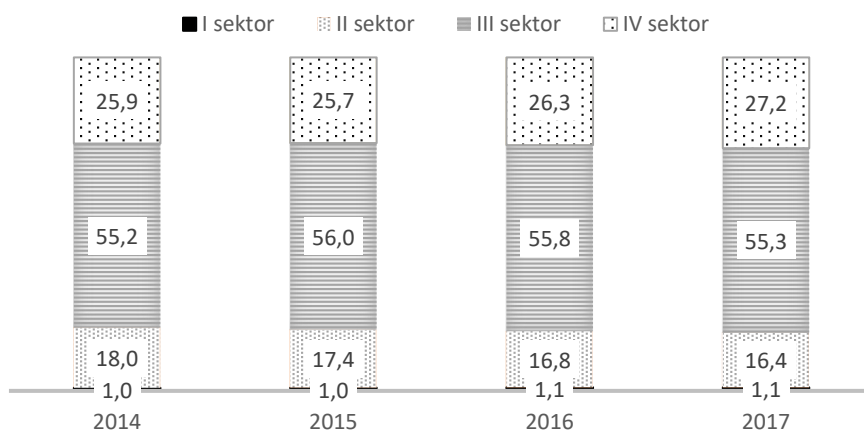
Najviše zaposlenih u 2017. godini je u oblasti trgovina na veliko i malo (28.285 lica), zatim u prerađivačkoj industriji (13.581 lica) i u oblasti prijevoz i skladištenje (10.882 lica). Najveće povećanje broja zaposlenih u odnosu na prethodnu godinu bilježi administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti i to za 12,1%, zatim djelatnost informacije i komunikacije 10,6%. Dok najveće smanjenje broja zaposlenih u odnosu na 2016. godinu bilježe Finansijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja 17,3% i djelatnost vađenje ruda i kamena 16,3%.

Tabela 31. Broj poslovnih subjekata i broj zaposlenih po sektorima za 2014., 2015., 2016. i 2017. godinu

Sektor	Broj poslovnih subjekata po sektorima					Broj zaposlenih po sektorima				
	2014	2015	2016	2017	Indeks 2017/2016	2014	2015	2016	2017	Indeks 2017/2016
I	58	67	77	81	105,2	765	783	880	792	90,0
II	1.101	1.175	1.184	1.218	102,9	28.023	27.109	27.684	27.829	100,5
III	3.367	3.785	3.930	4.116	104,7	49.451	52.649	54.416	54.977	101,0
IV	1.578	1.736	1.853	2.025	109,3	21.166	22.140	22.355	23.458	104,9
Ukupno	6.104	6.763	7.044	7.440	105,6	99.405	102.681	105.335	107.056	101,6

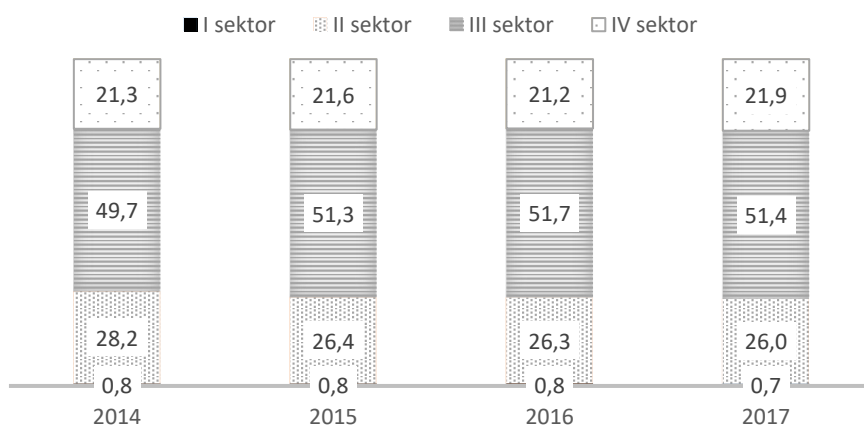
Izvor: FIA.ba; Obrada Zavod za planiranje razvoja Kantona Sarajevo

Struktura poslovnih subjekata po sektorima, u %

Graf 12.

Struktura zaposlenih po sektorima, u %

Graf 13.

U 2017. godini najveći broj poslovnih subjekata registriran je u tercijarnom sektoru uslužnih djelatnosti (4.116), i u odnosu na prošlu godinu bilježi povećanje za 4,7%. Dok najmanji broj

poslovnih subjekata bilježi primarni sektor (djelatnosti A i B) i u odnosu na prethodnu godinu broj poslovnih subjekata se povećao za 5,2%.

Ostvareni je prihod u fiskalnoj 2017. godini u iznosu od preko 18,3 milijardi KM i u odnosu na prethodnu godinu bilježi povećanje za 11,7%.

Rashod je ostvaren u iznosu od oko 17,5 milijardu KM i povećan je za 11,2% u odnosu na 2016. godinu. Dobit je ostvarena u iznosu od preko 1 milijarde KM i povećana je za 9,7% u odnosu na prethodnu godinu. Gubitak bilježi smanjenje u odnosu na 2016. godinu za 29,6%.

Prosječan broj zaposlenih na osnovu sati rada se povećao sa 105.288 na 107.056 lica, odnosno za 1,7%.

Pregled finansijskih pokazatelja poslovanja poslovnih subjekata, sredstava i izvora sredstava KS i privrede daje se u narednim tabelama kao i pokazatelji poslovanja u KS za 2017. godinu.

Tabela 32. Osnovni finansijski pokazatelji poslovanja poslovnih subjekata i sredstva i izvori sredstava KS i privrede

Elementi	2014	2015	2016	2017	Indeks 2017/2016
Broj poslovnih subjekata	6.104	6.763	7.044	7.440	105,6
Ukupan prihod (mil. KM)	16.520	16.519	16.350	18.256	111,7
Ukupno rashodi (mil. KM)	16.646	16.086	15.719	17.465	111,2
Neto dobit za period (mil. KM)	667	833	961	1.056	109,7
Gubitak za period (mil. KM)	861	491	507	357	70,4
Gubitak iznad visine kapitala (mil. KM)	1.218	1.050	2.083	1.277	61,3
Prosječan br. zaposlenih na osnovu sati rada	98.877	103.435	105.288	107.056	101,7
AKTIVA (mil. KM)	27.375	27.824	29.101	29.486	101,3
Poslovna sredstva (mil. KM)	26.153	26.769	27.832	28.199	101,3
Gubitak iznad visine kapitala (mil. KM)	1.218	1.050	2.083	1.277	61,3
PASIVA (mil. KM)	27.375	27.824	29.101	29.486	101,3
Kapital (mil. KM)	14.935	15.133	15.632	16.237	103,9

Izvor: FIA.ba; Obrada Zavod za planiranje razvoja Kantona Sarajevo

Ukupna sredstva (aktiva) poslovnih subjekata Kantona Sarajevo na dan 31.12.2017. godine iznosila su preko 29 milijarde KM. Ostatak aktive čine sredstva ostvarenog gubitka na supstanci (gubitak iznad visine kapitala).

Ukupni izvori sredstava (pasiva) poslovnih subjekata Kantona Sarajevo iznosili su preko 29 milijardu KM. Učešće kapitala u pasivi iznosi 55%.

Tabela 33. Pokazatelji poslovanja u KS za 2017. godinu

Pokazatelji	2014	2015	2016	2017	Indeks 2017/2016
Prihod po zaposlenom (000 KM)	166,19	159,35	160,8	170,6	106,1
Rashod po zaposlenom (000 KM)	167,46	156,66	154,15	163,21	105,9
Neto dobit po zaposlenom (000 KM)	5,11	8,35	9,12	9,85	109,1
Gubitak po zaposlenom (000 KM)	8,66	4,79	11,1	12,3	110,8
Efikasnost (prihod/rashod)	0,99	1,02	1,04	1,05	101,0
Marža profita (dobit/prihod)	0,04	0,05	0,06	0,06	100,0
Rentabilnost kapitala (dobit/kapital)	0,045	0,055	0,061	0,065	106,6
Rentabilnost poslovanja (dobit/tekuća sredstva)	0,087	0,104	0,112	0,119	106,3
Koeficijent obrta sredstava (prihod/tekuća sredstva)	2,15	2,05	1,96	2,07	105,6
Koeficijent tekuće likvidnosti (tekuća sredstva/kratkoročne obaveze)	0,397	0,399	1,141	2,078	182,1

Izvor: FIA.ba; Obrada Zavod za planiranje razvoja Kantona Sarajevo

U 2017. godini uočava se da su prihod po zaposlenom, rashod po zaposlenom veći za 6,1%, odnosno 5,9% u odnosu na prethodnu godinu. Gubitak po zaposlenom također bilježi povećanje u 2017. godini za 10,8%.

Ostali izvedeni pokazatelji poslovanja; neto dobit po zaposlenom, efikasnost, rentabilnost kapitala, rentabilnost poslovanja, koeficijent obrta sredstava i koeficijent tekuće likvidnosti u 2017. godini bilježe povećanje u odnosu na prethodnu 2016. godinu, dok marža profita ostaje nepromjenjena u odnosu na 2016. godinu.

Efikasnost poslovanja

Ekonomičnost ukupnog poslovanja privrede Kantona Sarajevo u 2017. godini ostvarena je sa koeficijentom 1,0452, što je u odnosu na prethodnu 2016. godinu veće za 0,5%.

Sveukupna rentabilnost privrede Kantona Sarajevo u 2017. godini je bila veća za 5,9% u odnosu na godinu ranije. To znači da se u 2017. godini povećala efikasnost korištenja sredstava, odnosno ostvareno je više dobiti na istu količinu angažovanih sredstava kao i u 2016. godini.

Angažovanost stalnih sredstava za potrebe poslovanja u 2017. godini bilježi povećanje za 6,7% u odnosu na 2016. godinu.

Tabela 34. Pokazatelji poslovanja privrede KS

Elementi	2014	2015	2016	2017	Indeks 2017/2016
Pokazatelji ekonomičnosti					
Koef. ekonomičnosti ukupnog poslovanja (prihodi/rashodi)	0,9924	1,0269	1,0401	1,0452	100,5
Pokazatelji rentabilnosti					
Odnos neto dobiti i stalnih sredstava	3,6	4,5	5,1	5,4	105,9
Pokazatelji finansijske stabilnosti i likvidnosti					
Učešće stalnih sredstava u poslovnim sredstvima	70,7	69,9	64,5	68,8	106,7

Struktura prihoda, rashoda, neto dobiti i gubitka poslovnih subjekata prema KD 2010, daje se u narednim tabelama.

U ukupno ostvarenom prihodu u 2017. godini, najveće učešće ima trgovina, 47,3% čije se učešće povećalo u odnosu na 2016. godinu. za 4,1%, zatim proizvodnja i snabdijevanje električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija 11,4% a njihovo učešće u ukupnom prihodu je povećano za 27,8% u odnosu na prethodnu godinu.

Tabela 35. Prihodi poslovnih subjekata po djelatnostima (KD 2010), u milionima KM

KD 2010	2014	%	2015	%	2016	%	2017	%	Indeks 2017/2016
A	36	0,2	42	0,3	55	0,3	40	0,2	72,7
B	26	0,2	15	0,1	7	0,0	6	0,0	85,7
C	1.580	9,6	1.614	9,9	1.724	10,2	2.007	11,0	116,4
D	1.368	8,3	1.469	9	1.633	9,7	2.087	11,4	127,8
E	206	1,2	34	0,2	189	1,1	234	1,3	123,8
F	947	5,7	708	4,3	702	4,2	738	4,0	105,1
G	8.501	51,5	8.531	52,1	8.296	49,3	8.640	47,3	104,1
H	762	4,6	771	4,7	743	4,4	783	4,3	105,4
I	122	0,7	140	0,9	165	1,0	180	1,0	109,1
J	1.161	7	1.120	6,8	1.144	6,8	1.177	6,4	102,9
K	114	0,7	119	0,7	88	0,5	72	0,4	81,8
L	237	1,4	258	1,6	221	1,3	259	1,4	117,2
M	802	4,9	851	5,2	1.159	6,9	1.253	6,9	108,1
N	176	1,1	189	1,2	198	1,2	237	1,3	119,7
O	4	0	4	0	4	0,0	4	0,0	100,0
P	47	0,3	45	0,3	48	0,3	52	0,3	108,3
Q	343	2,1	355	2,2	370	2,2	390	2,1	105,4
R	49	0,3	54	0,3	55	0,3	56	0,3	101,8
S	39	0,2	42	0,3	41	0,2	41	0,2	100
T	0	0	0	0	0	0,0	0	0	0
U	0	0	0	0	0	0,0	0	0	0
ukupno	16.520	100	16.362	100	16.842	100	18.256	100,0	108,4

Izvor: FIA.ba; Obrada Zavod za planiranje razvoja Kantona Sarajevo

Najveće učešće u rashodima poslovnih subjekata, kao i kod prihoda, ostvarila je trgovina 48,3% u 2017. godini, što je za 4,6% veće nego u prethodnoj godini, zatim proizvodnja i snabdijevanje električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija 12% što je za 28,4% veće nego u 2016. godini.

Tabela 36. Rashodi poslovnih subjekata po djelatnostima (KD 2010), u milionima KM

KD 2010	2014	%	2015	%	2016	%	2017	%	Indeks 2017/2016
A	35	0,2	41	0,3	52	0,3	40	0,2	76,9
B	31	0,2	15	0,1	6	0,0	7	0,0	116,7
C	1.550	9,3	1.545	9,6	1.625	10,0	1.848	10,6	113,7
D	1.381	8,3	1.482	9,2	1.629	10,0	2.091	12,0	128,4
E	225	1,4	208	1,3	203	1,3	245	1,4	120,7
F	920	5,5	674	4,2	691	4,3	691	4,0	100,0
G	8.374	50,3	8.312	51,7	8.066	49,7	8.439	48,3	104,6
H	801	4,8	797	5	750	4,6	750	4,3	100,0
I	122	0,7	133	0,8	153	0,9	173	1,0	113,1
J	1.034	6,2	1.000	6,2	1.047	6,5	1.075	6,2	102,7
K	110	0,7	101	0,6	89	0,5	56	0,3	62,9
L	600	3,6	299	1,9	209	1,3	200	1,1	95,7
M	809	4,9	804	5	1.031	6,4	1.125	6,4	109,1
N	168	1	176	1,1	189	1,2	221	1,3	116,9
O	4	0	4	0	3	0,0	4	0,0	133,3
P	41	0,2	40	0,2	44	0,3	51	0,3	115,9
Q	354	2,1	368	2,3	353	2,2	358	2,0	101,4
R	47	0,3	49	0,3	50	0,3	52	0,3	104,0
S	40	0,2	41	0,3	39	0,2	39	0,2	100,0
T	0	0	0	0	0	0,0	0	0	0
U	0	0	0	0	0	0,0	0	0	0
ukupno	16.646	100	16.086	100	16.229	100	17.465	100	107,6

Izvor: FIA.ba; Obrada Zavod za planiranje razvoja Kantona Sarajevo

U 2017. godini poslovni subjekti su ostvarili neto dobit u iznosu od 1.056,3 miliona KM što je 7,7% više nego prethodne godine kada je ostvarena neto dobit iznosila 981 miliona KM.

U ukupno ostvarenoj neto dobiti u 2017. godini, najveće učešće ima trgovina 28,5% koja je ostvarila oko 4% veću neto dobit nego prethodne godine, zatim prerađivačka industrija 17,3%, čija je neto dobit za 61,4% veća nego prethodne godine, te stručne, naučne i tehničke djelatnosti 14,1%, sa 4,3% više neto dobiti nego prethodne godine.

Tabela 37. Ukupna neto dobit poslovnih subjekata po djelatnostima (KD 2010), u milionima KM

KD 2010	2014	%	2015	%	2016	%	2017	%	Indeks 2017/2016
A	1,3	0,3	1,8	0,2	2,8	0,3	1,5	0,1	53,6
B	1	0,2	1,9	0,2	1,3	0,1	0,4	0,0	30,8
C	96,4	19	103,7	12,1	113,1	11,5	182,5	17,3	161,4
D	4,4	0,9	4,5	0,5	16,8	1,7	6,8	0,6	40,5
E	1,6	0,3	1,9	0,2	2,5	0,3	5,1	0,5	204,0
F	51,3	10,1	65,9	7,7	81,2	8,3	52,5	5,0	64,7
G	51,3	10,1	291,6	34	287,1	29,3	300,6	28,5	104,7
H	29,5	5,8	38,5	4,5	50,2	5,1	58,9	5,6	117,3
I	12,2	2,4	38,5	4,5	16,9	1,7	16,2	1,5	95,9
J	138	27,2	132,7	15,5	144,2	14,7	117,3	11,1	81,3
K	9,7	1,9	20,9	2,4	12,2	1,2	16,8	1,6	137,7
L	12,5	2,5	18,9	2,2	62,5	6,4	81,8	7,7	130,9
M	72,2	14,2	103,3	12	143,3	14,6	149,4	14,1	104,3
N	12,8	2,5	16,9	2	17,4	1,8	22,6	2,1	129,9
O	0	0	0,4	0	0,4	0,0	0,5	0,0	125,0
P	5,9	1,2	5	0,6	4,2	0,4	3,8	0,4	90,5
Q	2,8	0,6	3,9	0,5	17,1	1,7	32,2	3,0	188,3
R	3,1	0,6	5,6	0,7	5,1	0,5	4,4	0,4	86,3
S	1,5	0,3	1,8	0,2	2,7	0,3	3	0,3	111,1
T	0	0	0	0	0	0	0	0	0
U	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ukupno	507,5	100	857,7	100	981	100	1056,3	100	107,7

Izvor: FIA.ba; Obrada Zavod za planiranje razvoja Kantona Sarajevo

U 2017. godini poslovni subjekti su ostvarili gubitak u iznosu od 1.276,1 miliona KM što je 9,6% više nego prethodne godine kada je gubitak iznosio 1.164 miliona KM.

U stvaranju ukupnog gubitka u 2017. godini najveće učešće ima trgovina, 31% čiji je gubitak za 25,5% veći nego prethodne godine, zatim prevoz i skladištenje 19,2%, čiji je gubitak za 7,3% veći nego prethodne godine, te poslovanje nekretninama 10,1%, sa 2,9% većeg gubitka nego prethodne godine.

Tabela 38. Gubitak poslovnih subjekata po djelatnostima (KD 2010), u milionima KM

KD 2010	2014	%	2015	%	2016	%	2017	%	Indeks 2017/2016
A	0,7	0,1	0,7	0,1	0,5	0,0	1,5	0,1	300,0
B	7,2	0,8	2	0,4	6,5	0,6	7,8	0,6	120,0
C	69,9	8,1	38,6	7,9	78,8	6,8	101,2	7,9	128,4
D	17	2	16	3,3	108,3	9,3	104,3	8,2	96,3
E	21,1	2,4	18,7	3,8	0,8	0,1	0,1	0,0	12,5
F	17,9	2,1	37	7,5	53,8	4,6	51,7	4,1	96,1
G	114,1	13,3	108	22	315,4	27,1	395,7	31,0	125,5
H	72,8	8,5	66,9	13,6	228,6	19,6	245,4	19,2	107,3
I	14,1	1,6	7,8	1,6	50,6	4,3	44,6	3,5	88,1
J	25,9	3	30,1	6,1	17,6	1,5	21,6	1,7	122,7
K	16,1	1,9	8,6	1,7	2,4	0,2	0,3	0,0	12,5
L	378,1	43,9	61,1	12,4	125,5	10,8	129,1	10,1	102,9
M	83,7	9,7	70,5	14,3	139,1	12,0	127,8	10,0	91,9
N	6,6	0,8	5,1	1	24,9	2,1	31,2	2,4	125,3
O	0,2	0	0	0	0	0,0	0	0,0	0,0
P	0,4	0,1	0,4	0,1	1,4	0,1	3,2	0,3	228,6
Q	13,3	1,5	17,9	3,6	3,8	0,3	3,5	0,3	92,1
R	0,7	0,1	1,2	0,2	4,4	0,4	5,1	0,4	115,9
S	1,1	0,1	0,7	0,2	1,6	0,1	2	0,2	125,0
Ukupno	860,8	100	491,5	100	1.164	100	1.276,1	100	109,6

Izvor: FIA.ba; Obrada Zavod za planiranje razvoja Kantona Sarajevo

4.3.1 Analiza izvrsnosti granske privrede Kantona Sarajevo

Metodološki okvir BEX indeksiranja poslovne izvrsnosti privredne djelatnosti

Preduvjet privrednog uspjeha jest dobro poznavanje finansijskih prilika i neprilika unutar svih preduzeća po djelatnostima privrede. U tu svrhu se koriste finansijski pokazatelji. Bitno je napomenuti da tradicionalni finansijski pokazatelji više nisu dovoljni da bi se u potpunosti uvidjelo zašto preduzeće posluje na način na koji posluje. Stoga uz detaljnu razradu putem BEX indeksa može da se mjeri i pokazuje izvrsnost preduzeća i privrede.

Analitičku i sintetičku sliku pojedine djelatnosti, moguće je dobiti apliciranjem BEX indeksa. Metodološki okvir koji je opisan kroz BEX indeks prvobitno je izrađen za potrebe procjene poslovne izvrsnosti preduzeća na tržištu kapitala u Hrvatskoj, ali njegova primjena je moguća i za procjenu poslovne izvrsnosti na svim sličnim tržištima kapitala. Model BEX indeksa je potom testiran na uzorku preduzeća koja ne kotiraju na tržištu kapitala. Pokazalo se da je primjena moguća i za računanje poslovne izvrsnosti takvih poduzeća.

Specifičnost modela BEX-a jeste činjenica kako je konstruiran u hrvatskim uslovima poslovanja koji su vrlo slični poslovnim uslovima u Bosni i Hercegovini, tj. u Kantonu Sarajevo. U odnosu na druge modele koji služe za ocjenu finansijskog "zdravlja", ovo je najvažnija prednost BEX indeksiranja. BEX omogućuje procjenu poslovne izvrsnosti kao i prognoziranje uspjeha i neuspjeha što znači znatno veći kvalitet. BEX model sadržava potpuno novi pokazatelj finansijske snage firme koji do sada nije korišten. Taj pokazatelj konstruisali su autori modela posebno za izračun BEX indeksa. Osim toga, novim se može

smatrati i pokazatelj stvaranja nove vrijednosti, jer u tom obliku do sada nije korišten ni u jednom od poznatih svjetskih modela.

BEX model je konstruisan na bazi sljedećih varijabli s određenim težinskim vrijednostima uticaja, što objašnjava sljedeći matematički izraz:

$BEX = 0,3888ex_1 + 0,579ex_2 + 0,153ex_3 + 0,316ex_4$, gdje su:

$ex_1 = \text{ebit/ukupna aktiva}$

$ex_2 = \text{neto posl.dobit/vl. kapital x cijena}^6$

$ex_3 = \text{radni kapital/ukupna aktiva}$

$ex_4 = 5 (\text{dobit} + d + a) / \text{ukupne obaveze}$

Tabela 39. Bex indeks granske privrede Kantona Sarajevo

Djelatnost	Godine			
	2014	2015	2016	2017
A	0,29017351	0,21171770	0,261741	0,222103
B	0,30368162	0,55733270	0,255590	0,079037
C	0,42012460	0,40182765	0,416134	0,522557
D	0,57592499	0,54001362	0,593586	0,493139
E	0,76751943	0,77013779	0,807206	0,824130
F	0,58805684	0,58222732	0,618822	0,423423
G	0,56290941	0,62228070	0,557439	0,443975
H	0,15324493	0,17341260	0,183791	0,177490
I	0,23862569	0,22515354	0,244400	0,239755
J	1,45406006	1,24051470	1,178743	1,030332
K	0,33285071	0,49091337	0,274182	0,452575
L	0,09124516	0,10064466	0,221797	0,225797
M	0,18511370	0,24322449	0,283585	0,255291
N	0,99650062	0,99530932	0,917494	0,844497
O	1,04664478	2,51221385	2,994568	3,597667
P	0,93983212	0,76150278	0,651283	0,520699
Q	0,40255903	0,37351001	0,775659	1,304620
R	0,79439124	1,07960214	0,875269	0,608595
S	0,38588695	0,54947049	0,705654	0,643579

Izvor: Fia.ba, obračun Zavod za planiranje razvoja KS

⁶ Statistički web portal CBBH – Kamatne stope na depozite stanovništva (u postocima, na godišnjoj razini)

Tabela 40. Detaljnije rangiranje djelatnosti poslovne izvrsnosti s prognostičkim očekivanjima

BUSINESS EXCELLENCE INDEX (BEX)	RANG POSLOVNE IZVRSNOSTI (BEX)	2014	2015	2016	2017	KOMENTAR
4,01 - 6,00	Izvršno	Nema	Nema	Nema	Nema	U posmatranim godinama 2014., 2015., 2016. i 2017. ne postoje djelatnosti koje su poslovale izvršno. Tu spadaju djelatnosti koje posluju sa vrhunskim rezultatima.
2,01 - 4,00	Vrlo dobro	Nema	Djelatnost O	Djelatnost O	Djelatnost O	Za razliku od 2014. godine, u 2015., 2016. i 2017. godini se pojavljuje djelatnost O (ostale javne, društvene, socijalne i osobne uslužne djelatnosti). Djelatnost O posluje vrlo dobro što se može očekivati i u sljedećem periodu ako menadžment nastavi sa unaprijeđenjima.
1,01 - 2,00	Dobro	Djelatnosti J, O	Djelatnosti J,R	Djelatnost J	Djelatnost J, K	Djelatnost J posluje dobro u cijelom posmatranom periodu (2014.-2017.). Djelatnost O posluje dobro u 2014. godini., u 2015. djelatnost R i djelatnost K u 2017. godini počinje da posluje dobro. Poboljšanje se može očekivati samo ako se pristupi unaprijeđenjima.
0,00 - 1,00	Granično područje između dobrog i lošeg	Djelatnosti A, B, C, D, E, F, G, H, I, K, L, M, N, P, Q, R, S	Djelatnosti A, B, C, D, E, F, G, H, I, K, L, M, P, Q, S	Djelatnosti A, B, C, D, E, F, G, H, I, K, L, M, N, P, Q, R, S	Djelatnosti A, B, C, D, E, F, G, H, I, L, M, N, P, Q, R, S	U 2014., 2015., 2016. i 2017. godini djelatnosti A, B, C, D, E, F, G, H, I, L, M, N, P, Q, S ostaju na istom rangu poslovne izvrsnosti (granično područje između dobrog i lošeg), poslovna izvrsnost je pozitivna, ali nije zadovoljavajuća. Potrebno je pristupiti ozbiljnim unaprijeđenjima. Djelatnost O u 2014. godini prelazi na veći rang poslovanja, djelatnost R u 2015. godini prelazi na veći rang i djelatnost K u 2017. godini prelazi na veći rang tj. počinju da posluju dobro.
Manji od 0,00 (negativan)	Loše	Nema	Nema	Nema	Nema	U posmatranim godinama 2014., 2015., 2016. i 2017. u KS nisu postojale djelatnosti kojima je ugrožena egzistencija.

4.3.2 Analiza po djelatnostima

4.3.2.1 Industrija

Prema podacima Zavoda za informatiku i statistiku Kantona Sarajevo i Federalnog zavoda za statistiku, u protekloj 2017. godini industrija Kantona Sarajevo ostvarila je veći obim proizvodnje u odnosu na godinu ranije za 8,1%.

U okviru glavnih industrijskih grupacija u Kantonu Sarajevo u 2017. godini, u odnosu na 2016. godinu, rast proizvodnje zabilježen je u svim grupacijama; intermedijarnim proizvodima (1,7%), energetske industriji (4,0%), proizvodnji kapitalnih proizvoda (14,6%), u proizvodnji trajnih

proizvoda za široku potrošnju (3,3%). S druge strane u intermedijarnih proizvoda zabilježen je pad obima proizvodnje od 4,7% i proizvodnji netrajnih proizvoda za široku potrošnju (9,9%).

Tabela 41. Indeksi glavnih industrijskih grupacija u KS i FBiH, 2017/2016.

Industrijske grupacije	Kanton Sarajevo	Federacija BiH
Intermedijarni proizvodi	101,7	103,8
Energija	104,0	101,8
Kapitalni proizvodi	114,6	105,6
Trajni proizvodi za široku potrošnju	103,3	104,8
Netrajni proizvodi za široku potrošnju	109,9	105,5

Posmatrajući indekse industrijske proizvodnje prema područjima i oblastima klasifikacione djelatnosti (KD) u 2017. godini u odnosu na 2016. godinu, u Kantonu Sarajevo, došlo je do pada proizvodnje u oblasti vađenja ruda i kamena za 85,7%, a na nivou Federacije BiH došlo je do rasta istog za 9,8%.

Tabela 42. Indeksi industrijske proizvodnje prema područjima i odjeljcima KD-a u KS i FBiH, 2017/2016.

Područja KD 2010	Kanton Sarajevo	Federacija BiH
Vađenje ruda i kamena	14,3	109,8
Prerađivačka industrija	109,2	104,6
Proizvodnja i snabdijevanje električnom energijom i plinom	104,0	104,6

U Kantonu Sarajevo je proizvodnja prerađivačke industrije bila je veća za 9,2% u odnosu na proizvodnju iz 2016. godine. Kada je u pitanju proizvodnja i snabdijevanje električnom energijom i plinom, u Kantonu Sarajevo je došlo do rasta obima proizvodnje za 4,0%.

4.3.2.2 Prerađivačka industrija (C)

U 2017. godini FIA-i je svoje završne finansijske izvještaje predalo 654 preduzeća u oblasti prerađivačke industrije, što je za 2,2% preduzeća više nego u 2016. godini. U izvještajnoj godini bilo je zaposleno 13.581 lica, što je 3,6% veći broj zaposlenih nego prethodne godine.

Sektor prerađivačke industrije je ostvario pozitivan rezultat u 2017. godini kada je ostvarena neto dobit u visini od 182,6 miliona KM, što je bolji rezultat za čak 61,4% u odnosu na predhodnu godinu kada je ostvarena dobit u iznosu od 113,1 miliona KM.

Zabilježeno je povećanje ukupnih prihoda, u 2017. godini, za čak 283 miliona KM, ili 16,4% u odnosu na 2016. godinu, dok su ukupni poslovni rashodi u 2017. godini 1.848 miliona KM i u odnosu na prošlu godinu povećani su za 13,7%.

Poslovni subjekti iz područja prerađivačke industrije učestvuju sa 8,8% u ukupnom broju poslovnih subjekata na području Kantona Sarajevo. Također, učestvuju sa 11% u ukupnom prihodu i sa 17,3% u neto dobiti koju su ostvarili poslovni subjekti na Kantonu Sarajevo. Broj zaposlenih u prerađivačkoj industriji učestvuje sa 12,8% u ukupnom broju zaposlenih na području Kantona Sarajevo.

4.3.2.3 Proizvodnja i snabdijevanje električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija (D)

U 2017. godini, prema podacima FIA-e, u području proizvodnje, snabdijevanja električnom energijom, plinom, parom i klimatizacije, godišnje finansijske izvještaje predalo je 47 preduzeća. U izvještajnoj godini bilo je zaposleno 5.336 osoba, što je manje za 2,6% u odnosu na 2016. godinu.

U 2017. godini realizovano je 2.087 miliona KM prihoda što je za 27,8% više nego predhodne godine, dok su ukupni poslovni rashodi iznosili 2.091 miliona KM i povećani su za 28,4% u odnosu na 2016. godinu.

Poslovni subjekti iz područja proizvodnje, snabdijevanja električnom energijom, plinom, parom i klimatizacije učestvuju sa 0,6% u ukupnom broju poslovnih subjekata na području Kantona Sarajevo i sa 5% učešća u ukupnom broju zaposlenih. Također, značajno je učešće od 11,4% u ukupnom prihodu i 19% u kapitalu koja su ostavili poslovni subjekti na području Kantona Sarajevo. Ostvarena neto dobit u ovoj djelatnosti za 2017. godinu iznosi 6,8 miliona KM i u odnosu na predhodnu godinu bilježi znatan pad i to za 59,5%.

4.3.2.4 Građevinarstvo (F)

Oblast građevinarstva se statistički prati samo za državni nivo i nivo entiteta, tako da se ne može vršiti analiza u kantonalnim okvirima, iako je na Kantonu Sarajevo sjedište najjačih građevinskih kompanija u Federaciji pa i državi.

Prema podacima FIA-e, u 2017. godini u sektoru građevinarstva registrovano je 485 preduzeća, što je za 21 preduzeće, odnosno 4,5% više u odnosu na 2016. godinu.

Ostvareni prihodi za 2017. godinu su iznosili 738 miliona KM i u odnosu na prošlu godinu povećani su za 5,1% što ukazuje na povećanu poslovnu aktivnost ovog područja. Poslovni rashodi su iznosili su 691 miliona i ostali su nepromjenjeni u odnosu na predhodnu godinu.

Poslovni subjekti iz oblasti građevinarstva učestvuju sa 6,5% u ukupnom broju poslovnih subjekata na području Kantona Sarajevo. Neto dobit ove djelatnosti u 2017. godini iznosila je 52,5 miliona KM i u odnosu na predhodnu godinu bilježi smanjenje i to za 35,3%. Učešće neto dobiti u ukupnoj neto dobiti na području Kantona Sarajeva iznosila je 5%, učešće prihoda 4% i rashodi 4%. U 2017. godini ostvaren je gubitak od 51,7 miliona KM što bilježi smanjenje u odnosu na 2016. godinu za 3,9%, kad je gubitak iznosio 53,8 miliona KM. Broj zaposlenih u ovoj oblasti je 6.313 i učestvuje sa 6% u ukupnom broju zaposlenih na području Kantona Sarajevo.

4.3.2.5 Trgovina (G)

U 2017. godini, u oblasti trgovine, FIA-i je svoje završne finansijske izvještaje predalo 2.383 privredna subjekta, što je za 1,2% više u odnosu na 2016. godinu. U ovom sektoru je zaposleno 28.285 lica, što bilježi pad u odnosu na predhodnu godinu za 0,1%.

U 2017. godini evidentirani su ukupni prihodi u iznosu od 8.640 mil. KM, što je više za 4,1% u odnosu na prošlu godinu. Poslovni rashodi su iznosili su 8.439 miliona KM i veći su za 4,6% u odnosu na predhodnu godinu.

Prema ovim podacima poslovni subjekti iz oblasti trgovine imaju najveće učešće od 32% u ukupnom broju poslovnih subjekata na području Kantona Sarajevo. Učešće ukupnog prihoda ostvarenog na području Kantona Sarajevo iz oblasti trgovine je 47,3% i čini najveći dio ukupno

ostvarenih prihoda, značajno učešće ove oblasti od 28,5% je i u ukupnoj neto dobiti ostvarenoj u Kantonu Sarajevo u 2017. godini. Ostvareni gubitak u 2017. godini iznosio je 395,7 miliona KM i u odnosu na predhodnu godinu bilježi rast za čak 25,5%. Od ukupnog broja zaposlenih na području Kantona Sarajevo najviše je zaposleno u oblasti trgovine 28.285 ili 27% učešća.

4.3.2.6 Prijevoz i skladištenje (H)

U 2017. godini, prema podacima FIA-e, u ovom sektoru je registrovano 284 preduzeća, što je više za 0,7% u odnosu na predhodnu godinu. Broj zaposlenih iznosio je 10.882 i u odnosu na prethodnu godinu ne bilježi značajne promjene.

U 2017. godini područje prijevoza i skladištenja je ostvarilo prihode u iznosu od 783,4 miliona KM, što je više za 5,3% u odnosu na 2016. u godinu. Poslovni rashodi su iznosili su 750 miliona i ne bilježe značajne promjene u odnosu na prošlu godinu.

Prema ovim podacima poslovni subjekti iz oblasti prijevoza i skladištenja imaju učešće od 3,8% u ukupnom broju poslovnih subjekata na području Kantona Sarajevo. Također, značajno je učešće od 4,3% u ukupnom prihodu i 4,5% neto dobiti ostvarenoj na području Kantona Sarajevo. Broj zaposlenih u ovoj oblasti učestvuje sa 10,2% u ukupnom broju zaposlenih na području Kantona Sarajevo.

4.3.2.7 Turizam i ugostiteljstvo (I)⁷

Prema podacima Finansijsko-informatičke agencije djelatnost pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (hotelijerstvo i ugostiteljstvo) u 2017. godini ostvarila je prihod 180,2 miliona KM i rashod od 174 miliona KM. Ostvarena neto dobit u 2017. godini je manja u odnosu na 2016. godinu za 4,2%. Gubitak u 2017. godini je iznosio 44,6 miliona KM, što u odnosu na prethodnu godinu bilježi smanjenje za 11,9%. Broj zaposlenih u hotelijerstvu i ugostiteljstvu u 2017. je 3.763 i povećao se u odnosu na 2016. godinu za 10,6%.

Turizam je veoma značajan faktor razvoja ukupne svjetske ekonomije. Ova djelatnost učestvuje sa 3,8% u svjetskom BDP, turizam je sektor koji zapošljava najveći broj ljudi na svijetu (8,3% zaposlenih u svijetu), učestvuje sa 12% u svjetskom izvozu robe i usluga i apsorbuje 9,4% ukupnih investicija u svijetu.

Kanton Sarajevo ima značajne resurse i aspiracije u turizmu, koji sve više postaje respektabilna privredna grana. Sarajevski kanton predstavlja veoma zanimljivu turističku top destinaciju, kao rezultat geografskog položaja, izuzetnih prirodnih ljepota, kulturnih, historijskih i multietničkih vrijednosti i prirodnih klimatskih uvjeta.

Prema podacima Zavoda za informatiku i statistiku Kantona Sarajevo, u decembru 2017. godine, registrovano je ukupno 163 poslovne jedinice (hoteli, moteli, domaćinstva, pansioni i ostala prenoćišta) sa smještajnim kapacitetima, što je više u odnosu na predhodnu godinu. Povećanje bilježe sve općine, osim općine Trnovo gdje je broj poslovnih jedinica smanjen za (33,3%), te općina Novo Sarajevo i Vogošća gdje je broj poslovnih jedinica u 2017. u odnosu na 2016. godinu ostao nepromjenjen.

---

⁷ *Detaljni Izvještaj o turizmu, vidjeti na starnici Zavoda za planiranje razvoja KS, Turizam na području KS u periodu od 2012-2017.godine.

Tabela 43. Osnovni podaci o turizmu u KS

Broj	2014	2015	2016	2017	Indeks 2017/2016
Broj smještajnih kapaciteta	65	95	134	163	121,6
Broj soba	3.315	3.261	5.032	5.418	107,7
Broj ležaja	5.659	6.354	10.661	11.831	111,0
Broj turista	291.712	364.171	407.567	482.494	118,4
Broj noćenja	558.564	692.957	822.045	967.372	117,7
Iskorištenost kapaciteta	27,0	29,9	21,1	22,4	106,2
Prosječna dužina boravka	1,9	1,9	2,0	2,0	100,0

Izvor: Izvještaj o turizmu na području KS; Zavod za planiranje razvoja KS; Federalni zavod za statistiku

Smještajni kapaciteti raspolažu sa 5.418 soba, što je za 7,7% više nego predhodne godine. Povećanje u 2017. u odnosu na 2016. godinu imaju skoro sve općine na području Kantona Sarajevo, osim općina Trnovo gdje je broj soba smanjen i općina Novo Sarajevo i Vogošća gdje je i broj soba u 2017. godini takođe ostao nepromjenjen u odnosu na predhodnu godinu.

U smještajnim kapacitetima ima 11.831 ležaj, odnosno 11,0% više nego predhodne godine. Povećanje bilježe skoro sve općine na području Kantona Sarajevo, osim općine Vogošća gdje broj ležaja ostaje isti i općina Novo Sarajevo i Trnovo gdje je broj ležaja smanjen u odnosu na prethodnu godinu.

U 2017. godini Kanton Sarajevo je posjetilo 482.494, odnosno 18,4% turista više u odnosu na 2016. godinu, pri čemu je rast stranih turista iznosio 20,7%, a domaćih turista 4,5%. Povećanje broja turista u 2017. u odnosu na predhodnu godinu bilježe skoro sve općine, osim općina Novo Sarajevo, Novi Grad i Trnovo koje bilježe smanjenje.

Turisti u 2017. godini ostavili su 967.372 noćenja, odnosno 17,7% više noćenja u odnosu na 2016. godinu, pri čemu je rast noćenja stranih turista iznosio 18,9%, a domaćih turista 8,2%. Povećanje broja noćenja u 2017 godini. u odnosu na predhodnu godinu bilježe skoro sve općine, osim općina Novo Sarajevo, Novi Grad, Hadžići i Trnovo, koje bilježe smanjenje.

U Kantonu Sarajevo u 2017. godini iskorištenost kapaciteta iznosila je 22,4% i veća je od iskorištenosti u 2016 godini. kada je iznosila 21,1%. Najveće povećanje iskorištenosti kapaciteta bilježe općina Trnovo (55,3%), dok općine Novo Sarajevo, Novi Grad i Hadžići bilježe smanjenje.

U 2017. godini prosječna dužina boravaka turista u Kantonu Sarajevo je 2,0 i ostala je ista u odnosu na predhodnu godinu. Posmatrano po općinama u Starom Gradu, Novom Sarajevu i Trnovu je došlo do povećanja u 2017. u odnosu na 2016. godinu, dok je u ostalim općinama došlo do smanjenja u odnosu na predhodnu godinu.

Najveći broj posjeta stranih turista u Kantonu Sarajevo ostvarili su turisti iz Ujedinjenih Arapskih Emirata, Turske, Hrvatske, Srbije, Slovenije itd.

4.3.2.8 IKT sektor – Informacije i komunikacije (J)

Prema podacima FIA-e, broj pravnih lica u Kantonu Sarajevo u oblasti informacija i komunikacija u 2017. godini iznosio je 468 i bilježi povećanje u odnosu na prethodnu godinu za 5,2%. U 2017.

godini u ovom sektoru je zaposleno 10.082 lica, što je za 4% veći broj zaposlenih nego u 2016. godini.

U 2017. godini ostvareni su prihodi u visini od 1.177,3 miliona KM, što je veće za 2,9% u odnosu na prethodnu godinu. Poslovni rashodi su iznosili su 1.075 miliona i veći su za 2,6% u odnosu na prošlu godinu.

Prema ovim podacima poslovni subjekti iz oblasti informacija i komunikacija imaju učešće od 6,3% u ukupnom broju poslovnih subjekata na području Kantona Sarajevo. Također, značajno je učešće od 11% u neto dobiti i 6,4% u ukupnom prihodu ostvarenom na području Kantona Sarajevo. Broj zaposlenih u ovoj oblasti učestvuje sa 9,5% u ukupnom broju zaposlenih na području Kantona Sarajevo.

Rang poslovne izvrsnosti prema bex indexu za djelatnost informacije i komunikacije pokazuje da u cijelom posmatranom periodu IKT sektor posluje dobro (1,01-2,00).

4.3.2.9 Finansijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja (K)

U 2017. godini, prema podacima FIA-e, u ovom sektoru je registrovano 65 preduzeća, što bilježi smanjenje u odnosu na prethodnu godinu za 4,4%. Broj zaposlenih iznosio je 429 i u odnosu na prethodnu godinu broj zaposlenih se smanjio za 90 ili 17,3%.

U 2017. godini područje finansijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja je ostvarilo prihode u iznosu od 72 miliona KM, i zabilježen je pad prihoda za razliku od 2016. godine i to za 18,2%. Poslovni rashodi su iznosili 56 miliona KM i bilježe značajne promjene u odnosu na prošlu godinu i to smanjenje za 37,1%.

Finansijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja prema rangu poslovne izvrsnosti bex indexa za razliku od prethodnog perioda u 2017. godini počinju da posluju dobro.

4.4 Komunalna privreda

4.4.1 Poslovanje kantonalnih javnih komunalnih preduzeća i javnih komunalnih preduzeća⁸

Zbog značaja i nagomilanih problema komunalne privrede u Kantonu, posebno su dati osnovni elementi poslovanja kantonalnih javnih komunalnih preduzeća i javnih komunalnih preduzeća (KJKP i JKP) u 2014., 2015., 2016. i 2017. godini. Kantonalna javna komunalna preduzeća u KS su: Vodovod i kanalizacija, Sarajevogas, Toplane, Rad, Park, Pokop, Tržnice i pijace i Gras, a javna komunalna preduzeća su: Vodostan Ilijaš, Komunalac Hadžići i JKP Trnovo, Trnovo.

Kantonalna javna komunalna preduzeća i komunalna javna preduzeća (KJKP i JKP) kontinuirano posluju u otežanim (teškim) uslovima poslovanja i taj trend se nastavlja iz godine u godinu. U svim izvještajima o poslovanju, preduzeća ističu neekonomske cijene usluga, visoke cijene ulaznih osnovnih materijala, otežanu naplatu, velika potraživanja, općenito slabu likvidnost i druge probleme koji se ponavljaju, a što utiče i na rezultat poslovanja. Pored svih ovih uzroka i dugogodišnjih neriješenih problema sva KJKP-a i JKP-a svoju osnovnu funkciju realizuju.

U narednoj tabeli dati su ukupni osnovni pokazatelji poslovanja KJKP i JKP od 2014. godine do 2017. godine.

---

⁸ Detaljnije podatke o poslovanju komunalne privrede vidjeti na web. stranici Zavoda za planiranje razvoja KS: „Informacija o poslovanju kantonalnih javnih komunalnih preduzeća i javnih komunalnih preduzeća za 2017“⁸

Tabela 44. Osnovni pokazatelji poslovanja JKP-a u Kantonu Sarajevo

Elementi	2014	2015	2016	2017	Indeks 2017/ 2016
Ukupni prihodi u KM	293.145.694	313.239.107	299.081.677	310.612.466	103,9
Ukupni rashodi u KM	361.594.102	375.728.730	339.673.651	345.248.475	101,6
Dobit u poslovanju u KM	220.722	483.249	3.582.368	6.757.979	188,6
Neto dobit u KM	194.815	438.048	3.201.769	3.605.374	112,6
Gubitak u KM	68.669.130	62.972.872	44.174.342	41.393.988	93,7
Poslovna sredstva u KM	1.501.327.833	1.609.378.895	1.642.963.286	1.640.896.473	99,8
Kapital u KM	918.930.166	921.811.867	909.213.839	894.301.799	98,4
Prosječan broj zaposlenih na temelju sati rada	5.173	4.998	4.904	4.860	99,1
Sredstva iz Budžeta KS	37.534.146	44.794.410	44.830.297	56.941.404	127,0

Komunalna preduzeća u KS u 2017. godini ostvarila su ukupan prihod od 310.612.466 KM koji je veći za 3,9% u odnosu na 2016. godinu. U istom periodu, ostvareni ukupni rashodi iznose 345.248.475 KM i veći su za 1,6% u odnosu na 2016. godinu.

Dobit u poslovanju (dobit prije oporezivanja) ostvarilo je šest kantonalnih javnih komunalnih preduzeća i tri preduzeća (JKP-a): Sarajevogas, Toplane, Tržnice i pijace, Rad, Pokop, Park, JKP Vodostan, Komunalac i JKP Trnovo u iznosu 6.757.979 KM, i veća je za oko 1,9 puta u odnosu na ostvarenu dobit u 2016. godini. Neto dobit ostvarena je u ukupnom iznosu od 3.605.374.

Gubitak na kraju 2017. godine iznosi 41.393.988 KM i manji je u odnosu na 2016. godinu za 6,3 %. Gubitak prema Bilansu uspjeha ostvarila su KJKP-a: Vodovod i kanalizacija i GRAS.

Cijene komunalnih usluga bile su predmet brojnih analiza i u svim izvještajima preduzeća ističu da posluju po cijenama koje nisu dovoljne da pokriju troškove poslovanja i da se ne primjenjuje član 23. Zakona o komunalnim djelatnostima KS.

U toku 2017. godine u svim komunalnim preduzećima bilo je ukupno 4.860 zaposlenih na temelju sati rada. U odnosu na prethodnu godinu zaposlenost je manja za za 0,9%.

Ukupna poslovna sredstva (aktiva) javnih komunalnih preduzeća na dan 31.12.2017. godine iznose 1.640.896.473, što je za 0,2% manje u odnosu na 2016. godinu.

Tabela 45. Indeksi 2017/2016. osnovnih pokazatelja poslovanja po KJKP i JKP u KS

R.br	KJKP i JKP	Ukupni prihodi	Ukupni rashodi	Dobit u poslovanju	Neto dobit	Gubitak	Poslovna sredstva	Kapital	Prosječan broj zaposlenih na temelju sati rada	Prosječna mjesečna neto plaća
1.	Vodovod i kanalizacija	106,5	106,4			106,1	99,3	97,7	101,7	106,6
2.	Sarajevogas	106,0	104,4	5.708,6			94,3	102,3	101,0	105,8
3.	Toplane	108,8	107,0	158,0	130,3		92,4		100,3	104,4
4.	Rad	100,5	100,5	100,9	100,5		107,2	100,1	99,2	105,8
5.	Park	97,1	88,9				102,6	90,0	89,6	100,1
6.	Pokop	102,0	99,6	202,8	221,3		106,2	110,4	103,9	100,8
7.	Tržnice i pijace	97,9	97,1	101,2			101,7	102,2	100,0	100,0
8.	Vodostan	109,6	105,6	151,1	167,9		120,9	115,5	105,3	105,7
9.	Komunalac	92,9	87,5				97,5	105,1	104,5	110,9
10.	Trnovo	40,7	43,5	1,5	1,4		67,7	100,8	120,0	113,4
11.	Gras	99,5	94,9			88,7	106,0		97,6	102,3
	Ukupno	118,3	101,6	188,6	112,6	93,7	99,8	98,4	99,8	105,2

Dinamičke promjene osnovnih pokazatelja poslovanje svih preduzeća date su preko indeksa 2017/2016. godine.

U periodu 2016.-2017. godine ukupni prihodi su veći kod šest KJKP-a i JKP-a: Vodovod i kanalizacija, Sarajevogas, Toplane, Rad, Pokop i Vodostan, a značajno su smanjeni prihodi u ostalim preduzećima: Park, Tržnice i pijace, Komunalac, Trnovo i Gras.

Rast rashoda ostvaren je kod preduzeća Vodovod i kanalizacija, Sarajevogas, Toplane i Vodostan, Komunalac i Trnovo.

Dobit u poslovanju (dobit prije oporezivanja) ostvarilo je šest kantonalnih javnih komunalnih preduzeća Sarajevogas, Toplane, Tržnice i pijace, Rad, Pokop, Vodostan i Trnovo. Gubitak u poslovanju je dugogodišnja karakteristika većine preduzeća u prethodnom periodu, dok je u 2017. godini prema bilansu uspjeha gubitak su ostvarila KJKP-a: Vodovod i kanalizacija i Gras.

Prosječna mjesečna plaća u 2017. godini u KJKP-a i JKP-a je povećana u odnosu na 2016. godinu, samo je kod Tržnica i pijaca i Parka ostala ista.

Kanton Sarajevo sufinansira komunalna preduzeća, u 2017. godini izdvojeno je iz Budžeta KS 56.941.404 KM za sva preduzeća, što je u odnosu na izdvajanja u 2016. više za neznatnih 27,0%.

Redni broj	JKP	Učešće Budžeta KS u ukupnim prihodima JKP-a (%)			
		2014	2015	2016	2017
1.	Vodovod i kanalizacija	1,2	1,2	4,8	18,5
2.	Sarajevogas	0	5,7	2,6	2,0
3.	Toplane	1,6	3,1	7,1	7,3
4.	Rad	20,8	20,8	20,2	19,2
5.	Park	77,4	72,8	73,1	65,0
6.	Pokop	46,2	46,5	61,4	46,8
7.	Tržnice i pijace	0	0	4,6	5,0
8.	Vodostan	28,3	21,2	17,8	16,3
9.	Komunalac	14,5	8,7	7,9	7,1
10.	Trnovo	20,2	10,1	6,6	20,3
11.	Gras	43,8	44,8	41,3	61,6
Ukupno		12,8	14,3	11,3	12,6

Sredstva budžeta u prihodima preduzeća, dominantna su kod GRAS-a, Parka i Pokopa.

5. Društveni razvoj

5.1 Obrazovanje

Predškolsko obrazovanje

U Kantonu Sarajevo u 2017. godini, bilo je 52 predškolske ustanove, predškolskim obrazovanjem je obuhvaćeno 4.221 dijete Kantona Sarajevo.

U odnosu na 2014. godinu u Kantonu Sarajevo 2017. može se uočiti povećanje broja predškolskih ustanova za 15% i povećanje broja djece obuhvaćene predškolskim obrazovanjem za 5%.

Tabela 47. Uporedni pokazatelji predškolskog obrazovanja

Područje	Ustanove					Broj djece				
	2014	2015	2016	2017	Indeks 2017/2014	2014	2015	2016	2017	Indeks 2017/2014
Kanton Sarajevo	45	51	52	52	115	4.003	3.856	4.206	4.221	105
FBiH	173	190	197	197	113	12.737	13.268	14.405	15.093	118
KS u FBiH (%)	26	26,8	26,4	26,4	101	31,4	29,1	29,2	28,0	89,1

Osnovno obrazovanje

Na početku 2017/2018. školske godine, na području Kantona Sarajevo djeluje 89 škola redovnog devetogodišnjeg osnovnog obrazovanja sa 1.635 odjeljenja, koje pohađa 37.077 učenika i u kojima nastavu obavlja 2.627 nastavnika.

Tabela 48. Uporedni pokazatelji osnovnog obrazovanja (škole i odjeljenja)

Područje	škole					odjeljenja				
	školska				Indeks 2017 2016	školska				Indeks 2017 2016
	2014 2015	2015 2016	2016 2017	2017 2018		2014 2015	2015 2016	2016 2017	2017 2018	
Kanton Sarajevo	96	96	98	97	99,0	1.690	1.658	1.634	1.692	103,5
redovno	88	88	90	89	98,9	1.642	1.610	1.587	1.635	103,0
specijalno	4	4	4	4	100,0	48	48	47	57	121,3
dopunsko	4	4	4	4	100,0					
FBiH	1.179	1.175	1.147	1.155	100,7	9.863	9.797	9.589	9.540	99,5
redovno	1.109	1.105	1.078	1.066	98,9	9.745	9.682	9.482	9.415	99,3
specijalno	28	27	27	23	85,2	118	115	107	125	116,8
dopunsko	42	43	42	43	102,4					

Tabela 49. Uporedni pokazatelji osnovnog obrazovanja (učenici i nastavnici)

Područje	učenici					nastavnici				
	školska				Indeks 2017 2016	školska				Indeks 2017 2016
	2014 2015	2015 2016	2016 2017	2017 2018		2014 2015	2015 2016	2016 2017	2017 2018	
Kanton Sarajevo	37.487	37.714	38.585	37.372	96,9	2.791	2.689	2.728	2.075	76,1
redovno	35.889	35.982	36.490	37.077	101,6	2.584	2.500	2.551	2.627	103,0
specijalno	244	244	738	295	40,0	90	75	64	78	121,9
dopunsko	1.354	1.488	1.357	1.377	101,5	117	114	113	114	100,9
FBiH	201.690	198.120	196.980	185.605	94,2	16.224	15.374	15.614	15.272	97,8
redovno	194.867	191.210	188.430	185.032	98,2	15.461	14.773	15.024	15.128	100,7
specijalno	524	524	2086	573	27,5	195	135	129	144	111,6
dopunsko	6.299	6.386	6.464	6.855	106,0	568	466	461	464	100,7

U osnovnom obrazovanju Kantona Sarajevo u školskoj 2017/2018. godini u odnosu na 2016/2017., povećan je broj odjeljenja za 3,5% kao i broj učenika za 1,6% nastavnika za 3,0%, a broj škola je smanjen za 1,1%.

Na početku školske 2017/2018. godine, u školama osnovnog obrazovanja na području Kantona Sarajevo ima ukupno 3.332 računara, od kojih 2.195 računara za učenike. Osnovne škole raspolažu sa 2.698 računara sa pristupom internetu, od kojih 1.751 za učenike.

Tabela 50. Opremljenost računarima u osnovnom obrazovanju

Vrsta	Broj		Broj računara		Broj računara za učenike	
	škola	učenika	ukupno	sa pristupom internetu	ukupno	sa pristupom internetu
KS ukupno	97	37.372	3.332	2.698	2.195	1.751
FBiH ukupno	1.155	185.605	11.734	8.378	8.280	5.672
KS u FBiH (%)	8,4	20,1	28,4	32,2	26,5	30,9

U školama osnovnog obrazovanja prosječan broj računara po školi je 22,6. Prosječan broj učenika po računaru je 11,2, dok broj učenika/pristup internetu iznosi 21,3.

Tabela 51. Osnovno obrazovanje, izvedeni pokazatelji (%)

Vrsta	Broj računara/ škole(učenici)		Broj učenika/ računaru		Broj učenika/ pristup internetu	
	KS	FBiH	KS	FBiH	KS	FBiH
Ukupno	22,6	7,2	11,2	15,8	21,3	32,7

Srednje obrazovanje

Na početku 2017/2018. školske godine, u Kantonu Sarajevo radi 39 škola srednjeg obrazovanja, 34 za redovno, 4 za specijalno srednje obrazovanje i 1 vjerska škola.

Škole pohađa 15.926 učenika, 15.294 redovno, 131 specijalno srednje obrazovanje i 499 učenik vjerske škole. Nastavu obavlja 1.545 nastavnika, 1.467u školama redovnog srednjeg obrazovanja, 49 u školama specijalnog srednjeg obrazovanja i 29 nastavnika u vjerskim školama.

U toku školske 2017/2018. godine broj škola srednjeg obrazovanja u Kantonu Sarajevo odnosu na 2016/2017. godinu, je ostao isti kao i broj odjeljenja. Ostali pokazatelji srednjoškolskog obrazovanja u 2017/2018. su povećani: broj učenika za 4,2% i nastavnika 5,0% u odnosu na 2016/2017. godinu. U Federaciji je zabilježen pad broja učenika za 1,5 kao i pad odjeljenja, dok je broj škola i nastavnika ostao nepromijenjen.

Tabela 52. Uporedni pokazatelji srednjeg obrazovanja (škole i odjeljenja)

Područje	škole					odjeljenja				
	školska				Indeks 2017 2016	školska				Indeks 2017 2016
	2014 2015	2015 2016	2016 2017	2017 2018		2014 2015	2015 2016	2016 2017	2017 2018	
Kanton Sarajevo	36	39	39	39	100	796	771	703	703	100
redovno	32	35	35	34	97,1	753	729	663	662	99,8
specijalno	3	3	3	4	133,3	27	26	24	25	104,2
Vjerske škole	1	1	1	1	100	16	16	16	16	100,0
FBiH	213	213	213	213	100	4.084	4.020	3.794	3.788	99,8
redovno	195	196	196	196	100	3.955	3.893	3.676	3.654	99,4
specijalno	12	11	11	11	100	53	52	50	54	108,0
Vjerske škole	6	6	6	6	100	76	75	68	80	117,6

Tabela 53. Uporedni pokazatelji srednjeg obrazovanja (učenici i nastavnici)

Područje	učenici					nastavnici				
	školska				Indeks 2017 2016	školska				Indeks 2017 2016
	2014 2015	2015 2016	2016 2017	2017 2018		2014 2015	2015 2016	2016 2017	2017 2018	
Kanton Sarajevo	17.904	16.148	15.285	15.926	104,2	1.704	1.592	1.472	1.545	105,0
redovno	17.274	15.530	14.663	15.294	104,3	1.621	1.516	1.393	1.467	105,3
specijalno	152	153	131	133	101,5	53	48	49	49	100,0
Vjerske škole	478	465	491	499	101,6	30	28	30	29	96,7
FBiH	96.331	87.813	82.675	81.454	98,5	8.748	8.748	8.568	8.564	100,0
redovno	93.909	85.429	80.279	78.970	98,4	8.489	8.491	8.316	8.298	99,8
specijalno	289	280	257	255	99,2	78	75	78	82	105,1
Vjerske škole	2.133	2.104	2.139	2.229	104,2	181	182	174	184	105,7
KS u FBiH (%)	18,6	18,4	18,5	19,6	105,7	19,5	18,2	17,2	18,0	104,9

Na početku školske 2017/2018. godine u škole srednjeg obrazovanja (redovno, specijalno i vjersko) na području Kantona Sarajevo raspolažu sa 2.507 računara, od kojih 1.792 računara za učenike. Srednje škole raspolažu sa 2.215 računara sa pristupom internetu, od kojih 1.557 za učenike.

Tabela 54. Opremljenost računarima u srednjem obrazovanju

Vrsta	Broj		Broj računara		Broj računara za učenike	
	škola	učenika	ukupno	sa pristupom internetu	ukupno	sa pristupom internetu
KS ukupno	39	15.926	2.507	2.215	1.729	1.557
Redovno	34	15.294	2.315	2.024	1.600	1.429
Specijalno	4	133	66	65	39	38
Vjerske škole	1	499	126	126	90	90
FBiH ukupno	213	81.454	9.064	7.364	6.645	5.294
Redovno	196	78.970	8.616	6.936	6.363	5.021
Specijalno	11	255	90	77	51	42
Vjerske škole	6	2.229	358	351	231	231
KS u FBiH (%)	18,3	19,6	22,7	30,1	26,0	29,4

U školama srednjeg obrazovanja prosječan broj računara po školi je 41,4. Prosječan broj učenika po računaru je 9,5, dok broj učenika/pristup internetu iznosi 11,3.

Visoko obrazovanje

U Sarajevu je u 2017/2018. upisano 28.755 studenata, od toga je na Univerzitetu u Sarajevu 24.829 studenata ili 86,3% (od kojih je 19.527 redovnih ili 78,6%), dok je na privatnim visokoškolskim ustanovama upisano 3.172 studenta ili 11,0% (od kojih je 3.062 redovnih ili 96,5%).

U školskoj 2017/2018. godini u Sarajevu broj studenata na visokoškolskim ustanovama je smanjen za 11,8% u odnosu na 2016/2017. godinu. Broj studenata na privatnim visokoškolskim ustanovama bilježi povećanje za 1,4% u Kantonu Sarajevo.

Tabela 55. Broj visokoškolskih ustanova, studenata i nastavnika 2014/15, 2015/16, 2016/17 i 2017/18

Područje	Školska godina	Broj ustanova	Upisani studenti	Nastavnici
KS	2014/15	36	34.069	2.349
	2015/16	36	34.673	2.321
	2016/17	36	32.599	2.450
	2017/18	37	28.755	*
	indeks	102,8	88,2	
FBiH	2014/15	119	71.873	6.531
	2015/16	119	72.112	6.400
	2016/17	123	69.345	7.027
	2017/18	121	64.902	7.200
	indeks	98,4	93,6	102,4

Napomena: *Podaci o broju nastavnika za upisnu 2017/2018. se objavljuju u novembru 2018. publikacija Federalnog zavoda za statistiku „Visoko obrazovanje u FBiH u 2017/2018.“.

5.2 Socijalna zaštita

Socijalna zaštita je djelatnost usmjerena na osiguranje socijalne sigurnosti građana i njihovih porodica u stanju socijalne potrebe. Materijalna pomoć na osnovu zakona izdvaja se za socijalnu zaštitu, zaštitu civilnih žrtava rata i za zaštitu porodica sa djecom.

U toku 2017. godine registrirano je ukupno 35.763 korisnika prava za koje se izdvajaju finansijska sredstva po osnovu zakona, što predstavlja 9% stanovnika Kantona Sarajevo. U odnosu na 2016. godinu, smanjen je broj korisnika oblika materijalne pomoći zaštite po osnovu zakona za 4,9%.

Tabela 56. Pregled korisnika socijalne zaštite, civilnih žrtava rata i zaštiti porodica sa djecom

Kategorije	2014	2015	2016	2017	Indeks 2017/2016
Korisnici	45.290	39.843	37.624	35.763	95,1
Naknada u KM	5.199.909	4.858.508	4.861.970	4.917.546	101,1
Prosječno mjesečno po korisniku u KM	114,8	121,9	129,2	137,5	106,4

Najveći broj korisnika socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice sa djecom je u općini Novi Grad, odnosno ukupno 9.593 korisnika materijalne pomoći zaštite po osnovu zakona što je u odnosu na 2016. godinu manje za 6.5%. Najveći broj korisnika po broju stanovnika je u općini Trnovo (22,5%), a najmanji u općini Novo Sarajevo (6,6%).

Tabela 57. Korisnici oblika materijalne pomoći zaštite po osnovu zakona

Općina	Broj korisnika					Godišnja sredstva				
	2014	2015	2016	2017	Indeks 2017/2016	2014	2015	2016	2017	Indeks 2017/2016
Stari Grad	3.915	3.398	3.272	3.143	96,1	5.131.176	4.992.660	5.055.864	5.066.544	100,2
Centar	4.647	4.000	3.795	3.660	96,4	7.230.936	6.582.648	6.877.980	6.892.200	100,2
Novo Sarajevo	5.451	4.686	4.401	4.290	97,5	8.627.988	7.787.964	7.867.392	8.290.944	105,4
Novi Grad	12.205	10.802	10.261	9.593	93,5	16.731.276	15.780.060	15.634.500	15.653.844	100,1
Ilidža	7.989	7.045	6.524	6.128	93,9	9.106.236	8.561.832	8.514.444	8.639.160	101,5
Hadžići	3.402	3.027	2.921	2.958	101,3	3.632.604	3.372.576	3.144.756	3.327.168	105,8
Vogošća	3.369	2.938	2.818	2.693	95,6	4.006.872	3.772.680	3.919.920	3.961.620	101,1
Ilijaš	3.750	3.458	3.182	2.883	90,6	3.503.412	3.426.156	3.371.328	3.225.648	95,7
Trnovo	419	335	312	296	94,9	408.456	350.376	331.236	344.304	103,9
Ukupno općine	45.147	39.689	37.486	35.644	95,1	58.378.956	54.626.952	54.717.420	55.401.432	101,3
Ostalo (ljekarske komisije)	143	154	137	119	86,9	4.019.952	3.675.144	3.626.220	3.609.120	99,5
Ukupno Kanton	45.290	39.843	37.623	35.763	95,1	62.398.908	58.302.096	58.343.640	59.010.552	101,1

Tabela 58. Korisnici oblika materijalne pomoći zaštite prema broju stanovnika

Općina	Broj korisnika/broj stanovnika (%)				
	2014	2015	2016	2017	Indeks 2017/2016
Stari Grad	10,7	9,3	9	8,7	96,8
Centar	8,5	7,3	7	6,8	96,7
Novo Sarajevo	8,4	7,2	6,8	6,6	97,7
Novi Grad	10,3	9,1	8,6	8,0	92,7
Ilidža	11,8	10,3	9,4	8,8	93,8
Hadžići	12,7	11,2	10,6	12,1	114,3
Vogošća	14	12,2	11,6	9,7	83,4
Ilijaš	19	17,2	15,7	14,1	90,0
Trnovo	30,7	26,5	25,2	22,5	89,1
Ukupno općine	10,7	9,3	9	8,5	94,6
Ostalo (ljekarske komisije)					
Ukupno Kanton	10,9	9,5	9	8,5	94,9

U svim izdvajanjima za korisnike socijalne zaštite najveći iznos je doznačen korisnicima u općini Novi Grad (26,5%), zatim općinama Ilidža (14,6%) i Novo Sarajevo (14%).

Mjesečni prosjek realiziranih sredstava po korisniku u 2017. godini je 137,5 KM, a više od prosjeka je realizirano prema korisnicima zaštite civilnih žrtava rata (248,8 KM), zatim prema korisnicima socijalne zaštite (132,3) i korisnicima zaštite porodice sa djecom (114,14 KM) što je manje od prosjeka. Godišnji prosjek realiziranih sredstava po korisniku u KS je 1.650 KM.

Korisnici i sredstva socijalne zaštite

Prema evidenciji Javne Ustanove Kantonalni centar za socijalni rad, u KS je u 2017. godini bilo 25.373 korisnika socijalne zaštite po kategorijama evidentiranim u nadležnim općinskim službama socijalne zaštite, što je manje za 11,7% u odnosu na 2016. godinu.

Najveći broj korisnika je iz kategorije lica i porodice u stanju soc. potrebe kojima je usljed posebnih okolnosti potreban odgovarajući oblik zaštite. Ovih korisnika je 10.404 što čini 41%

od ukupnog broja korisnika, ali u odnosu na 2016. godinu broj ovih korisnika se povećao za 15,7%. Evidentirano je 6.758 lica sa invaliditetom i lica ometena u fiz.i psih. razvoju što čini 26,6% od ukupnog broja korisnika, kao i 2.254 korisnika iz kategorije stara lica bez porodičnog staranja, što iznosi 8,9% od ukupnog broja korisnika sa područja KS.

U 2017. godini kategorija korisnika djeca čiji je razvoj ometen porodičnim prilikama u odnosu na 2016. godinu smanjeno je za 30,2%, te kategorija lica sa društveno negativnim ponašanjem u odnosu na prethodnu godinu bilježi smanjenje za 31,8%.

Tabela 59. Pregled kategorija korisnika socijalne zaštite KS u 2017.

Kategorije - Korisnici socijalne zaštite	Kanton Sarajevo				Indeks 2017/2016
	2014	2015	2016	2017	
Djeca bez roditeljskog staranja	272	286	283	293	103,5
Lica sa invaliditetom i lica ometena u fiz.i psih. razvoju	8.897	8.998	11.363	6.758	59,5
Djeca čiji je razvoj ometen porodičnim prilikama	1.494	1.770	1.349	941	69,8
Odgojno zanemarena djeca	493	547	325	331	101,8
Odgojno zapuštena djeca	407	480	245	226	92,2
Materijalno neobezbijedena i za rad nesposobna lica	507	502	497	784	157,7
Stara lica bez porodičnog staranja	2.953	2.574	2.104	2.254	107,1
Lica sa društveno negativnim ponašanjem	126	104	553	377	68,2
Lica i porodice u stanju soc. potrebe kojima je usljed posebnih okolnosti potreban odgovarajući oblik zaštite	10.388	9.034	8.989	10.404	115,7
Lica i porodice koja bi svoju socijalnu sigurnost trebali ostvariti od primanja u skladu sa članom 8. Kantonalnog zakona, a ta primanja nisu dovoljna za podmirenje njihovih osnovnih životnih potreba	1.491	1.523	1.271	1.429	112,4
Lica izložena zlostavljanju i nasilju u porodici	1.693	1.845	1.764	1.576	89,3
Ukupno	28.721	27.663	28.743	25.373	88,3

Najveći iznos sredstava je realiziran u okviru smještaja u ustanove socijalne zaštite (679.562 KM) što čini 49,6% ukupno realiziranih sredstava u okviru socijalne zaštite i ukupan broj izdvojenih sredstava za ovu kategoriju u odnosu na 2016. godinu je povećan za 0,2%.

Stavka sa značajnim učešćem je dodatak za njegu i pomoć od druge osobe i novčana naknada za pomoć i njegu od strane druge osobe za stara i nemoćna lica i čini 13,3% odnosno 185.171 KM od ukupno realiziranih sredstava.

Tabela 60. Korisnici i sredstva socijalne zaštite, materijalni oblici u 2017.

Materijalni oblici socijalne zaštite	Korisnici					Sredstva (KM)				
	2014	2015	2016	2017	Indeks 2017/2016	2014	2015	2016	2017	Indeks 2017/2016
Stalna novčana pomoć	515	505	496	502	101,2	93.229	91.263	90.974	93.530	102,8
Novčana naknada za pomoć i njegu od strane druge osobe	3.031	2.391	2.195	2.029	92,4	276.436	217.021	200.006	185.171	92,6
Jednokratna novčana pomoć	141	102	71	85	119,7	13.574	10.498	7.441	9.289	124,8
Izuzetna novčana pomoć	16	16	25	29	116,0	3.718	3.812	5.865	6.647	113,3
Osposobljavanje za život i rad	481	487	492	514	104,5	57.930	58.820	59.180	61.846	104,5
Smještaj u drugu porodicu	56	55	53	57	107,5	23.115	21.680	21.032	24.412	116,1
Smještaj u ustanove socijalne zaštite	832	864	1.006	994	98,8	579.555	603.985	678.150	679.562	100,2
Zdravstvena zaštita	1.960	1.912	1.880	1.898	101,0	39.124	37.426	37.638	37.896	100,7
Subvencioniranje troškova grijanja	717	635	561	507	90,4	50.238	44.965	39.674	42.502	107,1
Subvencioniranje troškova dženaza/sahrana/ukopa	8	4	5	7	140,0	7.654	6.484	7.103	8.959	126,1
Narodne kuhinje	5.079	4.411	4.016	3.782	94,2	157.330	117.855	113.347	115.240	101,7
Ostali korisnici	136	147	133	115	86,5	127.803	126.155	130.837	126.249	96,5
Ukupno	12.972	11.529	10.933	10.519	96,2	1.429.706	1.339.964	1.391.247	1.391.303	100,0

Izvor: Izvještaj o stanju u oblasti socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice sa djecom u 2017. godini

Tabela 61. Korisnici i sredstva socijalne zaštite, materijalni oblici u 2017.

Materijalni oblici socijalne zaštite	Prosjeck po korisniku (KM)				
	2014	2015	2016	2017	Indeks 2017/2016
Stalna novčana pomoć	181	181	183,4	186,3	101,6
Novčana naknada za pomoć i njegu od strane druge osobe	91	91	91,1	91,3	100,2
Jednokratna novčana pomoć	96	103	104,8	109,3	104,3
Izuzetna novčana pomoć	232	238	234,6	229,2	97,7
Osposobljavanje za život i rad	120	121	120,3	120,3	100,0
Smještaj u drugu porodicu	413	394	396,8	428,3	107,9
Smještaj u ustanove socijalne zaštite	697	699	674,1	683,7	101,4
Zdravstvena zaštita	20	20	20	20,0	99,8
Subvencioniranje troškova grijanja	70	71	70,7	83,8	118,6
Subvencioniranje troškova dženaza/sahrana/ukopa	957	1.621,00	1.420,60	1279,9	90,1
Narodne kuhinje	31	27	28,2	30,5	108,1
Ostali korisnici	940	858	983,7	1097,8	111,6
Ukupno	110	116	127,3	132,3	103,9

Kada se posmatra prosjek po korisniku, u 2017. godini, realizirana sredstva po korisniku iznose za subvencioniranje troškova dženaza/sahrana/ukopa (1.279,9 KM) što je u odnosu na prethodnu godinu smanjeno za 9,9%, smještaj u ustanove socijalne zaštite (683,7 KM) i smještaj u drugu porodicu (428,3 KM).

Korisnici i sredstva u kategoriji civilne žrtve rata

Na području Kantona Sarajevo u 2017. godini evidentirano je prosječno mjesečno 4.787 korisnika u kategoriji civilnih žrtava rata koji su ostvarili prava na materijalne pomoći. U odnosu na 2016. godinu broj ovih korisnika je smanjen za 2,9%. Najviše korisnika svoja prava ostvaruju u okviru porodične (1.677) i lične invalidnine (1.688).

Na ime materijalnih prava korisnicima je isplaćeno 1.191.286 KM što je za 2,8% manje nego u prethodnoj godini. Prosječno realizirana sredstva po korisniku su 249 KM i ostala su nepromjenjena u odnosu na prethodnu godinu.

Korisnici i sredstva u kategoriji zaštite porodica sa djecom

U Kantonu Sarajevo u 2017. godini evidentirano je 20.457 korisnika u kategoriji zaštite porodica sa djecom koji ostvaruju prava na materijalnu pomoć, te je na ime tih prava isplaćeno 2.334.957 KM, što po korisniku iznosi 114,1 KM.

U odnosu na 2016. godinu broj ovih korisnika je smanjen za 6%, a iznos sredstava po korisniku je povećan za 11,3%.

5.2.1 Boračka zaštita

Na temelju primjene Federalnih propisa i propisa Kantona Sarajevo ukupno je bilo 18.935 korisnika boračko invalidske zaštite, lične i porodične invalidnine. U odnosu na 2016. godinu, broj korisnika je smanjen za 4,2%.

Tabela 62. Pregled korisnika lične i porodične invalidnine, u KS

Godina	Lična invalidnina	Porodična invalidnina	Ukupno
2014	9.132	11.297	20.429
2015	8.982	11.089	20.071
2016	8.894	10.869	19.763
2017	8.869	10.066	18.935
Index 2017/2016	99,7	92,6	95,8

U strukturi korisnika, 10.066 (53%) su korisnici porodične invalidnine, 8.869 (47%) korisnika lične invalidnine.

Prema evidenciji Kantonalne službe za zapošljavanje krajem 2017. godine na području Kantona Sarajevo evidentirano je 9.298 demobilisana vojna obveznika. U odnosu na 2016. godinu, smanjen je broj ukupno registrovanih nezaposlenih, demobilisanih vojnih obveznika za 5,2%.

Tabela 63. Registrovana nezaposlenost-demobilisani vojni obveznici, u KS

Godina	Demobilisani	Članovi porodice poginulih	RVI	Ostali invalidi	Ukupno
2014	8.048	1.011	818	1.106	10.983
2015	7.574	952	787	1.126	10.439
2016	6.997	918	753	1.144	9.812
2017	6.534	851	671	1.242	9.298
Indeks 2017/2016	93,4	92,7	89,1	108,6	94,8

Izvor: JU Služba za zapošljavanje Kantona Sarajevo, decembar 2017.

Među demobilisanim vojnim obveznicima najviše je demobilisanih boraca (70,3%), zatim ostali invalidi (13,4%), članovi porodice poginulih (9,2%) i RVI (7,2%).

Najveće učešće od 38% u skupini demobilisanih nezaposlenih su nestručna lica (NSS, PK, NK) lica kojih je 2.485. Nezaposleni sa visokom stručnom spremom učestvuju sa 2,6% u ukupnom broju nezaposlenih ove skupine.

5.2.2 Socijalno uključivanje

Nezaposleni

Stopa nezaposlenosti u odnosu na radnu snagu je visoka i ona u 2017. godini iznosi 33,6%. Stvarana nezaposlenost se sigurno razlikuje od registrovane. Među nezaposlenim se vodi armija zaposlenih na neformalnom (sivom) tržištu, koji imaju neke prihode, ali bez penzionog i zdravstvenog osiguranja.

Tabela 64. Zaposleni i nezaposleni u KS, od 2014-2017., kraj godine

Godina	Zaposleni	Nezaposleni	Zaposleni/ nezaposleni	Stopa nezaposlenosti
2014	125.921	71.415	1,8	36,3
2015	126.777	72.545	1,7	36,2
2016	130.535	69.163	1,9	34,6
2017	131.172	66.325	2,0	33,6
Indeks 2017/2016	100,5	95,9	104,1	97,1

Izvor: Zaposlenost, nezaposlenost i plaće u FBiH, Statistički Bilten, Federalni Zavod za statistiku

Odnos broja zaposlenih prema nezaposlenima se povećao u odnosu na 2016. godinu (2,0). Broj nezaposlenih osoba u 2017. godini se smanjio u odnosu na 2016. godinu za 4,1%, dok je broj zaposlenih porastao za 0,5%.

U skladu sa Zakonom o posredovanju u zapošljavanju i socijalnoj sigurnosti nezaposlenih osoba, novčanu naknadu je u 2017. godini koristilo 2.882 nezaposlenih lica, odnosno 4,3% od ukupno nezaposlenih lica u KS. Pravo na zdravstveno osiguranje koristilo je 50.929 lica (3,7% manje u odnosu na prethodnu godinu).

Tabela 65. Korisnici novčane naknade i zdravstvenog osiguranja u KS

Godine	Korisnici novčane naknade		Korisnici zdravstvenog osiguranja		Ukupno korisnici	
	Ukupno	Žene	Ukupno	Žene	Ukupno	Žene
2014	2.533	1.036	53.302	30.377	55.835	31.413
2015	2.449	1.131	55.237	31.799	57.686	32.930
2016	2.835	1.220	52.865	30.620	55.700	31.840
2017	2.882	1.400	50.929	30.071	53.811	31.471
Indeks 2017/2016	101,7	114,8	96,3	98,2	96,6	98,8

Izvor: JU Služba za zapošljavanje Kantona Sarajevo, decembar 2017.

Evidentno je smanjenje broja korisnika zdravstvenog osiguranja po osnovu nezaposlenosti u KS, dok je rast broja korisnika novčane naknade po osnovu nezaposlenosti u 2017. godini 1,7% veći u odnosu na 2016. godinu.

Mladi

U 2017. godini je bilo 16.661 nezaposlenih mladih (životna dob od 15-30 godina starosti) sa učešćem od 25,1% u ukupnom broju nezaposlenih osoba.

Tabela 66. Nezaposlena lica od 15-30 godina starosti u KS, kraj godine

Godina	Nezaposleni		
	Ukupno 15-30 godina starosti	Ukupno nezaposleni	Učešće mladih u nezaposlenim (%)
2014	21.021	71.415	29,4
2015	21.148	71.746	29,5
2016	18.528	69.163	26,8
2017	16.661	66.325	25,1
Indeks 2017/2016	89,9	95,9	93,7

Izvor: Statistički pregled decembar/prosinac 2017. godine; Javna Ustanova „Služba za zapošljavanje Kantona Sarajevo“

Ukupan broj nezaposlenih mladih u 2017. godini se smanjuje kao i broj ukupno nezaposlenih (2.838 manje u odnosu na 2016. godinu). To dovodi i do smanjenja učešća mladih u ukupno nezaposlenim sa 26,8% u 2016. na 25,1% u 2017. godini.

U ukupno nezaposlenim sa VSS, mladi imaju dominantno učešće koje se kreće od 43% u 2016. godini, dok je u 2017. broj nezaposlenih mladih sa VSS smanjen za 234.

Tabela 67. Broj nezaposlenih lica od 15-30 godina starosti po kvalifikaciji, u KS, kraj godine

Nezaposleni		VSS	VŠS	SSS	NSS	VKV	KV	PKV	NKV	Ukupno
2014	od 15-30 godina	4.207	48	9.194		20	5.581	23	1.939	21.012
	Ukupno	8.224	852	21.565	354	391	19.582	381	20.066	71.415
2015	od 15-30 godina	4.528	43	9.571		28	5.176	22	1.780	21.148
	Ukupno	9.306	825	22.582	349	367	19.297	366	19.453	72.545
2016	od 15-30 godina	3.726	15	8.838	2	22	4.240	27	1.658	18.528
	Ukupno	8.652	751	21.801	341	316	18.161	348	18.793	69.163
2017	od 15-30 godina	3.492	8	7.891	0	30	3.693	27	1.520	16.661
	Ukupno	8.764	667	20.833	321	316	17.246	348	17.830	66.325

Izvor: Statistički pregled decembar/prosinac 2017. godine; Javna Ustanova „Služba za zapošljavanje Kantona Sarajevo“

Rodna ravnopravnost

U ukupnom broju zaposlenih lica u Kantonu Sarajevo, žene predstavljaju udio od 44,9%. Broj zaposlenih žena je porastao u posmatranom periodu za 4,2%. S druge strane, smanjen je broj nezaposlenih žena, kao i udio nezaposlenih žena u ukupnom broju nezaposlenih lica u Kantonu Sarajevo.

Tabela 68. Zaposleni i nezaposleni u KS po polu, godišnji prosjek

Godine	Broj zaposlenih			Broj nezaposlenih			Stopa nezaposlenosti (%) ⁹		
	Ukupno	Žene	% žena	Ukupno	Žene	% žene	Ukupno	Muškaraca	Žena
2014	125.184	54.965	43,9	71.698	43.053	60	36,4	29	43,9
2015	126.609	55.325	43,7	71.746	43.175	60,2	36,2	28,6	43,8
2016	129.031	55.636	43,1	69.856	42.485	60,8	34,6	27,2	43,3
2017	144.223	64.694	44,9	66.325	40.863	61,6	31,5	24,3	38,7
Indeks 2017/2016	111,8	116,3	104,2	94,9	96,2	101,3	91,0	89,2	89,4

Izvor: Zaposlenost, nezaposlenost i plaće 2017. godina; Federalni zavod za statistiku

⁹ Ova stopa nezaposlenosti se razlikuje od podataka u tabeli 64 jer se radi o godišnjem prosjeku

Posmatrano prema spolu, u KS više je nezaposlenih žena nego muškaraca. Stopa nezaposlenosti ženske radne snage je veća od nezaposlenosti muškaraca za oko 15%.

5.3 Zdravstvo

Vitalne karakteristike stanovništva Kantona Sarajevo

Prema biološkom tipu stanovništvo Kantona Sarajevo se transformiše u stacionarni stanovništva, jer se povećava učešće mladih, a smanjuje učešće starije dobi u ukupnom stanovištvu.

U 2017. godini stopa nataliteta je bila 11,6 promila i veća je za 1,8% u odnosu na prethodnu godinu, dok je stopa mortaliteta iznosila 10,4 promila i povećala se za 1%, to rezultira prirodnim priraštajem 1,2 koji je veći u odnosu na prethodnu godinu.¹⁰

Tabela 69. Prirodno kretanje stanovništva u KS period 2014-2017. (‰)

Godina	Natalitet	Mortalitet	Dojenačka smrtnost	Prirodni priraštaj
2014	11	10,2	6,35	0,8
2015	11,1	10,7	6,98	0,4
2016	11,4	10,3	5,78	1,1
2017	11,6	10,4	6,94	1,2
Indeks 2017/2016	101,8	101,0	120,1	109,1

Vrijednost stope dojenačke smrtnosti je 6,94‰ u 2017. godini što je kategorija vrlo niskog dojenačkog mortaliteta.

Morbiditet (opći)

Ukupan broj oboljenja u Kantonu Sarajevo u 2017. godini je iznosio 499.720 što ukazuje na smanjenost broja oboljelih za 58.213 u odnosu na 2016.godinu.

Vodeća oboljenja kod stanovništva Kantona Sarajevo registrovana u 2017. godini su skoro identična oboljenjima registrovanim u posljednjim godinama posmatranja i ne pokazuju značajnija odstupanja u pogledu indeksa, strukture i stope obolijevanja, ali je registrovana promjena u redoslijedu pet vodećih oboljenja.¹¹

Ukupan broj mentalno oboljelih u Kantonu Sarajevo u 2017. godini je 14.838 ili (2,97%) od ukupnog broja registrovanih oboljenja-stanja. Tokom 2017. godine prijavljeno je 7.039 slučajeva obolijevanja od 31 zarazne bolesti, koje podliježu obaveznom prijavljivanju

Zdravstvena zaštita

¹⁰ Podaci o vitalnoj statistici računati su na temelju broja stanovnika iz Popisa 2013. godine, pa se mogu razlikovati od podataka u drugim publikacijama.

¹¹ Vodeća hronična oboljenja stanovnika KS registrovana u 2017. godini su: akutne infekcije gornjih respiratornih puteva (učešće 25,0% u ukupnoj strukturi svih registrovanih oboljenja), hipertenzivna oboljenja (učešće 9,91%), akutni bronhitis (učešće 3,4%), dijabetes mellitus (učešće 3,35 %) i cistis /učešće 3,3%).

Na području Kantona Sarajevo zdravstvena djelatnost je organizovana i provodi se na primarnom, sekundarnom i tercijarnom nivou zdravstvene zaštite.

Primarna zdravstvena zaštita u Kantonu Sarajevo

Djelatnost primarne zdravstvene zaštite u Kantonu Sarajevo je organizovana kroz rad: Javna Ustanova Dom zdravlja Kantona Sarajevo sa 9 organizacionih jedinica na području devet općina Kantona Sarajevo, JU "Apoteke Sarajevo" sa poslovnim jedinicama, ograncima, apotekama i jednim depoom, 9 Zavoda za zdravstvenu zaštitu, Zavoda za javno zdravstvo Kantona Sarajevo, sa 9 epidemioloških službi, privatni sektor kroz rad ambulanti opće prakse, apoteka i stomatoloških ordinacija.

Opšta/porodična/obiteljska medicina je osnovna disciplina u primarnoj zdravstvenoj zaštiti i kamen temeljac mnogih zdravstvenih sistema u Evropi. Porodičnu medicinu u 2017. godini je pružalo ukupno 198 radnih timova na 79 punktova, te na jedan radni tim u prosjeku dolazi 1.786 stanovnika starosti 15 i više godina, što je neznatno povećano u odnosu na situaciju u 2016. godini (198 timova porodične medicine, na jedan tim u prosjeku dolazilo 1.725 stanovnika starijih od 15 godina).

Sekundarna zdravstvena zaštita u Kantonu Sarajevo

Djelatnost specijalističko-konsultativne zdravstvene zaštite još uvijek je organizovana kao bolnička specijalističko-konsultativna zdravstvena zaštita u javnom sektoru i kao vanbolnička specijalističko-konsultativna zdravstvena zaštita u javnom i privatnom sektoru.

Tabela 70. Posteljni kapaciteti u bolničkim zdravstvenim ustanovama u Kantonu Sarajevo

Indikatori resursa bolničke zdravstvene zaštite	Broj postelja				Indeks 2017/2016	Broj postelja/100.000 stanovnika				Indeks 2017/2016
	2014	2015	2016	2017		2014	2015	2016	2017	
Opća bolnica "Prim. dr. Abdulah Nakaš"	310	310	310	310	100,0	74,75	74,44	74,3	74,1	99,7
KCUS	1.904	1.825	1.730	1.711	98,9	459,1	438,25	414,4	408,8	98,6
Psihijatrijska bolnica	70	70	70	70	100,0	16,88	16,81	16,8	16,7	99,6
Zavod za alkoholizam i druge toksikomanije	10	10	15	15	100,0	2,24	2,4	3,6	3,6	99,6
Ukupno	2.294	2.215	2.125	2.106	99,1	553,14	531,9	509	503,2	98,9

Izvor: Izvor: Studija o zdravstvenom stanju stanovništva, higijenskim prilikama i zdravstvenoj djelatnosti u Kantonu Sarajevo u 2014., 2015., 2016. i 2017. godini, Zavod za javno zdravstvo KS

Ukupani posteljni kapaciteti zdravstvenih ustanova koje su pružale bolničku zdravstvenu zaštitu stanovništvu Kantona Sarajevo i stanovništvu Federacije BiH koje je gravitiralo Univerzitetom kliničkom centru Sarajevo u 2017. godini iznosio je 2.106 postelja ili 5,03 postelja na 1.000 stanovnika Kantona Sarajevo, a što je za 5,2% manji broj postelja u odnosu na prethodnu godinu (2.215 postelje).

Ljudski resursi u zdravstvu

U KS u javnom sektoru zdravstvene zaštite u 2017. godini je radilo 7.403 osoba, u odnosu na prethodnu godinu bilježi smanjenje za 1,45%. Ukupno je bilo 1350 ljekara i 257 stomatologa.

U primarnoj i specijalističko-konsultativnoj zdravstvenoj zaštiti broj ljekara i stomatologa u odnosu na prethodnu godinu se smanjio i to broj ljekara za 3,3%, a broj stomatologa za 1,8%.

Povećan broj pacijenata koji se dodjeljuju jednom doktoru porodične medicine i jednom stomatologu. U 2017. godini evidentirano je 52 (2,1%) stanovnika više na jednog stomatologa nego što je to bio slučaj u 2016. godini. Jedan ljekar porodične medicine u 2017. godini imao je 27 stanovnika više nego u 2016. godini.

Tabela 71. Ljekari i stomatolozi u primarnoj i specijalističko-konsultativnoj zdravstvenoj zaštiti u KS

Godina	Broj ljekara	Broj stomatologa	Broj stanovnika na 1 ljekara	Broj stanovnika na 1 stomatologa
2014	394	157	1.053	2.642
2015	357	124	1.166	3.358
2016	571	167	731	2.500
2017	552	164	758	2.552
Index 2017/2016	96,7	98,2	103,7	102,1

Izvor: Studija o zdravstvenom stanju stanovništva, higijenskim prilikama i zdravstvenoj djelatnosti u Kantonu Sarajevo u 2014., 2015., 2016. i 2017. godini, Zavod za javno zdravstvo KS

Privatni sektor u zdravstvenoj zaštiti

Na području Kantona Sarajevo registrovane su sljedeće zdravstvene ustanove u privatnom sektoru: 90 privatnih specijalističkih ordinacija, 40 privatna zdravstvenih ustanova tipa poliklinike, centra, zavoda i lječilišta, 2 ambulante za kućnu njegu i liječenje, 185 privatnih stomatoloških ordinacija, 3 stomatološke poliklinike, 19 zubotehničkih laboratorija, 6 medicinsko-biohemijskih laboratorija, 2 mikrobiološko-parazitološka laboratorija i 130 apoteka (privatne apoteke i privatne zdravstvene ustanove-apoteke sa ograncima).

(Izvor: Ministarstvo zdravstva Kantona Sarajevo)

Osigurana lica

Prema evidenciji Zavoda zdravstvenog osiguranja KS na dan 31.12.2017. godine na obavezno zdravstveno osiguranje bilo je prijavljeno 428.470 osiguranih lica, što je za 0,6% manje u odnosu na stanje iskazano na isti dan prethodne godine.

U strukturi osiguranih lica 308.544 su osiguranici (nosioci osiguranja) ili 72%, a članova porodica osiguranika je 119.926 ili 28%.

Tabela 72. Osigurana lica u Kantonu Sarajevo 2014., 2015., 2016 i 2017. godinu

Naziv	31.12.2014	31.12.2015	31.12.2016	31.12.2017.	Učesće %	Indeks 2017/2016
	Broj					
Broj nosilaca osiguranja	297.907	303.337	308.727	308.544	72	99,9
Broj osiguranih članova porodice	124.328	124.022	122.173	119.926	28	98,2
Ukupno	422.235	427.359	430.900	428.470	100	99,4

Izvor: Izvještaj o radu i finansijskom poslovanju Zavoda zdravstvenog osiguranja Kantona Sarajevo za 2017. godinu.

Tabela 73. Pregled broja osiguranika po osnovama osiguranja za 2014., 2015., 2016. i 2017. godinu

Osnov osiguranja	Osiguranici 31.12.				Indeks 2017/2016	Učešće, 31.12 (%)			
	2014	2015	2016	2017		2014	2015	2016	2017
Radni odnos	129.887	131.247	136.149	138.748	101,9	43	43	44,1	45,0
Penzioneri	103.366	104.896	109.419	108.331	99,0	35	35	35,4	35,1
Osiguranici za koje uplatu treba da vrše resorna ministarstva Vlade KS	8.244	8.464	6.494	6.579	101,3	3	3	2,1	2,1
Nezaposlena lica	52.802	55.497	53.136	51.165	96,3	18	18	17,2	16,6
Osiguranje ličnim sredstvima	1088	1222	1224	1266	103,4	0	0	0,4	0,4
INO osiguranici/penzioneri	1.914	1.664	1.981	2.121	107,1	1	1	0,6	0,7
Ostali	699	347	324	334	103,1	0	0	0,1	0,1
Ukupno	297.904	303.337	308.727	308.544	99,9	100	100	100	100

Izvor: Izvještaj o radu i finansijskom poslovanju Zavoda zdravstvenog osiguranja Kantona Sarajevo za 2017. godinu.

Od ukupnog broja osiguranika - nosioca osiguranja su: 138.748 osiguranika u radnom odnosu, što je za 1,9 % više u odnosu na isti period prethodne godine i čini 45% osiguranika, a 108.331 osiguranika su penzioneri što je za 1% osiguranika manje u odnosu na isti period prethodne godine i čini 35,1% od ukupnog broja osiguranika.

5.4 Kultura

Kultura je društvena snaga koja generira opći društveni dinamizam i kreativnost i zbog toga igra važnu ulogu u definiranju vrijednosti jednog društva. Kultura je kvalitet života i sredstvo ukupnog trajnog i održivog razvoja. Danas se cijela država i Kanton Sarajevo suočavaju sa kompleksnim ekonomskim isocijalno-političkim problemima veoma malo energije i sredstava ostaje na raspolaganju kulturi.

U 2017. godini Ministarstvo je:

- završilo cjelokupan posao vezan za objavljeni Javni poziv za sufinansiranje projekata iz oblasti kulture na koji je apliciralo 393 subjekta (institucije, organizacije, udruženja, pojedinci – umjetnici),
- aktivno učestvovalo u Manifestaciji "Dani Kantona Sarajevo" (02. – 09. maj 2017. godine) u okviru koje je najveći broj programa bio iz oblasti kulture
- finansijski podržalo niz projekata – programa koji su od posebnog značaja za Kanton Sarajevo kao što su Festival "Sarajevska zima", "Kid's festival", "Sarajevski dani poezije", „Bašćaršijske noći“, „Sarajevo film festival“, izložbe "Collegium artisticum", SVEM – Sarajevske večeri muzike , Jazz fest, projekte „Ars Aevi“, Bijenale savremene umjetnosti, Balet fest, projekti East West Centra, Festival dječije umjetnosti, Festival Juventa fest, Festival ulične umjetnosti, Festival književnosti Bookstan, Sajam knjige, i sl.
- aktivno se uključilo u stvaranje uvjeta za otvaranje Galerije Charlama, te digitalizaciju pokretne kulturne baštine, realizaciju on line Muzeja, produkcije pozorišnih predstava, stvaranje pozorišne publike, gostovanja u inostranstvu sa projektima iz oblasti muzičko-scenske i likovne djelatnosti. Inače, Ministarstvo je u realizaciji međunarodne kulturne saradnje stanovišta da je ova saradnja jedino moguća ukoliko se ostvari recipročnost projekata, što će i u narednom periodu biti zahtjev koji će se tražiti od svih nosilaca projekata međunarodne kulturne saradnje. Imajući u vidu ova polazišta, Ministarstvo kulture i sporta Kantona Sarajevo je u 2017. godini ostvarilo neposrednu kulturnu saradnju sa Narodnom Republikom Kinom, sa kojom je potpisan Sporazum o međusobnoj kulturnoj saradnji, te

egipitskim ministarstvom kulture sa kojim je ostvarena neposredna saradnja u cilju razmjene umjetnika i umjetničkih programa iz Kantona Sarajevo i UAR Egipat.

- dodjeljivana je podrška književnim i likovnim stvaraocima za izdavanje knjiga i organizovanje izložbi kako u Bosni i Hercegovini, tako i u inostranstvu, kao i podrška mladim talentima za školovanje i stručno usavršavanje u zemlji i inostranstvu.
- podržavani su brojni programi kulture od produkcije dugometražnih i kratkometražnih i dokumentarnih filmova do projekata namijenjenih mladoj populaciji kao što su teatarske radionice, škole pjevanja, glume, lutkarske radionice, škole crtanja i sl. Ovdje je bitno istaći da je nevladin sektor značajno doprinio obogaćivanju kulturnog života u Kantonu Sarajevo, tako da smo imali programe kulture za sve uzraste počev od projekta Magacin Kabarea koji je radio sa najmlađim pa do omladinskih projekata poput Festivala Juventa fest, projekta mladih, Festivala omladinskog filma, Dječijeg sajma i dr.

U 2017. godini Ministarstvo kulture i sporta Kantona Sarajevo je učestvovalo u izradi aplikacije za evropske fondove u projektu UNCULTOUR, platforma za promociju kulturnog naslijeđa i turizma kao jedan od partnera. Također:

- podržavane su manifestacije kulture u općinama Kantona, Tako su podržane manifestacije općinskih dana kulture, općinskih smotri kulturnog stvaralaštva i sl.
- naročita pažnja bila je posvećena međuregionalnoj i međukantonalnoj kulturnoj saradnji tako da je u protekloj godini ostvareno niz projekata sa nevladinim organizacijama iz drugih kantona FBiH, čime se kulturni i umjetnički prostor otvorio izvan granica Kantona Sarajevo, te obezbijedila mogućnost zajedničkog nastupa na međunarodnom kulturnom prostoru.
- omogućen je prijem pripravnika u javne ustanove kulture, čime su se stekli uvjeti da mladi u Kantonu Sarajevo stiču iskustva u radu javnih ustanova kulture kako u teatarskoj produkciji tako i u ustanovama kulturnog naslijeđa /muzeji, biblioteke, arhivi i sl./.
- izdvajana su sredstva za istaknute samostalne umjetnike kojima su, na osnovu Zakona o istaknutim samostalnim umjetnicima, uplaćivani doprinosi za zdravstveno i penziono osiguranje
- pokrenute su aktivnosti da Pozorište mladih bude uvršteno u projekat čiji je cilj prilagošavanje objekta potrebama osoba sa invaliditetom najmlađeg uzrasta. Ministarstvo je u podržavalo projekte nevladinih organizacija koje okupljaju osobe sa posebnim potrebama te im iskazalo posebnu pažnju u podršci njihovih projekata kreativnog izražaja.
- upriličen je prijem za penzionisane sarajevske umjetnike, nekadašnje uposlenike javnih ustanova kulture i penzionisane samostalne umjetnike. Ovim se odaslala poruka novim generacijama umjetnika, kao i građanima Sarajeva da se nikad ne treba zaboraviti doprinos umjetnika ranijih generacija u razvoju kulture i umjetnosti, ne samo u Kantonu Sarajevo, već i cijele Bosne i Hercegovine.

Ministarstvo kulture i sporta Kantona Sarajevo je u protekloj godini nastojalo da integrira kulturu u razvojne politike Kantona Sarajevo na svim nivoima u cilju stvaranja uslova koji vode ka održivom razvoju, te u tom okviru, da uvažava sve aspekte koji se tiču zaštite i promocije različitosti kulturnih izraza.

5.5 Sport

Sport može i mora da ima ključnu ulogu u afirmaciji i pojedinca i države. Sport sigurno ističe vrijednosti identiteta, različitosti, osobenosti, tradicije. Sport doprinosi razvoju turizma. Bavljenje sportom doprinosi zdravlju.

Sarajevo je afirmisan kao domaćin Zimskih olimpijskih igara, Svjetskog prvenstva u stonom tenisu, brojnih međunarodnih takmičenja, ali i kao stanište vrhunskih sportista i timova (paraolimpijski timovi, košarka, judo, karate, šah) sa evropskim i svjetskim priznanjima.

Praksa pokazuje da i dalje Kanton Sarajevo pokazuje najveću zainteresovanost za rad institucija u sportu, sportskih klubova i, vjerovatno paradoksalno zvuči, reprezentativnih selekcija. Skupština Kantona Sarajevo i Vlada Kantona Sarajevo pružaju sveobuhvatnu, a posebno finansijsku potporu gotovo svim oblicima takmičarskih aktivnosti klubova sa područja Kantona Sarajevo i gotovo svim reprezentativnim selekcijama, kao i kapitalna ulaganja vezana za sanaciju, rekonstrukciju i izgradnju sportskih objekata. Svijest o socijalnim funkcijama sporta postoji i Skupština Kantona Sarajevo i Vlada Kantona Sarajevo poduzetim aktivnostima nastoje da se sportska djelatnost uklopi u ukupni društveno - ekonomski razvoj Kantona Sarajevo

U Kantonu Sarajevo smještene su uglavnom i sve vladine i nevladine organizacije na centralnom i entitetskom nivou, te lokalnom i regionalnom nivou Kantona Sarajevo, kao i većina institucija za podršku sportu. Kanton Sarajevo je centar sporta Bosne i Hercegovine u svim segmentima.

Učesnike u sistemu sporta Kantona Sarajevo čine: sportisti (takmičari), stručni i upravljački kadar.

Procjena je da broj učesnike u sportu na nivou prethodnih godina, što znači da je cca 27.000 sportista, cca 1.500,00 osoba stručnog kadra i cca 1.700 osoba upravljačkog kadra. Ukupni broj učesnika u sportu je cca 30.200.

Sportisti su svrstani po starosnim kategorijama i to: seniori, juniori, kadeti i pioniri.

Uzimajući u obzir da je broj učenika u osnovnom, srednjem i visokom obrazovanju na području Kantona Sarajevo približno 97.000 možemo ustvrditi da je skoro svako četvrto dijete do 18 godina uključeno u sportske aktivnosti izvan škole.

Naše organizacije u sportu, realno, teško da mogu obezbijediti uslove uposlenim sportskim djelatnicima koji su propisani Zakonom o radu i Zakonom o sportu. Odredbe kolektivnog ugovora takođe nije moguće primjenjivati jer ovaj tip djelatnika nema sindikat. Ovako složen pravni ambijent pospješuje odlazak stručnog kadra i sportista iz Kantona Sarajevo i usložnjava razvojne mogućnosti sportske djelatnosti.

U našim uslovima samoodrživi razvoj sportske organizacije je skoro pa "nemoguća misija" iako se u praksi javljaju klubovi koji teže ka takvom načinu rada i organizovanja. Sportske organizacije održivog razvoja su veoma složeni socio-ekonomski sistemi. Takvi sistemi istovremeno trebaju kvalitetan i dobro osposobljen stručni kadar koji radi na produkovanju psihofizičkih kvaliteta i ostvarivanju vrhunskih sportskih rezultata, ali i jednako dobar upravljački kadar koji zna da organizira poslovne procese.

U Kantonu Sarajevo se u odnosu na cijelu Bosnu i Hercegovinu održava najveći broj zvaničnih sportskih manifestacija. Obzirom da su sportisti iz Kantona Sarajevo uključeni u sva ligaška takmičenja veliki je broj redovnih, ligaških, takmičenja. U Kantonu Sarajevo se održava veliki

broj tradicionalnih sportskih manifestacija sa međunarodnim predznakom, tj. sa učešćem sportista iz Evrope i Svijeta.

U Kantonu Sarajevo se u odnosu na cijelu Bosnu i Hercegovinu održava najveći broj zvaničnih sportskih manifestacija. Obzirom da su sportisti iz Kantona Sarajevo uključeni u sva ligaška takmičenja veliki je broj redovnih, ligaških, takmičenja. U Kantonu Sarajevo se održava veliki broj tradicionalnih sportskih manifestacija sa međunarodnim predznakom, tj. sa učešćem sportista iz Evrope i Svijeta.

U 2017 godini budžet za sport je značajno povećan i iznosio je 5.245.800,00 KM, što iznosi 0,646% od ukupnog budžeta Kantona Sarajevo, a što je povećanje od 35,6% u odnosu na 2016.godinu ili 52,6% u odnosu na 2015.godinu.

Treba naglasiti konstatno povećanje finansijskih sredstava za sport po glavi (per kapita) stanovnika Kantona Sarajevo.

5.6 Civilna zaštita

U cilju unaprjeđenja stanja u oblasti zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća na području Kantona Sarajevo, Kantonalna Uprava za civilnu zaštitu se kao osnovni nosilac stručnih poslova u oblasti zaštite i spašavanja u Kantonu uspješno realizovala poslove i zadatke iz Programa rada Uprave za 2017. godinu, kao i druge poslove i zadatke koji nisu bili predviđeni navedenim Programom u skladu sa Zakonom o zaštiti i spašavanju i drugim propisima i učinjeni su značajni pomaci na organizovanju i uspostavljanju jedinstvenog sistema zaštite i spašavanja na području Kantona. Posebno su značajne mjere i aktivnosti koje je Uprava poduzimala na provođenju preventivnih mjera zaštite i spašavanja od prirodnih i drugih nesreća (velikih kišnih i snježnih padavina, niskih temperatura, poplava, klizišta, požara i dr.).

U toku 2017. godine Profesionalna vatrogasna brigada (PVB) Sarajevo su imali ukupno 13.584 intervencije, od čega najveći broj obezbjeđenja zračnih operacija, 1.334 požarnih, jedna eksplozija, 451 ostalih intervencija (raznih tehničkih intervencija, obezbjeđenja društvenih, političkih, kulturnih i sportskih manifestacija, koje su se održavale na području Kantona), u 2017. godini zabilježeno je povećanje intervencija na obezbjeđenju zračnih operacija polijetanja i slijetanja aviona na Međunarodni aerodrom Sarajevo za 3,5%.

Tabela 74. Podaci o intervencijama

R. br.	Intervencije	2014	2015	2016	2017	Indeks 2017/2016
1.	Požari	955	1.200	1.117	1.334	119,4
2.	Eksplozije	1	2	3	1	33,3
3.	Ostalih ukupno	351	374	435	451	103,7
4.	Obezbj. polijetanja i slijetanja aviona	10.987	10.378	11.399	11.798	103,5
5.	Ukupno svih intervencija	12.294	11.954	12.954	13.584	104,9
6.	Vrijednost napadnute imovine	147.089.300	37.765.050	46.331.700	61.685.150	133,1
7.	Pričinjena materijalna šteta	6.335.560	1.901.730	5.264.750	2.467.800	46,9
8.	Vrijednost spašene imovine	140.753.740	35.863.320	41.066.950	59.217.350	144,2
9.	Procenat spašene imovine	95,7	95	89	95,99	107,9

Vrijednost napadnute imovine u 2017. godini bilježi rast za 33,1% u odnosu na prethodnu godinu. Posebno treba istaći, da procent spašene imovine u izvještajnom periodu iznosi 95,9%, te da je iznad procenta spašene imovine u vatrogasnim jedinicama razvijenih zemalja, što svakako predstavlja pokazatelj izrazito visoke efikasnosti PVB Sarajevo.

Na dan 31.12.2017. godine poslove iz nadležnosti Uprave vrši ukupno 224 zaposlenih, što znači da je popunjenost Uprave samo 72,7% i u odnosu na 2016. godinu broj se smanjio za 2,2%.

5.7 Sigurnost građana

Kriminalitet na području Kantona Sarajevo u 2017. godini u odnosu na isti period prethodne godine, posmatrano kroz statističke pokazatelje, karakteriše smanjenje broja, registrovanih krivičnih djela za 8,8%, prijavljenih lica za 1,4% maloljetnih izvršilaca za 21,6%, povratnika u činjenju krivičnih djela za 2,1% dok je povećan broj lica lišenih slobode za 7%. U odnosu na 2016. godinu, povećana je ukupna rasvijetljenost krivičnih djela za 1,2%.

Naime, u 2017. godini, registrovano je 4.316 krivičnih djela, što je za 417 djela ili 8,8% manje u odnosu na prethodnu godinu. U 1.853 slučaja (42,9% od ukupnog broja krivičnih djela), krivična djela su izvršena od strane poznatih izvršilaca i izvršilaca zatečenih u činjenju krivičnog djela, a 2.463 krivična djela (ili 57,1%), prijavljeno je po nepoznatom izvršiocu, od kojih je 1.011 naknadno rasvijetljeno (ili 41%).

Ukupno su rasvijetljena 2.864 krivična djela ili 66,4% što je za 1,2% više u odnosu na prethodnu godinu. Za izvršenje navedenih djela prijavljena su 2.457 lica, od kojih je 1.473 povratnika u činjenju krivičnih djela (ili 60% prijavljenih), 58 maloljetnika, a 1.072 lica je lišeno slobode (ili 43,6%).

U odnosu na 2016. godinu manji je broj, prijavljenih lica za 35 (ili 1,4%), povratnika za 31 (ili 2,1%) i broj maloljetnih izvršilaca za 16 (ili 21,6%), dok je povećan broj lica lišenih slobode za 70 (ili 7%).

U toku 2017. godine, stanje sigurnosti saobraćaja karakteriše smanjenje ukupnog broja saobraćajnih nezgoda, nezgoda sa materijalnom štetom, sa povrijeđenim licima i broja povrijeđenih lica.

Tabela 75. Uporedni pokazatelji saobraćajnih nezgoda i posljedica na području Kantona Sarajevo 2017/2016. godine

Krivična djela	2014	2015	2016	2017	Indeks 2017/2016
Ukupno saobraćajnih nezgoda	10.974	11.475	11.367	10.438	91,8
Saobraćajne nezgode sa nastradalim licima	900	900	901	786	87,2
Saobraćajne nezgode sa materijalnom štetom	10.074	10.575	10.466	9.652	92,2
Poginulo lica	19	15	21	14	66,7
Povrijeđeno lica	1.183	1.206	1.219	1.035	84,9

Izvor: Izvještaj MUP-a 2017. godina

Registrovano je 10.438 saobraćajnih nezgoda (929 ili 8,2% manje), 9.652 sa materijalnom štetom (814 ili 7,8% manje) i 786 sa nastradalim licima (115 ili 12,8% manje).

6. Javna infrastruktura

6.1 Saobraćajna infrastruktura

Djelatnost saobraćaja se najčešće prati, kao i djelatnost građevinarstva, za područje Federacije BiH, iako je glavno saobraćajno čvorište u Gradu Sarajevo. Analizirat će se transparentni podaci za sve oblike saobraćaja-komunikacija.

Željeznički saobraćaj

Željeznice FBiH su u 2017. godini u odnosu na godinu prije ostvarile bolje rezultate u sektoru prijevoza putnika, dok su u sektoru prijevoza robe ostvareni nešto lošiji rezultati u odnosu na 2016. godinu. Kod prijevoza robe registrovan je blagi pad u obimu prevezene robe od 0,2%, odnosno 14 hiljada tona manje u odnosu na 2016. godinu. Unutrašnjim prijevozom prevezeno je 5.949 hiljada tona robe, što je za 0,6% manje u odnosu na 2016. godinu. Obim robe prevezene izvan granica BiH povećan je za 0,5% u odnosu na 2016. godinu, tako da je ukupna količina prevezene robe međunarodnim prijevozom u 2017. godini iznosila 2.769 hiljada tona. Strukturalno, od ukupnog prijevoza robe željeznicom na unutrašnji prijevoz odnosi se 68,2%, a na međunarodni 31,8%.

U sektoru prijevoza putnika željeznicom zabilježen je rast u odnosu na 2016. godinu. Prevezeno je ukupno 355 hiljada putnika, što je za 37,6% više u odnosu na 2016. godinu. Prijevoz putnika međunarodnim prijevozom, prema podacima Federalnog Zavoda za statistiku, nije ni ostvaren, dok je unutrašnji prijevoz zabilježio značajan rast od 40,3%. Broj putničkih kilometara se također značajno povećao u 2017. godini i to za 69,8% u odnosu na godinu ranije.

Cestovni saobraćaj

Prema statističkim podacima u toku 2017. godine, na poručju Kantona Sarajevo prevezeno je ukupno 42,8 hiljada tona robe, što je u odnosu na količinu prevezene robe iz 2016. godine manje za 13,6%.

Tabela 76. Prijevoz putnika i roba

Vrsta prijevoza	2014	2015	2016	2017	Indeks 2017/2016
Cestovni prijevoz robe					
Prijeđeni kilometri vozila (000 KM)	4.466	5.103	5.784	4.498	77,8
Prevezeno tona robe (000 KM)	31	32	34	47	138,2
Tonski kilometri (000 KM)	28.062	32.548	49.590	42.860	86,4
Cestovni prijevoz putnika					
Prijeđeni kilometri vozila (000 KM)	12.248	12.297	12.259	12.930	105,5
Prevezeni putnici (000 KM)	2.555	2.545	2.551	2.575	100,9
Putnički kilometri (000 KM)	271.979	277.669	277.290	275.745	99,4
Gradsko-prigradski prijevoz					
Prijeđeni kilometri ukupno (000 KM)	12.061	11.949	11.928	11.953	100,2
Tramvaji	2.318	2.291	2.168	2.060	95,0
Autobusi	8.247	8.155	8.132	8.381	103,1
Trolejbusi	1.496	1.503	1.628	1.512	92,9
Prevezeni putnici (000 KM)	96.465	95.876	95.487	94.230	98,7
Tramvaji	42.857	42.844	42.396	41.861	98,7
Autobusi	37.146	36.563	36.797	36.280	98,6
Trolejbusi	16.462	16.469	16.294	16.089	98,7

Gradsko - prigradskim prevozom, na području sarajevskog kantona u 2017. godini, prevezeno je oko 94,2 miliona putnika, što je za 1,3% manje u odnosu na broj prevezenih putnika iz 2016. godine. Strukturalno, najveći broj putnika koristio je tramvaj kao sredstvo javnog prevoza (44,4%), te se broj prevezenih putnika tramvajem u 2017. godini nije mijenjao u odnosu na 2016. godinu. Na drugom mjestu najčešće korištenih sredstava javnog prevoza jesu autobusi sa (38,5%) učešća u ukupnom broju prevezenih putnika i ostao je ne promijenjen u odnosu na prethodnu godinu. Trolejbusima je prevezeno (17,0%) od ukupnog broja putnika, taj broj se nije promijenio u odnosu na 2016. godinu.

Što se tiče broja registrovanih vozila u 2017. godini, u Kantonu Sarajevo, zabilježeno je ukupno 143.915 registrovanih vozila. U odnosu na 2016. godinu, u Kantonu Sarajevo registrovano je 2,6% više vozila i to najviše putničkih (90,1%). Smanjen je broj registrovanih putničkih vozila (0,1%). Povećan je broj registrovanih teretnih vozila za (4,5%), autobusa za 1,2%, a motocikala za 11,1%.

U toku 2017. godine, u Kantonu Sarajevo prevezeno je ukupno 165 hiljada tona robe, što je u odnosu na količinu prevezene robe iz 2016. godine više za 31%. Istovremeno, u Federaciji BiH prevezeno je 5,8 miliona tona robe, što je za 0,4% više u odnosu na godinu ranije.

Gradsko - prigradskim prevozom, u Sarajevskom kantonu u 2017. godini, prevezeno je 94,2 miliona putnika, što je za 1,3% manje u odnosu na broj prevezenih putnika iz 2016. godine. Strukturalno, najveći broj putnika koristio je tramvaj kao sredstvo javnog prevoza (44,4%), ali je broj prevezenih putnika tramvajem u 2017. godini bio manji za 1,3% u odnosu na 2016. godinu. Na drugom mjestu najčešće korištenih sredstava javnog prevoza jesu autobusi sa 38,5% učešća u ukupnom broju prevezenih putnika. Broj putnika prevezenih autobusima u gradsko-prigradskom prevozu u 2017. godini bio je za 1,4% manji u odnosu na godinu ranije. Trolejbusima je prevezeno 17% od ukupnog broja putnika, što je u odnosu na 2016. godinu manje za 1,3%.

Avio saobraćaj

U avio saobraćaju Federacije BiH, u toku 2017. godine, došlo je do povećanja međunarodnog prometa aviona za 18,4% u odnosu na 2016. godinu. Ukupno je prevezeno 1.533.114 putnika, što je za 27,9% više u odnosu na godinu ranije. Međutim, kod međunarodnog prevoza tereta zabilježen je pad obima prevezenog tereta za 72,3% te je isti iznosio 2.170 tona, čime je prekinut pozitivan trend iz protekle tri godine.

Prethodnu godinu Aerodrom Sarajevo je zaključio sa brojkom od 957.969 prevezenih putnika, što je za 14,2% više u odnosu na 2016. godinu i čini 62,5% od ukupnog broja prevezenih putnika na nivou Federacije BiH. Nakon preuzimanja kontrole nad donjim dijelom neba (ispod 10.000 metara) iznad teritorije naše zemlje, BiH je od polovine novembra 2014. godine na osnovu preleta aviona zaradila oko 71 milion KM, ali se i dalje gubi značajan iznos novca zbog ne preuzimanja potpunog nadzora neba. U 2015. godini Agencija za pružanje usluga u vazdušnoj plovidbi (BHANSA) je na osnovu preleta ostvarila prihode u vrijednosti od 33 miliona KM, dok su u 2016. godini prihodi povećani na 38,1 miliona KM.

U 2017. godini nastavljen je trend rasta prihoda Agencije za pružanje usluga u zračnoj plovidbi BiH (BHANSA) te je ukupan iznos ostvarenih prihoda od preleta bio 48,6 miliona KM što je za 11

miliona KM odnosno za 26,7% više u odnosu na 2016. godinu. Rast prihoda rezultat je uvođenja koncepta slobodnih ruta u zračnom prostoru BiH zajedno sa Srbijom, Crnom Gorom i Hrvatskom. BiH do novembra 2014. godine nije imala kontrolu nad svojim vazдушnim prostorom. Izuzetak je bio prostor u neposrednoj blizini međunarodnih aerodroma u Sarajevu, Banjaluci, Mostaru i Tuzli. Planirani rok za preuzimanje kontrole nad cjelokupnim vazдушnim saobraćajem na nebu iznad BiH je 5. decembar 2019. godine¹².

6.2 Vodosnabdijevanje

Javno vodosnabdijevanje na području Kantona Sarajevo organizovano je preko četiri (4) sistema vodosnabdijevanja kojim upravljaju javna komunalna preduzeća u vlasništvu Kantona i općina.

Tabela 77. Pregled javnih vodovodnih sistema u Kantonu Sarajevo

Vodovodni sistemi	Broj korisnika
Sarajevski vodovod	399.373
Gradski vodovod Misoča Ilijaš	16.000
Vodovod Hadžići	21.200
Vodovod Trnovo	1.600
Ukupno	438.173

Izvor: Studija o zdravstvenom stanju stanovništva, higijenskim prilikama i zdravstvenoj djelatnosti u Kantonu Sarajevo u 2017. godini

Prema zvaničnim statističkim pokazateljima u odnosu na broj stanovnika, u Kantonu Sarajevo je priključeno oko 98% stanovnika na vodovodne sisteme. Dio stanovnika snabdijeva se iz vodovoda lokalnog značaja, a određeni broj individualno, putem manjih vrela i bunara. J.U. Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo prati kvalitet vode za piće iz pedeset devet (59) većih vodovodnih sistema, shodno zakonu o komunalnim djelatnostima na području devet općina KS, dok bi ostale individualne vodovode trebali pratiti građani korisnici - prema Zakonu o vodama¹³, kojim se uređuje način upravljanja vodama unutar teritorije Federacije BiH.

Tabela 78. Lokalni vodovodi u Kantonu Sarajevo prema broju korisnika

Lokalni vodovodni sistemi	Broj korisnika na lokalnim vodovodima pod nadzorom	Broj korisnika na lokalnim vodovodima bez nadzora
Područje šest Sarajevskih općina	6.139	683
Općina Ilijaš	686	-
Općina Hadžići	21.200	-
Općina Trnovo	1.470	-
Ukupno	29.495	-

Izvor: Studija o zdravstvenom stanju stanovništva, higijenskim prilikama i zdravstvenoj djelatnosti u Kantonu Sarajevo u 2017. godini

Vodovodni sistemi

Snabdijevanje pitkom vodom na području općina Stari Grad, Centar, Novo Sarajevo, Novi Grad, Ilidža, Vogošća i općine Trnovo (olimpijskih planina Bjelašnice i Igmana) obezbjeđuje se, najvećim dijelom (87%) eksploatacijom podzemnih voda iz aluvijalnih naslaga u Sarajevskom polju. Vrijednosti sadašnje specifične potrošnje vode domaćinstava iznose oko 120 l/st.dan, a privrede oko 64 l/st.dan. Širenjem grada Sarajeva uvećavao se broj stanovnika a time i potreba

¹² BHANSA

¹³ „Službene novine Federacije BiH“, broj 70/06

za velikom količinom pitke vode. Prema dostupnim podacima, ukupni gubici vode u sistemu u 2016. godini iznosili 62,7% od proizvedene vode, a iz KJKP Vodovod ističu da su gubici u 2017.godini smanjeni.

Vodovodni sistem općine Ilijaš zasniva se na korištenju voda rijeke Misoče kao jedinog izvorišta koje je uključeno u sistem. Procjenjuje se da javno vodosnabdijevanje pokriva oko 79,61% potrošača.

JKP "Komunalac" d.o.o. Hadžići upravlja sa sedamnaest (17) vodovodnih sistema, na koje je priključeno 16.129 korisnika tj. 69,74% stanovnika. Vodovodni sistemi rađeni su prije dvadeset do pedeset godina, čija je prosječna starost cca. 35 godina, a ostalih cca. 30,26% stanovnika snabdijeva se sa nekog individualnog vodovoda.

Prema podacima općine Trnovo iz 2017. godine, snabdijevanje stanovnika vodom riješeno je preko gradskih vodovoda u urbanom dijelu Trnova, Igmana i Bjelašnice, dok su ostala sela i zaseoci vodosnabdijevanje riješili kaptiranjem izvora i izgradnjom lokalnih seoskih vodovoda iz sopstvenih resursa ili iz pomoći donatora i općine. Upravljanje i održavanje vodovoda vrši KJKP „Vodovod i kanalizacija“ iz Sarajeva za vodovodni sistem Hrasnica – Bjelašnica, a dvadeset i pet (25) lokalnih seoskih vodovode održava JKP "Trnovo".

Sistem za odvodnju oborinskih i otpadnih voda

Oko 78% stanovništva, na urbanom području Kantona Sarajevo, služi se kanalizacionim sistemom za prikupljanje otpadnih voda, a eliminacija otpadnih voda putem septičkih jama vrši se kod 22% stanovnika.

Područje izgrađene kanalizacije nalazi se duž rijeke Miljacke, rijeke Željeznice i njihovih drugih pritoka. Centralni dio, odnosno Grad Sarajevo (Stari Grad, Centar, Novo Sarajevo i Novi Grad) drenira ka rijeci Miljacki, dok se područje Ilidže drenira prema rijeci Željeznici a područje Vogošće prema potoku Vogošća. Naseljeni dijelovi unutar Kantona Sarajeva, Ilijaš i Trnovo nisu u navedenom sistemu i pod ingerencijom KJKP "VIK", dok je naselje Hadžići priključeno na sistem, ali nije u nadležnosti KJKP "VIK".

Prema podacima JKP "Vodostan" Ilijaš, postoji izgrađena kanalizaciona mreža za odvođenje otpadnih voda za oko 80,00% stanovnika, dok ostali dio stanovništva vrši zbrinjavanje na neadekvatan način.

JKP "Komunalac" d.o.o. Hadžići upravlja sa tri kanalizaciona sistema (Hadžići, Pazarić i Tarčin) i kolektorom Hadžići - Mostarsko raskršće - Blažuj, na koja je priključeno 9.338 korisnika, tj. cca 40% stanovnika.

Urbani dio Trnova koristi kanalizacioni sistem RS. Područje Igmana i Bjelašnice se snabdijeva vodom iz sistema KJKP „Vodovod i kanalizacija“ iz Sarajeva i koristi njihov kanalizacioni sistem. Osim urbanog dijela Trnova, Igmana i Bjelašnice naseljena mjesta nemaju izgrađene kanalizacione sisteme. U toku je izgradnja kanalizacionih sistema na području općine kroz izgradnju kolektora u mjesnim zajednicama.

Veći dio naselja i sela koji nisu obuhvaćeni izgrađenim kanalizacionim sistemima, odvodnju otpadnih voda vrši preko septičkih jama. Koncentrisanom gradnjom a izgradnjom neadekvatnih septičkih jama, javljaju se problemi neuslovnog stanovanja, izlijevanja sadržaja i nekontrolisanog oticanja. Neka područja imaju urađene lokalne seoske kanalizacije, koje se provode do najbližeg vodotoka.

Odvodnja oborinskih voda značajno zaostaje za odvodnjom otpadnih voda i po dužinama mreže i po površinama pokrivenosti. Neriješena odvodnja oborinskih voda u nekim područjima utiče na stabilnost terena. U mnogim naseljima saobraćajnice nisu uređene, pa nije adekvatno riješena odvodnja atmosferskih voda i dolazi do uključivanja u fekalnu kanalizaciju.

6.3 Energetska infrastruktura

KS nema vlastitih izvora, ni primarnih, ni sekundarnih fosilnih oblika energije, pa se snabdijevanje energijom ostvaruje preko sistema za kontinuiranu dobavu i distribuciju (elektroenergetski i gasni sistem), kao i punktova za skladištenje i prodaju tečnih i krutih goriva. Složenost snabdijevanja države energijom, posebno velikih urbanih cjelina, kao i sve veće poskupljenje energije u svijetu i kod nas, imali su uticaja na razvoj sistema transporta, distribucije i korištenja energije u KS. Bitni elementi za sagledavanje dostignutog razvoja energetike u KS su, izgrađenost postojeće energetske infrastrukture, stepen iskorištenosti energetskih kapaciteta, potrošnja, načini korištenja, od kojih ovisi poboljšanje ekonomskih i ekoloških uslova (prvenstveno očuvanje čistoće zraka kao ograničavajućeg faktora razvoja).

Osnovni pravci energijske opskrbe KS su preko sistema za kontinuiranu dobavu energije: elektroenergetski sistem, preko primarne elektroenergetske mreže 400kV, putem 400kV dalekovoda iz pravca jugozapada (Mostar) i pravca sjevera (Tuzla), preko glavnog energetskog čvorišta TS SARAJEVO 10 – RELJEVO 400/220/110 kV, 2x300 MVA i primarne elektroenergetske mreže 110 kV iz pravaca Jablanice, Pala, Sokoca, Ilijaša i Breze; gasni sistem, preko magistralnog gasovoda p = 50 bar iz pravca Zvornika i primarnih napojnih tačaka GMRS Butila, GMRS Hum i MRS Ilijaš – Misoča.

Za ove sisteme nema potrebe izdvajati značajnije nove površine u KS. U KS u 2017. godini je isporučena energija u iznosu od 4.620,2 GWh od čega je: električna energija u iznosu od 1.413,8 GWh ili 30,6%, prirodni gas 1.256,3 GWh ili 27,2%, čvrsta goriva 325,8 GWh ili 7,05% i naftni derivati 1.624,4 GWh ili 35,2%.

Tabela 79. Pregled potrošnje energije/energenata u KS u 2014., 2015., 2016. i 2017. godini

Energija/energent	Vrsta	Naturalnih jedinica				GWh				TJ			
		2014	2015	2016	2017	2014	2015	2016	2017	2014	2015	2016	2017
Električna Energija (MWh)	Bruto	1.341.624	1.406.352	1.390.056	1.413.771	1.341,6	1.406,4	1.390,0	1.413,8	4.829,8	5.062,9	5.004,2	5.089,6
	Neto	1.229.833	1.291.575	1.275.841	1.304.866	1.229,8	1.291,6	1.275,8	1.304,9	4.427,4	4.649,7	4.593,0	4.697,5
Zemni gas (mil. Sm ³)	Bruto	99,3	117,3	124,769	135,666	919,5	1.086,1	1.155,3	1.256,3	3.310,0	3.910,0	4.159,3	4.522,6
	Neto	98,7	116,6	124,249	135,244	913,5	1.079,4	1.150,6	1.252,4	3.288,7	3.885,7	4.141,9	4.508,5
Čvrsta goriva (t)	Čvrsta goriva	91.245	94.650	96.098	97.283	305,4	314,1	323,6	325,8	1.099,5	1.130,6	1.165,1	1.172,8
Naftni derivati (lit.)	Naftni derivati	165.686.705	192.172.375	177.781.466	173.358.997	1.552,5	1.800,7	1.665,8	1.624,4	5.588,9	6.482,4	5.996,9	5.847,7
Ukupno						4.119,0	4.607,2	4.534,8	4.620,2	14.828,3	16.585,9	16.325,5	16.632,7

Elektroenergetski sistem

KS električnom energijom snabdijeva JP Elektroprivreda BiH d.d. Sarajevo, podružnica Elektrodistribucija Sarajevo. Napajanje KS električnom energijom obezbjeđuje se iz elektroenergetskog sistema Bosne i Hercegovine, preko glavnog energetskog čvorišta TS 400/110 kV SARAJEVO 10-Reljevo, snage 2x300 MVA, te preko slijedećih TS 110/x kV: Stari Grad – Sarajevo 11, Centar – Sarajevo 5 i Sarajevo 13, Novo Sarajevo – Sarajevo 2 i Sarajevo 7, Novi Grad – Sarajevo 14 i Sarajevo 15, Ilidža – Sarajevo 1, Sarajevo 8, Sarajevo 18 i EVP Blažuj, Vogošća – Sarajevo 4, Hadžići – Hadžići i Ilijaš - Ilijaš, i slijedećih TS 35/x kV: Vijećnica, Rajlovac, V.M.Crni, Gladno Polje, Ilijaš, Nišići, Energoinvest – A.Most, Hrasnički Stan, Igman, Klinčara i Energoinvest - Stup.

U primarnoj elektrodistributivnoj mreži (35kV) instalirani su visokonaponski vodovi ukupne dužine 109,3 km, od čega 54,9 km podzemnih i 54,4 km zračnih vodova. Sekundarnu distributivnu mrežu čine transformatorske stanice, visokonaponski vodovi i pripadajuća oprema na naponskom nivou 20,10(6) 0,4 kV. Ukupno je instalirana 1.451 transformatorska stanica sa 20(10)/0,4 kV, ukupne instalirane snage 753 MW. Instalirano je ukupno 1.377,3 km sredjenaponskih vodova, od čega 889,1 km podzemnih i 488,2 km zračnih vodova. Ukupna dužina instaliranih niskonaponskih vodova je 3.956,1 km, od čega 717,1 km podzemnih i 3.239 km zračnih vodova.

Neto potrošnja električne energije u KS u 2017. godini, u odnosu na 2016. godinu, je bila veća za 29.025 MW_h ili 2,27%. Gubici električne energije u 2017. godini bili su 7,70%, i oni su smanjeni u odnosu na 2016. godinu - kada su iznosili 8,22%. Gubici električne energije su uglavnom gubici u sistemu distribucije električne energije, a povećani su, jer se radi starijem elektrodistributivnom sistemu (većinom: nadzemna mreža, starije trafostanice i sl.).

Tabela 80. Pregled potrošnje električne energije po godinama u KS za period 2014., 2015., 2016. i 2017.

Godina	Potrošnja električne energije			
	Bruto (MWh)	Neto (MWh)	Gubici (MWh)	Gubici (%)
2014	1.341.624	1.229.833	111.791	8,33
2015	1.406.352	1.291.575	114.777	8,16
2016	1.390.056	1.275.841	114.215	8,22
2017	1.413.771	1.304.866	108.905	7,70
Indeks 2017/2016	101,7	102,3	95,4	93,7

Gasni sistem

Bosna i Hercegovina nema vlastitog plina, opskrba se odvija iz jednog izvora i transport iz jednog pravca, ne postoje skladišta, niti druge mogućnosti izravnavanja potrošnje, što znatno umanjuje sigurnost snabdijevanja ovim energentom. Transport zemnog gasa se odvija transportnim sistemom iz Ruske Federacije, preko Ukrajine, Mađarske i Srbije do Zvornika, gdje je primopredajna mjerna stanica za Bosnu i Hercegovinu. Potom se plin transportuje do Sarajeva i Zenice.

Napajanje gasom KS se vrši putem tri mjerno regulacione stanice GMRS I-Butila kapaciteta 2x62.500 m³/h, GMRS II-Velešići kapaciteta 2x62.500 m³/h i MRS III-Misoča kapaciteta 2x10.000 m³/h.

Bruto potrošnja gasa u 2017. godini iznosila je 135,67 mil. Sm³, neto potrošnja prirodnog gasa u KS u 2017. godini, u odnosu na 2016. godinu, je bila veća za 10,995 mil. Sm³ ili 8,85%. Gubici prirodnog gasa u 2017. godini bili su 0,31%, i smanjeni su u odnosu na 2016. godinu kada su iznosili 0,42%. Pad gubitaka prirodnog gasa ukazuje na povećanje kvaliteta procesa distribucije prirodnog gasa u KS, odnosno ukazuje i na povećanje stepena sigurnosti u sistemu distribucije prirodnog gasa.

Tabela 81. Pregled potrošnje prirodnog gasa po godinama u KS za period 2014., 2015., 2016. i 2017.

Godina	Potrošnja prirodnog gasa			
	Bruto (mil. Sm ³)	Neto (mil. Sm ³)	Gubici (mil. Sm ³)	Gubici (%)
2014	99,29	98,65	0,64	0,64
2015	117,29	116,56	0,73	0,62
2016	124,76	124,24	0,52	0,42
2017	135,67	135,24	0,42	0,31
Indeks 2017/2016	108,7	108,9	80,8	73,8

Centralni toplifikacioni sistemi

U KS egzistira centralni toplifikacioni sistem, kojim upravlja KJKP „Toplane“, a postoje i dva manja sistema: UNIS Energetika i BAGS Energotehnika.

Prema raspoloživim informacijama ima 138 kotlovnica od kojih 48 srednjih i većih kotlovnica i 90 krovnih kotlovnica, ukupne instalisane snage cca 501,5 MW.

KJKP „Toplane“ su najveći potrošač zemnog gasa u KS. Najveći broj kotlovnica ima mogućnost koristiti, pored zemnog gasa kao osnovnog energenta, tečna goriva, koja skladišti u vlastitim rezervoarima, uz kotlovnice. Ova mogućnost daje značajan kvalitet snabdijevanju KS energentima, u zimskom periodu, kada dođe do znatnog povećanja potrošnje zemnog gasa u domaćinstvima i privrednim subjektima. Predmetne zalihe mazuta i lakog ulja su raspoređene tako da omogućuju nesmetano funkcionisanje toplifikacionih sistema u trajanju od 5 do 10 dana, prosječne januarske potrošnje (osim kotlovnice KD III Dobrinja sa rezervom za 3 dana).

Čvrsta goriva

Prema izvještajima o isporukama čvrstih goriva u Kantonu Sarajevo dobijenih od snabdjevača/distributera čvrstih goriva: KJP Sarajevo-šume d.o.o Sarajevo, Oganj-Transport d.o.o. Sarajevo, STR Ogrijev Transport Vogošća, Sarfa d.o.o. Sarajevo, Briket d.o.o. Sarajevo i Bio Energy d.o.o. Sarajevo, kao i procjeni isporuka čvrstih goriva za distributere: Drvosječa d.o.o. Sarajevo, Giba-Trade d.o.o. Sarajevo i Bas-Dam d.o.o. Sarajevo, te drugih procjena, u narednoj tabeli. dat je pregled potrošnje čvrstih goriva u Kantonu Sarajevo u 2017.godini.

U 2017. godini ukupno je potrošeno 97.283 t čvrstog goriva što je za 1,2% više nego predhodne godine. U ukupnoj količini čvrstih goriva isporučenih u Kantonu Sarajevo u 2017.godini. najveći udio ima ogrijevno drvo 49.988 t (51,38%), zatim ugalj lignit 33.090 t (34,01%), ugalj mrki 11.954 t (12,29%), te ostala čvrsta goriva sa učešćem od 2,31%

Naftni derivati

Ukupna potrošnja naftnih derivata u Kantonu Sarajevo u 2017.godini je 173.358.997 litara i u odnosu na 2016. godinu je bila manja za 4.422.469 litara ili 2,49%.

7. Zaštita okoliša

Institucionalni i zakonodavni okvir

U oblasti zaštite okoliša u 2017. godini vršena je primjena i priprema kantonalnih propisa, vezanih za pojedine komponente okoliša, od zraka, vode, prirode, buke, upravljanja otpadom, uključujući pripremu strateških planskih dokumenata i realizaciju okolišnih projekata.

Doneseni su slijedeći propisi iz nadležnosti Skupštine Kantona Sarajevo:

- Odluka o donošenju Kantonalnog plana zaštite okoliša Kantona Sarajevo („Službene novine Kantona Sarajevo“, broj 47/17)
Zakon o zaštiti okoliša FBiH („Sl. novine FBiH“, br. 33/03, 38/09) je temeljni zakonski akt zaštite okoliša na prostoru FBiH kojim je, između ostalog, propisana obaveza izrade Kantonalnog plana zaštite okoliša (KEAP) koji treba da odredi strateški pravac za period od najmanje 5 godina. Za implementaciju KEAP-a biti će imenovan Koordinacioni odbor za provođenje Kantonalnog plana zaštite okoliša, koji će pratiti provođenja mjera i aktivnosti utvrđenih KEAP-om.
- Zakon o proglašenju Zaštićenog pejzaža "Bentbaša" („Službene novine Kantona Sarajevo“, broj 31/17)
Cilj donošenja Zakona je sprečavanje daljnje degradacije bioloških, geomorfoloških i hidroloških raznovrsnosti, te ekološka sanacija i revitalizacija čitavog područja. Ukupni obuhvat ZP "Bentbaša" iznosi 160,9 ha i podijeljen je u dvije zone: Prvu zonu - Nukleus (najvrijednije područje) u površini od 16,9 ha i Drugu zonu - Pufer kao zaštitni pojas nukleusa, u površini od 144 ha.

Doneseni su slijedeći propisi iz nadležnosti Vlade Kantona Sarajevo:

- Odluka o vršenju strategijske procjene uticaja na okoliš za Prostorni plan područja posebnog obilježja Regionalni centar za upravljanje otpadom (RCUO)-Smiljevići („Službene novine Kantona Sarajevo“, broj 42/17).
Razlozi za donošenje navedene Odluke utvrđeni su Zakonom o prostornom uređenju KS („Sl. novine KS“, broj 24/17) i Uredbom o strategijskoj procjeni uticaja planova i programa na okoliš („Službene novine KS“, broj 32/11) kojim je regulisano pitanje strategijske procjene uticaja na okoliš u okviru planskih dokumenata. Cilj izrade Plana je dugoročno rješavanje problema upravljanja otpadom na području KS, te formiranje RCUO u skladu sa preciziranom namjenom u Prostornom planu KS, te njegovim izmjenama i dopunama i zakonskim propisima, strateškim i planskim usmjerenjima Zakonom o upravljanju otpadom i legislativom Evropske unije.
- Odluka o donošenju Plana upravljanja Zaštićenim pejzažem "Trebević" ("Službene novine Kantona Sarajevo", broj 23/17)

Obaveza donošenja plana upravljanja zaštićenim područjem definisana je čl. 155. i 156. Zakona o zaštiti prirode Federacije BiH. Izrada predmetnog dokumenta prošla je kroz četiri razvojne faze, koje su pripremane u okviru šire diskusije više subjekata (Kanton Sarajevo, Grad Sarajevo, općina Stari Grad, kantonalna javna komunalna preduzeća, zavodi, predstavnici nevladinih organizacija, privatni sektor, pojedinačni građani i drugi zainteresirani subjekti). Prema procjeni, za realizaciju svih utvrđenih aktivnosti u okviru sedam akcionih planova koji su prepoznati u Planu upravljanja ZP "Trebević", neophodna su sredstva u iznosu od cca 2,96 miliona KM, koja se najviše odnose na projekte zaštite i očuvanja vrsta, razvoj infrastrukture za posjetioce, edukaciju posjetioaca i dr.

Pored donesenih propisa u 2017. godini, iz nadležnosti Vlade Kantona Sarajevo doneseni su i slijedeći Programi: Program aktivnosti u okviru RCUO Smiljevići za 2017. godinu, Program realizacije projekta povećanja energijske efikasnosti u objektima budžetskih korisnika Kantona Sarajevo u 2017. godini i Model poboljšanja energetske efikasnosti u zgradarstvu na području KS u funkciji povećanja broja korisnika.

7.1 Zaštita zraka

U smislu provedbe Zakona o zaštiti zraka i Odluke o zaštiti i poboljšanju kvaliteta zraka u KS, te Plana interventnih mjera u slučajevima prekomjerne zagađenosti zraka, u 2017. godini Ministarstvo prostornog uređenja, građenja i zaštite okoliša, Kantonalna uprava za inspeksijske poslove, Zavod za javno zdravstvo Kantona, Zavod za informatiku i statistiku Kantona, Zavod za planiranje razvoja Kantona kao i druge nadležne institucije i organi, intenzivno su obavljali aktivnosti na provedbi propisanih obaveza. U tom smislu ažuriran je Registar postrojenja za sagorijevanje (kotlovnica), izrađeni su interni operativni planovi obveznika primjene interventnih mjera, utvrđene su i kontrolisane mjere prevencije koje moraju primjenjivati obveznici pribavljanja okolinskih dozvola, dok je posebna pažnja usmjerena na osposobljavanje Zavoda za planiranje razvoja Kantona za integraciju aspekta kvaliteta zraka u prostorno planiranje, upotrebu disperzionog modela u cilju sagledavanja i davanja stručnih mišljenja za nove izvore zagađenja i zahvate u prostoru.

Značajan fokus u 2017. godini je bio na izradi Akcionog plana za oblast zaštite zraka kroz izradu Kantonalnog plana zaštite okoliša. Uz uključivanje stručnjaka sa strane izrađivača KEAP-a, održavanje javnih rasprava i organizacijom brojnih sastanaka, utvrđeni su strateški i operativni ciljevi, mjere, nosioci aktivnosti, rokovi i okvirna finansijska sredstva u ovoj oblasti za naredni petogodišnji period. Najznačajnija mjera je osnivanje Centra za upravljanje kvalitetom zraka, čija će funkcija biti integrisanje svih stručnih poslova, izrada podloga za prostorno planiranje, praćenje trenda kvaliteta zraka, predviđanja stanja za različite situacije, kalibracija matematičkog modela, prognoze nivoa zagađenosti, izrade preporuka za javnost i sl. Naime, sa sadašnjim administrativnim kapacitetima u svim organima i institucijama, počevši od Ministarstva, nije moguće adekvatno odgovoriti na razmjere problema, kao i uticaja na budući razvoj koji je ovisan od očuvanja kvaliteta zraka.

Ministarstvo prostornog uređenja, građenja i zaštite okoliša je iniciralo i izdvojilo dio sredstava za izgradnju kotlovnice KJKP "Toplane" u obuhvatu Regulacionog plana Alipašin most 7, čime će se direktno smanjenju izvora emisije i širenju daljinskog grijanja, u konkretnom slučaju na

području Otoke. Izvršene su pripremne radnje za izradu Studije jačanja i proširenja daljinskog grijanja u Kantonu Sarajevo, a koju će finansirati Italijansko ministarstvo za zaštitu okoliša, kopna i mora.

U toku 2017. godine nisu proglašavane epizodne situacije prema Planu interventnih mjera u slučajevima prekomjerne zagađenosti zraka u Kantonu Sarajevo.

U 2017. godini je, posredstvom Zavoda za javno zdravstvo Kantona Sarajevo koji upravlja stanicama za automatski monitoring kvaliteta zraka u Kantonu Sarajevo, izvršena nabavka roba i usluga neophodnih za rad automatskih stanica za monitoring kvaliteta zraka i to: kalibracione jedinice za kalibraciju analizatora u automatskim stanicama, nedostajućih hidrometeoroloških senzora i onih čija se popravka nije mogla obaviti uslijed dotrajalosti, rezervnih dijelova za BTEX analizator, te rezervnih dijelova za analizatore. Izvršena je kalibracija svih analizatora u kalibracionoj laboratoriji akreditiranoj prema standardu EN ISO/IEC 17025, a u skladu sa važećim propisima iz oblasti zaštite zraka. Takođe, u saradnji Ministarstva prostornog uređenja, građenja i zaštite okoliša sa Federalnim hidrometeorološkim zavodom i Zavodom za javno zdravstvo Kantona Sarajevo, izvršena je nabavka dvije meteorološke stanice koje će biti locirane u općinama Vogošća i Hadžići, a koje su neophodne radi dobijanja relevantnih vremenskih prognoza, budući da meteorološki parametri značajno utiču na kvalitet zraka. Završena je procedura nabavke i umrežavanja još jedne automatske stanice za mjerenje kvaliteta zraka, koja je smještena na području Općine Ilijaš. Na taj način je na web stranici omogućen prikaz satnih vrijednosti polutanata sa ukupno šest automatskih stanica: četiri kantonalne (Otoka, Iliđa, Vijećnica i Ilijaš) i dvije federalne (Bjelave i Ivan Sedlo).

7.2 Vode

Snabdijevanje vodom i zaštita izvorišta

Vodni resursi koji se nalaze na području sarajevskog kantona čine temeljnu osnovu njegovog razvoja i zadovoljenja osnovnih životnih potreba. Današnji trend njihovog korištenja i odnosa prema njima ukazuje na to da bi oni mogli postati limitirajući faktor razvoja Kantona, ukoliko se blagovremeno ne poduzmu odgovarajuće planske mjere usmjerene na razvoj i kontinuirano provođenje procesa integralnog upravljanja vodnim resursima koji pripadaju KS-u.

Centralni sistem kojim upravlja KJKP „Vodovod i kanalizacija“

Kao najznačajniji sistem za vodosnabdijevanje Kantona je centralni vodovodni sistem kojim upravlja KJKP „ViK“, čiji su glavni resursi vode izvorišta Sarajevskog polja (podzemna akumulacija vode sa bunara u Konacima, Bačevo, Sokolović kolonija i Stup), odakle se zahvata 75,76%. Preostali dio zahvata se sa planinskih izvorišta (Moščanica, Crnil, Uroševo vrelo, Kovačići, Sedrenik, Vrelo vode, Hrasnica) a istovremeno se i kupuje voda sa Jahorinskih vrela, Tilave i Peračkog vrela.

Nijedno izvorište u centralnom sistemu nema usvojenu Odluku o zonama sanitarne zaštite i zaštitnim mjerama u skladu sa Pravilnikom o načinu utvrđivanja uslova za određivanje zona sanitarne zaštite i zaštitnih mjera za izvorišta vode za javno vodosnabdijevanje stanovništva (Sl. novine FBiH, br. 88/12). Zbog određenih nesuglasica i određenih zakonskih prepreka između dva Entiteta, u tokom 2017 godine Vlada Kantona Sarajevo imenovala je Komisiju u cilju

donošenja Odluke o privremenoj zaštiti Izvorišta za piće „Sarajevskog polja“. Aktivnosti na donošenju pomenute Odluke su još u toku.

Ključni problemi u vodovodnom sistemu su : starosti i dosta lošeg stanja infrastrukture (vodovodne mreže i vodovodnih objekata), izrazito visoki gubici unutar sistema vodosnabdijevanja (preko 75%), kompleksnost sistema koja je uslovljena konfiguracijom terena i lokacijama izvorišta sa kojih se voda transportuje, visoki pritisci, nagomilanih dugova potrošača, bespravna gradnja, ilegalni priključci, poteškoće u obezbjeđivanju finansijskih sredstava za poboljšanje mreže – loša tarifna politika, itd.

Prema Izveštajima KJKP „Vodovod i kanalizacija“, procjenjen broj bespravnih priključaka je oko 20 000 od ukupno 173 00 registrovanih priključaka na području Kantona Sarajevo.

Ograničeni kapaciteti postojećih izvorišta ne ostavljaju mogućnost budućeg razvoja vodovodnog sistema bez velikih ulaganja.

Poseban problem dodatno uslovljavaju i hidrološki uslovi koji su u protekloj godini bili jako nepovoljni. U junu i februaru prošle godine izvorišta su bila praktično zaleđena, a u junu, julu i augustu nije bilo padavina, što dodatno usložilo ionako tešku situaciju izvorišta pitke vode. I ako su i dalje evidentni veliki gubici vode zbog dotrajalog sistema u pojedinim zonama, a ima ih 57 na području Kantona Sarajevo, KJKP „ViK“ u zadnjim mjesecima intenzivno radi na otklanjanju kvarova i rekonstrukciji vodovodne mreže, te optimizaciji sistema, što se i osjetno jer su u pojedinim zonama smanjene čak i noćne redukcije.

Lokalni sistem kojim upravlja JKP „Komunalac“

Od ukupnog broja evidentiranih potrošača na području Općina Hadžići 85% se snabdijeva sa izvorišta u javnom sistemu vodosnabdijevanja a ostalih 15% se snabdijeva sa nekog od lokalnih izvorišta. Svih devetnaest izvorišta u javnom vodovodnom sistemu, koji su u nadležnosti JKP „Komunalac“ d.o.o. Hadžići, imaju Odluke o zonama sanitarne zaštite i zaštitnim mjerama u skladu sa Pravilnikom o načinu utvrđivanja uslova za određivanje zona sanitarne zaštite i zaštitnih mjera za izvorišta vode za javno vodosnabdijevanje stanovništva (Sl. novine FBiH, br. 88/12). Vodovodni sistem u Hadžićima bori se sa zamućivanjem pojedinih vrela, koji nakon se isključuju iz sistema, što za posljedicu ima uvođenje redukcije vode.

Lokalni sistem kojim upravlja JKP „Trnovo“

Na području Općine Trnovo donesene su Odluka o zonama sanitarne zaštite i zaštitnim mjerama za izvorišta sa kojih se vrši snabdijevanje naselja u Općini to za Izvorišta: Crni potok, Jezero, Krsinja, Duganja, Mala vrela i Zabojska, a u skladu sa Pravilnikom o načinu utvrđivanja uslova za određivanje zona sanitarne zaštite i zaštitnih mjera za izvorišta vode za javno vodosnabdijevanje stanovništva (Sl. novine FBiH, br. 88/12).

I dalje traju započete aktivnosti na obezbjeđivanju potrebnih količina voda za turističko naselje Buroj Ozone, kaptiranja izvorišta Pandurica, Tijesni klanac, Bara i Pršetak su u toku. Za izvorište Pršetak se trenutno radi i Elaborat o zaštiti izvorišta.

Također se radi i realizacija projekta za obezbjeđenje potrebnih količina, primarno za područje sportsko-rekreativnog centra Bjelašnica, neovisno od centralnog vodovodnog sistema.

Lokalni sistem kojim upravlja JKP „Vodostan“

U Općini Ilijaš, JKP Vodostan d.o.o. Ilijaš upravlja sa izvorištima koja su uključena u javni vodovodni sistem i određenim brojem lokalnih sistema na području Općine. Rijeka Misoča je od velike važnosti za Općinu jer je to glavni i trenutno jedini vodni resurs za snabdijevanje stanovništva i privrede. Općina ima velike probleme u vodosnabdijevanju pogotovo u ljetnjem periodu, jer se vrše određeni zahvati vode uzvodno od postojećeg zahvata za javni sitem vodosnabdijevanja Ilijaša, na područjima Općina Vareš i Breza, a što utiče na znatno smanjenje količine vode, koja se može koristiti za piće u slivnom području rijeke Misoče.

Izvorišta koja se koriste za vodosnabdijevanje potrošača na području Općine Ilijaš nemaju usvojenu Odluku o zonama sanitarne zaštite i zaštitnim mjerama u skladu sa Pravilnikom o načinu utvrđivanja uslova za određivanje zona sanitarne zaštite i zaštitnih mjera za izvorišta vode za javno vodosnabdijevanje stanovništva (Sl. novine FBiH, br. 88/12), osim izvorišta Vrutak, koje nije u nadležnosti JKP Vodostan.

Proširenje vodovodnog sistema potrebno je ostvariti povećanjem rezervoarskog prostora, izgradnjom novih pumpnih stanica, izgradnjom potisnih cjevovoda i primarnih distribucionih cjevovoda, kao i izradnjom sekundarne distributivne mreže za nova naselja. Zbog toga je potrebno napraviti plan i program realizacije i obezbjeđenja sredstava za realizaciju projekta Crna Rijeka, jer su zahvatima iz rijeke Bosne, u postojećem stanju, iscrpljene i posljednje mogućnosti za uvođenje značajnijih količina vode u centralni sistem.

Zaštita postojećih i potencijalnih izvorišta sa sanitarnog aspekta, kroz donošenje ili noveliranje odluka o zaštiti, predstavlja jedan od najbitnijih zadataka u ovoj oblasti, a ujedno je to i zakonska obaveza prema važećoj regulativi u oblasti voda.

Odvodnja otpadnih i oborinskih voda

Centralni sistem za prikupljanje i odvođenje otpadnih voda je dotrajao, djelimično izgrađen kao separadni ali većim dijelom mješovit i na nekim potezima neodgovarajućeg profila. Otpadne vode se i dalje bez određenog tretmana ispuštaju u vodotoke. Stanovništvo koje živi na područjima bez kanalizacionog sistema otpadne vode uglavnom ispušta u septičke jame, koje su dotrajale, vodopropusne su, te se nerednovno čiste i prazne, ili se ispuštaju direktno u vodotok. I ostale općine u Kantonu imaju značajan zaostatak u opremljenosti komunalnom hidrotehničkom infrastrukturuom, kako primarnom tako i sekundarnom.

Veliki problem u svim općinama KS je pojava izgradnje „bespravnih kanalizacione mreže“ koja je izgrađena bez provedene popisane zakonske procedure, i ne poštivanja propisanih tehničkih uslova u izdatim saglasnostima od strane nadležnog komunalnog preduzeća. Ova mreža se ne uzima na upravljanje i održavanje što dovodi do ugrožavanja ukupnog kanalizacionog sistema, kao i sanitarnu bezbjednost vodosnabdijevanja. Zastupljenost ovako izgrađenog sistema je velika, posebno po rubnim dijelovima sa trendom daljeg porasta.

Preduslov za daljni razvoj ovog sistema u Kantonu je svakako i adekvatan rad centralnog uređaja za prečišćavanje otpadnih voda, te izgradnju lokalnih uređaja za tretman otpadnih voda područja koja ne mogu gravitacionim putem dospjeti do centralnog uređaja u Butinama. Ovo

ujedno predstavlja i jedan od ključnih uslova urbanog razvoja koje jedan glavni grad treba da ispunjava.

Za dalji razvoj ostalih gradskih općina i Ilidže neophodno je izvršiti rekonstrukciju Hadžičkog, Hrasničkog i Rajlovačkog i Butmirskog kolektora za otpadne vode.

Općina Trnovo uložila je značajne napore i sredstva za izgradnju kanalizacione mreže i lokalnih uređaja za prečišćavanje. Treba istaknuti da je nakon duže rekonstrukcije pušten u funkciju uređaj u Trnovu koji je na teritoriji Federacije.

S obzirom da se otpadne vode iz susjednog Entiteta ispuštaju na područja Kantona, neophodno je da se ostvari kontinuirana saradnja resornih / nadležnih kantonalnih Ministarstava sa nadležnim federalnim Ministarstvima u svrhu kvalitetnog i blagovremenog rješavanja svih problema iz ove oblasti na Međuentitetskom nivou.

Kontinuiran rad na zaštiti kvaliteta i kvantiteta voda u skladu sa evropskim standardima je neophodan, kako bi se obezbijedilo i provođenje usvojenih zakona o zaštiti okoliša.

Poplave

Regulacija i uređenje vodotoka u svrhu zaštite urbanog područja od velikih voda predstavlja bitan preduslov koji zahtijeva kontinuirana ulaganja. Poplave koje su bile sredinom maja 2014. godine uzrokovala su mnogo problema, a među najugroženija područja spadaju područja oko rijeka Bosne, Željeznice, Zujevine, Miljacke i Tilave u Sarajevskom polju, te rijeka Misoče i Ljubine u Ilijašu, Ljubine i Jošanice u Vogošći, te Rakitnice u Trnovu. Mora se konstatovati da se ovaj problem ne može rješavati minimalnim saniranjem nastalih šteta. Bez obzira što ovakvi radovi zahtijevaju značajna sredstva činjenica je da je veliki dio KS zaštićen od poplava jer je izvedena regulacija vodotoka i zaštita od stogodišnjih voda, tako da se moraju uložiti naponi da se zaštiti preostalo područje, a radi se uglavnom o dijelovima općina Ilidža i Novi Grad.

Aktivnosti na uređenju riječnih korita i dalje su u toku, i u 2017. godini Ministarstvo privrede Kantona Sarajevo je obezbjedio određena sredstva za realizaciju projekata regulacije vodotoka. Program provođenja mjera korištenja i uređenja poljoprivrednog zemljišta u plavnim područjima KS-a obuhvata projekte uređenja riječnih korita u cilju smanjenja štetnih uticaja poplava na poljoprivrednom zemljištu, te zaštite stanovništva i materijalnih dobara.

7.3 Otpad

U 2017. godini pokrenute su brojne aktivnosti na realizaciji mjera iz Plana upravljanja otpadom Kantona Sarajevo, za koje su nosioci KJKP „Rad“, Zavod za izgradnju Kantona Sarajevo, KJKP „Park“, Zavod za planiranje razvoja i općine u Kantonu Sarajevo. Osnovni operativni ciljevi iz Plana su uspostava sistema odvojenog prikupljanja otpada, uspostava Regionalnog centra za upravljanje otpadom, te unapređenje sistema upravljanja posebnim kategorijama otpada.

Zavod za izgradnju je, u skladu sa usvojenim Program aktivnosti u okviru RCUO za 2017. godinu, proveo tenderske procedure i ugovorio radove na izgradnji plinske infrastrukture, mjerenju procjednih voda, izradi elaborata o ispitivanju stabilnosti i proširenju odlaganja, rekonstrukciji sistema tremana procjednih voda, te izvođenju radova na deponiji inertnog materijala.

Ugovorena je i instalacija pilot uređaja za tretman procjednih voda, koja je zbog vremenskih uslova odgođena za 2018. godinu.

U saradnji sa KJKP „Rad“ završen je dio aktivnosti iz Programa sanacije, koji se odnosi na nabavku bagera kašikara sa neophodnim dodacima za rad na deponiji, nabavku terenskog vozila za potrebe osoblja i održavanja deponije, nabavku kemikalija za pogonski laboratorij, popravku i uspostava telefonske linije i internetske mreže i nabavku laptopa za potrebe laboratorije i komandne zgrade, servisiranje kompresora i sistema za aeraciju. Za projekat izgradnje Reciklažnog dvorišta u RCUO Smiljevići – I faza, KJKP „Rad“ je izvršio dio radova vlastitim kapacitetima, a u toku su građevinski radovi na izgradnji reciklažnog dvorišta. Očekuje se da će radovi biti završeni do polovine 2018. godine. Početkom 2018. godine je planirana nabavka opreme, koja će biti finansirana sredstvima Federalnog fonda za zaštitu okoliša. U toku je procedura nabavke kompaktora za otpad, kao i opreme za reciklažu građevinskog otpada.

Zavod za planiranje je započeo aktivnosti na izradi prostorno-planskog dokumenta za Regionalni centar za upravljanje otpadom. U 2017. godini je usvojena Odluka o pristupanju izradi prostornog plana, kao i Odluka o vršenju strategijske procjene uticaja na okoliš. Zavod za planiranje je nosilac realizacije projekta Izrada općinskih elaborata o lokacijama reciklažnih dvorišta, niša i zelenih otoka u svim općinama Kantona Sarajevo, sa lociranjem u prostorno-planskoj dokumentaciji i investicijskim planom. U toku 2017. Godine pripremljene su Tehničke smjernice za projektiranje infrastrukture za prihvat otpada koje sadrže informacije iz GIS baza podataka za nivo Kantona Sarajevo, definisane opće i tehničke zahtjeve za uređenje zelenih otoka i reciklažnih dvorišta, prijedlog idejnih rješenja različitih tipova planirane infrastrukture i zoniranje Kantona Sarajevo prema tipovima objekata u kojima nastaje komunalni otpad. Također, urađena je I faza općinskih elaborata „Postojeće stanje“ koja sadrži analizu i ocjenu stanja u oblasti upravljanja komunalnim otpadom za područje devet općina KS i pripremljen prijedlog II faze „Projekcije razvoja“ sa prijedlozima rješenja za uspostavljanje odvojenog prikupljanja otpada na području Kantona Sarajevo.

Općina Ilijaš je pokrenula projekat „Izrada projektne dokumentacije za zatvaranje i saniranje stare lokalne deponije Do u MZ Lješevo“, za koju je Federalno ministarstvo okoliša i turizma donijelo Rješenje o odobravanju plana sanacije, zatvaranja i rehabilitacije. U narednoj godini će se pristupiti izradi Glavnog projekta sanacije.

U saradnji Ministarstva prostornog uređenja, građenja i zaštite okoliša sa KJKP „Park“ pripremljen je idejni projekat za izgradnju kompostane – I faza, te je nabavljena pokretna drobilica za usitnjavanje zelenog otpada, dok je u saradnji sa Sarajevskom razvojnom agencijom SERDA pripremljena je Analiza i Projektni zadatak za izradu Studije opravdanosti izgradnje kogenerativnog postrojenja i postrojenja za mehaničko-biološki tretman otpada. Također, počela saradnja sa NVO COOR za realizaciju projekta „Uspostava registra otpada životinjskog porijekla“, čiji rezultati će omogućiti stvaranje preduslova za iznalaženje rješenja za zbrinjavanje ovog otpada.

U 2017. godini, u proceduri je bilo 9 zahtjeva (5 zahtjeva za izdavanje dozvole za upravljanje otpadom, 2 zahtjeva za produženje dozvole za upravljanje otpadom i 2 zahtjeva za oslobađanje od obaveze posjedovanja dozvole), od čega su 2 zahtjeva prenesena iz 2016. godine, a 7 zahtjeva je zaprimljeno u 2017. godini. Riješeno je 5 zahtjeva (doneseno je 1 rješenje o produženju dozvole za upravljanje otpadom, 1 rješenje o odbijanju zahtjeva za produženje, 2

rješenja o odbijanju zahtjeva za dozvolu i 1 rješenje o oslobađanju), a 4 zahtjeva nisu riješena. Pokretane su aktivnosti na unapređenju stanja upravljanja otpadom, sa posebnim naglaskom na komunalni, građevinski, medicinski i životinjski otpad, mulj sa postrojenja za tretman otpadnih voda, zeleni otpad, itd.

7.4 Prirodno naslijeđe

U okviru redovnih poslova u zaštićenim područjima, koji se odnose na kontrolu poštivanja propisanih mjera zaštite, te kontinuirani monitoring prirodnih i kulturno – historijskih vrijednosti, u 2017. godini su zahvaljujući nadzoru na području SP "Vrelo Bosne" uočene aktivnosti (gradnja objekta od strane privatnog lica, a po urbanističkoj saglasnosti i odobrenju za građenje koje je izdala Općina Ilidža), koje bi mogle imati negativni uticaj na prirodne vrijednosti ovog područja. U konkretnom slučaju Ministarstvo prostornog uređenja, građenja i zaštite okoliša je zatražilo postupanje nadležne kantonalne inspekcije, a predmet je trenutno na Kantonalnom sudu. Inače, kada je u pitanju SP "Vrelo Bosne", od najznačajnijih aktivnosti u izvještajnom periodu izdvaja se sanacija putne komunikacije duž Velike aleje, u saradnji KJU i Općine Ilidža.

Tokom 2017. godine aktivnosti su usmjerene na izgradnju turističke infrastrukture i ponude u zaštićenim prirodnim područjima, u skladu sa planovima upravljanja, prostornim planovima područja posebnih obilježja, te projektnim rješenjima za infrastrukturne radove. U tom kontekstu, na području ZP "Trebević", nakon realizacije aktivnosti na izmještanju dijela vodovodne mreže za potrebe izgradnje javne česme i toaleta, u 2017. godini izrađen je idejni projekat na osnovu koga je Općina Stari Grad izdala urbanističku saglasnost za izgradnju javne česme i javnog mokrog čvora, a u 2018. godini očekuje se dobijanje preostalih potrebnih dozvola za uspostavu prvog javnog toaleta i česme na ovom području, a što je i predviđeno Planom upravljanja. Ministarstvo je izdalo okolinsku dozvolu za izgradnju Trebevičke žičare, čijom uspostavom bi se trebalo smanjiti korištenje pojedinačnih motornih vozila prema ovom zaštićenom području i time pritisak na cjelokupan prostor. Također, u 2017. godini otpočele aktivnosti na izradi projektno-tehničke dokumentacije za Planinsku botaničku baštu na području ZP "Trebević", čije je uspostavljanje predviđeno Planom upravljanja ovim područjem. Osnivanjem botaničke bašte unaprijedila bi se zaštita elemenata prirodnog diverziteta, te obezbijedila promocija i očuvanje rijetkih i ugroženih planinskih biljaka u Bosni i Hercegovini kao primjera zaštite u ex situ uslovima.

Donošenjem Zakona o proglašenju ZP "Bentbaša" površina zaštićenih područja se povećala za 160,9 ha i sad iznosi ukupno 3.091,17 ha, ili 2,40% ukupne površine Kantona.

Kada je u pitanju novoproglašeno područje Bentbaše, pripremljeno je Idejno rješenje sistema video-nadzora na području Moščanice, Kozje ćuprije, puta Sarajevo-Pale s ciljem direktne optičke vidljivosti ovih lokacija sa nadzornim centrom u PU Stari Grad. Također, od strane Fonda za zaštitu okoliša FBiH odobren je projekat Općine Stari Grad vezano za postavljanje LED rasvjetu u aleji ambasadora u ZP "Bentbaša" čija se realizacija očekuje u 2018. godini.

Projektom "Analiza stanja i prijedlog mjera zaštite za sve evidentirane pojedinačne spomenike prirodne baštine, sa analizom stanja zaštićenih područja Kantona Sarajevo" predložene su, između ostalog, izmjene granice obuhvata SP "Skakavac", te je dat poseban akcenat na potrebu proširenja obuhvata SP "Vrelo Bosne" i promjenu naziva u park prirode, a što zahtijeva prethodnu revalorizaciju prostora i izradu novog Stručnog obrazloženja. Rezultati projekta su

prezentovani svim relevantnim institucijama u ovoj oblasti, a daljnje aktivnosti se očekuju u 2018. godini.

Usvajanjem od strane Vlade KS Projektne dokumentacije na nivou urbanističkog projekta: "Edukaciono-rekreacioni EKO KAMP i sportsko-rekreaciona Zona 1", shodno Prostornom planu područja posebnog obilježja ZP "Bijambare" ("Sl. novine Kantona Sarajevo", broj 23/09), nastavljen je postupak legalizacije objekata koji se zadržavaju u pomenutom kompleksu, a potpisan je i sporazum o izradi glavnog projekta.

Adekvatnim mjerama i finansijskom podrškom sa različitih nivoa unaprijeđeni su turistički potencijali zaštićenih prirodnih područja, o čemu govori podatak o više od 270.000 registrovanih posjetilaca na područjima Bijambara i Vrela Bosne, a taj broj je daleko veći ako se uzmu u obzir i ostale posjete kako na pomenutim područjima, tako i u ZP "Trebevića", SP "Skakavac", te i novoproglašenom ZP "Bentbaša" na kojima još nije uspostavljena naplata ulaza u zaštićeno područje.

7.5 Energijska efikasnost

Povećanja energijske efikasnosti u objektima budžetskih korisnika Kantona Sarajevo

Kada je u pitanju realizacija Projekta "Zeleni ekonomski razvoj" i njegove komponente "Povećanje energijske efikasnosti javnih objekata u Kantonu Sarajevo", Ministarstvo prostornog uređenja, građenja i zaštite okoliša je nakon usvajanja Programa realizacije projekta povećanja energijske efikasnosti u objektima budžetskih korisnika Kantona Sarajevo u 2017. godini potpisalo sporazum sa UNDP-ijem na realizaciji istog. Realizacija pomenutog Programa u 2017. godini obuhvatila je prvobitno energijsku sanaciju 4 (četiri) javna objekta u Kantonu Sarajevo: JU OŠ "Hrasno", JU OŠ "Hamdija Kreševljaković", administrativnu zgradu Općine Vogošća i JU Dom zdravlja "Hadžići". Ministarstvo prostornog uređenja, građenja i zaštite okoliša je zajedno sa općinama obezbijedilo sredstva za energijsku sanaciju i dodatna tri objekta (Šesta osnovna škola, vrtić Košuta i JU OŠ "Čengić Vila I"). Za neke od ovih objekata realizacija je okončana u 2017. godini, dok se za ostale to očekuje do kraja aprila 2018. godine. Realizacija projekata povećanja energijske efikasnosti obuhvatala je, između ostalog, zamjenu dotrajale i energetske neefikasne vanjske stolarije, radove na kotlovnica i grijnim tijelima, termoizolaciju vanjskih zidova i krovova objekata i dr., s ciljem najprije smanjenja negativnih efekata na kvalitet zraka uslijed proizvodnje toplotne energije, zatim racionalizacije troškova za potrošnju energije, uštede budžetskih sredstava i mnogih drugih benefita.

Paralelno sa provođenjem mjera energijske efikasnosti u javnim objektima KS, realizovane su skoro sve planirane aktivnosti u okviru druge komponente Projekta "Zeleni ekonomski razvoj", koja se odnosila na "Institucionalizaciju energetske upravljanja i akcioni plan energijske efikasnosti u Kantonu Sarajevo". U tom kontekstu, izrađena je Studija energijske efikasnosti javnih objekata u Kantonu Sarajevo, u završnoj fazi je Akcioni plan za naredni trogodišnji period. Akcioni plan bi trebao biti sastavni dio sveobuhvatnog Plana energijske efikasnosti Kantona Sarajevo, koga treba donijeti Vlada Kantona Sarajevo u skladu sa Zakonom o energijskoj efikasnosti u Federaciji BiH, a čija izrada još nije započeta.

Preostale realizovane aktivnosti u okviru pomenute komponente uključuju izradu deset energetskih audita javnih objekata od ukupno 15 koliko ih je obuhvaćeno projektom, kao i

nastavak obuke energijskih menadžera javnih objekata po pitanju korištenja i unosa podataka u Informatični sistem za upravljanje energijom - EMIS.

Model poboljšanja energetske efikasnosti u zgradarstvu na području KS u funkciji povećanja broja korisnika

Imajući u vidu, da je sektor zgradarstva jedan od najvećih potrošača energije u Kantonu Sarajevo, što je prije svega posljedica niske energetske efikasnosti zgrada, u toku 2017. godine pripremljen je "Model poboljšanja energetske efikasnosti u zgradarstvu na području KS u funkciji povećanja broja korisnika (omasovljenje)", odnosno Model EE, u saradnji Ministarstva prostornog uređenja, građenja i zaštite okoliša, Sarajevske regionalne razvojne agencije (SERDA) i vanjskih stručnih saradnika. U decembru, 2017. godine od strane Vlade Kantona Sarajevo usvojen je pomenuti Model s ciljem smanjenja troškova za grijanje stambenih i javnih zgrada što će imati za rezultat manje zagađivanje zraka i bolji komfor za korisnike, kao i smanjenje potrošnje čvrstih goriva, naročito u urbanim sredinama i održivost korištenja prirodnog gasa za grijanje. Osnovni princip na kojem se bazira Model EE je otplata troškova mjera energetske efikasnosti (EE) iz postignutih ušteda, što znači da za vlasnike zgrada na kojima se provode mjere nema povećanja troškova zbog ulaganja u iste. Na bazi procjene, planirano je da se Modelom godišnje obuhvati 100 individualnih stambenih zgrada, 1.000 stanova u zgradama kolektivnog stanovanja i 20 javnih zgrada. Model je otvoren i za sinergijsko djelovanje u smislu priključenja općina i Grada Sarajeva.

Okolinske dozvole

U periodu 01.01.-31.12.2017. godine zaprimljena su 36 zahtjeva za izdavanje okolinske dozvole, iz 2016. godine preneseno je 8 zahtjeva, odnosno rješavana su 44 zahtjeva za izdavanje okolinske dozvole. Izdato je 20 rješenja o okolinskoj dozvoli, 1 rješenje o odbijanju zahtjeva i 9 zaključaka o odbacivanju zahtjeva. U 2018. godinu preneseno je 14 zahtjeva.

Najviše zahtjeva se odnosilo na oblast energetike (kotlovnice). Rješavan je i veliki broj zahtjeva za obnovu okolinskih dozvola, a jedan zahtjev se odnosio na zatvaranje pogona. Izdate su okolinske dozvole za drvnu, metalnu i poljoprivrednu industriju, te za turizam i zabava industriju (Trebevička žičara).

8. Analiza budžeta i javne administracije

8.1 Analiza javnih prihoda i rashoda

Budžet Kantona Sarajevo obavezujući je okvir djelovanja javnog sektora i u finansijskom smislu predstavlja plan prihoda i rashoda. Izrada i izvršavanje budžeta zasniva se na načelima jedinstva, tačnosti, uravnoteženosti i zakonitosti budžeta, načelu univerzalnosti, efikasnosti ekonomičnosti i transparentnosti. Izrada godišnjeg budžeta zasniva se na budžetskom kalendaru te Dokumentu okvirnog budžeta koji obuhvata najmanje jednu fiskalnu godinu i dvije naredne godine. Strukturu budžetskih sredstava čine porezni i neporezni prihodi, kao dominantni izvori budžetskih sredstava, zatim grantovi, donacije, kapitalni primici i račun finansiranja.

U periodu 01.01. do 31.12.2017. godine ostvareni su prihodi i primici u iznosu 744.975.186 KM, a izvršeni rashodi i izdaci u iznosu 740.270.842 KM. Na osnovu ostvarenih prihoda i primitaka i izvršenih rashoda i izdataka ostvaren je suficit u tekućoj godini u iznosu od 4.704.344 KM, tako da ukupni deficit Budžeta Kantona Sarajevo na dan 31.12.2017. godine iznosi -74.359.580 KM.

Tabela 82. Ukupno ostvareni prihodi u periodu u 2014., 2015. i 2016. godini

Prihodi	2014		2015		2016		2017		Indeks 2017/2016
	Iznos	%	Iznos	Iznos	Iznos	%	Iznos	%	
OSTVARENI PRIHODI									
Prihodi od poreza	530.240.933	80,8	567.417.812	83,7	583.065.789	85,6	626.590.036	84,1	107,5
Neporezni prihodi	64.270.958	9,8	66.616.566	9,8	75.254.154	11,1	81.557.006	10,9	108,4
Tekući transferi i donacije	16.444.467	2,5	14.617.979	2,2	16.516.131	2,4	15.601.850	2,1	94,5
Kapitalni transferi	0	0,0		0,0	552.300	0,1	2.370.180	0,3	429,1
Prihodi od interni transakcija	0	0,0		0,0		0,0	755.797	0,1	
Kapitalni primici	1.146.236	0,2	920.825	0,1	880.378	0,1	300.487	0,0	34,1
Račun finansiranja	37.431.872	5,7	27.853.253	4,1	4.544.900	0,7	17.799.830	2,4	391,6
Višak primitaka od direktnog zaduživanja	6.944.788	1,1	262.641	0,0		0,0	0	0,0	
UKUPNO	656.479.254	100,0	677.689.076	100,0	680.813.652	100,0	744.975.186	100,0	109,4

U 2014., 2015., 2016. i 2017. godini najveći udio ostvarenih prihoda se ostvarivao preko poreznih prihoda, od 80,8% do 85,6. U 2017. godini, ostvareni prihodi od poreza su veći za 7,5% u odnosu na ostvarenje 2016. godine.

Kad je riječ o budžetskim rashodima, evidentan je rast sa 684.830.964 KM u 2016. na 740.270.842 KM u 2017. godini.

Tabela 83. Ostvareni budžetski rashodi u periodu 2014-2016.

Rashodi	2014		2015		2016		2017		Indeks 2017/2016
	Iznos	%	Iznos	%	Iznos	%	Iznos	%	
Plaće i naknade troškova zaposlenih	250.248.689	40,3	253.038.269	38,2	250.191.378	36,5	258.546.837	34,9	103,3
Doprinosi poslodavaca i ostali doprinosi	25.281.685	4,1	25.417.187	3,8	25.378.622	3,7	26.183.270	3,5	103,2
Izdaci za materijal i usluge	48.891.680	7,9	50.455.287	7,6	55.049.296	8,0	54.309.996	7,3	98,7
Tekući transferi	222.738.070	35,9	250.135.569	37,7	232.185.875	33,9	247.471.974	33,4	106,6
Izdaci za obaveze po kreditima	3.706.696	0,6	5.088.929	0,8	5.193.059	0,8	4.477.629	0,6	86,2
Kapitalni transferi	32.114.594	5,2	29.909.876	4,5	52.284.230	7,6	77.050.958	10,4	147,4
Izdaci za nabavku stalni sredstava	22.699.578	3,7	20.221.563	3,0	28.530.541	4,2	33.250.927	4,5	116,5
Sredstva za pozajmljivanje	1.256.000	0,2	2.400.000	0,4	1.350.000	0,2	1.282.000	0,2	95,0
Otplate dugova	13.920.607	2,2	26.457.719	4,0	34.667.961	5,1	37.697.251	5,1	108,7
Tekuća rezerva									
Višak rashoda nad prihodima									
Ukupno	620.857.599	100,0	663.124.399	100,0	684.830.962	100,0	740.270.842	100,0	108,1

U strukturi rashoda, najveće učešće u ukupnim rashodima se odnosi na plaće i naknade troškova zaposlenih, koji u strukturi ukupnih rashoda imaju trend pada od 40,3% ukupnih rashoda u 2014. godini do 34,9% u 2017. godini. Tekući transferi bilježe povećanje u procentualnom učešću u ukupnim godišnjim rashodima, sa 35,9% u 2014. godini na 37,7% u 2015. godini, dok u 2017. godini su smanjeni za 4,3%. Bitno je istaći i porast izdataka za dospelje obaveze po kreditima i otplate dugova, koji su sa približno 3,7 miliona KM u 2014. godini porasli na približno 4,5 miliona KM ili za 20% u 2017. godini. Izdatci za otplatu dugova su rasli sa 13,9 miliona KM u 2014. godini na 37,7 miliona KM u 2017.

Tekući transferi koji se finansiraju iz budžeta Kantona najčešće se odnose na tekuće transfere neprofitnim organizacijama, tekuće transfere pojedincima, učešća i subvencije javnim preduzećima, učešća i transferi drugim nivoima vlasti, te drugi tekući rashodi.

8.2 Program javnih investicija¹⁴

Ukupan broj projekata (tekućih i kandidovanih) u 2017. godini je 131 i veći je za 1,9 puta u odnosu na ukupan broj projekata u 2016. godinu.

Ukupna planirana vrijednost projekata (tekućih i kandidovanih) iznosi preko 1 milijarde KM za posmatrane godine, u 2017. godini je veća za 54,9% u odnosu na 2016. godinu.

Tabela 84. Pregled promjena osnovnih podataka iz PJKS

Status projekata	2014			2015			2016			2017		
	Broj projek.	Planirana vrijednost projekta (mil. KM)	Budžet (mil. KM)	Broj projek.	Planirana vrijednost projekta (mil. KM)	Budžet (mil. KM)	Broj projek.	Planirana vrijednost projekta (mil. KM)	Budžet (mil. KM)	Broj projek.	Planirana vrijednost projekta (mil. KM)	Budžet (mil. KM)
Tekući ukupno	87	760	80,2	68	717,1	108,2	26	210	31,7	32	315,2	31,8
Ukupno učešće KS	84	366,2	33,7	64	314	26,6		94,7	14,3		129,1	23,5
Drugi izvori finansiranja	41	393,9	46,6	46	403,1	81,5		115,1	17,4		186,1	8,3
Učešće KS (%)	96,6	48,2	42	94,1	43,8	24,6		45,1	45		41	73,8
Učešće drugih izvora finansiranja (%)	47,1	51,8	58	67,6	56,2	75,4		54,9	55		59	26,2
Kandidovani ukupno	42	264,1	43,9	39	200,8	4,6	40	439,2		99	689,7	
Tekući i kandidovani projekti	129	1.024,10	124,1	107	918	112,8	66	649	31,7	131	1.005	31,8

Tabela 85. Pregled promjena osnovnih podataka iz PJKS, indeks

Status projekata	Indeks 2017/2016		
	Broj projekata	Planirana vrijednost projekta (mil. KM)	Budžet (mil. KM)
Tekući ukupno	123,1	150,2	100,3
Ukupno učešće KS		136,3	164,3
Drugi izvori finansiranja		161,7	47,7
Učešće KS (%)		90,9	164,0
Učešće drugih izvora finansiranja (%)		107,5	47,6
Kandidovani ukupno	247,5	157,0	
Tekući i kandidovani projekti	198,5	154,9	100,3

U ukupnoj planiranoj vrijednosti tekućih projekata u 2017. godini (315 miliona KM) sredstva Budžeta KS učestvuju sa 73,8% i iznose 129 miliona KM. Sredstva Budžeta KS u odnosu na 2016. godinu veća su za 64,3% ili 34,4 miliona KM.

U 2017. godini drugi izvori finansiranja iznose 186 miliona KM ili 47,7% i veći su za 71 milion KM.

Ukupno planirana vrijednost kandidovanih projekata iznosi 689,7 miliona KM u 2017. godini i veća je za 57,0% u odnosu na 2016. godinu.

¹⁴ Program javnih investicija KS, Informacija dostupna na stranici Zavoda za planiranje razvoja KS

II Implementacija Strategije

Uvod

Pregled provedbe Strategija razvoja Kantona Sarajevo za 2017. godinu (u daljem tekstu Pregled) priprema se u svrhu informisanja svih relevantnih aktera o realiziranim strateškim mjerama i aktivnostima u prethodnoj godini te se odnosi samo na elemente vezane za provedbu mjera u 2017. godini. Pregled je pripreman kao zaseban dokument, ali čini dio cjelovitog Izvještaja o razvoju Kantona Sarajevo za 2017. godinu.

Zavod za planiranje razvoja Kantona Sarajevo je na osnovu prikupljenih informacija, odnosno na osnovu izvještaja o radu ministarstava, izvještaja o implementaciji projekta za 2017. planiranih Akcionim planom 2017-2019. godina (u daljem tekstu AP 2017-2019.), koje su dostavila ministarstva preko članova Kantonalnog odbora za razvoj za implementaciju Strategije (u daljem tekstu KOR), izradio Izvještaj o implementaciji Strategije razvoja Kantona Sarajevo do 2020. godine za 2017. godinu.

Nakon Uvodnog dijela Pregleda predstavljena je struktura strategije, dat kratak sažetak AP-a 2017-2019., ukupan pregled provedbe Strategije za 2017. godinu. U posebnom dijelu dat je pregled provedbe Strategije po ciljevima i prioritetima za 2017. godinu kroz analizu i praćenje Strategijom utvrđenih indikatora , kao i pregled finansijskih ulaganja za 2017. godinu.

9. Struktura strategije

Strategija razvoja Kantona Sarajevo do 2020. se sastoji od dva ključna dijela: strateškog i programskog okvira.

Strateški okvir

U ovom dijelu dat je izvod iz detaljne situacione analize, sektorska analiza za Kanton Sarajevo u smislu stanja u ekonomiji, socijalnom sektoru, okolišu i javnoj infrastrukturi, trendovi u okruženju, procjena vanjske i unutrašnje okoline za posmatrane sektore, zatim SWOT analiza, ključni strateški izazovi i fokusi za dalji razvoj Kantona Sarajevo. Strateški okvir također sadrži i utvrđivanje vizije razvoja, kao i strateške i prioritne ciljeve, vezu sa planskim dokumentima viših nivoa i EU dokumenata, kretanje budžetske potrošnje, te osvrt na predhodni period i smjernice.

Na taj način Strategija usmjerava sveukupan razvoj Kantona uzimajući u obzir ekonomsku, društvenu, okolišnu i prostornu dimenziju i na temelju toga utvrđuje viziju razvoja Kantona Sarajevo:

Kanton Sarajevo je evropska, dinamična, kreativna i kulturno raznolika regija ugodnog
življenja i unosnog poslovanja

Na temelju strateških fokusa i vizije KS, definisano je pet strateških ciljeva koji osiguravaju sinergijske efekte između ekonomije, okoliša i društva, uz puno uvažavanje interesa lokalne uprave.

Strateški ciljevi koji vode ka ostvarenju vizije razvoja Kantona Sarajevo su:

1. Poboljšati administrativni i poslovni ambijent za ubrzan ekonomski rast i unaprijediti ekonomsku strukturu radi povećanja izvoza roba i usluga;
2. Povećati zaposlenost i kreirati nova bolje vrednovana radna mjesta;
3. Stvoriti uslove za uključujući društveno ekonomski rast i smanjenje siromaštva i unaprijediti dostupnost i pouzdanost svih javnih servisa;
4. Odgovorno upravljati okolišem, prostorom, prirodnim i infrastrukturnim resursima;
5. Unaprijediti sistem upravljanja razvojem Kantona Sarajevo;

Programski okvir

Definisani strateški ciljevi se realizuju putem 22 prioriteta cilja, koji su u programskom okviru Strategije razvijeni u mjere, projekte i aktivnosti sa planiranim potrebnim finansijskim sredstvima (indikativni finansijski i terminski okvir), čijom implementacijom će se postići definisani ciljevi razvoja tokom implementacije Strategije. Također, u ovom dijelu definisan je i institucionalni i organizacioni okvir za provedbu Strategije, kao i plan praćenja, izvještavanja, evaluacije i revizije Strategije.

Programski okvir je osnova za praćenje implementacije Strategije razvoja KS do 2020. koji razrađuje realizaciju 22 prioriteta cilja kroz 69 mjera i 238 projekata i predviđa potrebna sredstva. Treba istaći da projekat uključuje niz različitih aktivnosti, koje su praktično podprojekti.

Tabela 86. Programski okvir:

Strateški cilj	Broj			Potrebna sredstva u KM
	Prioritetnih ciljeva	Mjera	Projekta	
1. Poboljšati administrativni poslovni ambijent za ubrzan ekonomski rast i unaprijediti ekonomsku strukturu radi povećanja izvoza roba i usluga	6	20	84	141.529.000
2. Povećati zaposlenost i kreirati nova bolje vrednovana radna mjesta	3	7	27	74.918.000
3. Stvoriti uslove za uključujući društveno ekonomski rast i smanjenje siromaštva i unaprijediti dostupnost i pouzdanost svih javnih servisa	4	16	37	462.300.900
4. Odgovorno upravljati okolišem, prostorom, prirodnim i infrastrukturnim resursima	4	15	55	700.317.500
5. Unaprijediti sistem upravljanja razvojem Kantona Sarajevo	5	11	35	18.192.300
Ukupno	22	69	238	1.397.257.700

Ukupna planirana vrijednost Strategije razvoja Kantona Sarajevo do 2020. je 1.397.257.700 KM. Od toga za realizaciju:

- Strateškog cilja 1. planirano je 10,1% (141.529.000 KM),
- Strateškog cilja 2. planirano je 5,4% (74.918.000 KM),
- Strateškog cilja 3. planirano je 33,1% (462.300.900 KM),
- Strateškog cilja 4. planirano je 50,1% (700.317.500 KM) i
- Strateškog cilja 5. planirano je 1,3% (18.192.300 KM).

Prema strukturi izvora finansiranja planirano je da sredstva budžeta učestvuju oko 6,8%, fondovi oko 8%, a mješoviti izvori finansiranja (budžet i drugi izvori finansiranja) sa 86,2% učešća.

Tabela 87. Pregled planiranih sredstava za realizaciju strateških i prioritetnih ciljeva Strategije razvoja KS do 2020.

Strateški cilj/Prioritet		Sredstva u KM
		2016-2020
Strateški cilj 1. Poboljšati administrativni i poslovni ambijent za ubrzan ekonomski rast i unaprijediti ekonomsku strukturu radi povećanja izvoza roba i usluga		141.529.000
1.1.	Unaprijediti inovativnost, standardizaciju i izvoznu orijentaciju u proizvodnim i uslužnim industrijama sa potencijalom za izvoz (između ostalih, metalske, drvne, prehrambene, zelene, kreativne industrije itd.)	5.822.000
1.2.	Podržati razvoj konkurentnosti i atraktivnosti KS za ulaganja iz oblasti IKT industrije	17.948.000
1.3.	Povećati konkurentnost turističke destinacije KS	66.129.000
1.4.	Poboljšati administrativni i poslovni ambijent za brzo privlačenje domaćih i stranih investicija, razvoj poduzetništva i olakšavanje mobilnosti kapitala i ljudskih resursa	36.600.000
1.5.	Restrukturirati sektor komunalne privrede i komunalnih usluga te, ubrzati razvoj zelene industrije i cirkularne ekonomije	230.000
1.6.	Unaprijediti uslove za održivi razvoj ruralnih područja Kantona Sarajevo	14.800.000
Strateški cilj 2. Povećati zaposlenost i kreirati nova bolje vrednovana radna mjesta		74.918.000
2.1.	Poboljšati usklađenost između ponude i potražnje na tržištu rada i smanjiti strukturalnu nezaposlenost	68.100.000
2.2.	Implementirati efikasne programe prekvalifikacije i obrazovanja odraslih	2.450.000
2.3.	Razvijati poduzetničku kulturu	4.368.000
Strateški cilj 3. Stvoriti uslove za uključujući društveno ekonomski rast i smanjenje siromaštva i unaprijediti dostupnost i pouzdanost svih javnih servisa		462.300.900
3.1.	Oснаžiti socijalnu i radnu aktivaciju ranjivih grupa stanovništva i unaprijediti sistem socijalne zaštite za smanjenje siromaštva	10.550.000
3.2.	Reformirati sistem zdravstvene zaštite i zdravstvenih usluga	112.647.900
3.3.	Poboljšati kvalitet i dostupnost obrazovnih usluga za sve ciljane grupe stanovništva	27.483.000
3.4.	Jačati društvenu vrijednost kulture i sporta	311.620.000
Strateški cilj 4. Odgovorno upravljati okolišem, prostorom, prirodnim i infrastrukturnim resursima		700.317.500
4.1.	Osigurati i unaprijediti održivi sistem upravljanja prirodnim resursima i racionalno korištenje prostora	72.150.000
4.2.	Poboljšanje kvaliteta okolišnih komponenti i uspostavljanje integralnog sistema upravljanja otpadom	41.500.000
4.3.	Povećanje energetske efikasnosti i podsticanje korištenja obnovljivih izvora energije	14.357.500
4.4.	Unaprijediti razvoj infrastrukture i dostupnost na cijelom području Kantona Sarajevo	572.310.000
Strateški cilj 5. Unaprijediti sistem upravljanja razvojem Kantona Sarajevo		18.192.300
5.1.	Konsolidirati i povećati dugoročnu održivost javnih finansija, te ojačati razvojni kapacitet javnih finansija (budžeta i javnih fondova)	650.000
5.2.	Reformirati javnu administraciju i ojačati odgovornost, efikasnost i razvojni kapacitet administracije	9.032.300
5.3.	Ojačati participaciju građana u upravljanju razvojem KS	150.000
5.4.	Smanjiti korupciju i kriminalitet, povećati bezbjednost građana, te osnažiti funkcionisanje pravne države	7.960.000
5.5.	Pozicioniranje KS u široj regiji i Europi	400.000
UKUPNO		1.397.257.700

10. Kratki sažetak Akcionog plana Strategije razvoja Kantona za 2017-2019. godinu

Akcioni plan Strategije razvoja za 2017-2019. predstavlja operacionalizaciju strategije, odnosno sadrži sve mjere i aktivnosti/projekte u okviru strateških i prioritetnih ciljeva planirane da budu implementirane tokom 2017-2019., kao i finansijski okvir potreban za njihovu realizaciju, te određuje dinamiku i nositelje odgovornosti za realizaciju mjera. Ovakav plan omogućava pravovremeno sagledavanje očekivanih troškova potrebnih za realizaciju Strategije, te njihovo korigovanje i prilagođavanje raspoloživim finansijskim izvorima.

AP 2017-2019. planirana je implementacija projekata za koje su potrebna sredstva u iznosu od 721.401.895 KM što čini 51,6% ukupnog indikativnog finansijskog okvira Strategije (1.397.257.700 KM).

Treba istaći da u AP 2017-2019. nisu ušli projekti/aktivnosti za koje nema predviđenih sredstava u ovoj fazi, a koji su planirani Strategijom razvoja Kantona Sarajevo do 2020.

Naravno, te projekte, jer su od značaja za razvoj Kantona Sarajevo, treba uzeti u obzir u pripremi za naredni period implementacije Strategije (AP 2018-2020.).

Akcioni plan korespondira sa Programom javnih investicija KS 2017-2019. i Budžetom Kantona Sarajevo za 2017. godinu, odnosno sve aktivnosti/projekti su dijelom planova rada nadležnih ministarstava Vlade Kantona Sarajevo.

Izradu Akcionog plana pripremio je Zavod za planiranje razvoja KS zajedno sa Kantonalnim odborom za razvoj za proces implementacije (KOR) Strategije razvoja Kantona Sarajevo do 2020.

Strategija razvoja Kantona Sarajevo do 2020. i AP 2017-2019. su usklađeni sa Zakonom o razvojnom planiranju i upravljanju razvojem u Federaciji BiH (Službene novine FBiH, broj 32/17).

Tabela 88. Finansijska sredstva (u KM) potrebna za realizaciju strateških ciljeva tokom 2017-2019. data su u narednoj tabeli:

Strateški cilj	2017	2018	2019	Ukupno 2017-2019	Ukupno 2016-2020	AP 17-19/ ukupno 16-20 (%)
1	25.184.540	24.338.567	27.789.000	77.312.107	141.529.000	54,6
2	7.661.155	6.960.118	7.634.805	22.256.078	74.918.000	29,7
3	25.845.333	74.098.020	55.892.020	155.835.373	462.300.900	33,7
4	97.574.458	191.416.421	173.670.958	462.661.837	700.317.500	66,1
5	1.419.500	1.238.000	679.000	3.336.500	18.192.300	18,3
UKUPNO	157.684.986	298.051.126	265.665.783	721.401.895	1.397.257.700	51,6

Planirana sredstva u iznosu od 721.401.895 KM, za period 2017-2019. godina, najviše se odnose na projekte Strateškog cilja 4 (64,1%), zatim Strateškog cilja 3 (21,6%), te Strateškog cilja 1 (10,7%). Na projekte Strateškog cilja 2 i Strateškog cilja 5 predviđeno je 3,6% ukupnih sredstava za period Akcionog plana.

Predviđenim sredstvima, prema AP 2017-2019., realizovaće se ili će početi sa realizacijom 159 projekata od ukupno 238 projekata planiranih Strategijom. Od toga u 2017. je planirano, da se realizuje ili počne sa realizacijom, 118 projekata.

Tabela 89. Planirana implementacija Strategije razvoja Kantona Sarajevo do 2020. prema broju projekata

Strateški cilj	Broj			
	Prioritetnih ciljeva	Mjera	Projekta u 2017	Projekta u 2017-2019
1. Poboljšati administrativni poslovni ambijent za ubrzan ekonomski rast i unaprijediti ekonomsku strukturu radi povećanja izvoza roba i usluga	6	19	31	63
2. Povećati zaposlenost i kreirati nova bolje vrednovana radna mjesta	3	6	17	18
3. Stvoriti uslove za uključujući društveno ekonomski rast i smanjenje siromaštva i unaprijediti dostupnost i pouzdanost svih javnih servisa	4	15	28	30
4. Odgovorno upravljati okolišem, prostorom, prirodnim i infrastrukturnim resursima	4	15	28	34
5. Unaprijediti sistem upravljanja razvojem Kantona Sarajevo	4	7	14	14
Ukupno	21	62	118	159

U narednoj tabeli data je struktura finansiranja po strateškim i prioritetnim ciljevima i po godinama.

Tabela 90. Planirana struktura finansiranja Strateških i Prioritetnih ciljeva za period 2017-2019.

	2017		2018		2019		Ukupno 17-19	
	u KM	%	u KM	%	u KM	%	u KM	%
Strateški cilj 1	25.184.540	100,0	24.338.567	100,0	27.789.000	100,0	77.312.107	100,0
Budžet KS	12.592.760	50,0	14.330.391	58,9	17.948.250	64,6	44.871.401	58,0
Općine	312.564	1,2	1.340.757	5,5	833.100	3,0	2.486.421	3,2
Drugi izvori i fondovi	11.304.216	44,9	3.777.419	15,5	2.152.650	7,7	17.234.285	22,3
Nema podataka	975.000	3,9	4.890.000	20,1	6.855.000	24,7	12.720.000	16,5
Strateški cilj 2	7.661.155	100,0	6.960.118	100,0	7.634.805	100,0	22.256.078	100,0
Budžet KS	1.608.000	21,0	2.140.000	30,7	2.340.000	30,6	6.088.000	27,4
Općine		0,0		0,0		0,0	0	0,0
Drugi izvori i fondovi	6.053.155	79,0	4.820.118	69,3	5.294.805	69,4	16.168.078	72,6
Nema podataka	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Strateški cilj 3	25.845.333	100,0	74.098.020	100,0	55.892.020	100,0	155.835.373	100,0
Budžet KS	9.703.200	37,5	62.315.320	84,1	43.314.320	77,5	115.332.840	74,0
Općine	293.000	1,1	255.000	0,3	300.000	0,5	848.000	0,5
Drugi izvori i fondovi	3.671.933	14,2	725.500	1,0	825.500	1,5	5.222.933	3,4
Nema podataka	12.177.200	47,1	10.802.200	14,6	11.452.200	20,5	34.431.600	22,1
Strateški cilj 4	97.574.458	100,0	191.416.421	100,0	173.670.958	100,0	462.661.837	100,0
Budžet KS	26.956.520	27,6	23.086.811	12,1	21.287.200	12,3	71.330.530	15,4
Općine	808.785	0,8	45.905.000	24,0	45.905.000	26,4	92.618.785	20,0
Drugi izvori i fondovi	69.696.614	71,4	121.824.611	63,6	97.225.000	56,0	288.746.224	62,4
Nema podataka	112.540	0,1	600.000	0,3	9.253.758	5,3	9.966.298	2,2
Strateški cilj 5	1.419.500	100,0	1.238.000	100,0	679.000	100,0	3.336.500	100,0
Budžet KS	396.500	27,9	645.000	52,1	85.000	12,5	1.126.500	33,8
Općine	60.000	4,2		0,0		0,0	60.000	1,8
Drugi izvori i fondovi	878.000	61,9	378.000	30,5	379.000	55,8	1.635.000	49,0
Nema podataka	85.000	6,0	215.000	17,4	215.000	31,7	515.000	15,4
Ukupno AP 17-19	157.684.986	100,0	298.051.126	100,0	265.665.783	100,0	721.401.895	100,0
Budžet KS	51.256.980	32,5	102.517.522	34,4	84.974.770	32,0	238.749.271	33,1
Općine	1.474.349	0,9	47.500.757	15,9	47.038.100	17,7	96.013.206	13,3
Drugi izvori i fondovi	91.603.918	58,1	131.525.648	44,1	105.876.955	39,9	329.006.520	45,6
Nema podataka	13.349.740	8,5	16.507.200	5,5	27.775.958	10,5	57.632.898	8,0

Posmatrajući prema strukturi finansiranja u periodu 2017-2019. od ukupno planiranih 721.401.895 KM, iz Budžeta KS se planira finansirati 238.749.271 KM, odnosno 33,1%, iz sredstava Općina u iznosu od 96.013.206 KM ili 13,3%, te 329.006.520 KM iz Drugih izvora finansiranja (budžeti viših nivoa vlasti, fondovi, grantovi, donacije....) što je 45,6% od ukupno planiranih sredstava.

AP 2017-2019. za 2017. godinu planirano je oko 157,7 miliona KM. Od toga iz Budžeta KS oko 51,2 miliona KM (32,5%), sredstva općina oko 1,5 miliona KM (1,0%), te iz drugih izvora finansiranja preko 91,6 miliona KM (58,1%), a za 13,3 miliona KM ili 8,5% sredstava nema podataka o strukturi i načinu finansiranja, odnosno naknadno će se utvrditi i obrazložiti u Izvještaju o implementaciji za 2017.

Planirana sredstva u iznosu od 157.684.986 KM, najviše se odnose na projekte Strateškog cilja 4 (61,9%), zatim Strateškog cilja 3 (16,4%), te Strateškog cilja 1 (15,9%). Na projekte Strateškog cilja 2 i Strateškog cilja 5 predviđeno je 5,8% ukupnih sredstava za 2017. godinu.

U okviru **Strateškog cilja 1** najviše sredstava je planirano za realizaciju projekata/aktivnosti koji će povećati konkurentnost turističke destinacije, odnosno za poboljšanje turističko resursne osnove Olimpijskih planina Igmana i Bjelašnice. Također, značajna sredstva su planirana za podršku razvoja poduzetništa (kreditiranje subjekata male privrede pod povoljnijim uslovima), te za unaprijeđenje prostornih uslova za razvoj MSP-a u poslovnim zonama i inkubatorima (infrastrukturno uređenje i rješavanje imovinsko-pravnih odnosa u industrijskim zonama u KS), kao i za poboljšanje konkurentnosti sektora poljoprivrede u KS i unaprijeđenje ponude domaćih poljoprivrednih proizvoda (poticaji za primarnu poljoprivrednu proizvodnju, posebno za sirovine potrebne prehrambenoj industriji).

U okviru **Strateškog cilja 2** najviše sredstava je planirano za realizaciju projekata/aktivnosti za sufinansiranje programa zapošljavanja, odnosno programe sufinansiranja prekvalifikacije, dokvalifikacije, sufinansiranje samozapošljavanja, sufinansiranje zapošljavanja teško upošljivih kategorija (invalidi, demobilisani borci, pripravnici i sl.). Također, značajna sredstva su planirana za razvoj poslovnih modela socijalnog poduzetništva, kroz uspostavljanje Centra za razvoj socijalnog poduzetništva, podršku pilot projektima socijalnog poduzetništva uz primjenu različitih poslovnih modela (zadrugarstvo, radno integracijska preduzeća, fondacije i sl.), kao i podršku uključivanju socijalno isključenih kategorija u aktivno tržište rada (mladih, žena, invalidnih osoba, boračke populacije...).

Najviše planiranih sredstva **Strateškog cilja 3** se odnosi na realizaciju projekata/aktivnosti za podršku razvoju sportske infrastrukture (rekonstrukcija postojećih i izgradnja novih kapaciteta KJP Centar Skenderija), kao i unaprijeđenju obrazovne infrastrukture (rekonstrukcija i opremanje školskih objekata, zatim povećanje informacijske pismenosti stanovništva - uvođenje programa e-škole u osnovnim i srednjim školama, uvođenje i primjena standarda kvaliteta i efikasnosti, te akreditacije školski programa na svim nivoima obrazovanja), te unaprijeđenje zdravstvene infrastrukture, kroz izgradnju, rekonstrukciju i opremanje javnih zdravstvenih ustanova.

Od ukupno planiranih sredstava za 2017. godinu najviše je planirano za realizaciju projekata/aktivnosti **Strateškog cilja 4**. Najviše planiranih sredstava odnosi se na izgradnju i

rekonstrukciju saobraćajnica i automatsko upravljanje saobraćajem (izgradnja i rekonstrukcija saobraćajnica prema PJI, sanacija i optimizacija javnog gradskog saobraćaja, unaprijeđenje saobraćaja u mirovanju). Značajan dio sredstava planiran je za realizaciju projekata u sistemu upravljanja i infrastrukture za vodosnabdjevanje (rekonstrukcija i izgradnja vodovodne infrastrukture), kao i podrška za projekte energetske infrastrukture – toplifikacija (rekonstrukcija i proširenje distributivne mreže i zamjena kotlova, pumpnih sistema – grijanje, izgradnja kotlovnica), zatim podrška projektima energetske infrastrukture – gasifikacija (rekonstrukcija i razvoj distributivne gasne mreže i izgradnje infrastrukture za komprimirani prirodni gas CNG), te ostaloj komunalnoj infrastrukturi, a najznačajnije aktivnostima u sklopu projekta sahranjivanje – unaprijeđenje upravljanja grobljima i povećanje kapaciteta. Dio planiranih sredstava se odnosi i na projekte u sklopu mjere Integralno upravljanje vodnim resursima, odnosno na realizaciju godišnjeg plana i programa sufinansiranja, izgradnje i održavanja vodnih objekata i aktivnosti vezanih za poslove upravljanja vodama prema Zakonu o vodama, kao i projekte sistema upravljanja komunalnim otpadom, gdje se prije svega misli na implementaciju Plana upravljanja otpadom Kantona Sarajevo. Također, značajan dio sredstava je planiran za projekte/aktivnosti podrška projektima utopljanja javnih objekata u KS.

U okviru **Strateškog cilja 5** najviše sredstava je planirano za realizaciju projekata/aktivnosti koji će doprinjeti razvoju kapaciteta administracije u smislu reforme administracije u oblasti izdavanja, evidentiranja i stvaranja jedinstvene baze javnih dokumenata. Također, značajan dio sredstava planiran je i za projekat uspostavljanja sistema održivog upravljanja dugom na nivou KS, a u cilju konsolidacije i povećanja dugoročne odživosti javnih finansija (budžeta i javnih fondova).

11. Ukupan pregled provedbe strategije za 2017. godinu

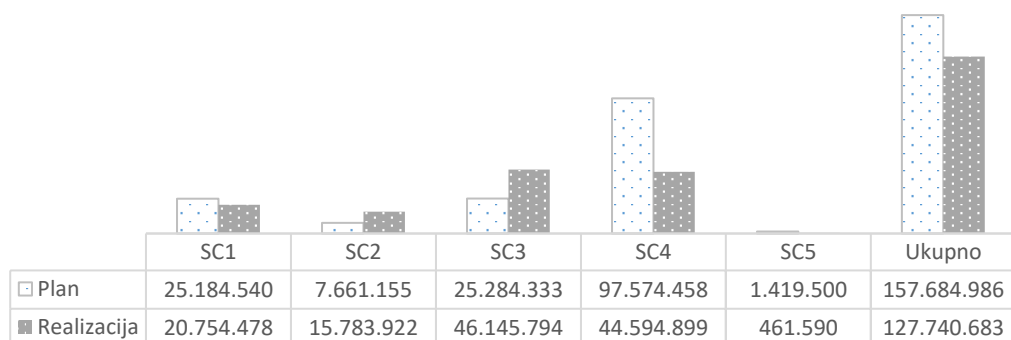
Okvirna potrebna sredstva za realizaciju Strategij u 2017. procjenjena su na 157.684.986 KM. Vrijednost realizovanih projekat/aktivnosti iznosi 127.740.683 KM, odnosno 81,0%.

Od ukupno realizovanih sredstava u iznosu od 127.740.683 KM, najviše se odnosi na projekte Strateškog cilja 3 (36,1%), zatim Strateškog cilja 4 (34,9%), Strateškog cilja 1 (16,2%), te na projekte Strateškog cilja 2 (12,4%) i Strateškog cilja 5 (0,4%).

Tabela 91. Plan i realizacija u 2017. prema strateškim ciljevima

Strateški cilj/Prioritet	Broj projekata		Realizovani / Planirani projekti u %	Sredstva u KM		Realizovana /Planirana sredstva u %
	Plan	Realizacija		Plan	Realizacija	
Strateški cilj 1. Poboľjšati administrativni i poslovni ambijent za ubrzan ekonomski rast i unaprijediti ekonomsku strukturu radi povećanja izvoza roba i usluga	31	19	61,3	25.184.540	20.754.478	82,4
Strateški cilj 2. Povećati zaposlenost i kreirati nova bolje vrednovana radna mjesta	17	11	64,7	7.661.155	15.783.922	206,0
Strateški cilj 3. Stvoriti uslove za uključujući društveno ekonomski rast i smanjenje siromaštva i unaprijediti dostupnost i pouzdanost svih javnih servisa	28	17	60,7	25.284.333	46.145.794	182,5
Strateški cilj 4. Odgovorno upravljati okolišem, prostorom, prirodnim i infrastrukturnim resursima	28	18	64,3	97.574.458	44.594.899	45,7
Strateški cilj 5. Unaprijediti sistem upravljanja razvojem Kantona Sarajevo	14	3	21,4	1.419.500	461.590	32,5
UKUPNO	118	68	57,6	157.684.986	127.740.683	81,0

Plan i realizacija po strateškim ciljevima 2017. u KM

Graf 14.

Sredstvima u 2017. godini, u odnosu na planirano, realizovalo se:

- 82,4% sredstava planiranih za Strateški cilj 1,
- 206,0% sredstava planiranih za Strateški cilj 2,
- 182,5% sredstava planiranih za Strateški cilj 3,
- 45,7% sredstava planiranih za Strateški cilj 4,
- 32,5% sredstava planiranih za Strateški cilj 5.

U okviru **Strateškog cilja 1** najviše sredstava utrošeno na realizaciju projekata/aktivnosti koji će povećati konkurentnost turističke destinacije, odnosno za poboljšanje turističko resursne osnove Olimpijskih planina Igmana i Bjelašnice (Izgradnja sistema za proizvodnju snijega i novi vertikalni transport na Bjelašnici). Također, značajna sredstva su uložena za razvoja poduzetništa (kreditiranje subjekata male privrede pod povoljnijim uslovima), te za unaprijeđenje prostornih uslova za razvoj MSP-a u poslovnim zonama i inkubatorima (infrastrukturno uređenje i rješavanje imovinsko-pravnih odnosa u industrijskim zonama u KS), kao i za poboljšanje konkurentnosti sektora poljoprivrede u KS i unaprijeđenje ponude domaćih poljoprivrednih proizvoda (poticaji za primarnu poljoprivrednu proizvodnju, posebno za sirovine potrebne prehrambenoj industriji).

U okviru **Strateškog cilja 2** najviše sredstava je utrošeno za realizaciju projekta/aktivnosti za sufinansiranje programa zapošljavanja, odnosno programe sufinansiranja prekvalifikacije, dokvalifikacije, sufinansiranje samozapošljavanja, sufinansiranje zapošljavanja teško upošljivih kategorija (invalidi, demobilisani borci, pripravnici i sl.). Također, značajna sredstva su utrošena u projekte podrške uključivanja socijalno isključenih kategorija u aktivno tržište rada (mladih, žena, invalidnih osoba, boračke populacije...), kao što su kreditiranje otvaranja novih radnih mjesta, podsticaj doškoloavanja i edukacije, kao i podsticaj za samostalne privredne aktivnosti i boračke zadruge. U okviru ovog cilja treba spomenuti da je usvojen Zakon o obrazovanju odraslih u cilju razvoja i promocije programa neformalnog obrazovanja.

Najviše planiranih sredstva **Strateškog cilja 3** se odnosi na realizaciju projekta/aktivnosti za poboljšanje učinkovitosti i djelotvornosti zdravstvenih usluga (informatizacija i uvođenje e-zdravstva), zatim za unaprijeđenje zdravstvene infrastrukture (podprojekti u sklopu izgradnje, rekonstrukcije i opremanja javnih zdravstvenih ustanova), te za unaprijeđenje obrazovne infrastukture (rekonstrukcija i opremanje školskih objekata, zatim povećanje informacijske

pismenosti stanovništva -uvođenje programa e-škole u osnovnim i srednjim školama, uvođenje i primjena standarda kvaliteta i efikasnosti, te akreditacije školski programa na svim nivoima obrazovanja), kao i za promociju kulturnog življenja i dostupnosti kulturnih ustanova (jačanje kvaliteta kulturnih programa i poboljšanje koordinacije između kulturnih institucija). Također značajna sredstva u 2017. godini su uložena u projekte podrške razvoju sportske infrastrukture (izgradnja i unaprijeđenje sportske infrastrukture u KS – pripreme za EYOF, rekonstrukcija postojećih i izgradnja novih kapaciteta KJP Centar Skenderija), kao i rješavanju stambenih potreba boračkih kategorija, raseljenih porodica i porodica u stanju socijalne potrebe i sl.).

Od ukupno utrošenih sredstava u 2017. godini najviše se odnosi na realizaciju projekata/aktivnosti **Strateškog cilja 4**. Najviše je utrošeno na izgradnju i rekonstrukciju saobraćajnica i automatsko upravljanje saobraćajem (izgradnja i rekonstrukcija saobraćajnica prema PJI, sanacija i optimizacija javnog gradskog saobraćaja, unaprijeđenje saobraćaja u mirovanju). Značajan dio sredstava utrošen je za realizaciju projekata energetske infrastrukture – gasifikacija (izgradnja infrastrukture za komprimirani prirodni gas CNG), te ostaloj komunalnoj infrastrukturi, a najznačajnije aktivnostima u sklopu projekta sahranjivanje – unaprijeđenje upravljanja grobljima (Vlakovo) i povećanje kapaciteta. Također, u 2017. značajno je utrošeno na projekte u sklopu mjere Inegralno upravljanje vodnim resursima, odnosno na realizaciju godišnjeg plana i programa sufinansiranja, izgradnje i održavanja vodnih objekata i aktivnosti vezanih za poslove upravljanja vodama prema Zakonu o vodama, kao i projekte sistema upravljanja komunalnim otpadom, gdje se prije svega misli na implementaciju Plana upravljanja otpadom Kantona Sarajevo, te podprojekte u sklopu izgradnje, rekonstrukcije, sanacije i održavanja šumske infrastrukture, i za podršku projektima utopljanja javnih objekata u KS.

U okviru **Strateškog cilja 5** najviše sredstava je utrošeno za realizaciju projekata/aktivnosti koji doprinose razvoju kapaciteta administracije u smislu reforme administracije u oblasti izdavanja, evidentiranja i stvaranja jedinstvene baze javnih dokumenata. Također, značajan dio sredstava utrošen je i za projekat uspostavljanja sistema održivog upravljanja dugom na nivou KS, a u cilju konsolidacije i povećanja dugoročne održivosti javnih finansija (budžeta i javnih fondova, kao i za unaprijeđenje pravnog i strateškog okvira i jačanju kapaciteta institucija i javne svijesti u oblasti zaštite okoliša.

Za nepune dvije godine (2016¹⁵. i 2017.) implementacije Strategije utrošeno je oko 230 miliona KM, odnosno 16,4% od ukupno planiranih sredstava za cijeli period implementacije Strategije do 2020.

Posmatrajući strukturu po strateškim ciljevima, od 141,5 miliona KM sredstava planiranih za Strateški cilj 1, u nevedenom periodu je realizovano preko 35 miliona KM, odnosno 24,9%. Za Strateški cilj 2. do sada je utrošeno preko 23 miliona KM, što je 30,8% od ukupno planiranih sredstava (74,9 miliona KM). Za projekte/aktivnosti Strateškog cilja 3. utrošeno je skoro 92,7 miliona KM, odnosno 20,0 % od ukupno planiranih sredstava (462,3 miliona KM), dok je od 700,3 miliona KM ukupno planiranih sredstava za Strateški cilj 4. do sada utrošeno skoro 77 miliona KM, odnosno 11,0%. Za Strateški cilj 5. do sada je utrošeno preko 1,3 miliona KM, što je 7,4% od ukupno planiranih sredstava (skoro 18,2 miliona KM).

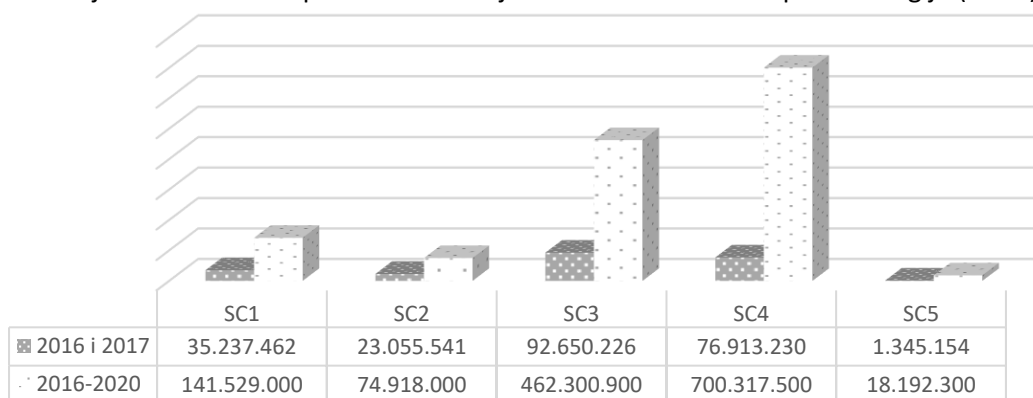
¹⁵ Strategija je usvojena u septembru 2016. godine.

Tabela 92. Ukupna realizacija po strateškim ciljevima u 2016. i 2017. godini

Strateški cilj/Prioritet	Sredstva u KM		% dosadašnje implementacije
	Ukupno realizovano u 2016. i 2017.	2016-2020	
Strateški cilj 1. Poboljšati administrativni i poslovni ambijent za ubrzan ekonomski rast i unaprijediti ekonomsku strukturu radi povećanja izvoza roba i usluga	35.237.462	141.529.000	24,9
Strateški cilj 2. Povećati zaposlenost i kreirati nova bolje vrednovana radna mjesta	23.055.541	74.918.000	30,8
Strateški cilj 3. Stvoriti uslove za uključujući društveno ekonomski rast i smanjenje siromaštva i unaprijediti dostupnost i pouzdanost svih javnih servisa	92.650.226	462.300.900	20,0
Strateški cilj 4. Odgovorno upravljati okolišem, prostorom, prirodnim i infrastrukturnim resursima	76.913.230	700.317.500	11,0
Strateški cilj 5. Unaprijediti sistem upravljanja razvojem Kantona Sarajevo	1.345.154	18.192.300	7,4
UKUPNO	229.201.612	1.397.257.700	16,4

Realizacija u 2016. i 2017. po Strateškim ciljevima u odnosu na ukupnu Strategiju (u KM)

Graf 15.

12. Pregled provedbe po ciljevima i prioritetima za 2017. godinu

Stvarni rezultati razvoja, koji proizlaze iz implementacije strategije razvoja, mogu biti vidljivi i mjerljivi jedino ukoliko se sistemski provodi praćenje i vrednovanje realizacije strategije. Taj proces omogućava mjerenje nivoa ostvarenja ciljeva, i njihovo poređenje za ciljnim vrijednostima ukazuje u kom pravcu se realizira Strategija. To daje i mogućnost za poduzimanje pravovremenih mjera u cilju uspješnije implementacije Strategije.

Izveštaj o implementaciji Strategije pruža uvid u realizaciju pet definiranih razvojnih strateških ciljeva, uz praćenje efekata implementacije Strategije na ukupan razvoj kantona pomoću seta indikatora koji su sastavni dio Strategije i koji na vidljiv i mjerljiv način oslikavaju stepen realizacije zadatih strateških ciljeva. U Strategiji je utvrđen set indikatora za strateške i prioritetne ciljeve.

Za praćenje realizacije Strateškog cilja 1. utvrđena su tri indikatora i set indikatora za šest prioritetnih ciljeva.

Tabela 93. Indikatori Strateškog cilja 1. i prioriternih ciljeva

Broj	Cilj	Pokazatelj krajnjeg rezultata	2014	2015	2016	2017	Procjena 2020
Strateški cilj 1							
	Poboljšati administrativni i poslovni ambijent za ubrzan ekonomski rast i unaprijediti ekonomsku strukturu radi povećanja izvoza roba i usluga	Indeks razvijenosti KS	138,6	138,4	136	136,2	143,2
		BDP/per capita u KM	13.955	15.004	15.357	15.974	17.600
		Rang – Lakoća poslovanja prema WB	104	107	79	81	60
Prioritetni ciljevi (SC1)							
1.1.	Unaprijediti inovativnost, standardizaciju i izvoznu orijentaciju u proizvodnim i uslužnim industrijama sa potencijalom za izvoz (između ostalih, metalske, drvne, prehrambene, zelene, kreativne industrije itd.)	Indeks fizičkog obima prerađivačke industrije	101,7	96,4	97,5	109,2	102,1
		Učešće izvoza prerađivačke industrije u ukupnoj industriji (%)	67,1	69,9	72,7	79,3	69,1
		Iznos ostvarenih investicija u prerađivačkoj industriji u 000 KM	64.163	54.737	93.829		88.211
		Broj zaposlenih u sekundarnom sektoru 31.12.	23.697	23.057	22.819	23.495	24.717
		Pokrivenost uvoza izvozom (%)	24,9	28,1	28,3	34,5	30,5
		Razvoj nauke tehnologije i inovativnosti (izdvajanje iz budžeta - % BDP)	0	0	0	0	1,5
1.2.	Podržati razvoj konkurentnosti i atraktivnosti KS za ulaganja iz oblasti IKT industrije	Iznos ostvarenih investicija u IKT industriji u 000 KM	143.950	102.146	81.930		190.000
		Broj poslovnih subjekata u IKT industriji	836	836	924	967	1.050
		Broj zaposlenih u IKT industriji	7.489	7.506	7.767	7.862	11.000
		Prosječna neto plaća u IKT industriji	1.270	1.222	1.266	1.289	1.500
1.3.	Povećati konkurentnost turističke destinacije KS	Broj posjeta turista	301.319	364.116	407.567	482.494	450.000
		Broj noćenja turista	579.553	692.655	822.045	967.372	950.000
		Broj poslovnih subjekata u hotelijerstvu i ugostiteljstvu	2.699	2.670	2.829	2.819	2.810
		Iznos ostvarenih investicija u hotelijerstvu i ugostiteljstvu u 000 KM	56.765	59.402	30.934	*	40.250
1.4.	Poboljšati administrativni i poslovni ambijent za brzo privlačenje domaćih i stranih investicija, razvoj preduzetništva i olakšavanje mobilnosti kapitala i ljudskih resursa	Broj poslovnih subjekata na 1.000 stanovnika	72,5	73,6	81,8	68,4	80,0
		Ukupan iznos ostvarenih investicija u 000 KM	1.111.941	819.914	850.717		1.777.112
		Broj zaposlenih 31.12.	125.921	126.609	130.535	131.172	140.000
		Iznos prosječne neto plaće 31.12.	1.050	1.024	1.049	1.102	1.150
1.5.	Restrukturirati sektor komunalne privrede i komunalnih usluga, te ubrzati razvoj zelene industrije i cirkularne ekonomije	Ukupni prihodi u mil. KM	293,1	313,2	299	311	311,2
		Gubitak u mil. KM	68,6	62,9	44,2	41,4	55,0
		Poslovna sredstva u mil. KM	1.501,30	1.609,3	1.642,9	1.641,9	1.602,2
		Kapital u mil. KM	918,9	921,8	909,2	894,3	980,5
		Prosječan broj zaposlenih	5.151	4.963	4.904	4.860	5.035
		Investicije u komunalnu privredu (mil. KM)	7,2	33,7	24,8	16,2	100,0
1.6.	Unaprijediti uslove za održivi razvoj ruralnih područja Kantona Sarajevo	Prosječan broj zaposlenih u poljoprivredi i šumarstvu 31.12.	919	872	1.003	1.012	930
		Požnjevena površina u ha	4.737	4.413	4.200	4.022	4.812
		Broj rodni stabala voća	837.807	851.582	841.402	855.822	852.211
		Ukupna proizvodnja šumskih sortimenata u 000 m ³	136	144	135	136	145
		Ukupan iznos ostvarenih investicija poljoprivrednih gazdinstava u 000 KM	4.595	5.386	5.799	*	4.230
		Prihod u poljoprivredi i šumarstvu, mil. KM	44,4	42,3	41	41	54,0

Napomena * Podatke o ostvarenim investicijama za 2017. godinu Federalni zavod za statistiku objavljuje krajem 2018. godine.

Prema indeksu razvijenosti, koji mjeri relativnu razvijenost kantona u Federaciji, Kanton Sarajevo u 2017. u odnosu na 2014. godinu bilježi smanjenje za 1,8% u odnosu na prosječnu razvijenost Federacije. Indeks razvijenosti sublimira nivo razvijenosti mjereno stepenom zaposlenosti stanovništva, stopom nezaposlenosti, brojem učenika na hiljadu stanovnika, poreskim prihodima/pc, te indeksom odsutnog stanovništva. Kanton Sarajevo je rangiran na prvom mjestu, sa vrijednošću indeksa koji je za 36,2% iznad prosječne razvijenosti FBiH. Vrijednost BDP/pc je povećana za 14,5% u 2017. godini u odnosu na ostvarenu u 2014. godini.

Indikator koji prikazuje Rang-lakoće poslovanja prema WB pozicionira Sarajevo u 2017. godini na 81. mjesto, što je značajno poboljšanje u odnosu na rang u 2014. godini, kad je bio na 104 poziciji.¹⁶

Indeks fizičkog obima prerađivačke industrije koji se nalazi u sklopu prvog prioritetnog cilja bilježi povećanje u 2017. godini i to za 7,4%.

Indikator koji prikazuje iznos ostvarenih investicija u prerađivačkoj industriji u 2016. godini je povećan za 46,2% u odnosu na 2014. godinu i već sada je veći od procjene za 2020. godinu. Pokrivenost uvoza izvozom u 2017. godini iznosila je 34,5% , što je za 38,6% veće u odnosu na 2014. godinu kad je iznosila 24,9%.

Iz budžeta KS se ne izdvajaju sredstva za ulaganje u razvoj nauke tehnologije i inovativnosti.

Na jačanje ITK sektora ukazuje rast poslovnih subjekata za 15,7%, kao i povećanje broja zaposlenih, za skoro 5,0% u 2017. godini u odnosu na 2014. godinu.

Prema pokazateljima, povećava se konkurentnost turističke destinacije Kantona Sarajevo, broj posjeta turista bilježi povećanje u 2017. godini i to za 60,1%, broj noćenja je zabilježilo rast za 66,9%, broj poslovnih subjekata u hotelijerstvu i ugostiteljstvu se povećao sa 2.699 u 2014. godini na 2.819 u 2017. godini što predstavlja rast od 4,4 %.

Prema pokazateljima broj zaposlenih osoba u 2014. godini bio je 125.921, dok je u 2017. zabilježeno povećanje za 5.251 zaposlenih ili 4,2%.

Ukupni prihodi u komunalnoj privredi su povećani za 6,1% u 2017. godini, dok su prihodi u poljoprivredi i šumarstvu u 2016. godini zabilježili smanjenje za 7,7% u odnosu na 2014. godinu.

Posebno je značajno poboljšanje pokazatelja smanjenja gubitka u komunalnoj privredi u 2017. godini gdje je zabilježeno značajno smanjenje u odnosu na prethodne godine i to za 60,3% u odnosu na 2014. godinu.

Oblast u kojoj su bila potrebna velika ulaganja je komunalna privreda, indikator u sklopu petog prioritetnog cilja koji prikazuje investicije u komunalnu privredu od 2014. godine do 2017. godine bilježi trend rasta, tako da su investicije u komunalnu privredu povećane sa 7,2 miliona u 2014. na 16,2 miliona KM u 2017. godini.

Kod šestog prioritenog cilja većina pokazatelja u 2017. godini bilježi smanjenje u odnosu na 2014. godinu, dok prosječan broj zaposlenih u poljoprivredi i šumarstvu bilježi povećanje za 10,1%.

Opća ocjena je da je kod strateškog cilja 1 u postizanju šest prioritetnih ciljeva u 2017. godini zabilježeno je poboljšanje većine pokazatelja u odnosu na 2014. godinu. Poseban značaj i razvoj u odnosu na prethodne godine je pozicioniranje Sarajeva na rangu lakoće poslovanje, povećanje konkurentnosti turističke destinacije KS gdje svi indikatori bilježe značajno povećanje, kao i osnaživanje ITK sektora.

---

¹⁶ Lakoća poslovanja analizira koliko je lako, prema važećoj zakonskoj regulativi zemalja, lokalnom poduzetniku otvoriti malo ili srednje preduzeće, a mjeri i prati promjene propisa koji utiču na 11 područja životnog ciklusa preduzeća: osnivanje preduzeća, dobivanje građevinskih dozvola, priključenje električne energije, registraciju imovine, mogućnost kreditiranja, zaštitu investitora, poresku politiku, međunarodnu trgovinu, izvršenje ugovora, rješavanje nesolventnosti i zapošljavanje radnika.

Za praćenje realizacije Strateškog cilja 2. utvrđena su četiri indikatora i set indikatora za tri prioritetnih ciljeva.

Tabela 94. Indikatori Strateškog cilja 2. i prioritetnih ciljeva

Broj	Cilj	Pokazatelj krajnjeg rezultata	2014	2015	2016	2017	Procjena 2020
Strateški cilj 2							
Povećati zaposlenost i kreirati nova bolje vrednovana radna mjesta	Radna snaga		197.336	199.322	199.698	197.497	202.232
	Stepen zaposlenosti radnog kontingenta(%)		41,8	43,2	44,5	45,5	49,5
	Stopa nezaposlenosti (%)		36,2	36,4	34,6	33,6	30,1
	Prosječna neto plaća 31.12. (KM)		1.050	1.032	1.049	1.102	1.150
Prioritetni ciljevi (SC2)							
2.1.	Poboljšati usklađenost između ponude i potražnje na tržištu rada i smanjiti strukturalnu nezaposlenost	Broj zaposlenih osoba – 31.12.	125.921	126.777	130.535	131.172	140.117
		Broj nezaposlenih osoba – 31.12.	71.415	72.545	69.163	66.325	62.115
		Učešće dugoročno nezaposlenih osoba u ukupno nezaposlenim (%)	78,4	77,8	78,3	78,2	60,0
		Učešće zaposlenih osoba sa VSS u ukupno zaposlenim (%)	29,3	29,9	30,4	31,6	33,0
2.2.	Implementirati efikasne programe prekvalifikacije i obrazovanja odraslih	Sredstva za aktivne mjere zapošljavanja, u KM	5.750.010	9.291.624	9.243.844	14.934.931	12.000.000
		Broj lica obuhvaćenih aktivnim mjerama zapošljavanja	1.045	1.446	1.885	2.379	2.000
		Sredstva za obuku i prekvalifikaciju	-	196.600	120.241	264.215	300.000
		Broj osoba koje su završile obuku i prekvalifikaciju	-	131	80	64	200
2.3.	Razvijati preduzetničku kulturu	Broj poslovnih subjekata/1.000 stanovnika	72,5	73,6	81,8	68,4	80,0
		Stopa zaposlenih žena (%)	55,1	56,2	56,7	61,1	40,2
		Stopa nezaposlenih mladih (%)	56	58,1	53,8	45,5	18,0
		Broj nezaposlenih osoba sa invaliditetom	1.106	1.913	1.897	1.917	909

Radna snaga, koja predstavlja zaposlene i nezaposlene, je povećana za 0,1% u 2017. godini, a stepen zaposlenosti radnog kontingenta povećana za 8,9 %. Stopa registrovane nezaposlenosti u 2017. godinu i dalje je visoka iznosila je 33,6 %, ali smanjenja je za 2,6 indeksna poena.

U odnosu na godišnji prosjek broja zaposlenih. Došlo je do povećanja broja zaposlenih za 4,2%, a na kraju 2017. godine zabilježeno je smanjenje nezaposlenih za 7,1%. Učešće dugoročno nezaposlenih osoba u ukupno nezaposlenim su smanjena za neznatnih 0,3%, dok učešće zaposlenih osoba sa VSS u ukupno zaposlenim bilježe povećanje za 7,8%.

Izdvojena sredstva za aktivne mjere zapošljavanja su u 2017. godini povećana za oko 9,1 milion KM, odnosno 2,6 puta više sredstava nego u 2014. godini. Povećan je broj lica obuhvaćenih aktivnim mjerama zapošljavanja sa 1.045 u 2014. godini povećana na 2.379 u 2017. godini. Sredstva koja su izdvojena za obuku i prekvalifikaciju u 2017. godini iznosila su 264.215 i u odnosu na 2016. godinu veća su 143.974 KM, a broj osoba koje su završile obuku i prekvalifikaciju u 2017. godini je manji.

Razvijanje preduzetničke strukture ukazuje na slabiji intenzitet jer je broj poslovnih subjekata na/1.000 stanovnika u 2017. godini smanjen za 5,7%. Stopa zaposlenih žena koja bilježi trend rasta u 2017. godini i to za 10,8% a stopa nezaposlenih mladih u 2017. godini je smanjena za 18,7%.

Opća ocjena je da kod strateškog cilja 2 u postizanju tri prioriteta cilja u 2017. godini zabilježeno poboljšanje većine pokazatelja u odnosu na 2014. godinu. Raste zaposlenost, sredstva aktivnih mjera za zapošljavanje daju efekte, stopa zaposlenih žena i mladih se povećala, razvija se poduzetnička infrastruktura. No i dalje je stopa nezaposlenosti iznimno visoka.

Za praćenje realizacije Strateškog cilja 3. utvrđena su tri indikatora i set indikatora za tri prioritetnih ciljeva.

Tabela 95. Indikatori Strateškog cilja 3. i prioritetnih ciljeva

Broj	Cilj	Pokazatelj krajnjeg rezultata	2014	2015	2016	2017	Procjena 2020
Strateški cilj 3							
	Stvoriti uslove za uključujući društveno-ekonomski rast i smanjenje siromaštva i unaprijediti dostupnost i pouzdanost svih javnih servisa	Stepen socijalne isključenosti stanovništva (%)	48,5	46,8	51,4	44,3	40,0
		Broj učenika osnovnih i srednjih škola/1.000 stanovnika	120,7	115	124,2	126,6	130
		Stopa smrtnosti dojenčadi (u ‰)	6,35	6,98	5,78	6,94	6,0
Prioritetni ciljevi (SC3)							
3.1.	Osnažiti socijalnu i radnu aktivaciju ranjivih grupa stanovništva i unaprijediti sistem socijalne zaštite za smanjenje siromaštva	Broj djece u predškolskim ustanovama	4.004	3.856	4.206	4.221	5.000
		Prosječno mjesečno izdvojena sredstva iz Budžeta po korisniku zaštite po zakonu (u KM)	114,8	121,9	129,2	132,3	130
		Učešća u budžetu izdvojenih sredstva za zaštitu po osnovu zakona (u ‰)	9,5	8,6	8,6	7,9	Ispod 9%
		Stopa dugoročne nezaposlenosti (udio dugoročno nezaposlenih u ukupno nezaposlenim)(u ‰)	78,4	77,8	78,3	78,2	60
		Udio nezaposlenih demobilisanih branitelja, članova por. pog. branitelja, ratnih vojnih invalida i ostalih invalida u ukupno nezaposlenim (u ‰)	15,5	14,4	14,2	14,0	10,0
3.2.	Reformirati sistem zdravstvene zaštite i zdravstvenih usluga	Broj stanovnika/1 ljekara PZZ	1.186	1.166	731	758	1.170
		Broj stanovnika/1 stomatologa	1.986	1.699	2.500	2.552	1.960
		Broj punktova u PZZ/100.000 stanovnika	36,87	36,25	39,52	39,9	40
		Broj stanovnika/1 tim porodične medicine	2.094	2.136	2.108	2.052	Ispod 2.000
		Obuhvat stanovnika zdravstvenim osiguranjem (%)	95,8	102,6	103,2	102,3	98,5
		Stopa morbiditeta	1,26	1,25	1,33	1,19	Ispod 1,1
3.3.	Poboljšati kvalitet i dostupnost obrazovnih usluga za sve ciljane grupe stanovništva	Prosječan broj učenika u osnovnim školama na 1 komp.	27,7	20,5	19,5	11,2	20
		Prosječan broj učenika u srednjim školama na 1 komp.	7,9	8,2	9,5	6,4	8
		Prosječan broj učenika u osnovnim školama na 1 pristup internetu	37,3	26,5	25,8	21,3	28,2
		Prosječan broj učenika u srednjim školama na 1 pristup internetu	9,1	9,5	11,3	10,2	10,1
		Prosječan broj kompjutera po 1 osnovnoj školi	14,7	18,3	19,1	22,6	35
		Prosječan broj kompjutera po 1 srednjoj školi	77,7	50,2	41,4	44,3	90
		Broj studenata (Univerzitet KS i privatne visokoškolske ustanove)	34.069	34.673	32.214	28.755	35.500
		Izdvajanje iz Budžeta za obrazovanje (prema COFOG klasifikaciji, 097) (u ‰)	0,75	0,75	0,75	0,78	1,5
3.4.	Jačati društvenu vrijednost	Broj stranih studenata	2.650	2.703	*	*	5.000
		Broj učesnika u sistemu sporta	30.100	30.100	30.200	30.200	30.300
		Izdvajanja iz budžeta za sport (u ‰)	0,49	0,53	0,53	0,65	0,6
		Broj projekata kulturne/ kreativne industrije – apliciranih prema EU fondovima (EU kreativna)	0	0	0	0	10
		Podrška neprofitnim organizacijama iz kulture i sporta, učešće u Budžetu (u ‰)	0,9	0,5	0,9	0,9	1,1
	Ukupan broj posjetilaca pozorištu i koncertima filharmonije/broj stanovnika (učešće u ‰)	16,8	17,1	21,1	**	20	

Napomena *Federalni zavod za statistiku od 2016. godine ne objavljuje podatak o broju stranih studenata.

**Publikaciju „Kultura i umjetnost 2017“, Federalni zavod za statistiku objavljuje u novembru 2018. godine

Procjenjeni pokazatelj socijalne isključenosti ukazuje na smanjenje obuhvata stanovnika koji se po nekom vidu mogu smatrati socijalno isključenim (nezaposleni, penzioneri, korisnici socijalne zaštite, lica sa invaliditetom i lica ometena u fizičkom i psihičkom razvoju itd), a stopa od 44,3% znači da je skoro svaki drugi stanovnik KS po nekom osnovu socijalno isključen.

Prema pokazateljima za 2017. godinu broj učenika u osnovnim i srednjim školama na 1.000 stanovnika se povećao i to za 4,9%, također i broj djece u predškolskim ustanovama bilježi povećanje za 5,4%.

Vrijednost stope dojenačke smrtnosti je povećana u 2017. godini i sa ovom stopom dojenačke smrtnosti KS nalazi se u kategoriji vrlo niskog dojenačkog mortaliteta.

Prosječno mjesečno izdvojena sredstva iz Budžeta po korisniku zaštite po zakonu povećala su se za 15,2%, dok je pokazatelj učešća u budžetu izdvojenih sredstva za zaštitu po osnovu zakona smanjena za 16,8%.

Stopa dugoročne nezaposlenosti (udio dugoročno nezaposlenih u ukupno nezaposlenim) u posmatranom periodu ne bilježi značajne promjene, ali je udio nezaposlenih demobilisanih branitelja, članova porodica poginulih, branitelja, ratnih vojnih invalida i ostalih invalida u ukupno nezaposlenim, smanjen na 14,0% u 2017. godini.

Reforma sistema zdravstvene zaštite i zdravstvenih usluga je treći prioritetni cilj u sklopu ovog strateškog cilja i pokazatelj broja stanovnika na jednog ljekara u 2017. godini ukazuje na pozitivne tendencije dok kod broja stanovnika na jednog stomatologa, pokazuju negativne tendencije u pravcu smanjenja obuhvata stanovnika po jednom stomatologu. Također se povećava broj punktova u primarnoj zdravstvenoj zaštiti u odnosu na broj stanovnika, a i značajno se smanjuje broj stanovnika (ukupno stanovništvo) prema jednom timu porodične medicine

Zdravstveno stanje stanovnika praćeno stopom morbiditeta, koja predstavlja broj oboljelih u odnosu na ukupno stanovništvo, se pogoršava, stopa morbiditeta bilježi povećanje u 2017.

Dostupnost obrazovnih usluga u osnovnim i srednjim školama, mjereno opremljenošću kompjutera u školama, ukazuje na smanjenje opremljenosti. Naime, prosječan broj učenika u osnovnim školama na jedan kompjuter je smanjen za 59,6, a prosječan broj učenika u srednjim školama na jedan kompjuter smanjen je za 19,0%. Prosječan broj kompjutera po 1 osnovnoj školi bilježi trend rasta za 53,7%, dok se prosječan broj kompjutera po 1 srednjoj školi u 2017. godini smanjio za 43,0%.

U KS povećava se broj broj učesnika u sportu , a i izdvajanja iz budžeta za sport se povećalo za 0,49% u 2014. godini na 0,64% u 2017. godini. Podrška neprofitnim organizacijama iz kulture i sporta, učešće u Budžetu za 2017. godinu je 0,9% i ostaje nepromjenjen u odnosu na 2014. godinu. Ukupan broj posjetilaca pozorištu i koncertima filharmonije/broj stanovnika za 2014. godinu iznosio je 16,8%, u 2016. godini 21,1%.

Opća ocjena je da je došlo do izvjesnog napretka u stvaranju uslova za uključiv društveno ekonomski rast ali i dalje je svaki drugi stanovnik po nekom osnovu socijalno isključen. Reforma sistema zdravstvene zaštite pokazuju pozitivne tendencije u pravcu smanjenja obuhvata stanovnika po jednom ljekaru, a negativne po stomatologu. Opremljenost kompjuterima osnovnih škola je unaprijeđena, ali pokazuje se nešto slabija opremljenost kompjuterima i pristup internetu.

Za praćenje realizacije Strateškog cilja 4. utvrđena su četiri indikatora i set indikatora za četiri prioritena ciljeva.

Tabela 96. Indikatori Strateškog cilja 4. i prioritnih ciljeva

Broj	Cilj	Pokazatelj krajnjeg rezultata	2014	2015	2016	2017	Procjena 2020
Strateški cilj 4							
Odgovorno upravljati okolišem, prostorom, prirodnim i infrastrukturnim resursima		Gubici vode ViK (tehnički i administrativni) (%)	75	75,1	75,5	74,5	60
		Pokrivenost domaćinstava uslugama prikupljanja otpadnih voda – urbano područje (%)	75	78	78	78	85
		Količina ukupno odloženog otpada (t/god)	242.132	212.727	207.140	233.865	220.000
		Količina odvojeno prikupljenog otpada (%):					
		Papir	22	21	31	35	60
		Plastika	1,8	2	4,3	4,8	20
		Staklo	0,01	0,0001	16	22	50
	Količina prikupljenog kućnog otpada (kg/st)	460	454	433	363	450	
Prioritetni ciljevi (SC4)							
4.1.	Osigurati i unaprijediti održivi sistem upravljanja prirodnim resursima i racionalno korištenje prostora	Površina zaštićenih prirodnih područja (ha)	2.930,30	2.930,30	2.930,30	3.091,17	3.091,2
		Broj postrojenja za tretman otpadnih voda	1	1	2	2	2
		Kapacitet (ES)	5.000	5.000	605.000	605.000	605.000
		Procenat mikrobiološki kontaminiranih i fizičko-hemijskih neispravnih uzoraka vode za piće – bunari BSK, gradski vodovod, Ilijaš, Hadžići	0	0	0	0	0
		Procenat mikrobiološki kontaminiranih i fizičko-hemijskih neispravnih uzoraka vode za piće – lokalni vodovodi	2,15	*	*	*	1,9
4.2.	Poboljšati kvalitet okolišnih komponenti i uspostaviti integralni sistem upravljanja otpadom	Srednja godišnja vrijednost lebdećih čvrstih čestica u zraku – autom. Stanica Otoka (PM10) ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)	59	83	59	49	40
		Srednja godišnja vrijednost sumpor dioksida (SO_2) – mobilna stanica Ilidža ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)	53	30	32	25	50
		Srednja godišnja vrijednost azot dioksida (NO_2) – automatska stanica Alipašina ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)	63	32	26	22	50
		Broj reciklažnih dvorišta	0	0	0	0	5
		Broj izgrađenih niša	951	960	975	**	1.050
4.3.	Povećati energetske efikasnosti i podstaći korištenje obnovljivih izvora energije	Broj javnih objekata na kojima su realizirane mjere energetske efikasnosti	7	15	20	27	150
		Broj objekata u EMIS sistemu	84	109	307	324	400
		Broj javnih objekata za koje su urađeni detaljni energetske auditi	4	5	12	22	150
4.4.	Unaprijediti razvoj infrastrukture i dostupnost na cijelom području Kantona Sarajevo	Stanovništvo koje je priključeno na vodovod (%)	95,74	96,37	98	98	98
		Stanovništvo koje je priključeno na lokalne vodovode (%)	4,26	3,63	2,06	7,04	2
		Ukupna potrošnja vode po stanovniku (m^3/st)	55	*	*	*	60
		Ukupna dužina vodovodne mreže (km)	1.128	1.128	1.200	1.224	1.200
		Ukupna dužina kanalizacione mreže (km)	1.378	1.237		1.393	1.600
		Potrošnja energije/energenata (GWh)	4.119	4.607	4.535	4.620	4.400
		Potrošnja energije po stanovniku (MWh/st)	9,26	3,1	3,1	3,3	10
		Ukupna dužina distribut. gasne mreže (svih nivoa pritiska) (km)	1.330	1.332	1.340	1.350	1.360
		Broj kupaca sa potrošnjom prirodnog gasa	54.050	53.734	54.953	55.220	56.000
	Uređene površine globalja kojima upravlja KJKP „Pokop“ (m^2)	721.438	721.438	721.438	721.438	761.438	

Napomena *Studija o zdravstvenom stanju stanovništva, higijenskim prilikama i zdravstvenom djelatnosti u Kantonu Sarajevo od 2015. godine ne prati ove indikatore.

** Do objavljivanja Izvještaja podatak nije bio dostupan.

Pokazatelji uticaja definisani za strateški cilj 4. pokazuju određene promjene u odnosu na početnu vrijednost iz 2014. godine. Pokrivenost domaćinstava uslugama prikupljanja otpadnih voda na urbanom području povećana je za 3 indeksna poena, te je od velikog značaja i povećanje količina odvojeno prikupljenog otpada sa 23,81 % na 61,8 %.

Puštanjem u rad centralnog postrojenja za tretman otpadnih voda Butile koje je dimenzionirano za biološko opterećenje od 605.000 ES (ekvivalentnih stanovnika) povećan je pokazatelj krajnjeg rezultata definisan u sklopu prvog prioritetnog cilja, obzirom da je za 2014. godinu isti iznosio 5.000 ES.

U okviru drugog prioritetnog cilja primjećena je promjena u krajnjem pokazatelju rezultata koji se odnosi na srednju godišnju vrijednost sumpor dioksida izmjerenu na mobilnoj stanici Ilidža koja se smanjila za $28 \mu\text{g}/\text{m}^3$ u odnosu na 2014. godine čime nije zabilježeno prekoračenje godišnje vrijednosti od $50 \mu\text{g}/\text{m}^3$.

Implementacijom projekta „Zeleni ekonomski razvoj“ povećali su se pokazatelji krajnjih rezultata definisani za prioritetni cilj 3. obzirom da se u odnosu na 2014. godinu broj javnih objekata na kojima su realizirane mjere energetske efikasnosti povećao za 20 objekata, broj objekata u EMIS sistemu veći je za 240 objekata i broj javnih objekata za koje su urađeni detaljni energetske auditi povećao se za 18 objekata.

Na temelju podataka za indikatore četvrtog prioritenog cilja, uočava se da dolazi do unaprijeđenja razvoja infrastrukture: povećava se broj stanovnika koji su priključeni na vodovodni sistem, povećava se dužina vodovodne mreže kao i dužina gasne distributivne mreže.

Strateški cilj 4 u posmatranom periodu od 2014. do 2017. godine prema indikatorima bilježi i pozitivne pomake, ali i pomake koji ne idu u ciljanom pravcu. Zaštita okoliša, prostora, prirodnih i infrastrukturnih resursa u poslijeratnom periodu nije bila prioritetno pitanje za tranzicijsku zemlju kakva je Bosna i Hercegovina, dok u posljednjih par godina svijest o zaštiti i poboljšanju okoliša iz godine u godinu se mijenja na bolje. Unaprijeđenje i razvoj infrastrukture je sigurno i dalje cilj koji traži veća ulaganja od ostavrenih u ovom periodu.

Za praćenje realizacije Strateškog cilja 5. utvrđena su četiri indikatora i set indikatora za pet prioritenih ciljeva.

Tabela 97. Indikatori Strateškog cilja 5. i prioriternih ciljeva

Broj	Cilj	Pokazatelj krajnjeg rezultata	2014	2015	2016	2017	Procjena 2020
Strateški cilj 5							
	Unaprijediti sistem upravljanja razvojem Kantona Sarajevo	Budžet KS/pc (KM)	1.486	1.627	1.646	1.780	1.670
		Kapitalna ulaganja iz Budžeta KS/pc (KM)	72,7	72	125	184,1	80,0
		Rang – grad prema kvalitetu života	161	158	159	159	140
Prioritetni ciljevi (SC5)							
5.1.	Konsolidirati i povećati dugoročnu održivost javnih finansija, te ojačati razvojni kapacitet javnih finansija (budžeta i javnih fondova)	Učešće poreznih prihoda u ukupnim prihodima budžeta, u %	86,8	83,7	86,3	84,1	90,0
		Porezni prihodi/pc (KM)	236	234	287	292	270
		Prihodi od rente, u mil. KM	0	0	0	0	50
		Realizirane javne investicije, mil. KM	64,3	132,2	118,6	133,8	80,0
		Poticajne mjere za malu privredu, mil. KM	0	0	3,2	2,1	5
5.2.	1. Reformirati javnu administraciju i ojačati odgovornost, efikasnost i razvojni kapacitet administracije	Broj nepotpunih IP obrazaca i bez prateće dokumentacije u kandidovanim projektima (2015)	40	3	2	28	0
		Projekti u PJI KS sufinansiranih sa općinama (% u ukupnom)	16	15	16	10	30
		Broj lokalnih zajednica koje su uključene u PJI KS	0	3	4	4	10
		Učešće EU i dr. Izvora u strukturi finansiranja JI, u %	66,6	61,4	54,5	53,9	75
		Broj projekata prema EU i dr. Fondovima	0	0	1	1	20
5.3.	Ojačati participaciju građana u upravljanju razvojem KS	Mehanizmi saradnje nevladinog i vladinog sektora	nema	nema	nema	nema	ima
5.4.	Smanjiti korupciju i kriminalitet, povećati sigurnost građana, te osnažiti funkcioniranje pravne države	Učešće krivičnih djela prema nepoznatom izvršiocu u ukupno počinjenim (%)	37,1	66,6	42,9	57,1	30
		Broj maloljetnih počinitelja krivičnih djela	134	72	74	58	90
		Broj saobraćajnih nezgoda	10.974	11.475	11.367	10.438	9.800
		Broj prijavljenih slučajeva korupcije	0	0	41	93	20
		Stepen popunjenosti radnih mjesta (%)-Kantonalna uprava civilne zaštite	71,2	70,5	74,1	72,7	85%
		Broj intervencija-Kantonalna uprava civilne zaštite	12.294	11.954	12.954	11.798	12.000
5.5.	Pozicioniranje KS u široj regiji i Evropi	Spašena imovina u %	95,7	95	89	95,9	98
		Pokrivenost uvoza izvozom	24,9	28,1	28,3	34,5	33
		Rast investicija – godišnje, %	8	4,7	3,8		10
		Broj proizvoda sa zaštitnim znakom brenda KS	0	0	0	0	10
		Prosječno zadržavanje turista/dan	1,9	1,9	2	2	2,1

Budžet Kantona Sarajevo po glavi stanovnika za 2017. godinu iznosio je 1.780 KM, i u odnosu na 2014. godinu kad je iznosio 1.486 KM povećao se za 19,8%. Kapitalna ulaganja iz Budžeta KS po glavi stanovnika u 2017. godini bilježe značajno povećanje u odnosu na 2014. godinu i to za 2,5 puta.

Istraživanja o kvaliteti života u gradovima, Sarajevo pozicionira na 159 mjesto, izvještaj koji sublimira čitav niz pokazatelja ključnih za ugodan i kvalitetan života, što je nešto povoljnije nego u 2014. godini.¹⁷

Na povećanje održivosti javnih finansija ukazuju porezni prihodi po glavi stanovnika koji bilježe tendenciju rasta sa 236 KM u 2014. godini na 292 KM u 2017. godini ili za 23,7%. Realizirane

17

Na Mercerovoj listi, koja rangira 231 grad svijeta prema indeksu kvaliteta života, prvo mjesto, već osmu godinu drži Beč, a Sarajevo je u 2017. godini na 159 mjestu. Gradovi se rangiraju na osnovu četrdesetak različitih faktora kao što su: politička stabilnost, infrastruktura, zdravstvena zaštita, obrazovanje, stepen kriminala, mogućnosti za rekreaciju, kulturna ponuda, prirodna okolina.

Web: https://mobilityexchange.mercer.com/quality-of-living?_ga=2.105742147.1370367156.1506606865-605492789.1456915259

javne investicije za 2017. godinu iznosile su 133,8 miliona KM i u odnosu na 2014. godinu povećane su za preko 2 puta.

Izdvojena su sredstva za poticajne mjere i aktivnosti radi ostvarivanja ciljeva razvoja male privrede (subjekti male privrede, fizička i pravna lica) koje se utvrđuju određenim programom, iznosila su 2,1 mil. KM.

Na jačanje kompetencija i kapaciteta javne administracije ukazuje i kvalitet projekata javnih investicija. Tako je broj nepotpunih IP obrazaca i bez prateće dokumentacije u kandidovanim projektima u 2017. godini bilježi smanjenje, sa 40 u 2014. na 28 u 2017. godini.

U PJI KS uključuju se i lokalne zajednice. Tako su četiri općine uključene u PJI KS, a 2014 nije bila ni jedna općina. Učešće EU i dr. Izvora u strukturi finansiranja JI bilježi tendenciju smanjenja, sa 66,6% u 2014. godini na 53,9% u 2017. godini.

Pitanje sigurnosti građana mjeri se učešćem krivičnih djela prema nepoznatom izvršiocu, što je u ukupno počinjenim je povećano za 53,9%, a broj maloljetnih počinitelja krivičnih djela značajno smanjen sa 134 u 2014. godini na 58 u 2017. godini.

KS se pozicionira KS u široj regiji i Evropi što ilustruju pokazatelji o rastu pokrivenosti uvoza izvozom na nivou kantona (za 34,5 procentna poena), kao i porastu zadržavanja turista u KS.

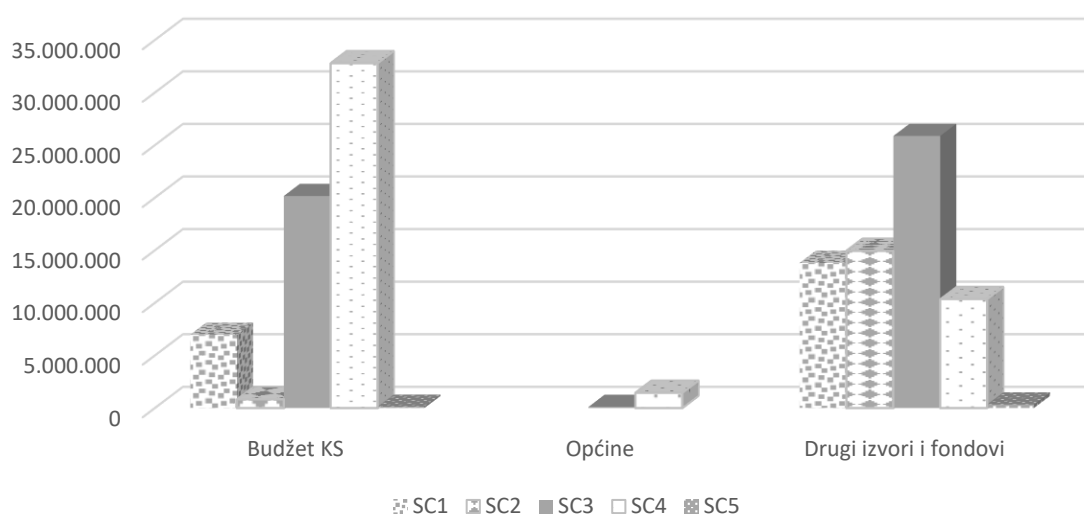
Strateški cilj 5 u posmatranom periodu od 2014. do 2017. godine prema indikatorima bilježi i pozitivne pomake, ali i pomake koji ne idu u ciljanom pravcu. Pitanje održivosti javnih finansija, povećanje kapitalnih ulaganja iz budžeta KS, jačanje razvojnih kapaciteta administracije, rast izvoza su ciljevi koji se kraću prema zadatim. No, pitanje zahvatanje sredstava iz EU fondova, korištenje instrumenta zemljišne politike, brendiranje KS, saradnja nevladinog i vladinog sektora su sigurno ciljevi koji zahtjevaju veći angažman svi aktera u KS.

13. Pregled finansijskih ulaganja za 2017. godinu

Od ukupno 157,7 miliona KM planiranih sredstava. (Akcioni plan 2017-2019.), u 2017. je realizovano 127,7 miliona KM, odnosno 81,0%.

Posmatrajući prema strukturi finansiranja u 2017. od ukupno reliziranih sredstava 127.740.683 KM, iz Budžeta KS je 60.871.269 KM, odnosno 47,7%, iz sredstava Općina u iznosu od 1.555.029 KM ili 1,2%, te 65.314.385 KM iz Drugih izvora finansiranja (budžeti viših nivoa vlasti, fondovi, grantovi, donacije....) što je 51,1% od ukupno realizovanih sredstava.

Realizovano po izvorima finansiranja u 2017.

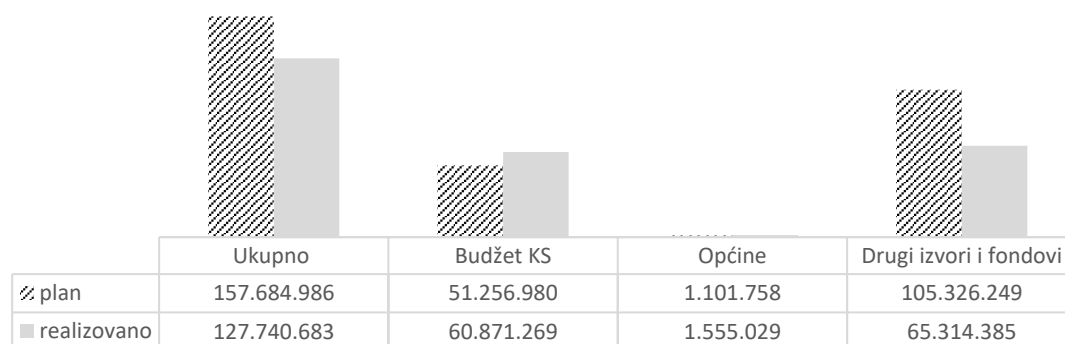

Graf 16.

Tabela 98. Struktura plana i implementacije Strategije prema strateškim ciljevima i izvorima finansiranja u 2017.

	2017				realizovano u odnosu na planirano %
	plan	%	realizovano	%	
Strateški cilj 1	25.184.540	100,0	20.754.478	100,0	82,4
Budžet KS	12.592.760	50,0	6.956.553	33,5	55,2
Drugi izvori i fondovi	12.591.780	50,0	13.797.925	66,5	109,6
Strateški cilj 2	7.661.155	100,0	15.783.922	100,0	206,0
Budžet KS	1.608.000	21,0	836.991	5,3	52,1
Drugi izvori i fondovi	6.053.155	79,0	14.946.931	94,7	246,9
Strateški cilj 3	25.845.333	100,0	46.145.794	100,0	178,5
Budžet KS	9.703.200	37,5	20.162.518	43,7	207,8
Općine	293.000	1,1	111.500	0,2	38,1
Drugi izvori i fondovi	15.849.133	61,3	25.871.776	56,1	163,2
Strateški cilj 4	97.574.458	100,0	44.594.899	100,0	45,7
Budžet KS	26.956.520	27,6	32.789.172	73,5	121,6
Općine	808.758	0,8	1.443.529	3,2	178,5
Drugi izvori i fondovi	69.809.181	71,5	10.362.197	23,2	14,8
Strateški cilj 5	1.419.500	100,0	461.590	100,0	32,5
Budžet KS	396.500	27,9	126.035	27,3	31,8
Drugi izvori i fondovi	1.023.000	72,1	335.555	72,7	32,8
Ukupno	157.684.986	100,0	127.740.683	100,0	81,0
Budžet KS	51.256.980	32,5	60.871.269	47,7	118,8
Općine	1.101.758	0,7	1.555.029	1,2	141,1
Drugi izvori i fondovi	105.326.249	66,8	65.314.385	51,1	62,0

Plan i realizacija za 2017. po strukturi finansiranja (u KM)

Graf 17.

U narednom poglavlju data je analiza finansijskih ulaganja u 2017. godini po strateškim ciljevima i strukturi finansiranja.

Starteški cilj 1. – Poboljšati administrativni i poslovni ambijent za ubrzan ekonomski rast i unaprijediti ekonomsku strukturu radi povećanja izvoza roba i usluga. Za projekte/aktivnosti koji doprinose ostvarenju ovog cilja, u 2017. godini utrošeno je skoro 20,8 miliona KM. U strukturi finansiranja sredstva Budžeta KS su učetovala 33,5%, a sredstva Drugih izvora i fondova 66,5%. Ostvarenje plana za 2017. godinu (AP 2017-2019.) je 82,4%.

Starteški cilj 2. – Povećati zaposlenost i kreirati nova bolje vrednovana radna mjesta. Za projekte/aktivnosti koji doprinose ostvarenju ovog cilja, u 2017. godini utrošeno je oko 15,8 miliona KM. U strukturi finansiranja sredstva Budžeta KS su učetovala 5,3%, a sredstva Drugih izvora i fondova 93,7%. JU Služba za zapošljavanje KS izdvojila je značajna sredstva za implementaciju projekata/aktivnosti ovog cilja. U 2017. godini realizovano je dva puta više planiranih sredstava iz AP 2017-2019.

Starteški cilj 3. – Stvoriti uslove za uključujući društveno ekonomski rast i smanjenje siromaštva i unaprijediti dostupnost i pouzdanost svih javnih servisa. Za projekte/aktivnosti koji doprinose ostvarenju ovog cilja, u 2017. godini utrošeno je preko 46,1 milion KM. U strukturi finansiranja sredstva Budžeta KS su učetovala 43,7%, sredstva Općina 0,2%, te sredstva Drugih izvora i fondova 56,1%. Skoro 1,8 puta više je realizovano i implementirano sredstava u odnosu na planirano AP 2017-2019. Najveći razlog je rebalans Budžeta KS u 2017. kojim su se izdvojila značajna sredstava u oblasti zdravstva, sportske infrastrukture...

Starteški cilj 4. – Odgovorno upravljati okolišem, prostorom, prirodnim i infrastrukturnim resursima. Za projekte/aktivnosti koji doprinose ostvarenju ovog cilja, u 2017. godini utrošeno je oko 44,6 miliona KM. U strukturi finansiranja sredstva Budžeta KS su učetovala 73,5%, sredstva Općina 3,2%, te sredstva Drugih izvora i fondova 23,2%. U 2017. godini realizovano je tek 45,7% planiranih sredstava iz AP 2017-2019.

Starteški cilj 5. – Unaprijediti sistem upravljanja razvojem Kantona Sarajevo. Za projekte/aktivnosti koji doprinose ostvarenju ovog cilja, u 2017. godini utrošeno je skoro 462 hiljada KM. U strukturi finansiranja sredstva Budžeta KS su učetovala 27,3%, a sredstva Drugih izvora i fondova 72,7%. Ostvarenje plana za 2017. godinu je 32,5%.

ANEKS

Pregled planiranih i realizovanih aktivnosti po strateškim i prioritetnim ciljevima, mjerama, projektima, kao i nosiocima implementacije, strukturi i izvoru finansiranja i vrijednosti planiranih i realizovanih sredstava u 2017. godini

Tabela 99: Planirana i realizovana sredstva za 2017. godinu

Strateški cilj/ Prioritet Mjera	Projekat	Aktivnosti	Nosilac	Način finansiranja	Sredstva u KM			
					Planirano 2017.	Način finansiranja	Realizovano 2017	Napomena
Strateški cilj 1. Poboljšati administrativni i poslovni ambijent za ubrzan ekonomski rast i unaprijediti ekonomsku strukturu radi povećanja izvoza roba i usluga								
Prioritet 1.1. Unaprijediti inovativnost, standardizaciju i izvoznu orijentaciju u proizvodnim i uslužnim industrijama sa potencijalom za izvoz (između ostalih, metalske, drvne, prehrambene, zelene, kreativne industrije itd.)								
1.1.1. Podrška za jačanje kapaciteta izvozno orijentisanih preduzeća u strateškim sektorima privrede (osobito metalske, drvne i prehrambene)	1.1.1.2. Mapiranje i formiranje klastera/lanaca vrijednosti i domaće komponente u prerađivačkoj industriji (metal, drvo, prehrana)	•Analiza privrednih kretanja u Kantonu Sarajevo, sa smjericama (Privredna komora Kantona Sarajevo)	Ministarstvo privrede KS, PKKS					
				Budžet KS – Min. privred.		PKKS	15.000	
Mjera							15.000	
1.1.4. Razvoj kreativne industrije KS	1.1.4.1. Stvaranje regulatornog i institucionalnog okvira kreativnih industrija u KS		Ministarstvo kulture i sporta, Ministarstvo privrede		5.000	Budžet KS – Min. kulture i sporta	5.000	
	1.1.4.2. Edukacija iz oblasti kreativnih industrija				5.000	Budžet KS – Min. kulture i sporta	5.000	
	1.1.4.3. Fondacija za kreativne industrije Kantona Sarajevo				5.000	Budžet KS – Min. kulture i sporta	5.000	
	1.1.4.4. Formiranje i operativno djelovanje Centra kreativnih industrija KS (CEKRIN)				5.000	Budžet KS – Min. kulture i sporta	5.000	
	1.1.4.5. Sarajevo Design Network				5.000	Budžet KS – Min. kulture i sporta	5.000	
	1.1.4.6. Klaster kreativnih i kulturnih industrija Sarajevo				5.000	Budžet KS – Min. kulture i sporta	5.000	
Mjera					30.000		30.000	
Prioritet 1.2. Podržati razvoj konkurentnosti i atraktivnosti KS za ulaganja iz oblasti IKT industrije								
1.2.1. Podrška informatičkom opismenivanju u KS	1.2.1.1. Besplatan pristup internet mreži i besplatne domenske e-mail adrese za sve osnovne i srednje škole i univerzitet u KS	•Studija razvoja IT sektora u Kantonu Sarajevo	Ministarstvo za obrazovanje, nauku i mlade, Zavod za informatiku i statistiku KS, SERDA		30.000			
	1.2.1.2. Uvođenje IKT nastavnog predmeta u nastavne planove i programe na sve državne fakultete u skladu sa najboljom svjetskom praksom	•Edukacioni centri na fakultetima			100.000			
	1.2.1.6. Objediniti i automatizirati informatičku podršku u osnovnim i srednjim školama	•Uvođenjenovog IT curiculuma u srednje škole •Informatičko opismenivanje u sve razrede u osnovnim školama			75.000			
					70.000	Budžet KS – Minist. za obrazovanje, nauku i mlade	60.000	
Mjera					275.000		60.000	

Strateški cilj/ Prioritet Mjera	Projekat	Aktivnosti	Nosilac	Način finansiranja	Sredstva u KM			
					Planirano 2017.	Način finansiranja	Realizovano 2017	Napomena
1.2.2. Razvoj kapaciteta za podršku IKT industriji	1.2.2.2. Uspostavljanje Tehnološkog parka za IKT (izgradnja novih ili korištenje adekvatnih postojećih prostornih kapaciteta)	•Tehnološki park za IKT – fizibiliti studija	Ministarstvo privrede, Zavod za informatiku i statistiku KS, SERDA		200.000			
Mjera					200.000			0
Prioritet 1.3. Povećati konkurentnost turističke destinacije KS								
1.3.1. Uspostavljanje okvira za razvoj turizma KS	1.3.1.2. Izrada sveobuhvatnog pregleda stanja turističkih atrakcija i Strategije razvoja turizma KS, sa uključenim akcionim planovima za sve oblike turizma, uz definiranje tipskih turističkih proizvoda	•Izrada Studije strateški pravci razvoja turizma u KS	Ministarstvo privrede, Ministarstvo kulture i sporta, općine, Grad		20.000			
	1.3.1.4. Jačanje udruženja u sektoru turizma				30.000			
Mjera					50.000			0
1.3.2. Uspostavljanje turističkog lanca vrijednosti i sistemska promocija turističke ponude KS	1.3.2.1. Jačanje kapaciteta u turizmu i uvođenje programa cjeloživotnog učenja za turistički sektor	<ul style="list-style-type: none"> •Program za kontinuiranu edukaciju djelatnika u turizmu (menadžera, turističkih vodiča, agenata) •Uspostavljanje referentnih centara za provedbu praktične nastave kadrova u turizmu •Podrška educiranju i informiranju lokalnog stanovništva za učešće u razvoju turizma 	Ministarstvo privrede, Ministarstvo kulture i sporta, PKKS, općine, Grad i Turistička zajednica KS		20.000			
	1.3.2.2. Rebrandiranje jedinstvene turističke destinacije Kantona Sarajevo i promocija prirodnih i kulturno-istorijskih potencijala	•Izrađen program promocije i realizirana promotivna kampanja za sve vidove turizma, uključujući zdravstveni, za privlačenje turista u destinaciju u svrhu ekonomske dobiti			20.000			
	1.3.2.3. Kreiranje turističke ture i turističkog web portala i mobilne aplikacije za promociju svih vidova turizma u KS	•Srednja ugostiteljsko-turistička škola (Projekat školske turističke agencije)			10.000			
	1.3.2.4. Podrška festivalskim manifestacijama u KS	•Podrška sajamskim aktivnostima preduzećima ZOI 84 i Centar Skenderija			40.000			
Mjera					30.000			
					300.000	Budžet KS – Min. privred.		120.000
					420.000			120.000
1.3.3. Unaprijeđenje infrastrukture za turizam KS	1.3.3.2. Postavljanje turističke signalizacije i usluga	•Postavljanje turističke signalizacije u zaštićenim područjima	Ministarstvo privrede, Ministarstvo saobraćaja, Ministarstvo prostornog uređenja, građenja i zaštite okoliša, Kantonalna javna ustanova za zaštićena	Budžet KS - MPUGZO	5.000	Federalno Ministarstvo okoliša i turizma		7.140

Strateški cilj/ Prioritet Mjera	Projekat	Aktivnosti	Nosilac	Način finansiranja	Sredstva u KM			
					Planirano 2017.	Način finansiranja	Realizovano 2017	Napomena
			prirodna područja, općine, Grad Sarajevo i Turistička zajednica KS					
Mjera					5.000		7.140	
1.3.4. Valorizacija prirodne turističko resursne osnove	1.3.4.1. Uređenje i održavanje izletišta i drugih turistički atraktivnih cjelina	•Sanacija piste za brzo klizanje na Zetri	Ministarstvo privrede, Ministarstvo za prostorno uređenje, građenje i zaštitu okoliša, Kantonalna javna ustanova za zaštićena prirodna područja, općine, Grad	Budžet KS – Min. privred.	1.000.000			
		•Uspostavljanje Edukaciono- rekreacionog EKO KAMP-a u okviru Zaštićenog pejzaža „Bijambare“		Budžet KS - MPUGZO	250.000			
	1.3.4.5. Poboljšanje turističko resursne osnove Olimpijskih planina Igmana i Bjelašnice (ZOI'84)	•Izgradnja sistema za vještačku proizvodnju snijega i novi vertikalni transport na Bjelašnici		Kredit	9.497.550	Kredit	13.337.645,26	
		•Rasvjeta staze na Bjelašnici		Budžet KS – Min. privred.	2.000.000			
Mjera					12.747.550		13.337.645,26	
1.3.5. Unaprijeđenje ponude posebnih oblika turizma na području KS	1.3.5.4. Podrška promociji i razvoju vjerskog, sajamskog i kongresnog turizma	•Sanacija platoa (II faza) KJP Centra Skenderija d.o.o. Sarajevo u cilju unapređenja sajamskog turizma	Ministarstvo privrede, općine, Grad Sarajevo, Ministarstvo kulture i sporta, Ministarstvo zdravstva i Turistička zajednica KS	Budžet KS – Min. privred.	100.000			
				Općine	150.000			
				Turistička zajednica KS	250.000			
				Budžet KS – Min. kulture i sporta	5.000	Budžet KS – Min. kulture i sporta	5.000	
				UKUPNO	505.000		5.000	
Mjera					505.000		5.000	
Prioritet 1.4. Poboljšati administrativni i poslovni ambijent za brzo privlačenje domaćih i stranih investicija, razvoj poduzetništva i olakšavanje mobilnosti kapitala i ljudskih resursa								
1.4.1. Stvaranje dobrog poslovnog okruženja i promocija KS kao poželjne destinacije za domaća i strana investiciona ulaganja	1.4.1.3. Promocija investicionih mogućnosti u KS (Vodič za investitore i Investiciona konferencija Kantona Sarajevo)	•Međunarodna poslovna konferencija KS 2017 i katalog „Investicioni projekti u KS“	Ministarstvo privrede i resorna ministarstva, PKKS, općine, Grad	Budžet KS – Min. privred.	50.000	Budžet KS – Min. privred.	50.000	
								Mjera
1.4.2. Podrška razvoju poduzetništva	1.4.2.1. Uspostavljanje kreditno- garantnog fonda	•Olakšan pristup finansijskim sredstvima za MMSP – uspostavljen KGF, povećane investicije iz kreditnih sredstava u industriji	Ministarstvo privrede, PKKS, općine	Budžet KS – Min. privred.		Budžet KS – Min. privred.	600.000	
		•Kreditiranje subjekata male privrede pod povoljnim uslovima;		Budžet KS – Min. privred.	2.100.000	Budžet KS – Min. privred.	1.090.000	
	1.4.2.2. Implementacija Zakona o poticaju razvoja male privrede	•Pružanje stručne i savjetodavne pomoći za subjekte male privrede;		Budžet KS – Min. privred.		Budžet KS – Min. privred.	47.200	
						PKKS	11.800	

Strateški cilj/ Prioritet Mjera	Projekat	Aktivnosti	Nosilac	Način finansiranja	Sredstva u KM			
					Planirano 2017.	Način finansiranja	Realizovano 2017	Napomena
		<ul style="list-style-type: none"> •Prikupljanje podataka i izrada i održavanje baze podataka 				Ukupno	59.000	
		<ul style="list-style-type: none"> •Davanje podrške razvoju centara za preduzetništvo, preduzetničkih inkubatora, klastera, tehnoloških parkova i zona male privrede; •Centar za poduzetništvo i inovacije 		Budžet KS – Min. privred.	750.000	Budžet KS – Min. privred.	96.480	
		<ul style="list-style-type: none"> •Poticanje u korištenju fondova Evropske unije (IPA i Horizon 2020 fondovi); •Projekat Learning by doing 				PKKS	12.320	
						Ukupno	108.800	
		<ul style="list-style-type: none"> •Davanje podrške za povećanje zapošljavanja; 		Budžet KS – Min. privred.		EU sredstva	40.817	
		<ul style="list-style-type: none"> •Davanje podrške za učestvovanje na sajmovima i programima edukacije; •Realizovan sajam domaćih proizvođača (PKKS i KONZUM) •Učešće PKKS tima u pripremi sajma Energa 2017 				PKKS	7.203	
		<ul style="list-style-type: none"> •Podrška razvoja preduzetništva ciljnih grupa (žensko preduzetništvo, preduzetništvo mladih i preduzetništvo osoba sa invaliditetom); 		Budžet KS – Min. privred.	150.000	Ukupno	48.019	
		<ul style="list-style-type: none"> •Davanje podrške za istraživanje, razvoj i primjenu inovacija, uvođenje savremenih tehnologija, te podrške za edukaciju i prekvalifikaciju; 		Budžet KS – Min. privred.		Budžet KS – Min. privred.	5.000	
		<ul style="list-style-type: none"> •Davanje podrške za uvođenja certifikata i međunarodnih standarda kvalitete; i 		Budžet KS – Min. privred.		Budžet KS – Min. privred.	30.000	
		<ul style="list-style-type: none"> •Davanje podrške zaštiti i revitalizaciji tradicionalnih i starih zanata (obrta) 		Budžet KS – Min. privred.	100.000	Budžet KS – Min. privred.	39.400	
		<ul style="list-style-type: none"> •Program subvencioniranja kamate po ranije preuzetim kreditima 		Budžet KS – Min. privred.	150.000	Budžet KS – Min. privred.	14.778	
		<ul style="list-style-type: none"> •Poticaj start-up subjektima 		Budžet KS – Min. privred.	200.000	Budžet KS – Min. privred.	111.330	
						Budžet KS – Min. privred.	86.795	
						Budžet KS – Min. privred.	2.609	
					3.480.000		2.195.732	
Mjera								
1.4.3. Unaprijeđenje prostornih uslova za razvoj MSP-a u poslovnim zonama i inkubatorima	1.4.3.2. Unapređenje infrastrukture postojećih i izgradnja novih poslovnih zona u KS	<ul style="list-style-type: none"> •Infrastrukturno uređenje i rješavanje imovinsko-pravnih odnosa u industrijskim zonama u KS 	Ministarstvo privrede, PKKS	Budžet KS – Min. privred.	1.000.000	Budžet KS – Min. privred.	1.260.729	
				Kredit	500.000	Kredit	366.000	
				UKUPNO	1.500.000	UKUPNO	1.626.729	

Strateški cilj/ Prioritet Mjera	Projekat	Aktivnosti	Nosilac	Način finansiranja	Sredstva u KM				
					Planirano 2017.	Način finansiranja	Realizovano 2017	Napomena	
		<ul style="list-style-type: none"> Izgradnja infrastrukture u IZ Luke Ilijaš 		<ul style="list-style-type: none"> Budžet KS min. privr. Općina Ilijaš FMRPO- Fed. Min. razv. poduz. i obrta Kredit KS Ostali izvori (donac., grant...) UKUPNO 	<ul style="list-style-type: none"> 406.410 162.564 56.897,4 650.256 349.512,6 1.625.640 				
		<ul style="list-style-type: none"> Dovršenje izgradnje komunalne infrastrukture u novoj PZ Vogošća i izgradnja infrastrukture u PZ Semizovac 		<ul style="list-style-type: none"> Budžet KS - Min privrede 	<ul style="list-style-type: none"> 600.000 				
Mjera					3.725.640			1.626.729	
Prioritet 1.5. Restrukturirati sektor komunalne privrede i komunalnih usluga te, ubrzati razvoj zelene industrije i cirkularne ekonomije									
1.5.1. Unaprijeđenje uslova za razvoj komunalne privrede u KS	1.5.1.1. Unapređenje ambijenta za poslovanje KJKP i JKP (izmjena zakonske regulative za komunalni sektor i donošenje adekvatnih odluka)	<ul style="list-style-type: none"> Zakon i podzakonski akti kojima će se definisati način i postupak obavljanja komunalne djelatnosti 	Ministarstvo komunalne privrede i infrastrukture, ViK						
	1.5.1.3. Unutrašnja reorganizacija JKP ViK	<ul style="list-style-type: none"> Uspostavljanje unutrašnje organizacije KJKP ViK doo sa ciljem efikasnijeg upravljanja vodnim resursima, te odvodnje otpadnih voda, a sve s ciljem smanjenja troškova poslovanja 							
Mjera									
1.5.2. Jačanje kapaciteta javnih komunalnih preduzeća	1.5.2.1. Uspostavljanje strateškog upravljanja ljudskim resursima u kantonalnim javnim preduzećima	<ul style="list-style-type: none"> Nova sistematizacija radi racionalizacije i smanjenja troškova, te kako bi došlo do kvalitetnijeg i boljeg iskorištavanja ljudskih resursa u cilju vršenja komunalne djelatnosti 	Ministarstvo komunalne privrede i infrastrukture, KJKP i JKP						
	1.5.2.2. Unapređenje sistema naplate komunalnih usluga	<ul style="list-style-type: none"> Uspostavljen centar za komunalne usluge (Novo Sarajevo) Započete su aktivnosti oko uspostavljanje još jednog centra za komunalne usluge 		<ul style="list-style-type: none"> KJKP Budžet KS - min.kom.infr. 	<ul style="list-style-type: none"> Tekuća sredstva 161.350 	<ul style="list-style-type: none"> Tekuća sredstva Budžet KS - min.kom.infr. 	<ul style="list-style-type: none"> Nije realizovano 150.000 	<ul style="list-style-type: none"> 50.000 	
Mjera					161.350			200.000	
Prioritet 1.6. Unaprijediti uslove za održivi razvoj ruralnih područja Kantona Sarajevo									
1.6.2. Poboljšanje konkurentnosti sektora poljoprivrede u KS i unaprijeđenje ponude	1.6.2.2. Poticaji za primarnu poljoprivrednu proizvodnju, posebno za sirovine potrebne prehrambenoj industriji		Ministarstvo privrede	Budžet KS – Min. privred.	3.500.000	Budžet KS – Min. privred.		3.091.232	

Strateški cilj/ Prioritet Mjera	Projekat	Aktivnosti	Nosilac	Način finansiranja	Sredstva u KM			
					Planirano 2017.	Način finansiranja	Realizovano 2017	Napomena
domaćih poljoprivrednih proizvoda								
Mjera					3.500.000		3.091.232	
1.6.3. Podrška razvoju šumarstva i lovstva	1.6.3.1. Uređenje zakonskog okvira o šumama i usklađivanje sa međunarodnim propisima		Ministarstvo privrede, KJP Sarajevo-šume, d.o.o. PKKS	Budžet KS – Min. privred.	5.000	Budžet KS – Min. privred	1.000	
	1.6.3.5. Podrška uzgoju i zaštiti divljači i lovstvu			Budžet KS – Min. privred.	30.000	Budžet KS – Min. privred	15.000	
Mjera					35.000		16.000	
Ukupno strateški cilj 1.					25.184.540		20.754.478	
Strateški cilj 2. Povećati zaposlenost i kreirati nova bolje vrednovana radna mjesta								
Prioritet 2.1. Poboljšati usklađenost između ponude i potražnje na tržištu rada i smanjiti strukturalnu nezaposlenost								
2.1.2. Usklađivanje upisne politike u obrazovnim organizacijama i pružanje usluga profesionalne orijentacije	2.1.2.3. Poticanje upisa učenika u određene stručne škole i fakultete za deficitarna zanimanja (stipendiranje, kreditiranje, studijska putovanja i drugi vidovi stimulacije)	•Stipendije za učenike za deficitarna zanimanja za upis u prvi razred srednjih škola za stručno obrazovanje i obuku	Ministarstvo za obrazovanje, nauku i mlade, Služba za zapošljavanje KS, Ministarstvo privrede, PKKS, SERDA	Budžet KS min. za rad.soc.pol.i ras.lica i izbjeglice	250.000	Budžet KS – Minist. za obrazovanje, nauku i mlade	250.000	
Mjera					250.000		250.000	
2.1.3. Unaprijeđenje saradnje i kapaciteta aktera u sektoru obrazovanja i socijalnog partnerstva u kreiranju i realizaciji politika zapošljavanja	2.1.3.1. Uspostavljanje Koordinacionog tijela za obrazovanje i zapošljavanje u KS po modelu Teritorijalnog pakta za zapošljavanje	•Donošenje rješenja o uspostavljanju Koordinacionog tijela za obrazovanje i zapošljavanje u KS po modelu Teritorijalnog pakta za zapošljavanje	Ministarstvo za rad, socijalnu politiku, raseljena lica i izbjeglice, Služba za zapošljavanje KS, Ministarstvo za obrazovanje, nauku i mlade, Ministarstvo privrede, PKKS	Budžet KS min. za rad.soc.pol.i ras.lica i izbjeglice	15.000			
	2.1.3.3. Jačanje saradnje i kapaciteta za posredovanje u zapošljavanju i modernizacija informacionog sistema Službe za zapošljavanje KS	•Služba za zapošljavanje putem svoje web stranice objavljuje konkurse poslodavaca i njihove potrebe za novim radnicima.Služba je razvila i mobilnu aplikaciju „Zaposli se“ na kojoj se preko mobilnih telefona vrši pretraživanje oglasa poslodavaca. •Intezivirana je i saradnja sa poslodavcima		Budžet KS min. za rad.soc.pol.i ras.lica i izbjeglice	Tekuća sredstva		Tekuća sredstva	
Mjera					15.000			
2.1.4. Sufinansiranje programa zapošljavanja	2.1.4.1. Program sufinansiranja prekvalifikacija i dokvalifikacija zaposlenika za poznate poslodavce za očuvanje radnih mjesta	•Izrada i usvajanje godišnjeg programa	Ministarstvo za rad, socijalnu politiku, raseljena lica i izbjeglice, Služba za zapošljavanje KS, Ministarstvo privrede, PKKS					
	2.1.4.2. Program sufinansiranja samozapošljavanja	•Izrada i usvajanje godišnjeg programa						
	2.1.4.3. Program sufinansiranja zapošljavanja teško upošljivih kategorija	•Izrada i usvajanje godišnjeg programa						

Strateški cilj/ Prioritet Mjera	Projekat	Aktivnosti	Nosilac	Način finansiranja	Sredstva u KM			
					Planirano 2017.	Način finansiranja	Realizovano 2017	Napomena
	nezaposlenih lica: invalida, demobilisanih boraca, pripravnika, mladih osoba do 30 godina, osoba starijih od 45 godina, povratnika i dr.							
	2.1.4.4. Program sufinansiranja mentorstva/uvođenja u rad mladih nezaposlenih osoba bez iskustva	•Izrada i usvajanje godišnjeg programa						
	2.1.4.5. Program sufinansiranja zapošljavanja pripravnika sa VSS	•Izrada i usvajanje godišnjeg programa						
				JU Služba za zapošljavanje KS	3.196.000	JU Služba za zapošljavanje KS	9.014.289	
				Federalni zavod za zapošljavanje	2.857.155	Federalni zavod za zapošljavanje	5.920.642	
				Ukupno	6.053.155	Ukupno	14.934.931	
Mjera								
2.1.5. Podrška posebnim programima smanjenja dugoročne nezaposlenosti	2.1.5.1. Osposobljavanje nezaposlenih lica za aktivno traženje posla uz jačanje specifičnih vještina (komunikacije, prezentiranja, strani jezici, rad na računaru, organizacijske vještine, menadžerske vještine i sl.)	<ul style="list-style-type: none"> •Individualna i grupna savjetovanja •Klub za traženje posla •Poboljšanje zaposlenosti mladih ekonomista i pravnika 	Ministarstvo za rad, socijalnu politiku, raseljena lica i izbjeglice, Ministarstvo za obrazovanje, nauku i mlade, Služba za zapošljavanje KS, Ministarstvo privrede, PKKS	Budžet KS min. za rad.soc.pol.i ras.lica i izbjeglice	Tekuća sredstva	JU Služba za zapošljavanje KS	Tekuća sredstva	
				Budžet KS min. za rad.soc.pol.i ras.lica i izbjeglice	Tekuća sredstva	JU Služba za zapošljavanje KS	12.000	
				Budžet KS min. za rad.soc.pol.i ras.lica i izbjeglice	20.000			
	2.1.5.2. Projekti javnih radova i javnih investicija uz zapošljavanje	•Uspostavljanje Razvojnog fonda za finansiranje zapošljavanja		Budžet KS min. za rad.soc.pol.i ras.lica i izbjeglice	Tekuća sredstva			
	2.1.5.3. Projekti njege starih i iznemoglih lica	<ul style="list-style-type: none"> •Poboljšanje uslova za život starijih i iznemoglih lica •Aktivnosti Mobilnog tima za potrebe i njegu starijih i iznemoglih lica •Educiranje starijih i iznemoglih lica o njihovim pravima i uslugama socijalne zaštite •Info-telefon za porodice koje žive u teškim socijalnim uslovima •Aktivnosti na otvaranju i uspostavi dnevnih centara za ovu populaciju 		Budžet KS min. za rad.soc.pol.i ras.lica i izbjeglice	Tekuća sredstva			
				Budžet KS min. za rad.soc.pol.i ras.lica i izbjeglice	Tekuća sredstva			
				Budžet KS min. za rad.soc.pol.i ras.lica i izbjeglice	Tekuća sredstva	JU Služba za zapošljavanje KS	Tekuća sredstva	
				Budžet KS min. za rad.soc.pol.i ras.lica i izbjeglice	Tekuća sredstva			

Strateški cilj/ Prioritet Mjera	Projekat	Aktivnosti	Nosilac	Način finansiranja	Sredstva u KM			
					Planirano 2017.	Način finansiranja	Realizovano 2017	Napomena
Mjera					20.000		12.0000	
Prioritet 2.2. Implementirati efikasne programe prekvalifikacije i obrazovanja odraslih								
2.2.1. Razvoj i promocija programa neformalnog obrazovanja (obuke odraslih) u KS	2.2.1.2. Izrada i realizacija sektorskih nastavnih planova i programa obuke odraslih po zahtjevima privrednih subjekata i u skladu sa EU normama	•Organizovanje online kurseva za unapređenje vještina odraslih nezaposlenih osoba prema potrebama tržišta rada	Ministarstvo za rad, socijalnu politiku, raseljena lica i izbjeglice, Služba za zapošljavanje KS, Ministarstvo privrede, Ministarstvo za obrazovanje, nauku i mlade, PKKS	Budžet KS min. za rad.soc.pol.i ras.lica i izbjeglice	Tekuća sredstva			
		•Uspostava Centra za prekvalifikaciju nezaposlenih osoba pri JU za obrazovanje odraslih (Centar u pripremljivoj fazi za registraciju)						
		•Usvajanje Zakona o obrazovanju odraslih					Budžet KS min. za rad.soc.pol.i ras.lica i izbjeglice	Budžet KS – Minist. za obrazovanje, nauku i mlade
Mjera					60.000		0	
Prioritet 2.3. Razvijati poduzetničku kulturu								
2.3.1. Razvijati poslovne modele socijalnog poduzetništva	2.3.1.1. Priprema Programa razvoja socijalnog preduzetništva i jačanje kompetencija za socijalno preduzetništvo	•Započeti sa pripremanjem Zakona o socijalnom poduzetništvu i donošenje Programa razvoja socijalnog preduzetništva i jačanje kompetencija za socijalno preduzetništvo; •Analiza postojećeg zakonodavnog sistema, kao podloga za iniciranje usklađivanje zakonskih promjena s ciljem stvaranja povoljnog okruženja za razvoj socijalnog poduzetništva	Ministarstvo za rad, socijalnu politiku, raseljena lica i izbjeglice, Služba za zapošljavanje KS, Ministarstvo privrede, Ministarstvo za boračka pitanja, Ministarstvo za obrazovanje, nauku i mlade, PKKS	Budžet KS min. za rad.soc.pol.i ras.lica i izbjeglice	Tekuća sredstva			
	2.3.1.2. Kreiranje Zakona o socijalnom preduzetništvu	•U 2017. godini započeti analizu koja će biti osnova za donošenje Zakona o socijalnom poduzetništvu, Provođenje javnih rasprava na temu: 1.javno-privatni dijalog i konsultacije vezane za identificiranje mogućnosti i zapošljavanja, te otklanjanje poslovnih barijera za socijalno isključene kategorije 2.razvoj sistema podsticanja i olakšica za socijalno poduzetništvo 3.Identifikacija i promocija javno - privatnog partnerstva i poslovnog povezivanja sa potencijalom za kreiranje novih mogućnosti				Budžet KS min. za rad.soc.pol.i ras.lica i izbjeglice	Tekuća sredstva	

Strateški cilj/ Prioritet Mjera	Projekat	Aktivnosti	Nosilac	Način finansiranja	Sredstva u KM			
					Planirano 2017.	Način finansiranja	Realizovano 2017	Napomena
		4.Osiguranje povoljnih uslova za korištenje neiskorišteni javnih resursa i to: poslovnih prostora, građevinskih objektata, poljoprivrednih površina u KS a u cilju razvoja socijalnog poduzetništva u KS. 5.Javna rasprava o nacrtu zakona o socijalnom poduzetništvu u KS						
	2.3.1.3. Uspostavljanje Centra za razvoj socijalnog preduzetništva KS	•Zakonom o socijalnom poduzetništvu planirati osnivanje ustavove za razvoj socijalnog poduzetništva i osnovati ustanovu (Vlada – Skupština 2017/2018), te uspostaviti jedinstvenu evidenciju socijalno isključivih lica uz definisanje, prepoznavanje kriterija za njihovo daljnje zbrinjavanje i zapošljavanje u socijalnim preduzećima i ostalim subjektima		Budžet KS min. za rad.soc.pol.i ras.lica i izbjeglice	368.000			
	2.3.1.5. Podrška uključivanju socijalno isključenih kategorija u aktivno tržište rada (mladih, žena, invalidnih osoba, boračke populacije)	•JU Srednja poslovno-komercijalna i trgovačka škola Sarajevo (Kreativna radionica) •Organizacija zajedničkih sajmova za zapošljavanje, okruglih stolova, promotivnih skupova i kampanja u cilju promocije aktivnosti za zapošljavanje socijalno isključivih kategorija kroz socijalno poduzetništvo		Budžet KS min. za rad.soc.pol.i ras.lica i izbjeglice	Tekuća sredstva			
		•Kreditiranje otvaranja novih radnih mjesta		Budžet KS - min.boračka	400.000	Budžet KS - min.boračka	212.000	
		•Podsticaj doškolovanju i edukaciji		Budžet KS - min.boračka	95.000	Budžet KS - min.boračka	104.991	
		•Podsticaj za samostalne privredne aktivnosti i boračke zadruge		Budžet KS - min.boračka	400.000	Budžet KS - min.boračka	270.000	
Mjera					1.263.000		586.991	
Ukupno strateški cilj 2					7.661.155		15.783.922	
Strateški cilj 3. Stvoriti uslove za uključujući društveno ekonomski rast i smanjenje siromaštva i unaprijediti dostupnost i pouzdanost svih javnih servisa								
Prioritet 3.1. Osažiti socijalnu i radnu aktivaciju ranjivih grupa stanovništva i unaprijediti sistem socijalne zaštite za smanjenje siromaštva								
3.1.1. Reforma Sistema socijalne zaštite – od pasivnog sistema socijalnih transfera ka aktivnim politikama socijalnih	3.1.1.1. Analiza siromaštva i socijalne isključenosti u KS	•Sakupljanje podataka i informacija o posebnim okolnostima i uzrocima - Izrađena Analiza pravnog i institucionalnog okvira u Kantonu Sarajevo u svrhu smanjivanja siromaštva	Ministarstvo za rad, socijalnu politiku, raseljena lica i izbjeglice, druge relevantne institucije	Budžet KS min. za rad.soc.pol.i ras.lica i izbjeglice	Tekuća sredstva	Budžet KS min. za rad.soc.pol.i ras.lica i izbjeglice	Tekuća sredstva	

Strateški cilj/ Prioritet Mjera	Projekat	Aktivnosti	Nosilac	Način finansiranja	Sredstva u KM			
					Planirano 2017.	Način finansiranja	Realizovano 2017	Napomena
investicija i socijalnog uključivanja		i socijalne isključenosti u Kantonu Sarajevo						
	3.1.1.2. Analiza pravnog i institucionalnog okvira Sistema socijalne zaštite u KS	<ul style="list-style-type: none"> •Usaglašavanje propisa sa donošenjem reformskih propisa sa viših nivoa vlasti - Izrađena Analiza pravnog i institucionalnog okvira u Kantonu Sarajevo u svrhu smanjivanja siromaštva i socijalne isključenosti u Kantonu Sarajevo 		Budžet KS min. za rad.soc.pol.i ras.lica i izbjeglice	Tekuća sredstva	Budžet KS min. za rad.soc.pol.i ras.lica i izbjeglice	Tekuća sredstva	
	3.1.1.3. Definiranje novih modela ciljanja korisnika i uvezivanja mjera socijalne zaštite i radnog angažiranja korisnika	<ul style="list-style-type: none"> •Usaglašavanje sa reformskim modelima kroz uvezivanje oblasti javnih ustanova resora 		Budžet KS min. za rad.soc.pol.i ras.lica i izbjeglice	Tekuća sredstva			
	3.1.1.4. Uspostavljanje mehanizma za efikasnu koordinaciju u oblasti socijalne zaštite između općina i Kantona Sarajevo	<ul style="list-style-type: none"> •Permanentna saradnja i uspostava efikasne elektronske razmjene svih podataka u vezi sa korisnicima svih oblika socijalne zaštite, zaštite porodice sa djecom - Zaključen je Sporazum o saradnji u oblasti primjene informacijskog sistema SOTAC 		Budžet KS min. za rad.soc.pol.i ras.lica i izbjeglice	Tekuća sredstva	Budžet KS min. za rad.soc.pol.i ras.lica i izbjeglice	Tekuća sredstva	
	3.1.1.5. Izrada višegodišnjeg programa za razvoj ljudskih resursa u centrima za socijalni rad i resornom ministarstvu	<ul style="list-style-type: none"> •Izrada novih pravilnika u kojima će biti iskazane potrebe razvoja ljudskih resursa 		Budžet KS min. za rad.soc.pol.i ras.lica i izbjeglice	Tekuća sredstva			
	3.1.1.6. Izrada Programa razvoja vaninstitucionalnih oblika socijalne zaštite u lokalnoj zajednici	<ul style="list-style-type: none"> •Aktivnosti utvrđivanja kategorija korisnika vaninstitucionalnog zbrinjavanja - Kuća za mlade - Nabavka opreme - Prihvatilište 		Budžet KS min. za rad.soc.pol.i ras.lica i izbjeglice	Tekuća sredstva	Budžet KS min. za rad.soc.pol.i ras.lica i izbjeglice	200.457	
	3.1.1.7. Izrada Programa razvoja mreže socijalne zaštite kroz jačanje međusektorske saradnje sa zdravstvom, obrazovanjem, institucijama tržišta rada i NVO-ima	<ul style="list-style-type: none"> •Provođenje aktivnosti kontinuirane i jače saradnje razvoja mreže socijalne zaštite, zaštite porodice sa djecom i rada kroz međusektorsku saradnju sa zdravstvom, obrazovanjem, NVO i drugim relevantnim institucijama 		Budžet KS min. za rad.soc.pol.i ras.lica i izbjeglice	Tekuća sredstva	Donacija	18.800	
					Ukupno	219.257		

Strateški cilj/ Prioritet Mjera	Projekat	Aktivnosti	Nosilac	Način finansiranja	Sredstva u KM			
					Planirano 2017.	Način finansiranja	Realizovano 2017	Napomena
Mjera							219.257	
3.1.2. Izrada i implemenacija zajedničkog Programa socijalnog uključivanja i radne aktivacije 2017-2020 u općinama i KS	3.1.2.1. Izrada i implemenacija Programa socijalnog uključivanja i radne aktivacije	<ul style="list-style-type: none"> •Usaglašavanje sa reformskim procesima, modelima kroz uvezivanje međusektorske saradnje u smislu radnog angažiranja i uticaja na smanjenje socijalne isključenosti - Program obuke za socijalno osjetljive kategorije nezaposlenih osoba - Program finansiranja i sufinansiranja zapošljavanja osoba sa invaliditetom 	Ministarstvo za rad, socijalnu politiku, raseljena lica i izbjeglice, Ministarstvo za boračka pitanja, općine	Budžet KS min. za rad.soc.pol.i ras.lica i izbjeglice	Tekuća sredstva		Tekuća sredstva	
				Budžet KS min. za rad.soc.pol.i ras.lica i izbjeglice	Tekuća sredstva			
	3.1.2.2. Definiranje institucionalnog okvira i instrumenata za socijalno uključivanje pojedinih ranjivih grupa	<ul style="list-style-type: none"> •Uvođenje Dnevnog Centra za djecu sa invaliditetom, Centra za ekonomsko osnaživanje žena i rehabilitaciju žrtava terora, Domova za stara lica, •Izgradnja kapaciteta CSR i ministarstava za primjenu modernih instrumenata socijalnog uključivanja 		Budžet KS min. za rad.soc.pol.i ras.lica i izbjeglice	Tekuća sredstva			
				Budžet KS min. za rad.soc.pol.i ras.lica i izbjeglice	Tekuća sredstva			
	3.1.2.3. Izrada Programa rješavanja stambenih potreba boračkih kategorija, raseljenih porodica i porodica u stanju socijalne potrebe, po principu socijalnog stanovanja na području Kantona Sarajevo za razdoblje 2016-2020.	<ul style="list-style-type: none"> •Kupovina stambenih jedinica •Rekonstrukcija, sanacija i izgradnja stambenih jedinica - Rekonstrukcija Kolektivnog centra Hrasnica, općina Ilidža (30 stanova) - Izgradnja 6 zgrada u Gladnom polju, općina Ilidža (54 stana) •Izgradnja zgrade za interno raseljene porodice na Šipu, općina Centar (24 stana) •Obezbjediti zdravstvenu zaštitu i pomoć plaćanja privremene kirije raseljenih lica 		Budžet KS-min.boračka	700.000	Budžet KS-min.boračka	1.924.095	
				Kredit	1.000.000	Kredit	1.000.000	
				UKUPNO	1.700.000	UKUPNO	2.924.095	
				Budžet KS min. za rad.soc.pol.i ras.lica i izbjeglice	276.000			
				Budžet KS min. za rad.soc.pol.i ras.lica i izbjeglice		Budžet KS min. za rad.soc.pol.i ras.lica i izbjeglice	370.838	
				Budžet KS min. za rad.soc.pol.i ras.lica i izbjeglice	108.000	Budžet KS min. za rad.soc.pol.i ras.lica i izbjeglice	73.964	

Strateški cilj/ Prioritet Mjera	Projekat	Aktivnosti	Nosilac	Način finansiranja	Sredstva u KM			
					Planirano 2017.	Način finansiranja	Realizovano 2017	Napomena
		<ul style="list-style-type: none"> •Samostalni i zajednički projekti sa ostalim nivoima vlasti i humanitarnim organizacijama u cilju podrške održivom povratku i sanaciji infrastrukture •Pomoć u održivom povratku u KS (samozapošljavanje u oblasti poljoprivrede, zanatstva, usluga i sl.) •Pomoć u održivom povratku van KS(sanacija komunalne infrastrukture, poljoprivredna mehanizacija, stoka, objekti za stoku, plastenici isl.) •Sufinansiranje Projekta izgradnje vodovoda u MZ Stjenice, Općina Rogatica •Pomoć Općini Pale, Prača, za vanjsko uređenje dvije stambene zgrade u kojima žive povratničke porodice 		Budžet KS min. za rad.soc.pol.i ras.lica i izbjeglice	16.000	Budžet KS min. za rad.soc.pol.i ras.lica i izbjeglice	100.000	
	3.1.2.4. Definiranje modela i pristupa, te načina radne aktivacije radno sposobnih ranjivih grupa (prije svega dugoročno nezaposlenih lica u starosti 15-65 godina)	<ul style="list-style-type: none"> •Aktivnosti Izrade individualnih planova zapošljavanja za dugoročno nezaposlene osobe <ol style="list-style-type: none"> 1. Program obuke za socijalno osjetljive kategorije nezaposlenih osoba 2. Program finansiranja i sufinansiranja zapošljavanja osoba sa invaliditetom 3. Program obuke nezaposlenih osoba za samozapošljavanje 		Budžet KS min. za rad.soc.pol.i ras.lica i izbjeglice	Tekuća sredstva		Tekuća sredstva	
	3.1.2.5. Uspostavljanje mehanizma koordinacije implementacije i praćenja Programa	<ul style="list-style-type: none"> •Definisati prilikom izrade Programa socijalnog uključivanja i radne aktivacije 		Budžet KS min. za rad.soc.pol.i ras.lica i izbjeglice	Tekuća sredstva			
Mjera					2.100.000		3.468.897	
3.2. Reformirati sistem zdravstvene zaštite i zdravstvenih usluga								
3.2.1. Pобољшanje učinkovitosti i djelotvornosti zdravstvenih usluga	3.2.1.3. Informatizacija i uvođenje e-zdravstva	<ul style="list-style-type: none"> •Softversko rješenje za dostavu laboratorijskih rezultata elektronskim putem (e-mail) na nivou cijelog Kantona uključujući sve laboratorije, doktore i pacijente 	Ministarstvo zdravstva, Zavod za informatiku i statistiku KS, Zavod za zdravstvenu zaštitu, Ministarstvo za obrazovanje, nauku i mlade		350.000	Zavod zdravstvenog osiguranja KS	149.428	
		<ul style="list-style-type: none"> •Uspostavljanje sistema permanentnih zdravstvenih knjižica/kartica 			135.000	Zavod zdravstvenog osiguranja KS	37.039	
		<ul style="list-style-type: none"> •Definisanje i stavljanje u funkciju modula za statističko izvještavanje o sprovedenim zdravstvenim uslugama na nivou cijelog Kantona što bi omogućilo efikasnu kontrolu zdravstvenog sistema 			850.000	Zavod zdravstvenog osiguranja KS	690.082	

Strateški cilj/ Prioritet Mjera	Projekat	Aktivnosti	Nosilac	Način finansiranja	Sredstva u KM			
					Planirano 2017.	Način finansiranja	Realizovano 2017	Napomena
Mjera					1.335.000		876.549	
3.2.2. Unaprijeđenje zdravstvene infrastrukture	3.2.2.1. Izgradnja, rekonstrukcija i opremanje javnih zdravstvenih ustanova	•Nabavka aparata za magnetnu rezonansu, CT aparata i gama kamere za potrebe JU Opća bolnica „Prim.dr Abdulah Nakaš“	Ministarstvo zdravstva, Klinički centar, zdravstvene ustanove			Budžet KS – min. zdravstva	2.700.000	
		•Dovršetak i opremanje CMB Kliničkog centra Univerziteta u Sarajevu				Kredit Saudijskog fonda za razvoj	23.176.936	
		•UKCS Klinika za hematologiju (Projekat "A"-stacionar 13. etaža CMB)		Kredit	500.000			
				Budžet KS – min. zdravstva				
				UKUPNO	500.000			
		•„Energetska efikasnost“ – objekat Neurologije i Psihijatrije KCUS-u		Kredit Svjetske banke	1.528.433	Kredit Svjetske banke	348.112	
		•Zanavljanje dotrajale medicinske i nemedicinske opreme u JU Dom zdravlja Kantona Sarajevo		Budžet KS – min. zdravstva	1.000.000	Budžet KS – min. zdravstva	152.736	
		•Nabavka neophodne medicinske opreme za potrebe JU Dom zdravlja Kantona Sarajevo				Budžet KS – min. zdravstva	1.370.000	
		•Nabavka šest hemodijaliznih aparata i aparata za akutnu dijalizu za potrebe Kliničkog centra Univerziteta u Sarajevu				Budžet KS – min. zdravstva	150.000	
		•Nabavka dva transportna defibrilatora u vrijednosti za potrebe JU Zavod za hitnu medicinsku pomoć Kantona Sarajevo				Budžet KS – min. zdravstva	67.486	
		•Nabavka opreme za potrebe JU Zavod za medicinu rada Kantona Sarajevo				Budžet KS – min. zdravstva	43.000	
		•Nabavka linearnog akceleratora za potrebe Kliničkog centra Univerziteta u Sarajevu				Budžet KS – min. zdravstva	2.000.000	
		•Kupovina prostora za smještaj ambulante porodične medicine u naselju Rosulje u općini Vogošća				Budžet KS – min. zdravstva	475.000	
•Nabavka pomoćnih kreveta za roditelja pratioca djece koja leže na klinikama za potrebe Kliničkog centra Univerziteta u Sarajevu			Budžet KS – min. zdravstva	100.000				
•Nabavka stomatološke stolice sa pratećom opremom za potrebe JU KS Zavod za zdravstvenu zaštitu studenata Univerziteta u Sarajevu			Budžet KS – min. zdravstva	35.000				

Strateški cilj/ Prioritet Mjera	Projekat	Aktivnosti	Nosilac	Način finansiranja	Sredstva u KM			
					Planirano 2017.	Način finansiranja	Realizovano 2017	Napomena
		<ul style="list-style-type: none"> •Nabavka ultrazvučnog aparata i sondi za potrebe JU Zavod za zdravstvenu zaštitu žena i materinstva Kantona Sarajevo 				Budžet KS – min. zdravstva	82.000	
		<ul style="list-style-type: none"> •Sanacija i remont kotlovnickog postrojenja za potrebe JU Zavod za zdravstvenu zaštitu žena i materinstva Kantona Sarajevo 				Budžet KS – min. zdravstva	70.000	
		<ul style="list-style-type: none"> •Sufinansiranje sanacije zgrade ambulante Pofalići 				Budžet KS – min. zdravstva	35.000	
Mjera					3.028.433		30.805.270	
3.2.3. Unapređenje sistema zdravstvenog osiguranja	3.2.3.2. Definiranje ciljeva i nadogradnja pravnog okvira		Ministarstvo zdravstva					
Mjera					10.000		0	
3.2.4. Razvoj zdravstvenog turizma (veza strateškim ciljevima 1 i 2)	3.2.4.1. Izrada Plana razvoja zdravstvenog turizma		Ministarstvo zdravstva, Ministarstvo privrede					
Mjera					15.000		0	
Prioritet 3.3. Poboľjšati kvalitet i dostupnost obrazovnih usluga za sve ciljne grupe stanovništva								
3.3.1. Uvođenje i primjena standarda kvaliteta i efikasnosti, te akreditacije školskih programa na svim nivoima obrazovanja	3.3.1.1. Izvršiti izmjene i dopune standarda i normativa za sve nivoe obrazovanja u skladu sa EU standardima u oblasti obrazovanja	<ul style="list-style-type: none"> •Uvođenje državne mature nakon srednjeg obrazovanja i državni ispit nakon visokog obrazovanja 	Ministarstvo za obrazovanje, nauku i mlade		120.000			
		<ul style="list-style-type: none"> •Uspostavljanje integralnog informacionog sistema u obrazovanju 			50.000	Budžet KS-Minst. za obrazovanje	50.000	
		<ul style="list-style-type: none"> •Osiguranje uslova za naučno-istraživački rad na visokoškolskim institucijama 			4.300.000	Budžet KS-Minst. za obrazovanje	4.300.000	
Mjera					4.470.000		4.350.000	
3.3.2. Povećanje informacijske pismenosti stanovništva	3.3.2.1. Izrada Plana informacijskog opismenjavanja odraslih (sa posebnim osvrtom na ranjive grupe) za razdoblje 2017-2020.		Ministarstvo za obrazovanje, nauku i mlade, Ministarstvo kulture i sporta, Zavod za informatiku i statistiku KS, SERDA		10.000			
	3.3.2.2. Izrada plana informatičkog obrazovanja za nastavno osoblje na svim nivoima obrazovanja	<ul style="list-style-type: none"> •Definisanje standarda za elektronski nastavni sadržaj 			10.000			
	3.3.2.3. Uvođenje programa e-škole u osnovnim i srednjim školama u KS	<ul style="list-style-type: none"> •Opremanje računarskih učionica 			1.000.000	Budžet KS-Minst. za obrazovanje	1.100.000	
		<ul style="list-style-type: none"> •Digitalizacija arhivske i bibliotečke građe 			20.000			

Strateški cilj/ Prioritet Mjera	Projekat	Aktivnosti	Nosilac	Način finansiranja	Sredstva u KM			
					Planirano 2017.	Način finansiranja	Realizovano 2017	Napomena
		<ul style="list-style-type: none"> •Uvođenje jedne „Online sedmica“ u toku školske godine •Uvođenje e-učenja/učenja na daljinu 			20.000			
					10.000			
Mjera					1.070.000			1.100.000
3.3.4. Poboljšanje obrazovanja odraslih	3.3.4.1. Uvođenje koncepta cjeloživotnog obrazovanja u skladu sa EU normama i priznavanje neformalno stečenih znanja i vještina	•Podrška jačanju kapaciteta biblioteka posebno na univerzitetima, Zemaljski muzej, Gazi Husrev-begova biblioteka, za potrebe e--učenja	Ministarstvo za obrazovanje, nauku i mlade		140.000			
Mjera					140.000			
3.3.5. Unaprijeđenje obrazovne infrastrukture	3.3.5.1. Rekonstrukcija i opremanje školskih objekata	<ul style="list-style-type: none"> •Sanacija/rekonstrukcija školskih objekata •JU O.Š. Izet Šabić (sanacija mokrih čvorova) •JU O.Š. Izet Šabić (izgradnja vanjskog višenamjenskog sportskog igrališta) 	Ministarstvo za obrazovanje, nauku i mlade, JU Djeca Sarajeva, općine		3.435.000			
				Općina Vogošća	30.000			
				Općina Vogošća	120.000			
Mjera					3.585.000			
Prioritet 3.4. Jačati društvenu vrijednost kulture i sporta								
3.4.1. Promocija i povećanje dostupnosti i kvaliteta kulturnih usluga	3.4.1.1. Promocija kulturnog življenja i dostupnosti kulturnih usluga	<ul style="list-style-type: none"> •Jačanje kvaliteta kulturnih programa i poboljšanje koordinacije između kulturnih institucija •Digitalni vodič za kulturna dešavanja u kantonu Sarajevo •Juventafest – Internacionalni festival srednjoškolskog teatra 	Ministarstvo kulture i sporta		1.000.000	Budžet KS – Min. kulture i sporta	1.000.000	
					10.000	Budžet KS – Min. kulture i sporta	10.000	
					10.000	Budžet KS – Min. kulture i sporta	10.000	
Mjera					1.020.000			1.020.000
3.4.2. Podrška razvoju kuturne infrastrukture	3.4.2.1. Razvoj poslovnih modela za povećanje investicija u kulturnu infrastrukturu	<ul style="list-style-type: none"> •Obuka umjetnika, kulturnih profesionalaca i organizacija u izvedbenim i ostalim umjetnostima, oglašavanju, filmu, TV-u, muzici, interdisciplinarnim umjetnostima, baštini i industriji video igara, za apliciranje na novi program EU Kreativna Evropa •Formiranje Muzejskog kvarta (MQ) svjetskog značaja (Zemaljski muzej, Muzej istorije BiH, Ars Aevi) u Sarajevu •Mala scena narodnog pozorišta sa pratećim objektima i smještajnim kapacitetima 	Ministarstvo kulture i sporta		30.000	Budžet KS – Min. kulture i sporta	30.000	
					100.000	Budžet KS – Min. kulture i sporta	100.000	
					200.000			
Mjera					330.000			130.000

Strateški cilj/ Prioritet Mjera	Projekat	Aktivnosti	Nosilac	Način finansiranja	Sredstva u KM				
					Planirano 2017.	Način finansiranja	Realizovano 2017	Napomena	
3.4.3. Promocija sportske kulture i dostupnosti sporta	3.4.3.1. Izraditi i usvojiti Akcioni plan promocije rekreativnog sporta	•Uvođenje besplatnih termina u salama, sportskim klubovima po rasporedu korištenja i vraćanje sporta u škole KS	Ministarstvo kulture i sporta		42.500	Budžet KS – Min. kulture i sporta	42.500		
		•Potpora sportskim klubovima za uspostavljanje i održavanje mreže stručnjaka/trenera za sportski odgoj od predškolskog doba do starijih od 65 godina			109.700	Budžet KS – Min. kulture i sporta	109.700		
				152.200		152.200			
Mjera									
3.4.4. Podrška razvoju sportske infrastrukture	3.4.4.1. Izgradnja i unapređenje sportske infrastrukture u KS	•Izgradnja sportsko-rekreativnog centra Banovac – Gradski stadion Ilijaš	Ministarstvo privrede, Ministarstvo kulture i sporta, općine, Ministarstvo prostornog uređenja, građenja i zaštite okoliša	Budžet KS- Min.obraz.	34.000				
				Općina Ilijaš	68.000				
				Kredit KS	68.000				
				UKUPNO	170.000				
				•Program izgradnje i rekonstrukcije sportskih ploha u naseljima prema usvojenim planovima	Budžet KS – Min. privred	100.000			
				•Sportska dvorana na Bjelašnici	Budžet KS – Min. privred	200.000	Budžet KS – Min. kulture i sporta	200.000	
				•Rekonstrukcija sportskih terena na Igmanu	Budžet KS – Min. privred	200.000	Budžet KS – Min. privred	300.000	
				•ZOI 84 – Nabavka „Retrak“ mašina za uređenje ski staza			Budžet KS – Min. privred	550.000	
				•ZOI 84 – Nabavka „Sistema kontrolu prolaska korisnika“ – ležeri, ski kapija i čitači			Budžet KS – Min. privred	294.543	
				•ZOI 84 – EYOF – (Rekonstrukcija) Staza za nordijsko skijanje			Budžet KS – Min. privred	350.000	
		•ZOI 84 – EYOF – Uređenje ski staza (Bjelašnica)			Budžet KS – Min. privred	300.000			
	3.4.4.2. Rekonstrukcija postojećih i izgradnja novih kapaciteta KJP Centar Skenderija	•Izgradnja krova - rekonstrukcija ledene dvorane sa garažama KJP Centar Skenderija d.o.o.		Budžet KS – Min. privred.	2.000.000				
			•Sanacija konstruktivnih elemenata objekata koji ugrožavaju sigurnost života i zdravlja ljudi i uklanjanje objekata koji uzrokuju urušavanje konstrukcija KJP Centar Skenderija d.o.o.		Budžet KS – Min. privred.	1.800.000			

Strateški cilj/ Prioritet Mjera	Projekat	Aktivnosti	Nosilac	Način finansiranja	Sredstva u KM				
					Planirano 2017.	Način finansiranja	Realizovano 2017	Napomena	
		<ul style="list-style-type: none"> •Rekonstrukcija dvorane "Mirza Delibašić" KJP Centar Skenderija d.o.o. Sarajevo 		Budžet KS – Min. privred.	1.400.000				
		<ul style="list-style-type: none"> •Rekonstrukcija, sanacija i redizajn dvorana D1, D2 i D3 KJP Centar Skenderija d.o.o. Sarajevo •Fasade kompleksa „Skenderija“ 		Budžet KS – Min. privred.	1.500.000				
		<ul style="list-style-type: none"> •Centar Skenderija – nabavka ledene plohe za potrebe EYOF-a 				Budžet KS – Min. privred	1.200.000		
Mjera					7.370.000		3.194.543		
3.4.5. Zaštita kulturno-historijskog naslijeđa	3.4.5.1. Unaprijediti zaštitu kulturno-historijskog naslijeđa	<ul style="list-style-type: none"> •Saniranje objekata kulturno-historijske baštine 	Ministarstvo za boračka pitanja, Ministarstvo kulture i sporta, Fond memorijala		200.000	Budžet KS – Min. kulture i sporta	200.000		
	3.4.5.2. Unaprijediti očuvanje tekovina odbrambeno-oslobodilačkog rata 92-95.	<ul style="list-style-type: none"> •Sanacija i stavljanje u funkciju D-B tunela (odnosno spomeničkog kompleksa) 		Budžet KS-min.boračka	250.000				
		<ul style="list-style-type: none"> •Sanacija Igmanskog puta spasa 		Fond memorijala (vlastita sred.)	10.000	Fond memorijala (vlastita sred.)	10.000		
		<ul style="list-style-type: none"> •Obilježavanje vatrene opsade i odbrane Sarajeva 		UKUPNO	260.000	UKUPNO	10.000		
		<ul style="list-style-type: none"> •Obilježavanje mjesta većih stradanja u Sarajevu Armije BiH 		Budžet KS-min.boračka	10.000		Nije realizovano		
		<ul style="list-style-type: none"> •Stavljanje u funkciju i dovršetak sanacije spomen-obilježja – “Muzej opsade i odbrane Sarajeva 1992-1995. godine”, koji bi podsjećao na događaje u organizaciji otpora i dalje za ratni period 1992-1995. godine 		Budžet KS-min.boračka	20.000		Nije realizovano		
		<ul style="list-style-type: none"> •Izgradnja Memorijalnog centra Kovači 		Budžet KS-min.boračka	20.000		Nije realizovano		
		<ul style="list-style-type: none"> •Izrada i postavljanje nišana i spomenika šehidima i poginulim borcima i umrlim braniteljima 		Budžet KS-min.boračka	30.000		Nije realizovano		
				Fond memorijala (vlastita sred.)	417.000	Fond memorijala (vlastita sred.)	275.433		
				-		Donacija	20.000		
				Ukupno		Ukupno	295.433		
					Budžet KS-min.boračka	39.200	Budžet KS-min.boračka	66.200	Da li promjeniti naziv ove aktivnosti prema prijedlogu FONDA MEMORIJALA
					Fond memorijala	148.500	Fond memorijala	145.946	

Strateški cilj/ Prioritet Mjera	Projekat	Aktivnosti	Nosilac	Način finansiranja	Sredstva u KM			
					Planirano 2017.	Način finansiranja	Realizovano 2017	Napomena
				(vlastita sred.)		(vlastita sred.)		
				Općine-transferi	75.000	Općine-transferi	111.500	
				UKUPNO	262.700	UKUPNO	323.646	
Mjera					1.219.700		829.079	
Ukupno strateški cilj 3.					25.845.333		46.145.794	
Strateški cilj 4. Odgovorno upravljati okolišem, prostorom, prirodnim i infrastrukturnim resursima								
Prioritet 4.1. Osigurati i unaprijediti održivi sistem upravljanja prirodnim resursima i racionalno korištenje prostora								
4.1.2. Integralno upravljanje vodnim resursima	4.1.2.2. Godišni plan i program sufinansiranja, izgradnje i održavanja vodnih objekata i aktivnosti vezane za poslove upravljanja vodama prema Zakonu o vodama		Ministarstvo privrede, Ministarstvo komunalne privrede i infrastrukture, Ministarstvo prostornog uređenja, građenja i zaštite okoliša, ViK, općine	Budžet KS – Min. privred.	2.367.700	Budžet KS – Min. privred	1.134.099	
						Budžet KS - min.kom.infr	5.037.900	
						Ukupno	6.171.999	
		•Sufinansiranje projekta regionalni vodovod Hojta: Bjelašnica - Igman				Budžet KS – Min. privred	2.649.179	
Mjera					2.367.700		8.821.178	
4.1.3. Integralna zaštita i očuvanje stabilnosti šumskih ekosistema	4.1.3.1. Integralna zaštita šumskih ekosistema od štetnog utjecaja požara	<ul style="list-style-type: none"> •Izrada Kategorizacije i rejonizacije Kantona Sarajevo prema stepenu ugroženosti šuma od požara •Sanacija opožarenih površina i površina nastalih usljed pojave gradacije štetnih insekata ili biljnih bolesti •Monitoring biljnih bolesti i štetnika 	Ministarstvo privrede KS - Uprava za šumarstvo, KJP „Sarajevo-šume“			Tekuća sredstva		
				Budžet KS – Min. privred.	200.000	Budžet KS – Min. privred	85.971	
				Budžet KS – Min. privred.	200.000	Budžet KS – Min. privred	200.000	
						Tekuća sredstva		
						Tekuća sredstva		
				Budžet KS – Min. privred.	200.000	Budžet KS – Min. privred	430.032	
						Tekuća sredstva	75.000	
						Tekuća sredstva		
						Tekuća sredstva		

Strateški cilj/ Prioritet Mjera	Projekat	Aktivnosti	Nosilac	Način finansiranja	Sredstva u KM			
					Planirano 2017.	Način finansiranja	Realizovano 2017	Napomena
	4.1.3.3. Izgradnja, rekonstrukcija, sanacija i održavanje šumske infrastrukture	komunikacija - u okviru Izvedbenih projekata						
		•Izrada glavnih projekata po pojedinim područjima (odjelima/gospodarskim jedinicama)						
		•Redovna rekonstrukcija, sanacija i održavanje mreže šumske infrastrukture						
	4.1.3.4. Očuvanje stabilnosti i unapređenje šumskih ekosistema	•Povećanje zelenih površina putem pošumljavanja		Budžet KS – Min. privred.	700.000	Budžet KS – Min. privred	1.067.191	
				Budžet KS – Min. privred.	150.000	Budžet KS – Min. privred	365.137	
Mjera					1.450.000		2.223.331	
Prioritet 4.2. Pобољшanje kvaliteta okolišnih komponenti i uspostavljanje integralnog sistema upravljanja otpadom								
4.2.1. Unaprijeđenje kvaliteta tla	4.2.1.2. Deminiranje šumskih i poljoprivrednih površina i izrada programa rehabilitacije i prevođenja u poljoprivredno zemljište		Kantonalna uprava civilne zaštite, Ministarstvo prostornog uređenja, građenja i zaštite okoliša KS, Ministarstvo privrede, Zavod za izgradnju KS	Budžet KS – Min. privred.	100.000			
Mjera					100.000		0	
4.2.2. Unaprijeđenje kvaliteta zraka i zaštita od buke	4.2.2.1. Provođenje mjera/projekata iz Akcionog plana za smanjenje čestičnih tvari u zraku na području KS	•Kalibracija od strane akreditiranih laboratorija i redovno servisiranje stanica	Ministarstvo prostornog uređenja, građenja i zaštite okoliša, Ministarstvo komunalne privrede i infrastrukture, Zavod za javno zdravstvo KS	Budžet KS- min.komun.inf	50.000			
				Budžet KS - MPUGZO	60.000	Budžet KS - MPUGZO	20.826	
				Drugi izvori	33.000			
		UKUPNO		143.000	UKUPNO	20.826		
		Budžet KS - MPUGZO		39.000				
		Drugi izvori						
		UKUPNO		39.000				
		•Pобољшanje monitoringa kvaliteta zraka (nabavka analizatora,redovan monitoring, nabavka stanice)		Budžet KS - MPUGZO		Budžet KS - MPUGZO	240.425	
Mjera					182.000		261.251	
4.2.3. Sistem upravljanja komunalnim otpadom	4.2.3.1. Implementacija Plana upravljanja otpadom Kantona Sarajevo	•Izgradnja reciklažnog dvorišta na lokalitetu "Regionalnog centra za upravljanje otpadom Smiljevići"	Ministarstvo prostornog uređenja, građenja i zaštite okoliša KS, Ministarstvo komunalne privrede i infrastrukture, KJKP „RAD“, općine	Budžet KS - MPUGZO	600.000		Nije realizovano	
		•Studija opravdanosti uspostave RCUO kao nove samostalne institucije unutar sistema i time institucionalno odvojiti prikupljanje/transport otpada od deponiranja		Budžet KS - MPUGZO	20.000			
		•Studija izvodivosti za izbor tehnologije tretmana otada, uključujući i		Budžet KS - MPUGZO	200.000	Budžet KS - MPUGZO	150.000	

Strateški cilj/ Prioritet Mjera	Projekat	Aktivnosti	Nosilac	Način finansiranja	Sredstva u KM			
					Planirano 2017.	Način finansiranja	Realizovano 2017	Napomena
		opravdanost izgradnje pogona za mehaničko-biološku obradu otpada MBO						
		•Nabavka i podjela posuda za odvojeno prikupljanje PET ambalaže i papira u naseljima sa individualnim stanovanjem zapremine 120 l (Planirana je podjela 3.000 kanti 120l, 45 kompostera i 70 reciklažnih kontejnera)		Budžet KS - MPUGZO	200.000	Budžet KS - MPUGZO	200.000	
		•Nabavka jednog specijalna vozila za pražnjenje podzemnih spremnika za otpad				KJKP Rad	4.690	
						Ukupno	204.690	
				Budžet KS-min.komun.inf	100.000	Budžet KS-min.komun.inf	100.000	
						KJKP RAD	114.110	
				UKUPNO		UKUPNO	214.110	
				Drugi izvori finansiranja	400.000			
	4.2.3.2. Dovedi stanje deponije komunalnog otpada na sanitarni nivo	•Dovođenje deponije komunalnog otpada na sanitarni nivo						
		•Izgradnja kompostane i nabavljena drobilica za usitnjavanje zelenog otpada sa javnih površina u svrhu kompostiranja na tradicionalan način		Budžet KS - MPUGZO	200.000	Budžet KS - MPUGZO	183.530	
		•Nabavka gusjeničara- rovokopača, terenskog vozila i hemikalija za laboratoriju na deponiji		Budžet KS - MPUGZO	320.000	Budžet KS - MPUGZO	320.000	
		•Izrada projektne dokumentacije za građenje plohe na sanitarnoj deponiji za odlaganje neiskorištenog komunalnog otpada				KJKP RAD	55.946	
		•Analiza stanja/efikasnosti sistema tretmana procjednih voda sa odlagališta otpada „Smiljevići“ i uspostavljena funkcija				Ukupno	375.946	
	4.2.3.3. Projekti iz Programa javnih investicija			Budžet KS - MPUGZO	200.000			
				Budžet KS - MPUGZO	200.000			
Mjera					2.490.000		1.128.276	
4.2.4. Sistem zbrinjavanja posebnog otpada	4.2.4.1. Uspostaviti kapacitete za zbrinjavanje građevinskog otpada	•Izgradnja deponije građevinskog otpada i postrojenja za reciklažu građevinskog otpada	Ministarstvo komunalne privrede i infrastrukture, Ministarstvo prostornog uređenja, građenja i zaštite okoliša KS, Ministarstvo privrede	Budžet KS - MPUGZO	200.000	Budžet KS - MPUGZO	114.923	
		•Nabavka mobilne drobilice manjeg kapaciteta za inertni otpad		Budžet KS - MPUGZO		Budžet KS - MPUGZO	450.000	
		•Uspostava deponije građevinskog otpada, I faza: izvršiti eksproprijaciju zemljišta za izgradnju deponije		Budžet KS - MPUGZO				

Strateški cilj/ Prioritet Mjera	Projekat	Aktivnosti	Nosilac	Način finansiranja	Sredstva u KM			
					Planirano 2017.	Način finansiranja	Realizovano 2017	Napomena
		građevinskog otpada II faza: izgraditi deponiju građevinskog otpada						
Mjera					200.000		564.923	
Prioritet 4.3. Povećanje energetske efikasnosti i podsticanje korištenja obnovljivih izvora energije								
4.3.1. Energetska efikasnost javnih objekata	4.3.1.2. Podrška projektima utopljanja javnih objekata u KS	<ul style="list-style-type: none"> •"Studija energetske efikasnosti javnih objekata u Kantonu Sarajevo" •"Izrada Akcionog plana energetske efikasnosti javnih objekata u Kantonu Sarajevo" •Institucionalizacija sistema praćenja potrošnje energije upotrebom Informativnog sistema za upravljanje energijom (EMIS) na kantonalom nivou i obuka upravljanja sistemom za krajnje korisnike kao i nadležna ministarstva Kantona Sarajevo •Izrada 15 energetskih audita za javne objekte u KS •Povećanje energetske efikasnosti JU Dom za djecu bez roditeljskog staranja Bjelave •Povećanje energetske efikasnosti u javnom objektu Dom zdravlja Hadžići •Povećanje energetske efikasnosti JU OŠ "Hrasno •Povećanje energetske efikasnosti administrativna zgrada Općine Vogošća 	Ministarstvo prostornog uređenja, građenja i zaštite okoliša KS, Ministarstvo komunalne privrede i infrastrukture, Ministarstvo privrede, Ministarstvo za obrazovanje, nauku i mlade, resorna ministarstva, općine	Budžet KS - MPUGZO	28.178	Budžet KS - MPUGZO	26.207	
				UNDP	25.616	UNDP	27.587	
				UKUPNO	53.794	UKUPNO	53.794	
				Budžet KS - MPUGZO	5.850	Budžet KS - MPUGZO	5.700	
				UNDP	5.850	UNDP	6.000	
				UKUPNO	11.700	UKUPNO	11.700	
				Budžet KS - MPUGZO	32.377	Budžet KS - MPUGZO	19.850	
				UNDP	29.433	UNDP	19.500	
				UKUPNO	61.810	UKUPNO	39.350	
				Budžet KS - MPUGZO	13.494,5	Budžet KS - MPUGZO	12.950	
				UNDP	13.494,5	UNDP	14.039	
				UKUPNO	26.989	UKUPNO	26.988	
				Budžet KS - MPUGZO	10.800	Budžet KS – MPUGZO	10.800	
				Budžet KS - MPUGZO	104.800	Budžet KS – MPUGZO	84.240	
				UNDP	96.235	UNDP	77.356	
				Općina Hadžići	88.120	Općina Hadžići	70.833	
				UKUPNO	289.155	UKUPNO	232.430	
				Budžet KS - MPUGZO	166.715	Budžet KS – MPUGZO	140.417	
				UNDP	153.080	UNDP	128.674	
				Općina Novo Sarajevo	140.180	Općina Novo Sarajevo	126.437	
UKUPNO	459.975	UKUPNO	395.528					
Budžet KS - MPUGZO	81.540	Budžet KS – MPUGZO	86.443					
UNDP	74.875	UNDP	79.646					
Općina Vogošća	68.565	Općina Vogošća	72.773					
UKUPNO	224.980	UKUPNO	238.862					

Strateški cilj/ Prioritet Mjera	Projekat	Aktivnosti	Nosilac	Način finansiranja	Sredstva u KM			
					Planirano 2017.	Način finansiranja	Realizovano 2017	Napomena
		<ul style="list-style-type: none"> •Povećanje enerjske efikasnosti JU OŠ "Hamdija Kreševljaković" 		Budžet KS - MPUGZO	82.565	Budžet KS – MPUGZO	74.598	
				UNDP	75.810	UNDP	68.495	
				Općina Centar	69.420	Općina Centar	62.721	
				UKUPNO	227.795	UKUPNO	205.814	
		<ul style="list-style-type: none"> •Povećanje enerjske efikasnosti Vrtić „Košuta“ 				Kredit	72.582	
		<ul style="list-style-type: none"> •Povećanje enerjske efikasnosti Šeste osnovne škole Ilidža 				Kredit	261.905	
						Općina Ilidža	104.765	
						UKUPNO	366.670	
		<ul style="list-style-type: none"> •Povećanje enerjske efikasnosti O.Š. Čengić Vila 1 				Kredit	83.150	
						Općina Novo Sarajevo	56.000	
						UKUPNO	139.150	
		<ul style="list-style-type: none"> •Projekat utopljanja stambenih objekata u KS - Povećanje enerjske efikasnosti stambene zgrade u ul. 126. Ilijaške brigade br. 12 i 14 				Federalni fonda za zaštitu okoliša	82.150	
						Općina Ilijaš	30.000	
						UKUPNO	112.150	
		<ul style="list-style-type: none"> •Povećanje enerjske efikasnosti stambene zgrade u ul. Trg heroja br. 32 				Federalni fonda za zaštitu okoliša	494.615	
						Općina Novo Sarajevo	250.000	
						Etažni vlasnici	40.000	
						UKUPNO	784.615	
		<ul style="list-style-type: none"> •Povećanje enerjske efikasnosti stambene zgrade u ul. Rizaha Štetića br. 7 				Federalni fonda za zaštitu okoliša	18.500	
						Etažni vlasnici	63.254	
						UKUPNO	81.754	
Mjera					1.366.998		2.772.187	
4.3.2. Podsticanje korištenja obnovljivih izvora energije	4.3.2.1. Izrada studije "Potencijalni resursi za proizvodnju i snabdijevanje Kantona Sarajevo toplotnom i električnom energijom"	<ul style="list-style-type: none"> •Studija sa separatima - Hidroenerjski potencijal – MHE; Energija vjetra - Vjetroelektrane; Solarna energija; Geotermalna energija; Kogeneracija na bazi prirodnog gasa; Proizvodnja energije na bazi otpada; Proizvodnja biogoriva i kogeneracija na bazi biomase; Električna energija - Prognoza potrošnje i snabdijevanje KS; Snabdijevanje Kantona Sarajevo toplotnom energijom i Integracija, optimizacija i enerjska efikasnost 	Ministarstvo privrede KS, Ministarstvo za obrazovanje, nauku i mlade	Budžet KS – Min. privred.	340.000			

Strateški cilj/ Prioritet Mjera	Projekat	Aktivnosti	Nosilac	Način finansiranja	Sredstva u KM				
					Planirano 2017.	Način finansiranja	Realizovano 2017	Napomena	
	4.3.2.3. Planiranje i pripreme radnje za dodjelu koncesije u skladu sa Zakonom o koncesijama, na određenim pogodnim predmetima koncesije u zavisnosti od outputa Studije, riješenih prethodnih pitanja i interesa KS			Budžet KS – Min. privred.	60.000				
Mjera					400.000		0		
Prioritet 4.4. Unaprijediti razvoj infrastrukture i dostupnost na cijelom području Kantona Sarajevo									
4.4.1. Izgradnja i rekonstrukcija saobraćajnica i automatsko upravljanje saobraćajem	4.4.1.1. Rekonstrukcija, izgradnja i održavanje saobraćajnica	•Izgradnja A transversale	Ministarstvo saobraćaja, Direkcija za puteve, Ministarstvo kumunalne privrede i infrastrukture, KJKP „Rad“, općine, GRAS	Budžet KS – Min. saobraćaja	600.000	Budžet KS – Min. saobraćaja	511.526		
		•Rekonstrukcija ceste Malešići – Podlugovi do granice Kantona Sarajevo i regionalni put II reda Stari Ilijaš – Bioča – Ahatovići		Budžet KS -Direkcija za ceste KS	1.000.000	Budžet KS -Direkcija za ceste KS	1.000.000		
		•Rekonstrukcija regionalne ceste R-445 na lokalitetu općine Ilijaš		Budžet KS -Direkcija za ceste KS	1.100.000	Budžet KS -Direkcija za ceste KS	1.100.000		
	4.4.1.3. Izgradnja i rekonstrukcija saobraćajnica po Programu javnih investicija	•Projekti iz Programa javnih investicija (izgradnja i rekonstrukcija I transversale - Dionica II, Južna longitudinala - Dionica II, Južna longitudinala - Dionica II do IV transversale, I transversala - Dionica I •I transferzala - Vogošća (procjena)		Kredit	15.443.220	Kredit	8.500.000		
				Primitci	20.000.000				
				Krediti					
				UKUPNO	20.000.000				
	4.4.1.4. Magistralna cesta Goražde-Hrenovica-Sarajevo (Idejni i Glavni projekat)			•IX transferzala	Budžet KS – Min. saobraćaja	3.500.000	Budžet KS – Min. saobraćaja	224.258	
					Budžet KS – Min. saobraćaja	250.000	Budžet KS – Min. saobraćaja	250.000	
	4.4.1.5. Sanacija i optimizacija javnog gradskog saobraćaja			•Uvođenje ITS i automatskog upravljanja saobraćajem	Budžet KS – Min. saobraćaja	250.000			
				•Sanacija, rekonstrukcija i modernizacija tramvajske pruge od „S“ krivine do Ilidže	Donacija	1.000.000			
				•Uvođenje elektronskog sistema poništavanja karata	Budžet KS – Min. saobraćaja	1.500.000			
				•Izgradnja tramvajskih stajališta za kontrolisanu naplatu i postavljanje zaštitne ograde na tramvajskim stajalištima	Kredit	1.500.000			
				•Studija saobraćaja za potrebe izrade UP-a	Budžet KS – Min. saobraćaja	500.000			

Strateški cilj/ Prioritet Mjera	Projekat	Aktivnosti	Nosilac	Način finansiranja	Sredstva u KM			
					Planirano 2017.	Način finansiranja	Realizovano 2017	Napomena
		•Nabavka vozila za javni linijski prijevoz u KS		Budžet KS – Min. saobraćaja	1.000.000			
				Kredit	1.000.000			
				UKUPNO	2.000.000			
		•Asfaltiranje puteva u naseljima u Kantonu Sarajevo		Budžet KS-min. saobr.	250.000	Budžet KS – Min. saobraćaja	250.000	
		•Asfaltiranje puteva na području općine Vogošća		Budžet KS-min. saobr.	350.000	Budžet KS – Min. saobraćaja	350.000	
				Općina Vogošća	350.000	Općina Vogošća	350.000	
				UKUPNO	700.000	UKUPNO	700.000	
		•Sanacija puteva na području KS		Budžet KS-min. saobr.	1.500.000	Budžet KS-min. saobr.	1.500.000	
		•Projekat automatskog upravljanja semaforiskim sistemom u Kantonu Sarajevo– Izrada Projektnog zadatka nakon prikupljenih podataka sa terena radi izrade Glavnog Projekta		Budžet KS-min. saobr.	471.000			
		•Projekat povećanja sigurnosti slijepih i slabovidnih osoba u gradskom saobraćaju– Izrada Projektnog zadatka nakon prikupljanja podataka sa terena radi izrade Glavnog Projekta za područje Skenderije		Budžet KS-min. saobr.	250.000			
		•Usvojen pravni okvir koji definira oblast JGPP-a u KS						
		•Usvojen pravni okvir adekvatnog tarifnog sistema						
	4.4.1.7. Unapređenje saobraćaja u mirovanju	•Nabavka 60 novih uređaja za naplatu parkiranja/parkomata		Budžet KS-min. saobr.	1.500.000	Budžet KS-min. saobr.	1.227.587	
		•Nabavka 30 novih uređaja za naplatu parkiranja/parkomata		Budžet KS-min. saobr.	750.000			
		•Priprema Projekta za izgradnju podzemne garaže u ulici Kolodvorska		Budžet KS-min. saobr.	2.000.000			
		•Priprema Projekta za izgradnju garaže u općini Trnovo		Budžet KS-min. saobr.	1.500.000			
Mjera					57.564.220		15.263.372	
4.4.2. Sistem upravljanja i infrastruktura za vodosnabdjevanje	4.4.2.1. Rekonstrukcija i izgradnja vodoprivredne infrastrukture Rekonstrukcija vodovodne mreže, prema istom Programu	•Interventni program	Ministarstvo komunalne privrede i infrastrukture, KJKP	Drugi izvori finansiranja	2.006.000			
		•Sanacija prioritetnih dijelova vodovodnog sistema (EBRD)	ViK, općine	Kredit EBRD	10.000.000			Tek u 2018 se očekuje prva tranša

Strateški cilj/ Prioritet Mjera	Projekat	Aktivnosti	Nosilac	Način finansiranja	Sredstva u KM				
					Planirano 2017.	Način finansiranja	Realizovano 2017	Napomena	
	Rekonstrukcija elektroenergetskih i mašinskih postrojenja i sistema za dezinfekciju vode (prema programu "Sanacija dotrajalih dijelova vodovodnog sistema, ViK, 2008" Osiguranje novih količina vode (dodati i Filter postrojenje Bosna 3)	•Poboljšanje kvaliteta usluge vodosnadbjevanja – III faza Filter postrojenja Bosna		ViK	700.000	Budžet KS-min komun	1.800.000		
		•Nabavka vodomjera sa data logerima				Budžet KS-min komun	150.000		
		•Rekonstrukcija vodovodne mreže putem KJKP ViK				Budžet KS-min komun	1.701.000		
		•Nabavka opreme mobilnim timovima za otkrivanje nelegalnih priključaka				Budžet KS-min komun	100.000		
		•Saniranje kvarova na vodovodnoj mreži za KJKP i JKP (izmirenje obaveza)				Budžet KS-min komun	300.000		
		•Detekcija neprihodovane vode				Budžet KS-min komun	100.000		
		•Nabavka mjerno regulacione opreme i vodovodne armature				Budžet KS-min komun	3.469.000		
		•Nabavka pumpnih agregata				Budžet KS-min komun	1.030.000		
	4.4.2.2. Podrška projektima rekonstrukcije i izgradnje vodoprivredne infrastrukture u nadležnosti općina Izgradnja vodovodnih objekata i mreže za proširenje vodovodnog sistema prema provedbeno planskoj dokumentaciji	•Popravka kvarova i nabavka opreme sa vraćanjem u stanje kakvo je bilo		Budžet KS-min komun	1.000.000				
		•Realizirani projekti sanacije dijelova vodovodnog sistema		ViK i općine	320.000	ViK i općine	320.000		
		•Vodoopskrbni sistem Vrutak (Ilijaš)		Budžet KS-min komun.	50.000				
		•Rekonstrukcija dijela vodovodne mreže u cilju izgradnje javne česme i toaleta u ZP „Trebević“		Općina Ilijaš-kredit	50.000				
		•Tilava – plaćanje obaveza za isporučenu vodu		UKUPNO	100.000				
	4.4.2.3. Optimizacija i modernizacija upravljanja vodovodnim sistemom	•Unaprijeđenje telemetrijskog sistema KJKP Vodovod i kanalizacija Sarajevo							
Mjera				ViK	200.000		Nije realizovano		
					13.438.540		10.382.539		
4.4.3. Sistem prikupljanja i tretman otpadnih voda	4.4.3.3. Izgradnja primarnog kolektora sa prečištačem za područje općina Ilijaš, Vogošća, Breza	•Revizija studije izgradnje primarnog kolektora sa postrojenjem za prečišćavanje za područje općina Vogošća, Ilijaš i Breza i Izgradnja primarnog kolektora sa postrojenjem za prečišćavanje za područje općina Vogošća, Ilijaš i Breza	Ministarstvo kumunalne privrede i infrastrukture, Ministarstvo prostornog uređenja, građenja i zaštite okoliša, KJKP „ViK“, Ministarstvo privrede + Agencija za vode, općine	Budžet KS-min. komunalne	2.500				
				Federal. min. okoliša i turizma	5.000				
				Općina Ilijaš-kredit	42.500				
				UKUPNO	50.000				

Strateški cilj/ Prioritet Mjera	Projekat	Aktivnosti	Nosilac	Način finansiranja	Sredstva u KM			
					Planirano 2017.	Način finansiranja	Realizovano 2017	Napomena
Mjera					50.000		0	
4.4.4. Energetska infrastruktura – toplifikacija	4.4.4.1. Rekonstrukcija i proširenje distributivne mreže i zamjena kotlova, pumpnih sistema – grijanje	•Proširenje postojećeg sistema daljinskog upravljanja i nadzora (SCADA sistem) postrojenja KJKP Toplane-Sarajevo	Ministarstvo komunalne privrede i infrastrukture KS, KJKP Toplane	Drugi izvori finansiranja	900.000		Nije realizovano	
		•Zamjena kotlova i plamenika u postrojenjima KJKP Toplane-Sarajevo		Drugi izvori finansiranja	1.800.000		Nije realizovano	
		•Rekonstrukcija pumpnih sistema u postrojenjima KJKP Toplane-Sarajevo – ugradnja pumpi sa frekventnom regulacijom		Drugi izvori finansiranja	170.000		Nije realizovano	
		•Zamjena distributivnih mreža (toplovodi i vrelovodi) u postrojenjima KJKP Toplane-Sarajevo		Drugi izvori finansiranja	1.400.000		Nije realizovano	
	4.4.4.2. Izgradnja kotlovnica i postrojenja u KS	•Izgradnja kotlovnice snage cca 16 MW na lokalitetu obuhvata Regulacionog plana "Alipašin most VII"		Drugi izvori finansiranja	1.700.000		Nije realizovano	
		•Izgradnja kotlovnice snage cca 20 MW na lokalitetu obuhvata Regulacionog plana "Alipašin most VII"		Drugi izvori finansiranja	1.700.000		Nije realizovano	
		•Izgradnja postrojenja na drvenu biomasu - sječka		Drugi izvori finansiranja	1.200.000		Nije realizovano	
					8.870.000			
Mjera								
4.4.5. Energetska infrastruktura – gasifikacija	4.4.5.1. Rekonstrukcija i razvoj distributivne gasne mreže	•Uvezivanje gasnog prstena pritiska p=3(4) bar na području Kantona Sarajevo	Ministarstvo komunalne privrede i infrastrukture KS	Drugi izvori finansiranja	22.000			
		•Rekonstrukcija sistema katodne zaštite		Drugi izvori finansiranja	250.000			
		•Zamjena mjerača protoka gasa (II faza)		Drugi izvori finansiranja	2.150.000			
		•Zamjena ventila na gasnom sistemu Kantona Sarajevo		Drugi izvori finansiranja	453.000			
	4.4.5.2. Izgradnja infrastrukture za komprimirani prirodni gas (CNG)	•Izgradnja javne punionice za komprimirani prirodni gas (CNG), kapaciteta 5.000 m ³ /h, u krugu KJKP Sarajevogas	Drugi izvori finansiranja	270.000				
		•Subvencioniraje priključaka na gasnu mrežu, u cilju smanjenja aerozagađenja				Budžet KS – MPUGZO	501.000	
		•Proširenje distributivne gasne mreže				Budžet KS – Ministarstvo komun. privrede i infrastr.	350.000	

Strateški cilj/ Prioritet Mjera	Projekat	Aktivnosti	Nosilac	Način finansiranja	Sredstva u KM			
					Planirano 2017.	Način finansiranja	Realizovano 2017	Napomena
		dokumenata i podataka između budžetskih korisnika Kantona Sarajevo i Ministarstva finansija Kantona Sarajevo •Plan izgradnje institucionalnih i ljudskih kapaciteta organa uprave, nadležnih za kontrolu i naplatu prihoda						
Mjera				Fondovi EU, USAID-a, i sl. (min.fin.)	500.000		65.555	
Prioritet 5.2. Reformirati javnu administraciju i ojačati odgovornost, efikasnost i razvojni kapacitet administracije								
5.2.1. Razvoj kapaciteta administracije	5.2.1.2. Reforma administracije u oblasti izdavanja, evidentiranja i stvaranja jedinstvene baze javnih dokumenata	•Projekat "Javni papiri u javnoj administraciji na jednom javnom mjestu"	Ministarstvo finansija, Zavod za planiranje razvoja KS, Zavod za informatiku i statistiku KS, Ministarstvo unutrašnjih poslova		Tekuća sredstva	IFC- Svjetska banka	155.000	
		•Uvođenje mehanizama za praćenje: •"biznisu orijentirana administracija" (one stop shop), na nivou općina i KS •Građaninu orijentirana administracija na nivou općina i KS			Tekuća sredstva	Sredstva od GOPA	115.000	
		•Donošenje pravnog okvira za obaveznu razmjenu javnih dokumenata za ostvarivanje prava građana			Tekuća sredstva			
	5.2.1.4. Razvoj e-uprave u Kantonu Sarajevo	•Uspostavljanje korištenja elektronskih dokumenata			10.000			
		•Uspostavljanje informacionog sistema za upravljanje javnim evidencijama			25.000			
		•Javni portal za detaljno i precizno pretraživanje zakona i zakonskih procedura, službenih listova kao i online pristup istim			10.000			
Mjera					45.000		270.000	
5.2.2. Unaprijediti pravni i strateški okvir i ojačati kapacitete institucija i javnu svijest u oblasti zaštite okoliša	5.2.2.1. Donijeti novu i uskladiti postojeću legislativu	•Usvajanje i usklađivanje tehničkih pravila Njemačkog stručnog udruženja za gas i vodu – DVGW u sklopu projekta „Harmonizacija tehničke regulative u zemljama jugoistočne Evrope“	Ministarstvo prostornog uređenja, građenja i zaštite okoliša KS, Ministarstvo komunalne privrede i infrastrukture, Ministarstvo privrede, Ministarstvo za obrazovanje, nauku i mlade, Kantonalna uprava za inspeksijske poslove, Zavod za planiranje razvoja Kantona Sarajevo		Drugi izvori finansiranja		378.000	
		•Izrada Plana upravljanja zaštićenim pejzažem "Trebević" i Prostornog plana za Spomenik prirode "Vrelo Bosne"			Budžet KS - MPUGZO	21.500	Budžet KS - MPUGZO	21.491
	•Izrada novog Kantonalnog plana zaštite okoliša (KEAP)			Budžet KS - MPUGZO	105.000	Budžet KS - MPUGZO	55.341	

Strateški cilj/ Prioritet Mjera	Projekat	Aktivnosti	Nosilac	Način finansiranja	Sredstva u KM			
					Planirano 2017.	Način finansiranja	Realizovano 2017	Napomena
		•Izrada Prostornog plana područja posebnog obilježja ZP „Trebević“		Budžet KS - MPUGZO	10.000			
	5.2.2.4. Edukacija i promocija o značaju očuvanja okoliša i prirode	•Kampanja povećanja javne svijesti stanovništva o značaju očuvanja okoliša i prirode		Budžet KS - MPUGZO	50.000	Budžet KS - MPUGZO	49.203	
Mjera					564.500		126.035	
5.2.4. Modernizacija infrastrukture za upravno-administrativno poslovanje	5.2.4.1. Izrada i provedba Srednjoročnog plana investicija u modernizaciju poslovnih prostorija i opreme administracije, policije i pravosuđa	•Izgradnja i adaptacija IV policijske uprave MUP-a KS PS Novi Grad	Ministarstvo unutrašnjih poslova, Ministarstvo pravde i uprave, vatrogasno društvo	Budžet KS - MUP	200.000		Nije realizovano	
Mjera					200.000		0	
Prioritet 5.3. Ojačati participaciju građana u upravljanju razvojem KS								
5.3.1. Unaprijeđenje civilnog dijaloga i izgradnja kapaciteta civilnog društva	5.3.1.2. Uspostavljanje okvira za efikasno djelovanje civilnog društvenog sektora kao razvojnog partnera	•Uspostavljen sistem rješavanja zahtjeva, kvarova i intervencija sa pružanjem povratne informacije podnosiocu u svim KJKP	Zavod za informatiku i statistiku KS i Ministarstvo komunalne privrede i infrastrukture		40.000			
Mjera					40.000		0	
Prioritet 5.4. Smanjiti korupciju i kriminalitet, povećati bezbjednost građana, te osnažiti funkcionisanje pravne države								
5.4.2. Smanjiti obim sive ekonomije	5.4.2.1. Izmjene zakonskih odredbi u cilju smanjenja nivoa poreznih i socijalnih opterećenja privrede po osnovu rada	•Formirati interresornu grupu, analizirati zakone, podnijeti inicijative (Vlada i Interresorna grupa 2017/18)	Ministarstvo za rad, socijalnu politiku, raseljena lica i izbjeglice, Služba za zapošljavanje KS, Ministarstvo privrede, Kantonalna uprava za inspekcijske poslove, Resorna ministarstva, PKKS	Budžet KS min. za rad.soc.pol.i ras.lica i izbjeglice	Tekuća sredstva			
	5.4.2.2. Izmjene i dopune Zakona o posredovanju pri zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti	•Pokrenuti postupak konsultacije i drugih faza izrade i donošenja zakona 2017/18		Budžet KS min. za rad.soc.pol.i ras.lica i izbjeglice	Tekuća sredstva			
	5.4.2.4. Uspostava Kantonalnog koordinacijskog tijela za borbu protiv sive ekonomije na području KS	•Donijeti rješenje o imenovanju Kantonalnog koordinacijskog tijela za borbu protiv sive ekonomije na području KS (Vlada 2017)		Budžet KS min. za rad.soc.pol.i ras.lica i izbjeglice	10.000			
	5.4.2.5. Razvoj aktivne politike/programa za smanjenje sive ekonomije u KS	•Donošenje programa za smanjenje sive ekonomije		Budžet KS min. za rad.soc.pol.i ras.lica i izbjeglice	Tekuća sredstva			
Mjera					10.000		0	
5.4.3. Sistem zaštite i spašavanja	5.4.3.1. Unaprijediti funkcioniranje civilne zaštite	•U skladu sa propisima poboljšati stanje hidrantske mreže za gašenje požara na području KS kao i nadzemnih hidranata, pritiska i količine vode u mreži; sačiniti registar hidrantske mreže s ucrtanim položajima hidranata	Kantonalna uprava civilne zaštite KS,Ministarstvo privrede KS, Ministarstvo komunalne privrede i infrastrukture, Ministarstvo prostornog uređenja, građenja i zaštite okoliša, Ministarstvo saobraćaja, Ministarstvo za obrazovanje	VIK i Općina Centar	60.000		Nije realizovano	

Strateški cilj/ Prioritet Mjera	Projekat	Aktivnosti	Nosilac	Način finansiranja	Sredstva u KM			
					Planirano 2017.	Način finansiranja	Realizovano 2017	Napomena
			nauku i mlade, Ministarstvo zdravstva, razvojne agencije, općine, javna komunalna preduzeća, NVO					
Mjera					60.000		0	
Ukupno Strateški cilj 5.					1.419.500		461.590	
UKUPNO					157.684.986		127.740.683	

Pregled tabela

Tabela 1. Osnovni pokazatelji Kantona Sarajevo i FBiH 2017.....	14
Tabela 2. Rang razvijenosti kantona u odnosu na FBiH 2017.....	16
Tabela 3: Kretanje indeksa razvijenosti KS.....	17
Tabela 4. Indeks razvijenosti općina KS u FBiH u 2017. godini.....	17
Tabela 5. Broj stanovnika.....	18
Tabela 6. Površina i gustina naseljenosti po općinama.....	18
Tabela 7. Starosna struktura stanovništva u Kantonu Sarajevo.....	19
Tabela 8. Koeficijenti starosnih struktura u Kantonu Sarajevo.....	20
Tabela 9. Stope vitalne statistike.....	21
Tabela 10. Vitalni indeks.....	22
Tabela 11. Bruto domaći proizvod za Kanton Sarajevo, ukupno i per capita.....	23
Tabela 12. BDP i bruto dodana vrijednost po proizvodnom principu za KS prema KD BiH 2010.....	24
Tabela 13. Radna snaga u Kantonu Sarajevo.....	24
Tabela 14. Radna snaga po općinama Kantona Sarajevo.....	25
Tabela 15. Broj zaposlenih.....	25
Tabela 16. Stepen zaposlenosti ukupnog stanovništva.....	26
Tabela 17. Broj zaposlenih po djelatnostima (KD 2010).....	27
Tabela 18. Broj nezaposlenih.....	28
Tabela 19. Stopa nezaposlenosti.....	29
Tabela 20. Nezaposlene osobe prema stručnoj spremi u Kantonu Sarajevo.....	30
Tabela 21. Nezaposlenost prema dužini čekanja na posao 31.03.....	30
Tabela 22. Plaće.....	31
Tabela 23. Vanjskotrgovinska razmjena, u 000 KM.....	31
Tabela 24. Izvoz po područjima KD - proizvodni princip.....	32
Tabela 25. Uvoz po područjima KD - proizvodni princip.....	32
Tabela 26. Ostvarene investicije u nova stalna sredstva po tehničkoj strukturi Kantona Sarajevo u 000 KM.....	33
Tabela 27. Struktura ostvarenih investicija po tehničkoj strukturi (%).....	34
Tabela 28. Struktura ostvarenih investicija Kantona Sarajevo 2015 i 2016. godini po djelatnostima.....	34
Tabela 29. Registrovani poslovni subjekti.....	35
Tabela 30. Broj poslovnih subjekata i broj zaposlenih po djelatnostima u KS za 2014., 2015., 2016. i 2017. godinu.....	35
Tabela 31. Broj poslovnih subjekata i broj zaposlenih po sektorima za 2014., 2015., 2016. i 2017. godinu.....	36
Tabela 32. Osnovni finansijski pokazatelji poslovanja poslovnih subjekata i sredstva i izvori sredstava KS i privrede.....	37
Tabela 33. Pokazatelji poslovanja u KS za 2017. godinu.....	37
Tabela 34. Pokazatelji poslovanja privrede KS.....	38
Tabela 35. Prihodi poslovnih subjekata po djelatnostima (KD 2010), u milionima KM.....	39
Tabela 36. Rashodi poslovnih subjekata po djelatnostima (KD 2010), u milionima KM.....	39
Tabela 37. Ukupna neto dobit poslovnih subjekata po djelatnostima (KD 2010), u milionima KM.....	40
Tabela 38. Gubitak poslovnih subjekata po djelatnostima (KD 2010), u milionima KM.....	41
Tabela 39. Bex indeks granske privrede Kantona Sarajevo.....	42
Tabela 40. Detaljnije rangiranje djelatnosti poslovne izvrsnosti s prognostičkim očekivanjima.....	43
Tabela 41. Indeksi glavnih industrijskih grupacija u KS i FBiH, 2017/2016.....	44
Tabela 42. Indeksi industrijske proizvodnje prema područjima i odjeljcima KD-a u KS i FBiH, 2017/2016.....	44
Tabela 43. Osnovni podaci o turizmu u KS.....	47
Tabela 44. Osnovni pokazatelji poslovanja JKP-a u Kantonu Sarajevo.....	49
Tabela 45. Indeksi 2017/2016. osnovnih pokazatelja poslovanja po KJKP i JKP u KS.....	49
Tabela 47. Uporedni pokazatelji predškolskog obrazovanja.....	51
Tabela 48. Uporedni pokazatelji osnovnog obrazovanja (škole i odjeljenja).....	51
Tabela 49. Uporedni pokazatelji osnovnog obrazovanja (učenici i nastavnici).....	51
Tabela 50. Opremljenost računarima u osnovnom obrazovanju.....	52
Tabela 51. Osnovno obrazovanje, izvedeni pokazatelji (%).....	52
Tabela 52. Uporedni pokazatelji srednjeg obrazovanja (škole i odjeljenja).....	52
Tabela 53. Uporedni pokazatelji srednjeg obrazovanja (učenici i nastavnici).....	53
Tabela 54. Opremljenost računarima u srednjem obrazovanju.....	53
Tabela 55. Broj visokoškolskih ustanova, studenata i nastavnika 2014/15, 2015/16, 2016/17 i 2017/18.....	54

Tabela 56. Pregled korisnika socijalne zaštite, civilnih žrtava rata i zaštiti porodica sa djecom.....	54
Tabela 57. Korisnici oblika materijalne pomoći zaštite po osnovu zakona.....	55
Tabela 58. Korisnici oblika materijalne pomoći zaštite prema broju stanovnika.....	55
Tabela 59. Pregled kategorija korisnika socijalne zaštite KS u 2017.....	56
Tabela 60. Korisnici i sredstva socijalne zaštite, materijalni oblici u 2017.....	57
Tabela 61. Korisnici i sredstva socijalne zaštite, materijalni oblici u 2017.....	57
Tabela 62. Pregled korisnika lične i porodične invalidnine, u KS.....	58
Tabela 63. Registrovana nezaposlenost-demobilisani vojni obveznici, u KS.....	58
Tabela 64. Zaposleni i nezaposleni u KS, od 2014-2017., kraj godine.....	59
Tabela 65. Korisnici novčane naknade i zdravstvenog osiguranja u KS.....	59
Tabela 66. Nezaposlena lica od 15-30 godina starosti u KS, kraj godine.....	60
Tabela 67. Broj nezaposlenih lica od 15-30 godina starosti po kvalifikaciji, u KS, kraj godine.....	60
Tabela 68. Zaposleni i nezaposleni u KS po polu, godišnji prosjek.....	60
Tabela 69. Prirodno kretanje stanovništva u KS period 2014-2017. (%).....	61
Tabela 70. Posteljni kapaciteti u bolničkim zdravstvenim ustanovama u Kantonu Sarajevu.....	62
Tabela 71. Ljekari i stomatolozi u primarnoj i specijalističko-konsultativnoj zdravstvenoj zaštiti u KS.....	63
Tabela 72. Osigurana lica u Kantonu Sarajevu 2014., 2015., 2016 i 2017. godinu.....	63
Tabela 73. Pregled broja osiguranika po osnovama osiguranja za 2014.,2015., 2016. i 2017. godinu.....	64
Tabela 74. Podaci o intervencijama.....	67
Tabela 75. Uporedni pokazatelji saobraćajnih nezgoda i posljedica na području Kantona Sarajevu 2017/2016. godine.....	68
Tabela 76. Prijevoz putnika i roba.....	69
Tabela 77. Pregled javnih vodovodnih sistema u Kantonu Sarajevu.....	71
Tabela 78. Lokalni vodovodi u Kantonu Sarajevu prema broju korisnika.....	71
Tabela 79. Pregled potrošnje energije/energenata u KS u 2014., 2015., 2016. i 2017. godini.....	73
Tabela 80. Pregled potrošnje električne energije po godinama u KS za period 2014., 2015., 2016. i 2017.	74
Tabela 81. Pregled potrošnje prirodnog gasa po godinama u KS za period 2014., 2015., 2016. i 2017.	75
Tabela 82. Ukupno ostvareni prihodi u periodu u 2014., 2015. i 2016. godini.....	86
Tabela 83. Ostvareni budžetski rashodi u periodu 2014-2016.	86
Tabela 84. Pregled promjena osnovnih podataka iz PJKS.....	87
Tabela 85. Pregled promjena osnovnih podataka iz PJKS, indeks.....	87
Tabela 86. Programski okvir:.....	89
Tabela 87. Pregled planiranih sredstava za realizaciju strateških i prioritetnih ciljeva Strategije razvoja KS do 2020.....	90
Tabela 88. Finansijska sredstva (u KM) potrebna za realizaciju strateških ciljeva tokom 2017-2019. data su u narednoj tabeli: .	91
Tabela 89. Planirana implementacija Strategije razvoja Kantona Sarajevu do 2020. prema broju projekata.....	92
Tabela 90. Planirana struktura finansiranja Strateških i Prioritetnih ciljeva za period 2017-2019.....	92
Tabela 91. Plan i realizacija u 2017. prema strateškim ciljevima.....	94
Tabela 92. Ukupna realizacija po strateškim ciljevima u 2016. i 2017. godini.....	97
Tabela 93. Indikatori Strateškog cilja 1. i prioritetnih ciljeva.....	98
Tabela 94. Indikatori Strateškog cilja 2. i prioritetnih ciljeva.....	100
Tabela 95. Indikatori Strateškog cilja 3. i prioritetnih ciljeva.....	101
Tabela 96. Indikatori Strateškog cilja 4. i prioritetnih ciljeva.....	103
Tabela 97. Indikatori Strateškog cilja 5. i prioritetnih ciljeva.....	105
Tabela 98. Struktura plana i implementacije Strategije prema strateškim ciljevima i izvorima finansiranja u 2017.	107
Tabela 99: Planirana i realizovana sredstva za 2017. godinu.....	110

Pregled grafova

<i>Graf 1.</i> Indeks razvijenosti kantona u FBiH u 2017.	16
<i>Graf 2.</i> Stanovništvo Kantona Sarajevu po općinama 2017. (%).....	18
<i>Graf 3.</i> Starosna struktura stanovništva 2017. (%).....	20
<i>Graf 4.</i> BDP/pc KS i FBiH (u KM).....	23
<i>Graf 5.</i> Zaposlenost u Kantonu Sarajevu po općinama 2017. (%).....	26
<i>Graf 6.</i> Zaposlenost u Kantonu Sarajevu po djelatnostima KD 2010, 2017. (%).....	27
<i>Graf 7.</i> Lokacijski kvocijent djelatnosti u KS prema zaposlenosti, kraj 2014., 2015., 2016. i 2017. godine.....	28
<i>Graf 8.</i> Nezaposlenost u Kantonu Sarajevu po općinama 2017. (%).....	29
<i>Graf 9.</i> Nezaposlenost prema kvalifikacionoj strukturi u Kantonu Sarajevu 2017. (%).....	30

Graf 10. Obim vanjsko-trgovinske razmjene Kantona Sarajevo, 2017.....	32
Graf 11. Indeksi ostvarenih investicija u Kantonu Sarajevo 2016/2015. po tehničkoj strukturi.....	33
Graf 12. Struktura poslovnih subjekata po sektorima, u %	36
Graf 13. Plan i realizacija po strateškim ciljevima 2017. u KM	95
Graf 14. Realizacija u 2016. i 2017. po Strateškim ciljevima u odnosu na ukupnu Strategiju (u KM).....	97
Graf 15. Realizovano po izvorima finansiranja u 2017.	107
Graf 16. Plan i realizacija za 2017. po strukturi finansiranja (u KM).....	108

Web stranice korištene u izradi Izvještaja

<http://www.fzzpr.gov.ba/>
<http://fzs.ba/>
<http://zis.ks.gov.ba/>
<http://www.bhas.ba/>
<http://www.fzzz.ba/>
<http://www.szks.ba/>
<http://www.kzzosa.ba/>
<http://www.zzjks.ba/>
<http://www.pksa.com.ba/>
<http://zpr.ks.gov.ba/>
<http://mf.ks.gov.ba/>
<http://mki.ks.gov.ba/>
<http://mpu.ks.gov.ba/>
<http://ms.ks.gov.ba/>
<http://mon.ks.gov.ba/>
<http://mz.ks.gov.ba/>
<http://mks.ks.gov.ba/>
<http://mup.ks.gov.ba/>
<http://mrsri.ks.gov.ba/>
<https://mbp.ks.gov.ba/>
<http://kucz.ks.gov.ba/>
<http://mp.ks.gov.ba/>
<https://mpz.ks.gov.ba/>
<http://www.viksa.ba/>
<http://www.doingbusiness.org/>
<https://mobilityexchange.mercer.com/>
http://mp.ks.gov.ba/sites/mp.ks.gov.ba/files/bilans_energet.potreba2017.pdf
<http://www.fia.ba/>
<http://www.zzjks.ba/>
<http://www.zzjfbih.ba/>
<http://vlada.ks.gov.ba/tim-vlade-i-ured-za-borbu-protiv-korupcije-i-upravljanje-kvalitetom>
<http://skupstina.ks.gov.ba/>